

dem auctoris zelam commendat sermo 30, ubi Alexandrum III pontificem arguere non veretur. Denique non minoris momenti sunt ejusdem Tractatus et Epistolæ.

V. De subsequentibus Opusculis non est necesse diutius præfari hoc loco, quando singulis præfixæ sunt Admonitiones, quæ longioris Præfationis vicem supplere possunt. Horum omnium argumenta fusius explicabit Index utrique tomo exeunti subjectus.

SANCTI BERNARDI

ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS

OPERUM TOMUS QUINTUS.

COMPLECTENS

OPERA SUPPOSITITIA ET ALIENA.

GILLEBERTI DE HOILANDIA

ABBATIS ORDINIS CISTERCIENSIS

SERMONES IN CANTICUM SALOMONIS,

Ab eo loco ubi beatus Bernardus morte præventus desiit.

¶ SERMO I.

In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea (Cant. III, 1).

1. Varii sunt amantium affectus, quia casus varii. Ideo sponsæ verba aliquoties interrupta videntur, sicut ipsa dilecto suo vel ex voto fruitur, vel præter votum fraudatur. Nunc ut super montes revertatur invitat: nunc in lectulo quærit elapsam. Quam hic assignabis consequentiæ seriem? quæ docebitur ordinis ratio? Non videtur ratio, sed interruptio. Vota amoris uniformia non sunt. Ideo sermo serie non tenetur. Affectus in amore loquitur, et verba interrumpit: quia nec ipse sibi semper in uno statu cohæret. Jure et ipse sponsus hinnulo comparatur, sic fallens, et sic fugiens dilectam. Varietas hæc nec consequentia, nec ratione caret. Verba tam subito commutata continuationem servant, dum affectuum ordini serviunt. Videte, jam quæ sit in hac varietate series continuationis. Elapsus erat dilectæ suæ super montes, quasi hinnulus vagus et volitans: et ipsa ad se relapsa de montibus illis in quibus mirabiliter illuminata erat, et illustrata visione dilecti;

A de montibus, inquam, illis ad convallem lacrymarum, ad lectum doloris relapsa, ad lectum et ad noctem de montibus luminosis. Quidni sic recidat ipsa, ubi sic recedit dilectus suus? ipse enim sponsæ suæ salus et illuminatio. Ideo recedente ipso, illa recidit ad lectulum infirmitatis, et ignorantiae noctem. Jam versatur super stratum infirmitatis suæ. Super hunc tamen stratum memoratur dilecti; et jam non in matutinis, sed in nocte meditatur in ipso, quærens quem diligit anima sua. Non pigre agit in hoc lecto ad quem relapsa est. Non lascivit, non delectatur in lecto concupiscentiæ: sed magis reluctatur memorata dilecti solius; non obnoxia infirmitati, sed charitati. Sic interpretetur cui sic videtur. Ego tamen non hic accipio lectum doloris, nisi forte doloris illius, quem **B** amor parturit de absente sponso: deliciari videtur velle magis quam sanari, et amicum quæsisse, non medicum. Juxta hunc sensum sic continuare potes. De montibus se raptim contulerat ad lectulum sponsæ, ubi illa exercitata, et deficiens ubertate delectationis obdormivit, exhausta inter amplexus dilecti. Oblectata obdormivit somnum dulcem, sed expergefacta non invenit illum hæc mulier deliciarum in

002

manibus suis. Gaudia itaque illa, gaudia ineffabilia silentio transiens, in hanc tandem vocem erupit: *In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea*. Pro continuatione nunc ista sufficiant.

2. Jam verba singula consideremus. *In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea*. Dulce satis est te, bone Jesu, quærere; dulcius tenere. In uno pius labor, in altero perfecta lætitia. Dulcis utique est attrectatio tui: nam et ipse tactus fructu non caret. Mulier illa evangelica felici furto attigit fimbriam Jesu, et statim stetit in illa fluxus sanguinis (*Matth. ix, 20-22*), fluxus carnalis illecebræ, carnalis delectationis et curæ; et restricta et desiccata sunt quæ prius in illa fluida erant: et totum hoc contigit ex contactu fimbriæ. Quid, si caput ipsum amplexari contigisset? Non modo staret et exsiccaretur sanguinis fluxus, sed emanaret impetus fluminis illius, quod lætificat civitatem Dei (*Psal. xlv, 5*). Bonus ergo tactus, sed attrectatio melior. In turba, in publico vix tangitur Jesus. Ideo sponsa quæ non tantum tangere, sed amplexari et attrectare Verbum vitæ desiderat, devitans publicum, secretum elegit, secretum et lectuli et noctis. Bonum opus vel quærere Jesum, vel tenere: sed opportunitas et loci et temporis huic adhibenda est operi. Et quæ major et accommodatior ad usum amoris, quam lectuli et noctis opportunitas? Nisi quieta mente quæri non potest delectatio sapientiæ, nec intranquillus in illam aspectus dirigitur. Nihil inquinatum incurrit in illam, nec impacutum quidem. Illa vero in animum quietum et purum ultro incurere solet, et gratis influere. In pace enim locus ejus, et habitatio ejus in Sion (*Psal. lxxv, 3*), hoc est, in speculatione. Pax præponitur quasi præparatio quædam speculationis. Oculus turbatus vel ira, vel cura, quomodo lucem illam inaccessibleem intuebitur, quæ nisi serenis non attingitur mentibus, nec illis tamen semper ad libitum? Quid, inquires, paci ad lectulum? Multum plane secundum hunc modum, quod sicut in lectulo, sic in pace dormitur et quiescitur. *In pace*, inquit, *in idipsum dormiam et requiescam* (*Psal. iv, 9*). Quidni libenter requiescat anima sancta, ubi locus est dilecti? In pace enim locus ejus. Ideo hunc tibi locum primo acquire, ut in eo, quem diligit anima tua, vel allapsum teneas, vel elapsum requiras. In lectulo enim et secreta quadam mentis quiete potest investigari liberius, inveniri citius, et tutius teneri; forte et diutius, si tamen potest diutius morari in deliciis illis quæ fere solent in ipsis intercidi principiis. Nam et hæc velut inter ipsos elapsa amplexus, et fugientes insectans delicias, dilectum rursus anxius quærit, et hoc in lectulo. Bene collocaris in lectulo, si otio quodam ab occupationibus mens tua libere feriat. Libertate et otio quid accommodatius ad usum amoris? Et libertas illecebram parit. In otio et expeditur affectus, et non parum impenditur illi. Sic est. Quanto fuerit expeditior animus, tanto quidem impensior erit in illud quod amat. Usu evenit ut cum fuerimus otio redditi, tunc sentiamus acriorem mor-

sum amoris divini. Et contra insensibilem pene reddit affectum frequens cura mundi, et quasi callum quemdam menti obducit. Animum cura implicat, quies explicat. Explicita desideria in quæ putas incrementa se dilatant?

3. Vides quanta bona contineantur in lectulo? Quies, libertas, illecebra. In lectulo enim quietis et vacuitatis vota magis inardescunt. Locus accommodatus oblectamento charitatis sponsam ad quærendum urget ardentius. Illic enim ægrius caret dilecto, ubi poterat uberius frui. *In lectulo*, inquit, *meo, et per noctes*. Quæ per noctes quærit, non videtur mihi tam aspectus quam amplexus sectari. Tenere magis optat quam intueri. Bona quidem visio est, sed adhæsiō arctior. Nam qui adhæret Domino, unus est spiritus (*I Cor. vi, 17*). Melior tamen utraque. Nam conjunctæ vicissim incrementis se cumulant gratiarum. Utramque si te apprehensurum non arbitraris, sectare tu quod sponsa sectatur. Amplexus quære dilecti. Ignorantiæ tuæ nox, imo noctes ignorantiarum tuarum, serenam tibi visionem adimit secretorum cœlestium. Tu suavia sequere. Quære ut per-sentias illa, si scire non potes. Nox non præscribit deliciis, nam et ipsis aliquoties illustratur. *Nox*, inquit, *illuminatio mea in deliciis meis* (*Psal. cxxxviii, 11*). *In deliciis*, ait; non, *In scientiis*. Ita et tu noctem, si non potes scientiis, pertenta illuminare deliciis. Quidquid hic videmus per speculum et in ænigmate, totum in nocte est. Et in hac nocte potest Jesus meus magis dulci quodam affectu suaviter sentiri, quam sciri ad purum. Ideo etsi nondum ad contuitum admittitur, contactum tamen sectatur, dilectum in lectulo et per noctes quærens.

4. Quid, si ad inventionem dilecti et nox operatur? Cooperatur plane, et accommodate satis. Sicut in lectulo sanctæ quietis accipis otium, sic oblivionem quamdam intellige in nocte. Utrumque sapientiæ et contemplationis negotio opportunitatem ministrat. Nec Salomon vult te scribere sapientiam, nisi in tempore otii (*Eccli. xxxviii, 25*): nec Paulus in anteriora extenditur, nisi prius eorum quæ retro sunt oblitus (*Philipp. iii, 13*). Miraris quod bona nox, et dies malus est? *Diem hominis*, inquit propheta, *non concupivi* (*Jerem. xvii, 16*). Nescio quo pacto sibi adversantur, et alterutro se obscurant dies Domini, et dies hominis. Siquidem dum alter exoritur, alter reconditur. *Diem*, inquit, *hominis non concupivi*, hoc est, humanum favorem, hominum gloriam; et inter reliquos, imo præ reliquis spectabilis videri. Recte hanc diem propheta abjurat, quæ perturbationis ministrat materiam. Melior ergo hæc nox die: siquidem nox a perturbatione abscondit, dies exponit. Denique primi parentes nostri statim ut eorum oculi in hanc aperti sunt lucem, erubescens confundebantur (*Gen. iii, 7*). Quanto felicius clausa prius tenere lumina, et meliori cooperta nocte, peccati pruriginem nescientes! Abinde sumpsit hic malus dies originem, qui vitiorum denudavit semitas, illicientes species demonstravit,

oculo concupiscentiæ sollicitantem ingessit materiam. Heu me! quomodo me circumfulget dies ista, quomodo affectum meum ad se abripuit! quam claro versantur in lumine ante mentis oculos, et quidem satis importune impacata simul et impudica! Nusquam fere declinandi, nusquam delitescendi copia; nullæ satis tutæ sunt latebræ. Ita ubique erumpunt et emergunt in cogitatum cuncta quæ spiritum vel turbent vel deturpent, sive diligenter attractata, sive tacta leviter. Licet enim animus castigatiore repellat illa proposito, solo tamen irruentium cogitationum sordidatur attactu. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab illa (*Eccli. XIII, 1*). Denique secundum legis scita quarundam rerum tenuis etiam inquinat attactus (*Levit. IV-VIII*). Non imputantur cum violenter importantur, culpam non inferunt tales cogitatus; aliquam tamen injuriam irrogant affectatæ munditiæ. Quid, cum se contemplanti animo corporeæ offundunt imagines? Forte carnalem appetitum non provocant, sed tamen spiritualem tardant intuitum. Alia turbant, alia deturpant, alia tardant: hoc est, lacerant, alliciunt, illudunt. Nonne melius [*supple esset*] hujusmodi omnia obscurari quam illustrari, cæca oblivionis involvi caligine, quam memoriter recenseri?

5. Bona ergo nox, quæ prudenti oblivione dissimulat omnia temporalia, ad illum qui æternus est quærendum tempus expediens, et explicans occasiones: quæ mundi concupiscentiam abscondit, curam, cogitatum. Hoc est enim mundum habere absconditum, vel mundo abscondi. Sic etiam abscondi poterimus in abscondito faciei tuæ, Domine: non dico plena notione, sed tamen tota devotione, et libera investigatione, et aliquanta inventione. Hanc absconcionem, hoc secretum, has latebras, quibus mundani diei declinamus vel amorem vel imaginationem, quibus humanum diem aut ablatum non repetimus aut oblatum respicimus, noctis nomine appellari nunc a sponsa crediderim. Denique in superioribus dicit: *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo* (*Cantic. II, 3*). Fructus iste suaviter pascit, si tamen prius umbra protexerit. Bona umbra, quæ carnis prudentiam obscurat, concupiscentiam refrigerat. Intelligis quæ sit umbra? Inde tibi refulget occasio, quomodo et hic noctem intelligas; nisi quod quædam occultiores latebræ et magis abditæ, et accommodatæ magis ad investigationis et contemplationis usum sub noctis exprimuntur, quam sub umbræ vocabulo. In umbra, rerum visibilium oblivionem aliquantam accipe: in nocte, omnimodam. Quis mihi dabit sic advesperascere? quis, inquam, dabit mihi ut rerum temporalium memoria oblivionis hujus vergat in vesperam? Bona quidem nox, quando imaginationes vanæ animum non vexant, nec versantur in eo; quando absconditæ sunt ab oculis quærentis dilectum. Dilectio ipsa hanc noctem inducit, quæ reliqua omnia nec respicit, nec nota reputat, dum ad illam quem diligit intenta suspirat.

6. *Per noctes*, inquit. Multæ sunt noctes ejus, nec est una nox illi jugis et continua. Noctes ejus frequenter interpolantur præsentia sponsi. Cum adest, lux est: cum abest, nox est. Ideo multæ sunt noctes sponsæ; quia multi sunt elapsus sponsi, multæ latebræ. Beata plane, quæ dilecto adhæret tota die, et quærit illum totis noctibus. Provoceat studium tuum qui audis ista, et instructus exemplo sponsæ, *Consurge et tu in nocte, in principio vigiliarum tuarum, et effunde cor tuum* (*Thren. II, 19*), ut liquefiat et currat, et decurrat usque in conspectum Dei tui. Illi liba principia vigiliarum tuarum; nihil in te peregrinæ curæ decerpant. Quære per singulas noctes dilectum tuum. Quid dico, per singulas? Totas noctes tuas in hoc opus continua. Ne cesses et ne quiescas, donec egrediatur ut splendor dilectus tuus, et ut lampas accendatur tibi. Tunc poteris illud Pauli dicere: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit*. Nam quod sequitur, *Abjiciamus opera tenebrarum* (*Rom. XIII, 12*), huic non potest nocti adaptari. Nescit enim hæc nox opera tenebrarum, sed magis lucem ministrat iis qui permanent in agone quodam quærendi dilectum. Bona quidem nox, quando absconderis a conturbatione et ab incursione imaginationum. Et quamvis nondum absconderis in abscondito faciei dilecti tui, bonum tamen est ut abscondatur tibi facies et pompa inanium et carnalium cogitationum. Nox est ut illam non attendas, non videas; sed tamen in hac nocte non exstinguetur lucerna tua, ut dilectum quæras.

7. Utinam ego tales mihi possim noctes numerare, tam latebrosas, et tam luminosas! Et quis nostrum gloriabitur omnes se tales noctes habere? Quisquis est, felix est, cui omnes noctes in usum talem decurrunt, qui in occulto suo nihil agit occultatione dignum. Unusquisque suam conveniat conscientiam. Quid enim mihi aliorum percutere conscientiam infirmam? Non percutio nec discussio quidem: etsi infirma est, fœda saltem non sit. Non agat in occulto, nec cogitet quidem quæ turpe est et dicere. Ad talem stratum Jesus declinare non novit. Offendit illum, et fugat confusa conscientia. Confusio conscientiæ non invitat illum, sed magis evitat. Charitas autem de corde puro et conscientia bona (*I Tim. I, 5*), ipsa est quæ quærit. Sic enim habes: *Quæsi vi quem diligit anima mea*. Nihil bona tutius conscientia. Bona conscientia audet, et charitas ardet. Illa non formidat; ista inflammat: illa pro dilecto non confunditur; ista confidit super dilecto. Magna vis amoris. Alieno non nititur suffragio, propriis contenta meritis. Semper amari se præsumit, quæ amare se sentit. Denique non respectis aliis majestatis nominibus, solum sponsa dilectum memorat, quæ singulariter intus tolerat æstum amoris.

8. Hoc autem attendendum quam frequenter dilecti recenset vocabulum quocunque ex mysterio. *Dilectus meus candidus et rubicundus; et, Talis est dilectus meus* (*Cantic. V, 10, 16*): et in præsentem, *Quem*

diligit anima mea. Magna certe sermonis hujus gratia. Nec mirum si frequentatur in ore, quod in corde fervet. Ideo et animam commemorat. Non enim verbo tantum diligit, sed voto : nec solo actu, sed magis affectu. Quid vero sibi vult quod animam, non spiritum dicit? Forte quia dilecto quem adhuc quærebat, nondum adhærebat : qui enim adhæret Domino, unus est spiritus (*I Cor. vi, 17*). Et quidem nusquam in toto hoc cantico spiritum nominat : sed, *Anima mea liquefacta est* (*Cantic. v, 6*), et *Anima mea conturbavit me* (*Cantic. vi, 11*) ; et hoc ipsum frequenter, *Quem diligit anima mea.* Id quoque fere nusquam, nisi cum absentem quærit, vel abesse queritur. Solent his nominibus gradus quidam distingui animæ perfectioris, et minus perfectæ. Apostolus dicit : *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei* (*I Cor. ii, 14*). Ego animam hanc ita amantem et æstantem, ferventem et quærentem, nunquam non spiritualem dixerim : quippe quæ licet nondum plena visione, voto tamen propensiore illi adhærebat, quem vehementer diligebat. Possumus autem non inconvenienter sicut in spiritu subtilem et attenuatum intellectum, sic in anima suavem et tenerum affectum accipere. Per prophetam in promissione Dominus dicit : *Dabo vobis cor carneum* (*Ezech. xi, 19*). Si ergo carnis nomen in bono alicubi accipitur, cur non magis animæ? Ego beatam hanc animam ut licenter loquar, non lapideam sed carneam magis judicaverim et nihil habentem in se rigoris vel durtiæ ; sed mollem, teneram, tractabilem, et sensibilem ad singulos divini verbi aculeos. Denique quæ dicat : Neque caro mea ænea est : sed quam spiritualis pertranseat gladius, et charitate se vulneratam gaudeat. Jure ergo animam suam diligere dicit, exprimere volens intimam quamdam et vividam et animatam affectionem erga dilectum suum Jesum Christum Dominum, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO II.

In lectulo meo per noctes quæsi quem diligit anima mea (*Cant. iii, 1*).

1. Super hesterno capitulo hodiernum vobis instauramus convivium. Nec enim ibi cuncta dicta sunt quæ dicenda occurrunt : quædam vero nec tacta quidem sunt. Illa hoc sermone discutienda suscipimus, id est cur dicat, *In lectulo* ; et non, *In lecto* : et cur, *In lectulo meo*. Nam alibi lectulum nostrum dicere consuevit (*Cant. i, 16*). Hæc reputate vobis in sortem. Si quid autem novæ disputationis super iis quæ jam discussa sunt adjecero, in lucri rationem (ut sic dicam) referte. Quid putatis mysterii signat hoc ipsum quod dicit, *In lectulo*? laudisne aliquod occultæ continet, an suggillationis? Etsi utrumque potest, libentius tamen hic laudem accipio : et ideo primitus in hunc sensum inflectamus sermonem. Ego plane in hoc verbo coarctationem quamdam intelligo, ut soli secum dilecto sufficiat. Cur enim non in bono coarctatio accipitur, si strati

dilatatio in probrum vertitur? *Dilastati*, inquit Dominus per prophetam, *stratum tuum, juxta me suscepisti adulterum* (*Isa. lvii, 8*). Vides quomodo objugando et exprobrando strati dilatatio objicitur animæ adulteræ. Bonum est ergo non dilatare, sed magis contrahere stratum cogitationis, et cordis lectulum. Ideo sponsa jure sibi applaudit de lectulo. *Coangustatum est*, inquit propheta, *stratum, ita ut alter decidat : et pallium breve utrumque operire non potest* (*Isa. xxviii, 20*). *Utrumque*, id est virum et adulterum. Breve enim et angustum est cor hominis ad concipiendas Dei verbi delicias, etiam cum in illa totum extenditur. Quomodo non multo brevius, si fuerit ad alia distentum? Sufficiat dilecto tuo vel brevis ista. Noli illam magis breviare, lectulum communicando alteri. Bona quidem hæc brevis lectuli, quæ nescit nisi dilectum suum, id est Christum, suscipere. Est enim brevis, quæ non nisi illum suscipere novit ; et est brevis, quæ illum plene suscipere nequit. Illa charitatis est et disciplinæ ; hæc vero, infirmitatis et naturæ. Utraque brevis intelligi potest in lectulo, vel qua cum plures non dilecto suscipit, vel qua nec illum plene. Magna certe voluptas lectuli, sed magna brevis : et ideo bene lectulus magis quam lectus dicitur.

2. Delectabilis lectulus est de quo legis in Proverbiis : *Secura mens quasi juge convivium* (*Prov. xv, 15*). Foris nox, foris turbatio, sed tranquillitas intus quasi quietis lectulus quidam. Non est hic illud lamentabile dicere : *Foris interficit gladius, et domus mors similis est* (*Thren. i, 20*). Imo si foris gladius est, intus gaudium. *Spe*, inquit, *gaudentes, in tribulatione patientes* (*Rom. xii, 12*). Ad noctem tribulatio refertur, ad lectulum spes et gaudium. Forte propter hoc non lectum, sed lectulum appellat, parco (*id est diminutivo*) vocabulo ; quoniam totum gaudium nostrum fere in spe est adhuc et ex parte Bonus ergo lectulus conscientiæ, quies et munditia. Cor impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest, sed redundant fluctus in conculcationem et lutum. Est ergo cor impii turbulentum, et tabidum, et lutosum, et secum semper colluctans. Siquidem non est pax impiis (*Isa. lvii, 20, 21*) : regnum vero Dei justitia est et pax (*Rom. xiv, 17*). *In pace*, inquit, *in idipsum dormiam et requiescam, quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me* (*Psal. iv, 9, 10*). Utrumque complectitur spei nomen, et lectulum et gaudium : quia in spe gaudemus, et in spe requiescimus. Sed unde spes, nisi de securitate conscientiæ? Jure lectulum dixerim mentem securam et liberam : securam propter conscientiæ bonum ; liberam autem a tentatione, liberam ab exteriori occupatione, liberam a levi cogitatione. Quanta tamen esse potest in hoc corpore quies et libertas mentis? Brevis et exigua, et lectulo similis angusto. Multum inde decerpit reficiendi necessitas corporis, multum conquirendi quæ necessaria sunt cura, multum consumendi hora, multum animæ casus imminens, multum causa latens. *Gloria*

nostra hæc est, inquit Paulus, *testimonium conscientiae nostræ* (II Cor. I, 12). Suavi certe se collocarat in lectulo. **¶** *Nihil*, ait, *mihi conscius sum*. Sed quantum illum dilatat et extendit; magis istum arctat et contrahit: *Sed in hoc*, inquit, *justificatus non sum*. *Qui autem judicat me, Dominus est* (I Cor. IV, 4). Vides quomodo Paulus audet, et dicit, *Cor nostrum dilatatum est* (II Cor. VI, 11). Vides quomodo gloriam et testimonium conscientiae, divinæ coarctat respectus sententiæ.

3. Bene ergo lectulus mens segura, sed minime superba; quieta, non elata; bona de se sentiens, sed alta non sapiens, magis autem suspectam semper habens incerti noctem iudicii. *In lectulo*, inquit, *per noctes*. Multæ noctes, sed unus lectulus. Multæ enim tribulationes justorum (Psal. XXXIII, 20): sed tamen quasi non sentientes nec respicientes uno dormiunt et requiescunt in lectulo, in ea in qua vocati sumus una spe vocationis nostræ. Transit nox et nox: sed illi non deserunt tranquillitatis suæ lectulum, donec tota transeat iniquitas. Multæ noctes, et altæ tenebræ: sed tamen ab altitudine noctis non timent, nec turbantur, quia sperant in Domino. Non timent a noctibus, qui in hujus spei lectulo quiescunt. Nam et ipse novit dare carmina in nocte tribulationis (Job XXXV, 10): et in nocte mandat canticum ejus (Psal. XLI, 9). Accepistis quare sponsa dicit *noctes*; et quare plures: quare lectulus dicitur, et quare unus.

4. Nunc accipite quare dicat sponsa, *in meo*. In lectulo suo, et quasi singulariter suo est, quando singulariter in spe est. Cum vero ad spem res accesserit, vel magis successerit spei, cum jam ex parte tenuerit dilectum; non jam suus est hic lectulus sponsæ, sed magis communis sponsi et sponsæ. Suus est, cum quasi sola sine dilecto quiescit: communis est, cum ipse adest. Suus est sponsæ, cum quietatis, et pacatis, et compositis moribus intra se collecta quiescit: communis est, cum jam incipit oblectari in sponso. Forte est et aliquis proprius sponsi, quando sui oblita penitus, et se exuta tota transit in ipsum, et quasi induitur ipso dilecta ipsius. In lectulo suo nec effluit extra se, nec turbatur in se. In lectulo communi affluunt illi deliciae quædam de præsentia sponsi. In illo qui solius est, sponsi amoris exagitata incendio ebullit, et excrescit effusa et effluens. Tota transfunditur in ipsum, et in similem absorbetur qualitatem. In primo penes se est: in secundo penes illum sponsus: in tertio penitus est ipsa penes ipsum, et, si dici potest, non est nisi ipse. In primo quærit: in secundo adhæret: in tertio unitur illi. In primo tranquillitatem propriam possidet: in secundo quamdam meretur communitatem cum dilecto: in tertio assumitur et absorbetur in quamdam charitatis et gratiæ unitatem. Melior hic lectulus tertius quam secundus, quanto expressior est unitas quam communitas. Bonus tamen primus, per quem ad istos paratur accessus.

5. Quod si ad carnalis infirmitatis illecebras le-

ctuli sensum deflectere velis; nec erras, nec laboras sic assignando. Solius enim sponsæ sub hoc intellectu lectulus est, nec communicatur sponso. Nam etsi novimus Christum secundum carnem, secundum carnis concupiscentiam tamen non novimus. Communis quidem carnis natura, sed non est communis illi carnis illecebra. Non refutavit lectum doloris nostri, sed non se reclinavit usque ad sensum delectationis nostræ. Ideo cum istum designat, *in lectulo meo* dicit; non communiter, *In nostro*. Alibi siquidem legitur: *Lectulus noster floridus* (Cant. I, 15). Qui communis est, floridus est, vetustatis nihil habens, nil corruptionis. Quando vero proprium suum lectulum dicit, nulla ibi fit mentio floris. Suus sponsæ hic est, sed insuavis est: non floridus, sed horridus illi videtur. Dura satis conditio, si vel sola corruptio foret: nunc vero ad infirmitatem accedit adversitas, duplicatum incommodum, lectulus et nox, infirmitas et adversitas. Sed magna vis amoris, quam neutra compescit, nec illa innata, nec ista illata. Non enim vel lectulo tenetur, vel terretur nocte, sed in lectulo suo et per noctes quærit quem diligit anima ejus. Claustralium videtur vox ista maxime fratrum, qui et quieti a sollicitudine, et quasi perditum et absconditum sunt in multitudine, habentes in altero lectulum, in altero noctis obscurum. Quodam modo enim absconditur cujuslibet quamlibet excelsa conversatio, ubi in æqualem altitudinem tota se fratrum numerositas attollit, juxta illam de Salvatore prophetiam: *Ambulant in tenebris, et non est eis lumen*, sed humanæ laus lumen, ut liberius sperent *in nomine Domini, et innitantur super Deum suum* (Isa. L, 10). **¶** Quorum absconditus est vultus eorum. Unde nec reputavimus eos, imo qui se ipsos intus non reputant; qui se mundi ad usus foris non aptant; qui nec hominum ab ore gloriam exoptant, sed illam quæ ex solo Deo est, juxta quod legitur: *Ego gloriam meam non quæro* (Joan. VIII, 50). Et, *Qui gloriatur, in Domino gloriatur* (II Cor. X, 17): hoc est, non pro donis Domini in hominum favore quiescat; nec finis hujus admistione, spiritualis gloriæ adulteret in aliquo gaudia, sed illi referat gratiam, et quærat in illo gloriam: hoc est enim ipsum quærere. Habet iste in tranquillitate lectulum, in humilitate noctem. Non illum mordaces curæ circumvolant, inquietudinum non exasperant injuriæ; sed totum lectulus et nox, totum pax et quies, et latebræ.

6. Numquid satis est? Fortassis satis, sed laboranti; nam non satis amanti. Dulcis enim laboranti somnus (Eccles. V, 11). Amantis anxietas illum dormire non sinit, somnolentiam excutit, vigiliam inducit. Amor de quiete ipsa inquietior redditur. Quiescit tentatio, quiescit occupatio, quiescit afflictio, sed quiescere dilectio nescit. Tunc magis vires exercet dulce incendium, et flamma vorax de latibulis evadens vacuo liberius evagatur in animo, altius possidens, et avidius depascens. Occasione accepta suum nescit amor non exercere negotium.

Semper enim quem amat, vel præsentem eo se oblectat; vel absentem desiderat. *In die*, inquit, *tribulationis meæ Deum exquisivi manibus meis* (*Psal. lxxvi, 3*). Longe differentior quærendi ratio nunc a sponsa proponitur. Illam non impellit afflictio, sed trahit affectio. Ille in psalmo quærit adversus tribulationem; ista ad amoris usum et oblectationem. Ad hoc enim refert et quietis lectulum, et noctis latibulum, ut quem diligit, et inconcusse recolat, et sincere sapiat, et dulciter sentiat. Ergo multo potior in diligente quam in indigente quærendi ratio: quamvis jure dici possit quod sancta quadam semper eget amor avaritia. Semper enim ad secretiora exæstuat, et quæ tenet non reputans, volubili se raptat in anteriora rotatu; et vitalis instar rotæ spirituali levitate ad superiora toto conatu attollitur, de terra vix paululum aliquid attingens. Denique et in Paulo nondum se comprehendisse arbitratur: sed ipse ad anteriora extensus, quasi rationalis rota sequitur, quo illum rapit spiritus ferventis desiderii (*Philipp. iii, 13*). Siquidem et cum consummaverit homo, tunc incipiet (*Eccli. xviii, 6*). In præsentem quoque sponsa dum tenet lectulum, non hoc contenta, ardentius requirit dilectum. Ille illi lectulus: ille dilectus. Lectulus, dum infirmam et fatigatam suscipit: dilectus, dum inflammat et succendit. Lectulus et dilectus, quia quiescit in illo, et concupiscit et deficit in ipsum.

7. Miraris quod dico lectulum? Audebo et adjiciam vilius aliquid, imo sublimius super omnem gloriam laudis ejus. Quanto enim pro me egit viliora, tanto bonitatis suæ dedit indicia majora. Ipse parvulis lectulus, ipse pullis est nidulus: *Etenim passer invenit sibi domum, et turtur nidum ubi ponat pullos suos* (*Psal. lxxxiii, 4*). Vis audire qualis lectulus? Jacta cogitatus tuos implumes adhuc et infirmos in Domino, et ipse te enutriet, donec formetur et firmetur Christus in te, et occurras in virum perfectum qui fluctuare non possit. Bene ergo lectulus, qui mihi factus est a Deo justitia et pax, et redemptio, et sapientia. Quis dabit mihi tali collocari in lectulo? quis, inquam, dabit mihi istos pulvillos, et cervicalia hujuscemodi assui sub cubito et capite meo? Felix cervical, quod sibi sponsa supponit: *Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me* (*Cantic. ii, 6*). Alterum jam possidet, alterum sibi pollicetur. Lævam tenet, sed dextram quærit. *Delectationes enim in dextra tua usque in finem* (*Psal. xv, 11*). Quasi de lectulo tendit ad lectulum. Suavissimum mihi cervical, bone Jesu, spinea illa capitis tui corona. Dulcis lectulus illud crucis tuæ lignum. In hoc ego nascor et nutrior, creor et recreor, et super passionis tuæ altaria memoriæ mihi nidum libenter recoloco. Quod si majora datur et arcaniora persentire divinæ majestatis mysteria, nihil illud a lectulo et nocte differt, si quis ad futuram contempletur plenitudinem, non formulam perfectionis humanæ. Nam et perfectius nostrum imperfectum est, et (ut verius dicam) vix ad-

huc inchoatum. Propterea et *initium aliquod* dicimur *creaturæ Dei* (*Jacobi i, 18*), et tantum *primitias* accepisse *Spiritus* (*Rom. viii, 23*).

8. Temerarius forsitan videar, qui conor in experta exponere et de sponsæ lectulo, quæ illum suavius forsitan et secretius collocavit, quam conjectura nostra possit attingere. Quapropter de mysteriis ad mores descendamus, et dicamus hoc esse dilectum *in lectulo*, et *per noctes* quærere, cum post cordis strepitum et carnis motum, quietis et præsentium obliti, primitivas quasdam futuræ dulcedinis captamus delicias. Habes ergo (ut breviter colligam) in hoc capitulo occasionem, actum, et causam. In diligente causa, actus in quærente; opportunitas vero et occasio in lectulo et nocte innuitur. Breve autem capitulum, quoniam bonus lectulus, in quo suscipit mens fatigata fomentum, imo fervens incendium, in quo amor dum offendiculum non habet, desiderii usum exercet ardentius. Sed jam nos hic paululum quiescamus, et in illo utinam lectulo, in quo sponsa dum quievit, dilectum quæsivit: ut experientiæ sensu in nobis ipsis ediscere possimus quod nunc alios docere conamur, quam dulcè sit in hoc lectulo quiescere, et dilectum quærere Jesum Christum Dominum nostrum.

SERMO III.

Quæsivi illum, et non inveni (*Cant. iii, 1*).

1. Non solet sponsus semper, vel pro tempore, vel pro quantitate animæ se quærentis voto respondere. *Quæsivi*, inquit, *et non inveni illum*. Gratum certe verbum, *quæsivi*: sed, *non inveni illum*, grave. Quidni grave et intolerabile sit quærenti, et sic amanti? Nemo enim eo quod ardentem quærit, non anxie caret, tantoque cumulatiore angustia, si vicina spe jamjamque apprehensura fraudatur. Quanto magis illa, quam expertæ et perditæ internæ dulcedinis provocat esuries! Credibile est secundum multitudinem retractatæ et revolutæ in corde dulcedinis, acriori ad quærendum ictu everberari animum amantis. Denique ad dilectionis mensuram, non invenientis pendatur affectus. Si quis in se unquam talem expertus est vel dilectionis vel desiderii sensum, proprii æstimare potest conjectura exempli, quam querulo sponsa corde protulerit: *Non inveni illum*. Nusquam consolatio, nusquam refrigerium, sed ubique tribulationem et dolorem inveni, dum illum quem ardentem diligo, et instanter quæro, non inveni. Denique posuistissime, non dico tibi contrariam, sed a te quasi extraneam, et factam mihi metipsi gravis (*Job vii, 20*). Gravis plane, quam lædet vitæ, lædet luminis hujus, quoniam lumen oculorum meorum et ipsum non est mecum. Ubi erit foris consolatio, si intus in me ipsa te absente turbatio? *Conturbatum est cor meum, dereliquit me virtus mea, et lumen oculorum meorum et ipsum non est mecum* (*Psal. xxxvii, 11*). Tria hæc tecum abierunt, virtus, veritas, identitas. Quomodo enim virtus erat in doloris lecto, in nocte lumen, et in divisione et separatione id ipsum? Ad

me nunc respicit illa prophetalis exprobratio : *Quousque dissolveris, filia vaga? (Jerem. xxxi, 22)* Denique et Cain, ex quo' egressus est a facie Domini, vagus factus est et profugus. Ego quidem non ita vaga et profuga : magis enim quærens quam fugiens; et, ut licentius loquar, tibi fuga plus competit. Annon vaga, quæ de lectuli angustiis transeo ad ambitum urbis, discurrens per plateas, per vicos, per vigiles? Qui adhæret Domino, unus est spiritus (*I. Cor. vi, 17*). Dulce hoc ipsum, et ideo dura separatio.

2. Quomodo dissipata est hæc identitas, dissiliit unio, et ad me dimidiata redii? Nam tota a te non discessi. Desiderio enim in te feror, sed a præsentia differor : habeo aliquod in desiderio solatium, sed totum illud abscondit et absorbet de dilatione supplicium. Quo pacto non absconditur omne solatium, quandiu abscondis faciem tuam a me? Denique, sicut ait propheta, *Consolatio abscondita est ab oculis, quia facta est inter dilectos divisio (Osee xiii, 14, 15)*. Sed mihi abscondita, quoniam mihi fuerat hæc unio indulta. Tu enim bonorum meorum non eges. Bona enim mea, dona tua sunt : ideo mihi incumbit desolatio, dum a te separari contingit. Tu virtus mea : tu lumen oculorum meorum : tu mihi ipsum : tu mihi totum. Denique defecit caro mea et cor meum, ut de reliquo in me nec carnalis affectus nec cordis mei sensus respiret; sed sit Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum (*Psal. lxxii, 26*). Si hanc partem perdidero, inanis et vacua remanebo, quasi terra sitiens, et quasi vas perditum. Assume, assume, qui ebrius es, siti-entem, et vacuo vasi tuæ plenitudinis **C** portionem infunde. Quid parcis torrenti illi ubertatis tuæ? Heu me! quam raptim transit torrens iste nostris in con-vallibus! Cito quidem transit, sed trahunt me post se in æternum desiderium impartitæ delicie. Delicie abeunt, sed desiderium relinquunt. Illæ excurrunt, et istud excruciat. Quanto sunt enim prærogata dulciora, tanto molestior de dilatione mora. Itane, Domine, suave videbitur tibi miseram mora tali torquere animam, et de pœnis diligentis et quærentis te ridere? Si majestas te abducit, misericordia inclinet. Si te non indulges dilectæ, miserere vel afflicte. Afflicta sum et humiliata nimis, et a gemitu cordis mei mecum illud rugiens : *Non inveni illum*. Ubi nunc multitudo viscerum tuorum et miserationum tuarum? Diu et nimis diu continuerunt se super me. Dilecta tua absentis desiderio in dolorem se fundit, et tu te contines? Joseph male meritos de se miseratus fratres, non poterat se continere : sed commota sunt viscera ejus, et quis esset, blande innotuit (*Gen. xlv, 1-3*). Et quidem tenerior esse solet ad gratiam sponsi pietas, quam fratris. Tu mihi plus quam Joseph. Tu enim frater; tu sponsus. Quis dabit mihi te fratrem meum? Ego me totam ad quærendum impendo, et tu me suspendis, sponsus et frater? Ergo eris in dilectione minor, qui es majestate superior? Magis sibi respondent amor et hu-

militas, quam amor et majestas. Paululum majestatis obliviscere, ut misericordie recorderis. In te omne desiderium meum. Utquid non ante te? utquid absconditus est a te gemitus meus, qui totus est pro te? Dissimulas et differs, et avertis faciem tuam a me, et facta sum conturbata. Propterea quæror et causor, et clamito : *Non inveni illum*.

3. Felix conditio, quando dicere datum fuerit : *Dilectus meus mihi, et ego illi*. Nunc vero ego dilecto meo, sed nondum *ad me conversio ejus (Cant. xi, 16, et vii, 10)*. Amara quidem amanti commutatio. Idcirco pro vice vocem commuto : *Non inveni illum*. Omnia tempus habent, et suis spatiis universa sub sole transcurrunt. Quando erit ut cum sole permaneant, et ante mutabilitatem lunæ, ut in æternitate stent, et non transcurrant cum tempore? Nunc vero omnia tempus habent, et habet forsitan suum tempus æternitas ipsa. Dicuntur enim et tempora æterna. *Æterna ergo in se æterna sunt, sed nobis parata sunt tempore suo*. Omnia tempus habent : tempus amplectendi, et tempus ab amplexu longe fieri (*Eccles. iii, 1-8*). Quod ergo erit aptum magis, quam nox, amplectendi tempus? imo quis erit aptior ad amplectendum, vel lectulo locus, vel nocte tempus? In pace locus tuus : et ideo quietis tempus; et pacis tibi paravi in corde meo lectulum. Veniat dilectus meus, veniat delectatio mea, et requiescat in cubili suo. Tu forsitan dispensatorie differs : sed non capit amor impatiens de dispensatione solatium. Scio mihi repositum tempore suo : sed de fugacis tarditate temporis amor causatur. Tu differs : ego quidem diutius non fero, sed surgam et circuibo civitatem. Contemno lectulum, et initium sermonis derelinquo, ut ad perfectiora ferar.

4. Nam etsi sponsa sum et perfecta pro regulæ modulo humanæ, initium tantum accepisse me reputo, ad quod restat respiciens : *Surgam, et circuibo civitatem, quæram per vicos et plateas (Cant. iii, 2)*. Jesu bone, quid est quod alicubi non inveniris, qui ubique crederis? Multæ quidem mansiones in domo Patris tui sunt : sed numquid alias deseris ad alias transiens, qui infinitus ipse et immensus es? Ubique creaturarum totus es, creans et continens : sed infinitatem tuam creatura nulla potest exprimere, quamvis virtutem nulla non possit ex parte innuere. Ubique totus es per existentiam : sed non æqualiter in singulis per efficientiam. Nam etsi ex toto te ubique opereris, non tamen totum quod potentie tuæ est ubique, imo potius nusquam, operaris. Indifferenti enim virtute efficis in minimis minima, et in magnis majora. Cum ergo virtus tua ubique et tota operetur, nusquam tamen tota expenditur : quia cum volueris, suppetit tibi efficere majora; nec tota exprimitur, quia veritatem non possunt ad integrum æmulari simulacra. Omnia ergo te mihi monstrant ad cognitionem, sed non omnia me movere possunt intus ad devotionem. Ubique in te impingo, sed non ubique compungor. Ubique te mihi ingerit rerum species et usus et ordo,

sed Verbum sapientiam, non Verbum salutem. Verbum autem sapientia et salus, id est Christus Jesus, tantum in civitate Dei nostri, in **10** monte sancto ejus. Propterea *surgam, et circuibo civitatem. Surge, inquit Paulus qui dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus* (Ephes. v, 14). *Surgam ego, non de mortuis operibus, non de pravis moribus: sed de bonis ad meliora, de moribus ad mysteria, de mysticis ad manifesta, de serenis ad suavia. Surgam, et circuibo civitatem illam, de qua dicitur: Magnus Dominus et laudabilis nimis, in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus* (Psal. XLVII, 2). Ergo surgendum est ei qui in montana vult cum Maria conscendere (Luc. i, 39). Et prodigus ille filius in se reversus: *Surgam, inquit, et vadam ad patrem meum. Prudenter ait, surgam, iturus ad eum, qui in cœlis est, Patrem. Sed nimis exilem et macilentam spem reposuerat in sinu suo, mercenariam conditionem patrem rogaturus. Modeste quidem pro meritis, sed de paternæ miserationis copia humiliter nimis et injuriose sentiens, vere famelici dans in hoc animi indicium et inedia confecti. Dicam, inquit, ei: Pater, fac me sicut unum de mercenariis tuis* (Luc. xv, 18-19) Non enim poterat jejunam et macram spem ad majora porrigere. *Surgam, inquit, et vadam ad patrem meum. Iste de quærendo nil movetur patre, tantum de flectendo sollicitus. Quæ sponsa est, certa de gratia postulat præsentiam tantum. Surgam, inquit, et circuibo civitatem, et quæram quem diligit anima mea, inventionem sufficere reputans.*

5. Vide si non in præsentia hæc possit observari distinctio, quoniam patris exposita est et parata **C** cunctis indulgentia: deliciæ vero fugaces et reconditæ, et latibulis gaudentes. Ideo ille dicit: *Surgam et vadam. Illa vero: Surgam et quæram. Denique et pater occurrit pœnitenti, sponsus se subducit diligenti. Misericordia sui profusior est, delectatio parcior. Id autem non incongrue ab utroque positum intelligitur, quod dicitur, surgam. Non permittit te Paulus quæ sursum sunt quærere, nisi prius resurrexeris* (Coloss. III, 1). Non potes quæ sursum sunt sapere, nisi prius illa quæsieris. Quid enim est illa bona quæ sursum sunt, invenire, nisi quodam dulcedinis et experientiæ gustu persentire illa? Ideo cuncta perlustrat et scrutatur, ut quod amat, alicubi degustet. *Surgam, inquit, et circuibo civitatem, quæram per vicos et plateas, quem diligit anima mea. Multum sibi fiduciæ sanctus amor assumit. Quantum enim putas diligebat, quæ tantum præsumebat? Surgam, inquit, et circuibo civitatem. Non veniet in conspectum tuum, Domine, omnis hypocrita. Abscondit se Adam, ex quo bonæ conscientiæ ausum amisit* (Gen. III, 8), et inventum se doluit, qui magis quærere debuerat. Qui fecte diligit, fugit conspectum tuum: quæ vero sponsa est et charitatis dotata munere, etiam fugitantem insectantur. Quo ibis, bone Jesu, a facie vehementis desiderii? Si ascenderis in cœlum, illic est: si descenderis in infer-

A num, adest. Ubique te sequitur curiosa scrutatrix, et per singulos operum tuorum gradus discurrens, quod fide tenet, conatur transfundere in affectum, et admirandæ majestati devotione respondere. Ad dilectionis incentivum omnia Evangelii documenta deducit: ut in quibus veritatem suscipit, virtutem persentiat te ipsum sponsum suum, Christe Jesu, qui vivis et regnas per omnia sæcula sæculorum, Amen.

SERMO IV.

Surgam, et circuibo civitatem, per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea (Cant. III, 2).

1. Circuitus iste non est pervagationis, sed investigationis. At si vagatur quæ circuit, non evagatur tamen, non excedit terminos civitatis, non loca quæ dilectus perambulare solet. In circuitu ambulat, sed intus ambulat per vicos et plateas civitatis. Sapientia enim in his viis se ostendit hilariter, et in plateis dat vocem suam. Ideo in istis circuit, quia novit ubi soleat illi uberius occursum esse dilecti. *Circuibo, inquit, quærens per vicos et plateas. Frequens tibi est, o felix anima, talis circuitus, et accessus familiaris, et nota sunt tibi omnia civitatis hujus, circuitus et recessus intimi, angusta vicorum, et lata platearum. Introduxit te rex in cellam vinariam: numquid non et in omnes alios secretiores recessus? Omnia tibi sunt aperta et pervia, et usu quodam ad beatum hunc expeditam te sentis circuitum. Ideo non cunctanti, sed confidenti similis dicit: Circuibo civitatem. Et quantum putatis, fratres, quantum solatii confert invisere interim et crebro conterere **11** gressu loca in quibus stare solebant pedes ejus quem diligit? Nescio quo pacto loca, in quibus aliquid boni experti sumus, expressius id ipsum imprimunt memoriæ, et ex ordine ante mentis depingunt oculos, et quod jam experti sumus in ipsis, iterato speramus. Ego loca ista non corporalia, sed spiritualia crediderim, opportuna ad animæ exercitationem spiritualem; propterea in his accipiamus circuitum.*

2. Circuitus iste aut recordationis est, aut investigationis. Circuit enim qui vel nota recolit, vel ex ipsis notis colligit quæ nondum sunt nota. Circuit quodammodo qui nota recordatur, vel perscrutatur nova. Circuitus quidam est, cum ea quæ jam fide et intelligentia tenemus, ordine retractamus. Circuitus quidam est, cum ex his quæ jam tenemus, ad occultiora tendimus et penetramus. Circuitus ille oblectationis est, iste rationis. Ille amicabilior, iste acutior. Et quamvis ille circuitus magis accommodatus sponsæ videatur, neutrum tamen illi negabimus. Sive enim nota et comperta revisit, sive investigat nova, in omnibus amori tantum fomitem quærit: Bonus quidem rationis circuitus: sed quando ratio ipsa intra fidei regulas se continet, et ejus terminos non excedit, de fide ad fidem, vel de fide ad intelligentiam pertingens. Intelligentia quidem, et si fidem excedit, non tamen aliud contuetur quam quod

fide continetur. In intelligentia quam in fide non certitudo major inest, sed serenitas : neutra vel errat, vel hæret. Ubi vel error vel hæsitatio est, intelligentia non est : ubi hæsitatio est, fides non est. Et si fides admittere posse videtur errorem, non est vera nec catholica fides, sed erronea credulitas. Fides, ut sic dicam, veritatem rectam tenet et possidet; intelligentia revelatam et nudam contuetur; ratio conatur revelare. Ratio inter fidem intelligentiamque discurrens, ad illam se erigit, sed ista se regit. Ratio plus aliquid quam credere vult. Quid aliud? Conspicere. Aliud est credere, aliud est cernere : non tamen aliud, quam quod fide concipit, conspicere conatur. Et si nondum sincere videre potest, quibusdam tamen accommodatis experimentis conjicere tentat, quæ jam solida fide concepit. Ratio supra fidem conatur, fide tamen nititur, fide cohibetur. In primo devota est; in secundo prudens; in tertio sobria : et, ut sic dicam, fides tenet, tuetur ratio, intelligentia intuetur. Bonus iste circuitus, in quo mens rationis ductu pervestigando procedit, sed a fide non recedit, instructa a fide, et restricta ad fidem. Erronea plane, si non cuncta ad ejus referat examen, et citum rationis incessum ad fidei maturitatem castiget. Bonus circuitus, ubi justitia Dei revelatur ex fide in fidem. Bonus circuitus, ubi quis transformatur a claritate in claritatem tanquam a Domini Spiritu (*II Cor. III, 18*). Bonus circuitus, ubi quis posteriorum oblitus, ad anteriora extendit semetipsum, si quo modo comprehendat (*Philipp. III, 12, 13*). Bonus certe circuitus, non modo cum nova semper et occultiora comprehenduntur, sed cum jam apprehensa novo et recenti semper affectu revolvuntur : cum non modo quod restat, penetratur; sed quod jam penetratum est, frequenter iteratur. Jucundus circuitus, et sponsæ non ignotus. Ideo confidenter dicit : *Surgam, et circuibo civitatem.*

3. Quæ aptius esse poterit civitas quam illa, de qua dictum est : *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei ? (Psal. LXXXVI, 3.)* Et quidem universitas creaturæ dici potest non inconvenienter civitas Dei, ab eo condita, et ab eo disposita. Gloriosa plane et pro specie, et pro ordine. Nam pro actibus minus justis, quos depravatæ mentis producit libertas, quantum in ipsis est, minus [*al. nimis*] in gloria : nec ex ipsis est, quod ordinem divinæ dispositionis non effugiunt, quem non intendunt. Soli autem vere gloriosi sunt, qui divinæ dispositioni supponunt studium, solliciti primæ conditionis integram servare gratiam, vel resarcire corruptam. Isti gemino quidem modo gloriosi efficiuntur : naturali cum cæteris conditione, et voluntaria præ cæteris coaptatione ad ordinantis et dirigentis Dei nutum. Dicitur ergo civitas Dei universitas creaturæ; quippe legibus administrata dispensationis ipsius. Ipse universæ creaturæ speciem existentiae præstat in proprio genere, in usu efficaciam, con-

sequentiam in ordine, ut et in se ipsa pulchra sit, et in universitate supervacua non sit, et cum reliquis inconsequens et repugnans non sit. Sive enim res naturæ agatur motu, sive libero arbitrii nutu, sive divinæ instinctu gratiæ, sive singulis his rationibus, sive conjunctis res agatur, quælibet a divina intus invisibiliter operante efficacia et modum accipit et motum : modum et quasi legem quamdam ordinis et motum actionis. Non modo enim ab eo cujuslibet motionis nativa facultas, sed cujuslibet facultatis administratur motio, ut simul ab ipso sit et virtus, et motus virtutis. Motus vero intentionis pravæ, et ab ipso habet quod motus est, et ab ipso non habet quod pravus est. Neque enim ab ipso est, quod in minus ordinatum finem dirigitur : sed ab ipso est, quod inordinatio ipsa mira prorsus ratione in ordinem redigitur.

4. Vide venditionem Joseph, descensum in Ægyptum; egressum et insectationem Pharaonis, submersionem exercitus, et ereptionem Israel, quomodo incarnationis et passionis Christi, et ereptionis nostræ serviant mysteriis : et multis quidem in locis similia diligens reperies. Non ergo possent antiqua delicta novis deservire sacramentis, nisi occulta ratione divina intus operante providentia. Nec enim illa antiqua casu quodam et indifferenter ita provenere, quibus nova postmodum a prudenti dispensatore et observatore diligenti adaptarentur mysteria : magis autem illa ad horum sunt significationem (non homine illud intendente, sed Deo disponente) præparata, quam hæc illis aptata. Quid denique, quod Dominus eo potissimum tempore ad passionem addictus, quod hac hora, hoc die, hoc mortis affectus genere? qui iste aut neget mystica, aut credat fortuita? Quo die est homo conditus, eo reparatus : qua hora sententiam pertulit, indulgentiam meruit. Per lignum mors inducta, per lignum vita restituta. Et nescio quis ista non divinitus dispensata, sed humanitus administrata contendit. Habes agni paschalis tempus, habes immaculatam hostiam; habes ereptionis Israëliticæ de Ægypto horam habes ereptionis tuæ gratiam de sæculi errore, de vanitate, de nativitate corrupta : et hoc simpliciter contigisse credis, Deo non dispensante, sed Judæo operante, quamvis non observante? Hæc, inquam, quæ tam apte concurrunt de crucis ligno, de tempore, de hora, de die, et reliquas quæ observari, prudenter possunt, circumstantias, Judaicæ deputas dementiæ, non divinæ sapientiæ? Prorsus in eam salubri remedio, et cum antiquis in unam formam concurrente sacramentis, et fortuitus casus excluditur, et humanus intuitus, sed non divinus nutus. Et in Isaïæ prophetia invenies ad Ezechiam dictum : *Data sunt omnia hæc in manus Chaldæorum (Isa. XXXIX, 6)*. Ubi data esse dicit, ostendit non tantum propheticæ prædicta, sed etiam judiciaria quadam æquitate dictata. Ex his et hujusmodi passim per omnem. Scripturarum textum, cui dubium residebit, divi-

nam pariter virtutem et sapientiam justis legibus pravas rationalis creaturæ non inspirare quidem, sed dispensare voluntates? Quod si ita est, multo minus ambigi potest motus cæterorum animantium, quæ naturali ducuntur affectu, et sensuum vel imaginationis tantum aguntur iudicio, non arbitrio rationis a divina dispositione minime exemptos. Et ut semel concludam, universarum vel essentialium, qua in hoc aut in hoc rerum genere sunt, vel existentiam qua sunt, vel usum quo aliquid efficiunt, justissimus, potentissimus, prudentissimus moderator æternis et immutabilibus movet, et mutat, et continet decretorum regulis, et cunctam creaturam nusquam exorbitante regit justitia, quasi ordinatissimam et dispositissimam civitatem.

5. Hæccine ergo civitas est universitas creaturæ, quam sponsa circuituram se proponit? Circuierunt sapientes hujus sæculi rerum naturas, et in artificio suo operantem adverterunt sapientiam Dei. Operantem dico, sed non opus de quo legitur: *Deus autem rex noster ante sæcula operatus est salutem in medio terræ (Psal. LXXIII, 12)*. Cognoverunt in opere artificem, sed non glorificaverunt: aut gratias egerunt (*Rom. I, 21*). Fidelis animam omnia replicat et recenset in laudem Dei, et omnem creaturam provocat ad glorificandum, ut æ ipsam excitet in gratiam, et universitatis contritu divinum stimuletur in amorem. Circuivit Salomon, et de cedro Libani disputavit usque ad hyssopum (*III Reg. IV, 33*). Circuivit in Ecclesiaste, et de elementorum postquam disseruit circuitu, ad humanos actus disputationem derivavit, ut de transiente rerum vanitate ad permanentem transiret veritatem. Circuivit Job, imo circumductus est magis a Domino per terræ fundamenta, **13** per mensuram, per lineam et bases, et lapidem angularem, et astra matutina, et filiorum Dei jubilum: per maris ostia, et vulvam, et vestimentum, et caliginosos infantie pannos: per terminos, vectes, et ostia, per ortum diluculi, et auroræ locum, et certas quasdam cæterarum rerum naturas (*Job. XXXVIII, XXXIX*). Omnes enim numerare longum erat, quæ omnia prudenter intuenti admirationem Conditoris facerent, et pie consideranti amorem. Et hæc communiter omnibus proposita sunt ratione utentibus, et Conditoris sui majestatem manifesta pulchritudinis suæ specie commendant. Sub tam pulchro tamen velamine pulchriora sunt, quæ latent salvationis nostræ sacramenta, et multiplicia spiritualium dona gratiarum.

6. Denique et David in fine Psalmorum cum omnem creaturam in laudes Dei concitasset: *Cantate, inquit, Domino canticum novum, laus ejus in ecclesia sanctorum (Psal. CXLIX, 1)*. Vere novum, cujus nescit antiquitatem materia, fastidium gratia: quæ semper est amore recens, usu recentior. Vere enim novum, quod hominum animos ad æternam innovat beatitudinem. Denique legitur: *Ne memineritis priorum, et antiqua ne intueamini; nova quoque ego*

A *facio (Isa. XLVI, 18, 19)*. Jure nova, quæ ab antiquo currentis naturæ nequaquam conclusa sunt legibus. *Laus ejus in ecclesia sanctorum*. Quodam utique excellentiæ privilegio, non tantum æquitatis dispensatione, sed gratuito sanctitatis dono et munere. *Laus ejus in ecclesia sanctorum*: quoniam ita laudem ejus sanctorum ostendit actus, ut illam attendat affectus. Sancti enim excellenter gratiarum dona suscipiunt, devotionem persentiunt, gratulationem persolvunt. Ideo quodam laudatur privilegio in Ecclesia sanctorum: extra Ecclesiam laudatur ministerio insensibili et muto rerum, vano hominum. In rebus insensatis conditio; in hominibus non renatis aliquanta cognitio, in neutris tamen dilectio. Nam dilectio Conditoris sui in primis nulla, in secundis non sancta. *Laus ejus in ecclesia sanctorum*. **B** Sanctus enim et quæ condita sunt, ut naturaliter sint, et quæ dispensata sunt, ut inconvenienter et inordinate non sint; et quæ prædestinata sunt, ut beate, sint, universa perscrutatur et æstimat quantum datur: ut per hæc auctoris juxta vires colligat notionem, migret ad æmulationem, rapiatur in affectionem.

7. Hæc ergo civitas spiritualis est, hæc Ecclesia sanctorum, quam circuituram sese sponsa præsumit. Deus bonæ, quanta hic utilium copia speculationum! Quis enī satis existimare possit, quam pulchra et quam plurima sint ubique spectacula in sacramentis, exemplis, miraculis? Prima salvationis, secunda conversationis, attestationis sunt tertia. Quid vero, cum de mysteriis, cum de moribus ad remunerationes æternas temporalium meritorum admiratura mens assurgit? Quantum ibi profusis votis refunditur gaudii! *Filii hominum, ut quid diligitis vana, et quæritis mendacium? (Psal. IV, 3)* ut quid animum ad aliena oblectamenta convertitis, laboriose quæritis labentes delicias? Quasi ad manum materiam fidei nostræ tenetis mysteria, ad memoriam prompta, ad meditandum profusa, ad subsistendum perpetua, ad sufficiens plena. Filii, inquam, hominum, imo filii Excelsi, alumni religionis, qui regularis disciplinæ limina teritis; ut quid arida fauce aquas cœnulentas sititis, cœlestes fastiditis? Ut quid cogitationes admittitis in animum, ad quarum actiones non mittitis manum? Quod agere penitus detrectatis, ut quid studiosa mente retractatis? Experti frequenter estis quod omnem hanc inanem pompam recogitata turpitudinis citus excipere solet exitus poenitudinis. Denique et pudor est prodere, et poena reticere. Meditationis ergo mutate materiam, sed servate instantiam. Quam fœdum est tunc studia vestra minui, cum mutantur in melius? Hoc autem dico; sicut exhibuistis animum ad cogitatus affectuosos fœdæ turpitudinis, ita exhibete nunc ad fecundos circuitus pulchræ veritatis. *Circumdante Sion, inquit Psalmista, et complectimini eam (Psal. XLVII, 13)*. Circumdante meditando, complectimini amando. Complectimini eam, ut ejus sit et comprehensio integra, et collocatio intima. Plus

aliquid innuere videtur complexus quam circuitus. Complexus simul continet totum, circuitus de alio in aliud facit transitum. In hoc tamen circuitus præstare videtur, quod ea quæ complectimur, indifferenter et involute constringimus : ubi vero circuitus est, singula seriatim discutimus. Ille contentus est summa, iste discurrit per singula.

¶ 8. Esuriens enim et quærens animus, dum illum non satiant aliqua, semper rapitur ad reliqua : et quodam volvitur circuitu, currentis desiderii protractus rotatu, donec repleatur in bonis esuries amoris, et occupet in illo cursus sui statum, in quo terminum non invenit. Nulla enim quæ creata sunt, in conditionis suæ statu infinita sunt : et ideo mens quæ circuit, universa pertransit, nusquam requiem capiens ubi finem reperit. Solus ille requies est amanti et relectio, qui finis est omnium, et cujus nullus est finis. Propterea sponsa, in circuitu suo cuncta pertransit, ut pertingat ad ipsum : *Surgam, inquit, circuibo civitatem*. Circuibo in cunctis, eum quem diligo quærens, sed nusquam reperiens. Invisibilia ipsius, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur (*Rom. i, 20*) : sed tamen nullius creaturæ quamlibet excellentis, et ad ipsius accessum imitationem, plene vel instruo indicio, vel incendio officio. Tantum enim pigrum, et tardum, et inefficax ad Conditoris commendationem eorum quæ condita sunt, redditur ministerium, quantum noscitur a veritate distare simulacrum. Ergo *circuibo civitatem*, universa pertingens, universa pertransiens ; pertingens, qua ex parte ipsius imaginem differenter præferunt ; pertransiens, ubi citra perfectum subsistunt. *Circuibo civitatem*, ubique capiens refrigerium, et fastidium patiens. Quonam enim modo non me refrigerat, quod amoris mei pignus aliquod portat, præfert indicium, indicit memoriam, notitiam inducit ? Sed iterum quonam pacto non tolero tedium, dum quadam me recogito præludi imagine, et umbra detineri, nudam et simplicem non tenere veritatem ? *Circuibo civitatem*, quoniam in toto ejus tam pulchro ambitu ubique refoveor, sed nusquam reficior.

9. Nec me fatigabit iste circuitus, donec pateat plenior aditus, ut intrem in sanctuarium Dei, et intelligam in novissimis ejus. Habebit ibi circuitus terminum, cum repleti fuerimus in bonis domus tuæ, Domine ; cum intellexero in novissimis ejus illum qui primus est et novissimus, initium et finis. O qualis ibi circuitus erit, pergere ab ipso in ipsum, ire et redire : desiderio ire, delectatione redire ; dum semper ejus, quod experientia desiderat, præsentia satiat : ut mens possidentis et contuentis, et illi sit per appetentiam intenta, et illo sit sufficienter contenta ! Sic enim pennata illa et oculata animalia in medio et in circuitu sedis Dei leguntur (*Apoc. iv, 6*). In medio, quia voti sui perducuntur ad intima : In circuitu, quia redivivo semper voto feruntur in eadem ipsa. In medio, quia eorum jam completum est votum : In circuitu, quia non sufficiunt compre-

hendere totum. In medio sunt admissa per gratiam, et in circuitu sunt exclusa per differentem naturam. In medio sunt, quia unita per contemplationem : et In circuitu, quia disjuncta per comparisonem. Quæ est enim sedes ista, nisi ea de qua loquitur Apostolus, lux inaccessibilis, quam inhabitat Deus (*I Tim. vi, 16*) ? Denique quantumlibet oculata sint beata illa animalia, et illuminat illa ut quantum possunt, capiant ; et excedit, ne ad totum sufficient. O quam ampla ibi speculatoria, quam latæ plateæ in illa luminis infinitate patent, quam coarctati et conniti et protensi in illa simplicitate, charitate, æternitate vicil Viæ illæ, viæ pulchræ, et semitæ pacificæ. Non est in illis vel errare vel laborare semitis. Undique occurrit ibi sponsus, et læto, ut sic dicam, vultu se offert et influit cordi dilectæ, ut de cætero non indigeat quæri Jesus Christus, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO V.

Per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea. (Cant. III, 2.)

1. Longum hesternus sermo in exsequendo spon-
sæ circuitu traxit limitem. Grætiæ tibi, Domine Jesu
Christe, quod fecisti tam dulcia faucibus meis elo-
quia tua, super mel ori meo. Ideo vix ab ore quæ se-
mel gustata sunt discedunt, ut alia succedant : cum
more ruminantur, et si deglutita fuerint, suavi quo-
dam ructu denuo redeunt ad ruminandum. Poterant
hæc omnia breviter et cursim dici ; sed materiæ quæ
tractatur gratia, comedentis blanditur palato, et
quamdam sui appetentiam facit, non facile cedens,
cum semel adducta fuerit in discussionem. Nam et
quem mandendum infantulo nutrix comminuit
panem, ¶ 5 jam satis studioso dente subactum ali-
quoties eum in ore detinet, gustus illecta sapore.
Et nos Cantici hujus solidos aliis, si qui forte in-
digent, comminuentes cibos, gustatæ suavitatis ja-
cturam facere nequimus : sed ita alieno inservimus
usui, ut et nostro satisfaciamus in parte desiderio.
Denique cum terminatum reor sermonem, et com-
petenti fine conclusum, impatienti exhalatione epulæ
verbi redeunt ad labia : et dum abundantiae suavi-
tatis eructatur memoria, ad discussionem revocatur
materia. Quid enim ? cur non ficus frequenter con-
cutitur, cujus fructus plene nunquam excutitur ?
Quid mirum si convellitur sæpius, quæ propria ex-
spoliatione fecundior effecta, cum vellicantis videtur
certare manu, et decerpentis aviditatem ubertate
convincere ? Non talis illa cui maledixit Dominus
Jesus, nihil in ea fructus inveniens, pro sterilitate,
ariditate æterna condemnans illam (*Marc. xi, 13, 14*).

2. Vide quomodo aridas fecit fides Christi Ju-
dæorum traditiones et dogmata philosophorum.
Quomodo arefecit flumina Ægypti. Non est in eo-
rum doctrinis et interpretationibus fructum inve-
nire, de quo legitur in Psalmo : *Terra nostra dabit
fructum suum (Psal. LXXXIV, 13)*. Non potest in eo-
rum vicis et plateis Christus inveniri. Jam, o Judæi,

emigravit a vinculis vestris : jam dimisit domum suam, dereliquit hæreditatem suam (*Jer. XII, 7*). Denique facti estis quasi tugurium in cucumerario, quasi civitas quæ vastatur (*Isa. I, 8*). Sed et de plateis nihilominus legitur, quia *corrui in platea veritas* (*Isa. LIX, 14*). Siquidem de Gentium philosophis dictum est quod veritatem Dei detinuerunt in mendacio (*Rom. I, 18, 25*). An non tibi videtur congrue accipi in vicis, Israel secundum carnem; quoniam de uno erant semine Abrahamæ, et in unum compacti et coarctati ritum, una lege constricti? Sapientes autem Gentium jure adumbrantur in plateis; quoniam effrenata libertate et licentia, extra veritatis evagati sunt tramitem, de majestate divina sentientes et asserentes non minus absona dignitati, quam reluctantia veritati. Judæi paupertate intelligentiæ, circa divinæ singularitatem constricti substantiæ, usque ad Filii et Spiritus sancti personas non potuerunt fidei incrementa dilatare. Gentium philosophi per planum diffusi, et nullo divinæ eruditionis obice tardati, deorum induxerunt numerositatem in naturis, infinitatem in personis, sentientes inter se singuli varia, universi vana.

3. Sed quæ jam anima in istis vel vicis vel plateis inquit sponsum? Concubina est, si qua est, aut adultera, quarum altera contubernium cum sponso non habet perpetuum, altera malefidum. Quid enim ibi quærat, ubi casta non occurrit sapientia, sed peregrina et meretricia? Talis tibi depingitur in Proverbiis, occurrens vecordi juveni ubi transit in platea prope angulum, advesperascente die, in noctis tenebris et caligine, mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas, garrula et vaga; nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians (*Prov. VII, 7*). Suspecta est mihi talis platea, in qua mulier tam varia et versipellis, blanditiarum suarum insidias vecordi machinatur juveni. Nescio enim quid obscurum et distortum et fucatum mihi significat nox, et angulus, et ornatus meretricius. Suspecta est mihi omnis doctrina, aut certe despecta, quæ nullam inducit de Christo mentionem : quæ ejus me nec sacramentis renovat, nec præceptis informat, nec promissis inflammat. Nam Judæi quidem habent in pagina illum, sed in interpretatione non habent. Adhuc enim velamen est magis in eorum mente quam lege. Nec enim auferri potest, nisi cum conversi fuerint ad Dominum. Suspecta est mihi tam in divinis sensibus quam in humanis usibus unius licentia, alterius restrictio, obstinatio utriusque : unius in divina natura numerositas, alterius singularitas, utriusque cæcitas. Ideo sponsæ non dederim in istis vicis et plateis quærere dilectum. Alios illi assignemus vicos, alias plateas, quam sibi Christus desponsavit in fide et veritate.

4. Et quidem gemina quædam est conversatio fidelium. Alii latam sectantur viam : alii arctissimæ se tradunt disciplinæ. Nam etsi scribitur, *Arcta via quæ ducit ad vitam* (*Matth. V, 14*) : est tamen quæ-

piam in hoc genere distinctio, et arctioris respectu alia reputatur latior. An non tibi videtur latitudo mandati, ubi nemo compellitur ad perfectionem, sed infirmæ non modo valetudini, sed etiam voluntati inferioris gradus permittitur licentia? Gratias tibi, Domine Jesu Christe **16**, quod nobis salutis occasiones paras, et ita vegetis et alacribus proponis consilium, ut etiam ægrotis disponas remedium, et pigris dispenses ascensum. Non modo vicos districtè viventium habet civitas tua sancta Jerusalem, sed etiam plateas humiliora et planiora diligentium. Sic in omni professione et ordine, quæ sponsa est, ejus quem caste diligit, vestigia quærit, quatenus habeat undecunque et operationis exemplum, et amoris incendium. Non dedignatur ab his etiam qui foris sunt, qui nulla arctioris disciplinæ regula constringuntur mutuari virtutis insignia : reputans ferventioribus ibi frequenter affectum, ubi inferior fuerit ordinis gradus.

5. Quid dicemus de his qui nusquam salutis occasiones quærent, ubique causantes et remissionem in plateis, et in vicis indiscretionem? Denique tales multi sunt, qui omnes perscrutantur professiones et ordines, sed in eis nulla inveniunt quæ illos trahant, sed cuncta quibus ipsi detrahant, calumniantes quod districtio in aliis sit nimia, in aliis nulla. Istorum dicere est, et quidem quam misere tam vere : Non inveni illum. Prævus certe sensus, ut dicas : Ecce Christus hic est, imo ecce illic. Pessimus vero, si dicas : Nec hic, nec illic. Utrobique quærit sponsa, et hic, et illic. *Quæram per vicos et plateas, quem diligit anima mea*. Per vicos districtionem accipe, per plateas dispensationem. Neutram in ministris Ecclesiæ sinistre interpreteris. Utramque Ecclesia recipit, in utroque sponsa quærit Christum. Noli in altero tantum; in utroque Christum quære. Vicis plateas in te ipso conjunge. Quæris quomodo? Si te coarctat afflictio, aut voluntarie suscepta, aut violenter impacta; intus in corde gaudio dilatate spirituali, et jam vicis plateas copulasti. Nonne tibi videtur utrumque tenere, qui in tribulatione dilatatum sibi lætatur? (*Psal. IV, 2*.) Apostolus in arcto tribulationis quamdam latitudinem optabat illis quibus ait : *Spe gaudentes in tribulatione patientes* (*Rom. XII, 12*). Denique ad spem latitudo refertur : *Habentes, inquit, tantas promissiones, charissimi, dilatamini et vos* (*II Cor. VI, 13*). Angusta est nobis in præsentibus, spes vero lata. Arcta possessio, expectatio quidem profusior. Ergo ad latitudinem spei plateas istas referto. *Spe gaudentes* Apostolus dicit. Propheta vero : *Adhuc replebuntur plateæ tuæ choris ludentium* (*Zach. VIII, 5*). Vides quomodo sibi de spe et plateis sentiunt consona Apostolus et Propheta? Uterque enim gaudium assignat.

6. Simul etiam hoc advertendum juxta aliam distinctionem, quod etiam in vicis mansio est ad domesticas utilitates : in plateis, feriatio quædam ad jucunditatem. In plateis enim chorus est et conventus ludentium. Ergo vacationis et lætitiæ usus in

plateis est. Bonæ quidem plateæ, in quibus alacri-
satis agilitate in leves contemplationis saltus animus
se spiritualis exagitat. In plateis ergo quærit sponsa
quem diligit, dum domesticis evoluta curis, dum ex-
tra corporis effecta mansionem, et domum terre-
strem quantum datur deserens, quam libere, tam
læte contemplari studet. In vicis est mansio diutur-
nior : in plateis quidem brevis, sed dulcior. In vicis
virtutum usus est et exercitium, quæ necessariae
nobis sunt, dum in corporis hujus habitaculo mor-
ramur; in plateis vero, feriata quædam felicitatis
futuræ præludia. Et vide nunc verborum seriem.
Primo ponit vicos, consequenter plateas. Habes et
in Psalmo simile : *Quam dilecta tabernacula tua,
Domine virtutum! concupiscit et deficit anima mea
in atria Domini (Psal. LXXXIII, 2, 3)*. Miraris spon-
sæ sedulitatem? ordinem sequere. Noli te pruden-
tiorum vel promptiorum sponsa præsumere. Primo
exerce te in opere virtuali, ut deinceps ad veritatis
speculatorium conscendas. Quid illac ingressum
paras qua exitus est? Cum sponsa per vicos ad pla-
teas veni, et cum Psalmista post tabernacula virtu-
tum ad ampla veritatis atria : alioquin ordinem si
convertis, pervertis. Quanto magis coangustati sunt
vici, tanto uberiores et liberiores sunt intus otia men-
tis. Quid otia dico? devotionem dicerem justius.
Arcta exterius disciplina animam interius dilatat.
Sive libertatem, sive lætitiâ in plateis intelligas,
ubi ampliores quam in hoc Ordine nostro plateas
reperies? Sed nec facile dixeris ubi sint arctiores
vici, ubi major libertas, et ad usum et ad exerci-
tium virtutis, quam in hoc Ordine et conventu san-
cto. Et ideo major ad bonum libertas, eo quod sit
minor licentia in malum. Quo major districtio, eo
major directio. Arctiores **¶** vici, ampliores plateas
efficiunt. Quid ergo est per vicos et plateas Jesum
quærere, nisi hoc se modo et restringere et exten-
dere ad capiendam de ipsius illustratione lætitiâ?

7. Vis ut utraque intus in mente assignem, pla-
teas et vicos? Nonne tibi videtur in vico quodam et
velut in arcto positus is cujus vexatur patientia, ca-
stitas arcetur, coangustatur charitas? Qui in nullo
virtutis studio libere et sine labore versatur, sine
labore et anxio conatu animi, num tibi quasi in vicis
locatus videtur? Et quamvis non sine labore, non
sine conatu quærunt, tamen etiam qui tales sunt,
quietem in illo quem diligit anima sua, quasi per
vicos quærunt. De quibus propheta, *Domine, in an-
gustia quæsierunt te : et, In semita iudiciorum tuo-
rum, Domine, sustinuimus te*. Rudibus et novitiis
istud sæpius evenit, qui solent vel variis tentamen-
tis, vel quodam tædio laborare, quando eos aut car-
nis desideria coarctant, aut virtutum non exhilarat
oblectatio. Et beatus qui non est scandalizatus in
istis, qui non offenditur, qui non perdit Jesum, sed
magis quærunt per vicos tales, qui in angustia quærunt,
non sicut de quibusdam dicitur : *In angustia quæsie-
runt te ; in tribulatione murmuris doctrina tua eis
(Isa. XXVI, 8, 16)*. Imo et exercitia virtutis, et do-

ctrinam Patris intelligit in angustiis illis, et proten-
dit a fine usque ad finem fortiter, donec de vicis ad
plateas evadat : et qui perfectiores sunt et plateis
assueti, aliquoties ad angustias vicorum subito si-
nuntur relabi. Et quis perfectior illa quæ sponsa di-
citur? Ecce et ipsa per vicos et arctos quosdam
meatus quærunt dilectum. Non est otiosa difficultas
ista quærendi. Per hanc enim et exercetur ejus hu-
militas, et desiderium excitatur. Quoties in inextricabilibus
me senti quasi vicis errantem, et angu-
stias animi conclusum, cum subito vicinas in plateas
evasi, et eduxit me in latitudinem bonus dominus?
In vicis exspiravi fere, sed in plateis respiravi sta-
tim. Latitudo quædam et libertas exoccupatæ et ex-
pediæ mentis in plateis tibi commendatur.

8. Sed considera ne libertatem istam des in oc-
casionem carnis, ne coacerves lutum in platea tua,
lutum illicitæ cogitationis. Alioquin sicut lutum pla-
tearum delebit te Dominus. *Lubricaverunt*, ait pro-
pheta, *in plateis vestigia nostra (Thren, IV, 18)* :
lutosas volens intelligi eas, in quibus sit lubricus
incessus. Non luto, sed auro sternantur plateæ tuæ.
Non ibi sit lutum, nec tamen siccitas et ariditas
quædam sit tibi ; sed fluant flumina ibi aquæ vivæ,
spiritualis quædam fluentia meditationis. In plateis
aquas istas divide in latitudine liberæ mentis. Sa-
pientia, *Quasi platanus*, inquit, *exaltata sum juxta
aquas in plateis (Eccli. XXIV, 19)*. Non in plateis
solum, nec solum juxta aquas, sed *juxta aquas*, et
in plateis exaltata sum, inquit. Ut læta prodeant
genimina sapientiæ, quantum putas cooperatur et
otium liberum, et irrigatio crebra sanctæ meditatio-
nis? Jure quasi platanus exaltatur, quæ sic planta-
tur. O beatas vere plateas, in quibus sapientia sic
crescit, sic exaltatur et supereminet, perspicuam se
ostendens, et non indigens quæri! Et vide quomodo
sæculari prudentiæ aliqui totam sui cordis latitudi-
nem exponant, quantum distendant animum et di-
latent in plateam, ut plantent ibi plantationem in-
fidelem, hoc est germen alienum : quomodo et con-
tinuis exercitiis et meditatione frequenti et doctrina
illam irrigent. Ideo cernas in illis lætam et uberem
et exaltatam sæculi sapientiam, et fructificantem
hujus mundi sensum : sapientiam vero quæ ex Deo
est, humilem et obscuram, et inveniri non posse
penes illos.

9. Exi in plateas et vicos civitatis : otia discute,
scrutare negotia eorum qui iudiciis vacant, qui te-
nent cathedram, qui sedent pro tribunalibus ; con-
templare quid agant in publico, quid in cubiculo.
Nunquid apud illos pura et vera cœlestis eminet
sapientia? Numquid expressa est in moribus, quæ
in sermone versatur? numquid in prospectu inve-
nies illam? numquid exaltatam sicut cedrum in Li-
bano, et sicut cypressum in monte Sion? nam et in
his montibus exaltatam se gloriatur (*ibid.*, 17). Nomi-
na ipsa mysterium continent : nec otiosus est etiam
ordo verborum. Præcedit Libanus in laude sapient-
iæ, Sion subnectitur : post cordis mundi candorem,

ad contemplandæ veritatis fulgorem ascendis. Munditia meretur notitiam, non hanc litteratoriam tantum, sed quamdam dulcem et intimam, ac ipsis animæ medullis infusam. Denique puritas veritatis socia est, et comes est, et prævia est. Idcirco montes istos, Libanum et Sion, in laude **18** sua sapientia copulat. Montes istos apud quos illorum assignare poteris, qui litibus aut exercendis aut dirimendis vacant? Non potest apud illos inveniri sapientia, in quibus non invenitur locus sapientiæ. Amat Libanum, amat Sion, amat plateas, libertate gaudet et sublimitate. Quanta perversitas, si sapientia quæ litibus vacat, quæ lucra sectatur, supereminet, et divina latet? Supereminet litigiosa, et ea quæ pudica est, quæ pacifica, quæ bonis consentiens, contempta delitescit velut in obscuro. Illa excolitur, ista negligitur, ac si sterilis et parum lucrosa. Neglecta plantatio in altum non crescit. Raro in plateis quasi platanum exaltatam invenies. Non est obvia, non est frequens. Ideo dicit: *Quæsi, et non inveni illum.*

10. Ubique teritur, ubique vertitur in quæstione, ubique venerabile est nomen Jesu. Et utinam quod vox sonat, vita depromat, exprimat imitatio, emineat et eluceat in moribus! Qui penes te sapientiam quærit assidentem, inveniat illam in ipsis foribus tuis, in ipsis sensibus, in modestia et compositione hominis exterioris. Nam quasi fores sunt, per quas interioris prodeunt habitatoris indicia. A fructibus cognoscitur, si apud te Jesus moratur. Accedit ad te sponsa, folia vertit ficulneæ tuæ, quærit in te fructum, quærit dilectum. Hic est enim fructus dulcis gutturi ejus. Felix es cum hoc abundaveris fructu, cum Domini tui sponsam isto satiaveris cibo. Esca ejus, esca electa. Deliciæ ejus sunt tecum esse dilectum suum. Non invidet, non zelatur. Dilectum suum omnium vult esse dilectum. Ideo apud omnes quærit, ut illum apud omnes aut inveniat, aut invitet. Quærit enim apud illos Jesum, quorum quærit profectum in ipso. Quærit per vicos et plateas, sed non in omnibus invenire potest. *Quæsi, inquit, et non inveni illum.* Paulus omnium sitiebat salutem, in visceribus omnium Christum invenire cupiebat, omnes cupiens in visceribus Christi. Sed enim audi quid dicit, quomodo quosdam deplorat. *Neminem, inquit, unanimum habeo. Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi* (Philipp. II, 20, 21). Putas quod apud eos inveniri Christus queat, qui ipsum ut inveniant, non quærunt? Et multos quidem sic quærentes reperies aliud præter ipsum, sed tamen per ipsum. Tractatur in consiliis, disceptatur in judiciis; in scholis disputatur, cantatur in ecclesiis. Religiosa sunt hæc negotia: sed vade ad exitus aquarum, et pensita quis generalior istorum finis est operum. Vide si non per hæc omnia quædam exerceantur mercimonia de Christo. Quæstiosa res nomen est Christi. Nil pensius, nil optatius. Felix tamen qui nominis hujus virtutem sectatur. Apud illos tractetur, disceptetur, disputetur super hoc

A nomine. Nobis satis est, si nostris in claustris saltem adametur. Nusquam commoditas major: ideoque major confusio nusquam, si penes nos non invenitur Christus. Non invenitur forma justitiæ, si piorum operum non est intentio pura. Nam ipsa lætitia est mentis quædam divina alacritas, quæ de ipsius præsentia concipi solet, et quam vere possumus præsentiam ipsius interpretari. Hæc, inquam, cœlestis et excedens affectio, non est res facilis et passim obvia. Hanc præcipue sponsa, ut puto, designat, dicens: *Quæsi, et non inveni illum quem diligit anima mea*, Christum Jesum qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VI.

Num quem diligit anima mea vidistis? (Cant. III, 3).

1. Sponsa moram in quærendo patitur, et quamdam illi difficultatis umbram sponsus obtendit, copiam sui non statim indulgens. Illa tamen, calente studio, sedulitatem continuat, querelam ingeminat: *Non inveni illum.* Fratres, si sedulitas submovetur, desidia quando admittetur? Si non invenit amor, quando inveniet tepor, quando raritas orandi, quando remissio? Quid ergo nunc contra raritatem orandi et remissionem inter vos disputo? Non est opus medelam adhibere morbo quo non laboratis. Peregrina sunt a vobis hæc vitia. Quis enim vestrum, qui non sit et frequens et fervens in oratione? Et si torpor abest, videte ne vos dilationis tædia defatigent, et infringant desideria vestra. Utrobique reatus est, si sit anima vestra vel in postulatione remissa, vel in expectatione deficiens. Sponsæ desideria audis dilata: et tu ad primum **19** orationis tuæ pulsum, inspirationis divinæ delicias tibi non affluere querulus causaris? Nunc cœpisti, et tam cito a directione sua tuus infringitur spiritus? Quid si tibi illud de Evangelio impropere- tur: *Sic non potuisti una hora vigilare mecum?* (Matth. xxvi, 40). Vigilate ergo et orate, quia nescitis qua hora dilectus vester adveniat. Pertinax oratio pertingit ad finem. Et si tibi in initiis sicca et velut saxea videatur, oleum tamen gratiarum elicies de hoc saxo durissimo, tantum si perseveres, si te longior mora non dissolvat, si non dilatione tua vota lentescant. Molesta plane amanti dilatio: sed solent protracta desideria amplius crescere. Quid vobis nota ingero? Vexatio crebra ipsa vobis hujus rei dabit intellectum, imo jam dedit, idque frequenter. Crebro vos exercitatos inveni in hujusmodi studiis. Non possum gloriari hos me genuisse affectus in vobis: gaudeo tamen invenisse vos in istis. Et si non hæc in vobis studia formavi, utinam in illis fovere vos possim! Et ipse custos sum; ideo illam mihi sponsæ vocem sæpe replicatis: *Num quem diligit anima mea vidistis?* O beata anima, quam tam sancta desideria exercent! Desideria dilectæ, dilectæ quæ nescit nisi de Christo rogare, quæ talem inventa erumpit in vocem: *Num quem diligit anima mea vidistis?*

2. Denique sponsa est, quæ talibus invenitur occupata scrutiniis: *Invenierunt me, inquit, custodes*

civitatis. Qui ficti et fallaces sunt, nihil tam refugiunt, quam ab his inveniri custodibus, et si deprehenduntur, non facile convincuntur. Cain factus est vagus et profugus super terram, inveniri formidans. *Omnis, inquit, qui invenerit me, occidet me* (*Gen. iv, 14*). Non vult peccatum occidi, non vult pati salutarem in confessione verecundiam, medicinalem castigationem magistri. Non vult inveniri, quia non vult mori. Nam ubi non veretur interfici, sed magis se foveri confidit, impudenter se jactat indisciplinatus affectus. Sed sponsa ultro se offert, læta sponsi occurrit sodalibus. Quidni læta? Non invenitur quasi fugiens ultorem, sed quærens amatorem. *Invenerunt me custodes*; non sunt inventi, sed invenerunt. Diligentia ipsorum in hoc commendatur. Pigri custodes et male fideles nullam in hoc adhibent diligentiam: non circumeunt, non quærunt si quem inveniant cauteriatam habentem conscientiam, signo amoris casti et studio quærendi prudentem dilectionis incendium. Non conveniunt subditos, et forte molestum ducunt si compellantur ab ipsis. Non nisi interrogati proferunt verbum solatii quidam, nec tunc quidem. Littera quod habet in pagina, tantum proponit, nil superadjiciens vel industriæ vel diligentiae. Alia est plane custodis ratio: prævenire debet, non tantum reponere: excitare magis quam exspectare quæsituos; quasi de specula super filios prospicere, qui sit intelligens et requirens Deum. Custos tuus sum: da mihi, Domine, linguam eruditam, ut sciam eum qui lapsus est sustentare verbo, et ad verbum dirigere.

3. Et quid aliud optat sponsa, cum, dicit: *Num quem diligit anima mea vidistis?* Vides illam non tam fatigatam quam excitatam studiis spiritualibus, intellexisti pertinaciam ejus in quærendo dilectum: vide nunc humilem prudentiam. Nescit custodes contemnere. Nec enim tutum arbitratur inconsultos præterire, quos scit dominici et conscios secreti, et nuntios mandati. *Num quem diligit anima mea vidistis?* Quid tamen sibi vult hæc interrogatio sub ambiguo posita? An in hoc admonere te voluit ut non credas omni spiritui, sed probes si ex Deo sit spiritus? Denique non omnium est certum sponsi præstare indicium, qui custodis officium vel susceperunt vel arripuerunt. Multi enim sunt quorum est *oculus in universa terra*, et juxta alterius loci Proverbium, *in finibus terræ* (*Prov. xvii, 24*). Non est lumen eorum cum ipsis, nec possunt illud ultra terræ porrigere limitem, levare ad cælum. Satis quidem fideles sunt et seduli, sed hucusque ut terrena coacervent, et terrena servent. *Oculus, inquit, eorum in universa terra*. Inexplebilis aviditas in universa terra se extendit: propterea terrenis incassata mens curis, et illius mensæ serviens qui perit sibi, cœlestis epulæ nescit dispensare viaticum et de supernis theoriis aliquid serenum temperare subjectis. Nam etsi forte qui tales sunt, de spiritualibus rogentur secretis, planam fidei et morum respondent sufficere viam; in hoc sterilitatem so-

lantes suam, vel ex tepore proprio aviditatem alienam metientes. Languidus enim et remissus amor, culpabili quadam patientia non tam optat, quam exspectat futura bona. Qui vero ferventior est, ardenti fertur desiderio, repositam plenitudinem furtim et ex parte deflorare tentans. Quia tales plurimos novit sponsa custodes, quodam sub ambiguo interrogationem librat: *Num quem diligit anima mea vidistis?* Sit prudens, sit fidelis, sit custos sedulus, et disciplinæ diligentia hostium coerceat irruptionem ab ovili. Non tamen statim sciet amatoria canere, et sponsi internuntius ejus monstrare præsentiam, et in recessus secretos raptim admissus stillare de intima aliquid dulcedine. Valde enim est imparis gratiæ, furtiva et fucata adulteri deprehendere lenocinia, et legitimos sponsi adventus conciliare. Malorum quia frequens est experientia, facilis est notitia. Spiritualium vero sensuum quia rarus usus est, et exile judicium, tenue satis est indicium de ipsis, nec possunt spiritualia nisi a spiritualibus dijudicari. Et ideo non possunt nisi a spiritualibus demonstrari, quales sunt de quibus legitur: *Quam pulchri super montes pedes annuntiantium pacem, annuntiantium bona!* (*Isa. lii, 7*.)

4. *Num quem diligit anima mea vidistis?* Non est una nec simplex nec uniformis visio sponsi. Exsultavit Abraham ut videret diem ejus: vidit et gavisus est (*Joan. viii, 56*). Vidit Jacob Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima ejus (*Gen. xxxii, 30*). Vidit Moyses, sed posteriora vidit (*Exod. xxxiii, 23*). Vidit Isaias Dominum sedentem super solium excelsum (*Isa. vi, 1*). Vidit Exechiel (*Ezech. i*): vidit Daniel in hominis similitudine (*Dan. vii, 13, 14*), cum nondum hominem suscepisset. Sed omnis ante incarnationem hujusmodi visio in corporali monstrata est specie, non in corporis humani veritate. Viderunt Apostoli in ipsa carnis veritate, et palpaverunt et atrectaverunt. Utrique tamen intus fide Deum viderunt. Dictum est Philippo: *Qui videt me, videt et Patrem meum*. Quæ visio quia referatur ad fidem, quod adjunctum est declarat: *Non creditis quia ego in Patre, et Pater in me est? Alioquin propter opera credite* (*Joan. xiv, 9-12*). Quæ enim consequentia, ut ad probandum quod Patrem viderit, inducat quia se viderit, nisi quod in utroque eam voluit visionem intelligi, quæ per fidem fit? Propterea et de credulitate consequenter adjungit: *Non creditis quia ego in Patre, et Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite*. Si enim habitat Christus per fidem in cordibus nostris, et si ipsa corda nostra mundantur per fidem, cur non et in cordibus nostris videtur per fidem? Superiorum vero visionum, quarum altera facta est in imagine, altera in carne, utraque plena est vel jucunditatis vel utilitatis; sed cum tertiæ, quæ est per fidem, servatur integritas.

5. Nam ut de Verbi apparitione, quæ in carne erat, loquar: præter vitæ verba, quæ de ore ejus

procedebant, quantum putas virtutis insigne in ipso exteriori renitebat habitu? quam manifesta ejus, quæ intus erat, dabant indicia oculus, vox, vultus? denique gestus omnis quomodo divinam spirabat gratiam? Jucunda plane visio illa, sed Deum in homine credenti. Et quidem illa quæ Prophetis et patribus ante Christi incarnationem facta est, divinum quiddam spirabat in apparente imagine, quantum mea se habet fides, inæstimabilem delectationem et menti et sensui infundebat cernentis: nec nisi quorum mundus erat animus, apparebat obtutibus. Nam et post resurrectionem in ipsa carnis suæ veritate nonnisi testibus præordinatis a Deo apparuisse legitur (*Act. x, 40, 41*). Felices illi custodes, si quibus tamen apparet frequenter et familiariter talis visio, præsertim illa quæ est in carnis jam glorificatæ aspectu, qualem eum Petrus et Joannes viderunt in monte transfiguratum (*Matth. xvii, 1, 2*): sed tamen et illa prior non vera, et ista non plena. Nam illa Moyses delectabiliter detentus, non tamen contentus: *Ostende mihi, inquit, te ipsum* (*Exod. xxxiii, 13, 18*). De altera vero ipse Dominus: *Expedit vobis ut ego vadam; alioquin Paracletus non veniet* (*Joan. xvi, 7*). Bona ergo visio, quam Paracletus adveniens inducit: spiritualis est, quia facta intus per Spiritum. Denique et spiritus ante faciem nostram Christus Dominus (*Thren. iv, 20*). Visio hæc vel in revelata spiritualiter veritate per intelligentiam, vel in suavitate infusa per gratiam. Nam et hoc ipsum experiri videre est. *Gustate, inquit, et videte quoniam suavis est Dominus* (*Psal. xxxiii, 9*). Suavissima certe hæc visio, et quamvis futurum juxta modum nondum plena, vicina tamen; vicina qualitate, non æqualitate. Visio hæc humano non est supposita ingenio, vel proposita studio, etsi aliquando desiderio gratis indulta. Denique non est talis quæ intelligentiæ concepta viribus, continuo tenore moram in animi memoria protelare queat. Subitanea est et sui juris hæc visio, in spiritu vehementi vadens et veniens. Subitanea est et momentanea, repente veniens et repente vadens: et si momentanea est, manent tamen reliquiæ cogitationis, tam succensæ, tam serenæ, et diem festum agunt in animo recordantis. Manet quidem memoria degustatæ et deglutitæ visionis: cujus suavitatem qui gustare possunt, eructare norunt, et hora hac maxime. Eructat enim bonum verbum cor recenti adhuc incalescens gratia, et ferrida meditatio similes effundit sermones. Multum enim intimæ dulcedinis sapit in verbis, et gratissimi sunt sermones, qui de gratiarum ubertate prorumpunt.

6. Si custos es, scito quoniam talia te oportet præparare in occursum sponsæ. Utquid occurris, si nihil dulce, nihil novum nuntiaturus venis? Si nova non potes, vetera profer. Ingere nota, si nova non habes. Non tamen ingeritur quod exigitur. Non quærit qualem videris, sed si videris. Sufficit nuntiare qualem ipsa novit.

PATROL. CLXXXIV.

A Augmentum tamen affert gratiarum si nova annuntias. Denique quod non est vel ignotum vel insolitum meditationi, sponsæ nova quadam gratia dulcescere solet. Non fastidit auditus, quando fervet aviditas: tantum de sponso disputa, et nova protulisti in auribus sponsæ. Non suppetit tibi de illo excellenti et excedenti visionis modo semper respondere. Sublimis illa et subtilis est, et subito præoccupare solet animum, quem mundum et exoccupatum invenerit. Subito præoccupat, sed non occupat diu. Subtilia ista non adsunt ad votum, dulcia deducit in medium. Simplicis fidei capitula singula quodam dulci disputationis temperamento suavissimos gignunt in audiente mentis affectus et excessus. Delicata est sponsa: dulcia vult magis quam fortia, nisi quod omnia potest in eo qui eam confortat sponsus. Narrent alii fabulationes, controversias meditentur. Os tuum meditetur sapientiam, et lingua loquatur delicias, qui sponsæ loqueris. Nam et illa tales vult qui de dilecto narrent et nuntient. Labia sacerdotum custodire debent scientiam: ideo legem requirit ex ore eorum (*Malach. ii, 7*), legem videndi et inveniendi dilectum. *Num quem diligit anima mea vidistis?* De visione illorum se visuram præsumit: ideo diligenter investigat custodum visionem, eorum sperans alloquio vel in secretiora reduci, vel dulcioribus affici. Id enim est videre quem diligit, Dei sapientiam et virtutem propenso affectu et pura concipere mente. Bene illum conspicit, qui hoc utroque concipit modo, pure cernens, et pie sentiens. Dulce, puto, susurrium, quod inter sponsam custodesque vertitur: et grata collatio, si tamen collatio. Nulla enim illorum hic responsio memoratur. Secreta valde est, si qua est, quam alto tegendam putat silentio. Secretum sibi: secretum suum sibi (*Isa. xxiv, 16*). Nec audemus hic aliquid inde conjicere quod sponsa curavit reticere. Cum eorum silentio claudamus nunc sermonem, prorogantes in crastinum sponsæ transitum, quo se vigiles paululum pertransisse dicit, et invenisse quem diligit anima sua.

SERMO VII.

Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea (*Cant. iii, 4*).

D 1. Improbi exactores estis, et nimis instantèr repetitis debitorem vestrum; dignum tamen venia est, dummodo justa postuletis. Sed vos exigitis ut solvam ad quod non me obligavi. Tractaturus eram de transitu sponsæ. Ad hoc enim et ordinis et sponsionis nostræ ratione teneor, et vos adhuc mihi ingeritis illud cum sponsa: *Num quem diligit anima mea vidistis?* (*Cant. iii, 3*.) Sed illa modestius interrogationem temperat ambigenti similis, quærens magis quam urgens. Novit enim nec omnibus, nec omni tempore de hac visione adesse sermonem. Ex quo enim abscondit vultum suum, quis est qui contempletur eum? Vos autem urgetis me, ut legem vobis ponam contemplandi dilectum, et disciplinam inventionis hujus et visionis tradam. Quid ergo?

vultis ut muneris divini largitatem concludam sub regula? **☉☉** Visio hæc non est industriæ, sed gratiæ: revelationis est, non investigationis. Si quid tamen ad hæc potest industria cooperari, illud primum observate quod scribitur: *Lavamini, mundi estote* (Isa. I, 16), Secundo, ut scribatis sapientiam tempore otii. Qui enim minoratur actu, recipiet eam (Eccl. xxxvii, 25). Tertio, ut violenti sitis, et gaudium regni, quod vobis diutius subripitur, præripiatis (Matth. xi, 12): id est ut habeatis cor purgatum, paratum, improbum. In primo efficietis dignus; in secundo, devotus; in tertio, vehemens: hoc est, idoneus, obvius, urgens: idoneus gratiæ percipiendæ, obvius venienti, urgens morantem. In primo præpararis, in secundo assimilari sponsæ expectanti dilectum quando revertatur a nuptiis, in tertio properas, et sponsa non exspectat, sed properat, et ipsos præterit custodes. Dixissem melius, si dixissem, Pertransit. Quod enim præterimus, non respicimus, non attingimus, sed contempnimus: quod vero pertransimus, intelligimus illud discutere, et quasi disquirere et penetrare. Nec inutilis hæc pertransitio. Paululum enim cum pertransisset, invenit dilectum. Videtis, fratres, quid proficiat consultatio custodum? Devotam, sed vagam animam ad inventionem dilecti perducit. Utilis quidem consultatio: et frequenter quod non confert eorum qui consuluntur eruditio, consulentis meretur humilitas. Bonum est ut sis ad quærendum sedulus, non tamen assiduus. Nam et sponsa non tam ex studio, quam occasione custodes interrogat, et id in transitu. Trahebat enim illam ulterius amor dilecti, nec vacuum esse sinebat ex otio conferre cum illis. Currebat in cordis siti, hausto forsitan de sponsi vicinia spiritu: et ideo minus intendebat in his qui benedicebant ore, tendens ad illum qui benedicit in spiritu, qui est super omnia benedictus in sæcula Deus.

2. Advertite istud, vos qui in transitu oratis, et cum mora legitis: qui ad legendum fervetis, in orando tepetis. Debet lectio orationi servire, præparare affectum; non horas præripere, nec succidere moras. Cum legis, erudiris de Christo: orans vero, familiare cum ipso seris colloquium. Et quanto suavioris est gratiæ cum illo, quam de illo loqui? Si quædam spiritualium detrimenta sustinent visitationum, propter orandi raritatem, qui lectioni vehementius vacant; quid dicemus de his quos aut indisciplinatæ colloquutiones dissolvunt, vel anxie quæstiones scindunt? Denique monachorum est non colloquium, sed silentium: non quæstiones, sed quietem sectari. Aut si admittenda est inquietudo, dilectionis esse debet, non contentionis. Habet enim amor sanctus inquietudinem suam, sed qualem legis apud prophetam: *Non tacebo, et non quiescam, donec egrediatur ut splendor justus, et salvator ut lampas accendatur* (Isa. lxii, 1). An non similem animi sui passionem intimat ista cum dicit: *Cum pertransissem illos?* Ferebatur impetu ferventis amoris, ideoque pertransisse se perhibet, quasi avi-

ditate et desiderio supergrediens quidquid dici poterat. *Cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea.* Pertransivit illos vel eventulando doctrinam, vel æstimando naturam. Pertransivit et quod potuit ab illis dici, et quod potuit in illis conspici. Quilibet enim sint custodes isti, licet Cherubim interpretaris, licet Seraphim, non possunt totum quod de Christo est, nec eloquendo depromere, nec æmulando exprimere. Cunctæ res difficiles, nec valet homo eas explicare sermone (Eccl. i, 8). Si tanta difficultas est in rebus conditis, rerum Auctorem quis indicabit, vel digne, vel plene? Ideo dicit: *Cum pertransissem illos.*

3. Utinam nos tales simus auditores verbi Dei, qui non succumbamus his quæ dicuntur, vel tardante ingenio, vel tepente voto; ne nos illa pertranseant, ne nostram excedant tam aviditatem quam capacitatem; sed magis docentis quam commentis pertranseamus conatum, majora etsi nondum capientes, conjicientes tamen, aut certe concupiscentes. Quadam enim ratione pertransit quod sibi proponitur, quid ampliora sectatur, quamvis non consequatur statim. Sponsa vero consecuta est, propter quod electa [alias, læta] decantat, *Cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea.* Quidni pertranseat illos, quorum et scientiæ est numerus, et naturæ modus? Ille vero qui quæritur, magnus et immensus, et non æstimabitur alius ad illum. Non ergo potest alieno documento, aut exemplo ex æquo perpendi. Reliqui omnes pertransibiles sunt: solus ipse pertransiri **☉☉** non potest. Denique dicit: *Transite ad me, omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis adimplemini* (Eccl. xxiv, 26). *Transite, inquit, ad me;* non, *Pertran-*site. Quonam enim modo pertransiri potest, quod immensum est? *Mensura bona, et coagitata, et conferta, et supereffluens dabitur, inquit, in sinum vestrum* (Luc. vi, 38). Vobis immensitas dispensatur in mensura: nam in se immensa est. Non ait, *Replens;* sed *supereffluens.* Si ergo mensura capi non potest, immensitas ipsa quando capietur? Quo pacto pertransiri poterit, quod nec capi plene potest? Denique nec sponsa pertransire vult, sed dicit: *Tenui, nec dimittam illum. Paululum cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea.* Forte propinqui erant sponso vigiles hi, quos cum paululum pertransisset, invenit dilectum. Quod si juxta divinam ejus accipimus dici naturam, quis creatorum spirituum ad immensitatem et majestatem illam proxime accedit? Nam etsi similitudo inesse intelligitur, longe tamen inferior et dissimilis dignoscitur. Non est enim, Domine, quis similis tui. Proximitatem forte ergo hanc, quam excludit conditio, cognitio admittit.

4. Sed quis audeat abyssum illam divinæ sapientiæ, cujus non est numerus, ingenio creati spiritus perceptibilem definire? *Lucem, inquit Apostolus, habitat inaccessibilem* (I Tim. vi, 16). Lux ista nobis inaccessibilis est, sed nos non sumus inaccessibiles

illi. Propter quod dicit: *Prope feci justitiam meam, et salus mea non elongabitur* (Isa. XLVI, 13). Prope facta est, quia incarnata: proximior, quia revelata: magis autem proxime facta, quia donata. Prope facta est justitia Dei Patris Christus Jesus carnis nostræ susceptione; sed gemino hominum genus omne excessit privilegio, quantum spectat ad humanæ naturæ statum, æquitate et integritate: quia præter illum nemo mundus a sorde, nemo immunis a corruptione. Dotatus est ergo duplici hoc munere, præcessitque participes suos. Itaque et reliquos omnes fides tua pertranseat, ut in illo solo perpendas æquitatem justitiæ, et integritatem consimilis naturæ. Sed tamen paululum pertransi: quoniam sicut nos longe excedit justitia et incorruptione, sic prope factus est naturæ indifferentis conditione. Nescierunt Judæi in illius existimatione pertransire Moysen, pertransire Abraham, pertransire reliquos vel patriarchas vel prophetas: qui illum sicut unum de reliquis æstimabant, nec aliquid habere gratiæ precellentis. Denique dicebant: *Abraham et prophetæ mortui sunt, et tu dicis: Qui manducat meam carnem, non morietur in æternum? Quem te ipsum facis?* (Joan VIII, 52, 53.) Noluerunt Joannem pertransire, sed dicebant, quia *Joannes ipse est Christus* (Luc. III, 15). Non passus est tamen eos in se remanere Joannes, sed opinionem infideliter præsumptam a se avertit: *Non sum ego, inquit, Christus: medius autem vestrum stat, quem vos nescitis* (Joan. I, 20, 26).

5. Nescit synagoga pertransire, sed ad cæterorum mensuram æstimavit illum: et quasi blasphemiam opponebat ei, quia cum homo esset, se faceret Deum. Sed Ecclesiæ pertransivit fides, et invenit illum unctum *oleo lætitiæ præ consortibus suis* (Psal. XLIV, 8). Et quam uberi unctus erat oleo, de cujus plenitudine omnium nostrum infudit vulneribus! Nos enim sumus saucius ille qui descendit in Jericho, qui incidit in latrones, qui exspoliatus est, et vulneratus est, et semivivus relictus. Pertransierunt plurimi, et nullus erat qui salvaret. Pertransiit magnus ille patriarcha Abraham: non enim erat ille justificans, sed tantum justificatus in fide futuri. Pertransiit Moyses: non enim erat gratiæ dator, sed legislator, et ejus legis quæ neminem ducit ad perfectum. Nec enim ex lege justitia. Pertransiit Aaron. Pertransiit sacerdos, et eisdem hostiis quas indesinenter offerebat, non poterat mundare conscientiam ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi (Hebr. IX, 14). Pertransiit patriarcha, pontifex, et propheta arido tam animo quam opere; imo et illi in hoc saucio saucii erant. Solus ille Samaritanus verus viso illo misericordia motus est, sicut misericordia totus est; et infudit oleum vulneribus, se ipsum cordibus, mundans per fidem corda omnium. Ideo Ecclesiæ fides omnes pertransit, pertingens ad illum qui solus illam pertransire non poterat, imponens in jumentum suum (Luc. X, 30-34), et factus et ipse jumentum. Et paululum pertransit ut inveniat illum, quem sic credit exsortem corruptionis, ut consortem præ-

dicet conditionis. Sic illum habet principem gratiæ, ut confiteatur participem naturæ.

6. Quod si et coelestes illos angelicos spiritus contuitu sanctissimæ quam sortitus est animæ, ipsum supereminere dicamus; non erit a fide alienum, sed omnino congruum dignitati ejus personæ. Etenim si minoratus est paulo minus ab angelis propter partem, qua indutus est, carnalem: par tamen est illis secundum substantiam spiritualem, et superior secundum prærogativam virtuales. Et hos ergo, sponsa, pertransi. Nam et illi custodes tui, et curatores tui sunt qui dicunt in propheta: *Curavimus Babylonem, et non est sanata* (Jer. LI, 9). Hos, inquam, pertransi, et in dilecto tuo privilegii singularis dotes contemplare. Illi administratorii spiritus, non operari salutis: ipse vero magni consilii Angelus, qui operatus est salutem in medio terræ. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen. Jucunda contemplatio, in cœlesti familia contueri essentiæ simplicitatem, serenitatem mentis, et mutui suavitatem amoris. Jucunda contemplatio contueri perpetuitatem existentiae, puritatem intelligentiæ, scientiæ profunditatem: tum etiam humilitatem in obedientia, tranquillitatem in diligentia, facultatem in efficacia. Omnes tamen pertransi, et intueri quantus sit iste qui ingreditur ad salvandas gentes. Quem ingredientem in orbem terræ angelicæ laudes inducunt, et triumphaliter regredientem, cum admirationis cantico reducunt: *Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? iste formosus in stola* (Isai. LXIII, 1), utique carnis suæ.

7. Jure quidem formosus in stola sua, quæ sine commistione concepta est, et de Virgine nata est, et ab omni non modo corruptione, sed etiam corruptionis fomite immunis conservata est, et in sepulcro dissoluta non est, et die tertia resuscitata, quadragesima in cœlum assumpta, omni die (quod super omnia mirandum et amandum) in salutis cibum credentibus proposita. Quis non ad singula ista miretur amanter et dicat: *Quis est iste tam formosus in sua stola? Cucurristi per hæc omnia administrationis genera, imo stupidus per singula substitisti, ecce denuo nova tibi admirationis materia inde exurgit. Satis in illis exercitatus fueris: hic iterum ad stupendum excitaris, quasi illud tibi dicatur prophetæ, Ne memineras priorum, nova ego facio* (Id. LXIII, 18, 19).

8. Quid magis novum, quam quod in mysterio Dominici corporis mutatur materies, et species servatur? Pristina manet forma, sed nova gratia, quia nova substantia. Nova quidem non in se, sed in hujusmodi specie. Novum plane quod carnis Dominicæ substantia, in aliena specie sumpta, sanctificationis virtutem animæ confert, et spiritualem emundat substantiam in mysterio altaris immaculata caro. Novum quidem, et supra reliquorum usum sacramentorum, quod non modo sanctificationis nova gratia datur, sed substantia naturalis mutatur. Nam

per sacramenti benedictionem accipit oblatus panis hanc ineffabilem mutationem, et ex mystica consecratione et Verbi viventis copulatione hæc vivificatrix gratia in carnem Christi redundat. Caro enim non prodest quidquam, sed spiritus est qui vivificat (*Joan. vi, 64*), sacrosanctæ carni conferens in solemnissimo sacramento spiritualem efficaciam ad vivificandos tanti participes mysterii. Formosus ergo in stola, hoc est, in carne sua; sed multo formosior in assumpto spiritu, qui utique carne præstantior, quia Verbo vicinior. Et in hoc spiritu unctum eum intellige præ consortibus suis: id est, non modo præ filius hominum, sed etiam præ angelorum agminibus. Quidni unctus sit præ illis oleo gratia, quid non sicut alii participatione, sed personali unione uberimæ illi consortus est olivæ, ex qua unctio omnis emanat? An non tibi velut oliva videtur Veritas et Verbum Dei, cujus unctio docet nos de omnibus, cujus molliti sunt sermones super oleum, cujus unguentum effusum nomen est? Huic olivæ personali unione consortus conditionis, non corruptionis nostræ oleaster, ut sic dicam, et pinguedinis illius factus particeps.

9. Quid luminis, quid dulcedinis, quid suavitatis, quid omnimodæ virtutis acceperit, operum ejus indicia loquuntur: nisi quod longe excelebat quod sensit in spiritu, quam quod expressit in actu. Denique ad omnia virtutis indicia dicere potes, *Oleum effusum nomen tuum*; absque eo quod intrinsecus latet (*Cant. 1, 2*). Nec enim consentaneum est, ut quamlibet mirificum foris animæ opus illius virtutes exæquet. **¶** Non possum, Domine, quæ in prospectu sunt, omnia opera tua comprehendere. Confortata enim sunt, et nequeo æstimare illa: et eam quæ intrinsecus latet quonam modo experiar gratiam? Oculus non vidit, beatissima anima Christi, præter te munera quæ divinitus collata sunt in te. Ideo angelici spiritus deficientes in comprehensione, non desinunt ab admiratione: et quasi nescientes, sed stupentes in laudem supra positam erumpunt, *Quis est iste sic formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ?* Hanc considerans prærogativam virtutum in dilecto, jure sponsa custodes se pertransisse dicit, et paululum pertransisse: quia sic in eo singularem miratur gratiam, ut tamen communem constituat naturam, beatamque illam Christi animam esse cum reliquis ejusdem quidem generis, sed differentis excellentisque virtutis. Parabam adhuc alium vobis explicare transitum: sed quod materia opportune suggerit, vel magis exigit, sermo refugit jam urgens ad exitum. Nos interim ad quod venimus, in eo permaneamus; quatenus ex hoc gradu, cum otium dabitur, ad altiora transeamus mysteria sponsi Ecclesiæ Jesu Christi, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VIII.

Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea (Cant. III, 4).

1. Pertransisti, o sponsa Domini, custodes tuos,

A consortes et participes suos: consortes naturæ, participes gratiæ. Pertransisti illos, et pervenisti ad Dilectum. Quidni illos pertranseas, qui et ipsi pertransirent quasi fumus, nisi in dilecto suo starent? Invenisti Dilectum, et invenisti illum unctum oleo Spiritus præ consortibus suis. Perpendisti in illo virtutum privilegia quædam in consimili natura. Invenisti sanctam ejus animam quædam habere dona singulariter, quædam excellenter. Ideo pertransisti illos, quia illum prætulisti; et paululum pertransisse te dicis, quia consideratio tua in hac prælatione nondum recessit a generis ejusdem communione. Sed nunquid hic subsistes? In ulteriora et altiora ex hoc gradu urgenda est profectio, pertingendum in finem. Sapientia enim attingit a fine in finem (*Sap. VIII, 1*). Denique et hæreticus, ut superiorem dilecto tuo gradum conferat, hunc tollit. Tantum carnem Verbo copulat in Christo, animam negat: aut si hanc non audet (propter evidens ipsius Christi testimonium dicentis: *Nemo tollit a me animam meam, sed ego pono eam, et iterum sumo eam*), animam sensificantem donat, sed ratiocinantem tollit spiritum. Correxit in parte errorem, sed non potuit longius ab Ægyptiis recedere tenebris. Non potuit tridui iter conficere. Ecclesiæ fides humanitatem nec solam constituit in Christo, nec dimidiam. Utramque naturam collocat in Christo. Et quia divina simplex est et distinctione carens; in homine triplicem illam, quam ponit Apostolus, distinctionem fatetur: id est integrum corpus, et animam, et spiritum (*I Thess. v, 23*). Alioquin non hominem, quem reformaturus in se fuerat, suscepit. Denique et rationalis animæ pars humanæ indiguit mediatoris remedio: quia ignorantia fuscata nubilo, et concupiscentiæ succensa igniculo, utramque naturam, id est humanam et divinam, integram fatetur in Christo Ecclesia ejus, et sicut evangelica mulier in satis tribus humanæ farinæ, divinæ sapientiæ fermentum recondit (*Luc. XIII, 21*).

2. Sed quid? indigebat rationali spiritu Christus Verbum ipse Patris et sapientia et veritas? Nec quod lateret ipsum aliquid esse poterat, sed ipse illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (*Joan. 1, 9*). Qua ergo consequentia creato et illuminato indigeret lumen creans et illuminans? **D** Nulla plane. Ille non indiget, sed mea est hæc indigentia. Ratio hæc est meæ cæcitatibus, non charitatis illius: non assumptis Verbi, sed assumpti spiritus. Ego indigebam, ut et hæc naturæ meæ pars Verbo uniretur, et sic clarificatæ in Deo portionis merita in universos per fidem refluerent. Omnes nos mediante consubstantiali nostro reformamur in Christo, accedentes per fidem ad ipsum. Et ideo totum oportebat assumi, ut gratia refunderetur in totum quia corruptio fermentaverat totum. Manent ergo in una persona naturæ geminæ, sicut integræ, sic et impermixtæ. Divina enim inconvertibilis **¶** et incommutabilis est: nec potest converti in aliam, nec in se sinit aliam converti. Non valet in aliam

ex se deficere. Defectus siquidem illi foret omnis mutatio : nec magis in illam alia proficere potest. Non commutare, sed communicare illam possumus, utendo [*pro fruendo*] certe non existendo.

3. Manet itaque naturis istis sua cuique tam integritas quam proprietates. Consequenter etiam competentes his comprehensiones, et affectus, et contemplationes, et beatitudines impermixtæ sunt, et distinctæ, et differentes, et numerabiles sine numero personæ. Nam quis assereret beatissimam Christi animam aut nihil sentire penitus dulcedinis et gaudii ; aut iterum, gustum intimum illi permittere suavitatis et saporis, et beatitudinis illius qua beatissima perfruitur Trinitas ? Majoris siquidem est excellentiæ esse illud vitale bonum quam participale, longeque expressior est experientia et domestica magis in essentia quam in usu ipsius. Esse utique id ipsum uti est, non tamen usus essentiam confert. Quomodo ergo essentia perfruitione sola non potior, quia proximior ? Deinde licet anima hæc in Verbo omnia videt, et ipsum Verbum in Verbo videt : tamen quia admissa non est in societatem essentiae, nec admitti potest in æqualitatem notitiæ. Nam hoc ipsum essentialiter Deum esse, et sapientiam esse, et summam bonitatem esse, et virtutem summam, et solam, et sempiternam, quid habeat delectationis et gaudii, cui dabimus nosse, nisi cui datum est 'et esse ? Verbum ergo Patris tanto magis intime et sincere et simpliciter se ipsum novit, et universa per se ipsum, quanto meliore nititur privilegio essentialis unitas, quam unio personalis.

4. Hæc ad hoc replicamus, ad discernendas scilicet unius Jesus Christi virtutes, pro gemina in Christo natura ; id est Verbi essentialiter ex Patre nati, et spiritus ex tempore creati : maxime propter illos qui de unitate personæ æqualitatem, vel magis unitatem inducunt et virtutis, et scientiæ. Qui tamen cum omnia dicant animam habere per gratiam, quæ habet Verbum per naturam ; ipsi videntur quasdam distantias et gradus, ut sic dicam, inducere per distinctionem nominum istorum, id est naturam et gratiam. Quantum illi denegant, qui hoc ipsum non dant per naturam habere vel nosse ? Nam etsi anima Jesu Verbo unita, excellenter et per gratiam illuminata sit ; nunquid et illud habere dicitur ex gratia, ut naturaliter et essentialiter et simpliciter lumen sit, et illuminans sit ? Aut quonam modo erit naturæ quam gratiæ notitia præstantior, si non expressior ? At illud adducunt quod legitur, et verissime legitur, quia *omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante ævum (Eccli. 1, 4)*. Si omnis sapientia a Deo et cum illo est, et ante ævum : quomodo ergo multæ sapientiæ sunt cum illa, quæ a Deo est, et illi coæterna est, quia cum illo ante ævum est ? Non multæ nec variae et diversæ sapientiæ, sed una sola et invariabilis est.

5. Quæstio hæc non jam circa unam Domini Jesu solam restringitur animam, sed se dilatat ad omnes quæ alicujus sunt participes sapientiæ : ut similiter quæri possit, an omnes unam habeant cum Verbo Dei sapientiam, imo an omnes aliam non habeant quam ipsum Dei Verbum sapientiam. Quod si ita est, una jam et indivisa erit omnium sapientia. Et qua ratione dicitur *omnis*, si non nisi una est ? Quid, si ideo numerose dicitur, non quia in se numerabilis sit, sed propter numerositatem habentium eam ? Nam et una dicitur fides, propter unam rem creditam, cum tamen cuique sit sua. Quare ergo una res non dicatur numerose, cum multæ singulariter dicantur ? Denique et multæ scientiæ, et multæ voluntates ejusdem personæ dicuntur, et eodem tempore, propter multitudinem rerum quas vel scit vel vult etiam simul. Ad res ergo scitas respicientes, non ad ipsius mentis vim, qua quisque scit omne quod scit ; et unius multas, et multorum dicimus unam scientiam. Cum itaque dicitur, *Omnis sapientia a Domino Deo est*, nihil officit ad astruendam unitatem sapientiæ : quia hoc non ad ipsam, sed ad illa quæ sciuntur per ipsam, refertur quod dicitur, *omnis*. Neque enim quia multa sunt, quæ illuminantur ut videri possint, aut multi ut videre possint, ideo multiplex lumen est, quod et visa illuminat, et videntibus lucet. Quid ergo ? dicemus unam et eandem esse scientiam animæ Jesu cum Verbo, imo **27** omnium rationalium spirituum, et inter se, et cum Dei Verbo unam esse sapientiam, quia Dei Verbum ? Jam ergo de sola anima Jesu non erit hæc disceptatio : et nullus jam erit nobis exitus ad tuendam superius positam diversitatem scientiæ inter Verbum et animam Jesu. Et quomodo patebit exitus, cum hoc modo omnium una convincatur sapientia, quia unum lumen quod illuminat omnes ? An forte quia diverso modo illuminatio fit, etiam diversæ inter se illuminationes sunt, et ab eo per quod fiunt lumine differunt : ita etiam in animis rationalibus, et divinitus illuminatis et lumen quo illuminantur, et ipsa illuminatio quæ per lumen fit, ab invicem discernentur ? Nam illuminatio quidem fit in illuminato, et ex tempore fit : lumen autem ipsum non fit, sed est, et ex æterno est. Hoc modo in una mente qui neget multas scientias esse, in qua intelligit multas comprehensiones esse, quamvis una sit mentis vis quæ comprehendit et videt ; et unum lumen illuminans, ut comprehendere et videre queat ? Hæc distinguenda sunt diligenter, lumen, et illuminatio quæ per lumen fit in animo intelligentis. Nam hoc ipsum intelligere, et illuminari, et scire est. Quis itaque non videat : quamvis nisi subtilissime non discernatur propter nonnullam similitudinem : quis, inquam, non videat differre inter se lumen per quod illuminatio fit, et illuminationem quæ per lumen fit in quovis illuminato ? Alterum enim creatum est, alterum creans ; alterum il-

luminatum, alterum illuminans. Nec potest essentialiter esse eadem sapientia quæ fit per gratiam, cum illa quæ per naturam existit : illa quæ fit in tempore, cum illa quæ nata est ab æternitate.

6. Si hæc distinxisti in Dilecto, o sponsa, et ab his quæ juxta statum humanæ substantiæ in illo sunt virtutes, ad Verbi pertransisti divitias, tunc jure et excellenter dicere potes : *Paululum cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea*. Sed quomodo aptabimus illud quod ponitur, scilicet, *Paululum* ? Inæstimabiliter prærogat omni creaturæ divina majestas, et quasi vicina et familiaris sit, dicit : *Cum pertransissem illos paululum, inveni quem diligit anima mea*. Denique chaos magnum firmatum est inter nostram et ipsius naturam. Quale quæris chaos ? Utique inanitatis nostræ. *Omnes gentes, ait propheta, quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihil et inane reputatæ sunt ei (Isai. XL, 17)*. Jure inanis reputatur nostra substantia, in cujus assumptione exinanisse se dicitur illa plenitudo. Quæ ergo poterit assignari convenientia et vicinitas inanis cum solido, nihili cum immenso ? Qua ergo ratione dicit : *Paululum cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea*. An forte pennigera est charitas, et præpeti volatu ardentis desiderii interjacens hoc, de quo loquimur, prætervolat vacuum ? Utique sic assentior. Nam amare, jam tenere est ; etiam assimilari et uniri est. Quidni, cum Deus charitas sit ?

7. Sed aliam hic ego paro rationem. Post rationalis contemplationem creaturæ sursum ascendenti primo se statim gradu divina offert et occurrit natura, nulliusque alterius præstantioris naturæ interponitur distinctio. Non enim inter imaginem et veritatem medium assignari quid potest, superius uno, inferius altero. Quod enim veritas non est, quomodo proximius accedit ad eam, quam ut ipsius simulacrum et character sit ? In quo ergo attenditur in rationali spiritu ea, quæ ad divinum est naturam imago ? Primo quidem loco, quia est veritatis et justitiæ capax. Secundo, si capiat, illas, et fiat verus et justus per gratiam, quod Deus est per naturam. Tria hic mihi distincta sunt, id est, capacem esse boni summi, ipsum habere, et esse ipsum. Imago attenditur in primo, similitudo in secundo, veritas in tertio. Primum commune est omnium intellectualium spirituum ; secundum, electorum tantum ; tertium, solius increati spiritus. In primo prope accedimus, in secundo proxime, tertium ipse est. Prope accedimus per aptitudinem, proxime per coaptationem. Prope per naturæ primæva, proxime per virtutis privilegia. Prope, quia capaces ; proxime, quia capientes. Quonam enim modo non de vicino accedit immortalitas ad immutabilitatem, incorporalitas ad simplicitatem, illocalitas ad immensitatem ; ratio ad veritatem, virtus ad bonitatem ? Et ut expressius loquar, quid esse vicinius et similius potest quam sapientia sapientiæ, justitia justitiæ ; quam illumi-

nata illuminanti, justificanti justificata ? quid similius alii, quam causativum causæ, formatum formæ ? Nam in formato fere nihil aliud attenditur quam forma. Denique et quod dulce est, super omnia simile videtur dulcedini ; et quod lucidum est, luci. Itaque proximum non injuste videtur, quod illi tanta æmulatione componitur ; proximum, quia nihil interponitur. Nam etsi finitum nostrum incomparabiliter excedit divinæ immensitatis infinitas ; imaginis tamen ad veritatem nonnulla dignoscitur esse affinitas.

8. Jure ergo dicit : *Paululum cum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea*. O quam felix, quam lætus proventus tam longi circuitus ! Beati gradus illi, per quos in talem evaditur terminum. Quæsivit in lectulo, circuivit civitatem, interrogavit custodes. Primo loco quærit per se et penes se. Secundo, extra se, sed per se. Tertio vero, nec per se, nec penes se. Et hoc loco quanto humiliter quærit, tanto quidem efficacius ; quantoque a sui confidentia longius recessit, tanto reperit citius. *Inveni, inquit, inveni illum* ; qui me prior quasi ovem errantem, et quasi drachmam perditam quæsivit et invenit, et misericordia ejus prævenit me. Me, inquam, prior invenit perditam, prævenit nihil meritam. Invenit errantem, prævenit desperantem : invenit differentem, prævenit diffidentem : invenit qualis essem mihi indicans, prævenit ad sua me revocans : vagam invenit in erroribus, vacuum gratiæ prevenit muneribus : invenit ut non ego ipsum, sed ipse me eligeret ; prævenit ut prior diligeret. Sic ergo electa et dilecta, quæsita et acquisita, inventa et præventa, quomodo non secundum vires conatu, et supra vires affectu illum et diligam et quæram ? Quæram, donec voti compos vocem lætitiæ proferam : *Inveni quem diligit anima mea*. Ego inventionem hic ad veritatis et gratiæ non refero initium, sed augmentum. Pergens enim et proficiens anima de virtute in virtutem, de veritate in veritatem, dum ubique novis informatur mysteriis, et infunditur gaudiis, per singulos profectuum gradus dicere potest : *Inveni quem diligit anima mea*, Verbum Patris Christum Jesum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IX.

Tenui illum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ (Cant. III, 4).

1. *Tenui illum, nec dimittam*. Ego hujus capituli sensum ad futuram volui tantum felicitatem referre, quando, sponsus dilectæ manifestam præsentis suæ exhibebit plenitudinem ; ut nihil sit quod interrumpat perpetuitatem. Nam et quod præmittitur, *Cum pertransissem illos*, non incongrue ad id refertur : *Cum evacuaverit omnem principatum et potestatem, ut sit Deus omnia in omnibus (1 Cor. XV, 24, 28)*. Ante illud enim tempus, quis ex sententia dicere potest : *Non dimittam illum* ? Sed hunc arctat et evertit intellectum et ad præsens fecit referri, illud quod sequitur : *Donec introducam illum in do-*

matris meae. Sed jam vigilanter singula consideremus. Primo considera quam sint lætitia plena hæc verba : *Inveni, inquit, tenui, nec dimittam*. Magnus ille patriarcha Abraham legitur vidisse Dominum, non invenisse. Apparuit enim ei ultro stanti in ostio tabernaculi ad meridiem. Denique egressus de tabernaculo obvius, sedulus sub ilice exhibuit officium (*Gen. xviii, 1-8*) : in tabernaculum vero introducere non meruit, nedum in cubiculum. Vidit et Moyses apparentem sibi in Horeb Dominum, sed tenere non meruit, qui nec permissus est propius accedere (*Exod. xix et xxxiv*). Vidit Jacob Dominum, sed vidit in somnis, et de longe vidit scalæ innixum (*Gen. xxxviii, 12, 13*). Nam etsi apprehendit angelum, non tamen retinuit : sed quadam luctæ violentia benedictionis extorsit gratiam (*Id. xxxii, 24-29*), amisit præsentiam, et idcirco dicere non potuit : *Non dimittam illum*. Invenit illum Maria Magdalene, sed prohibita est non dico tenere, sed etiam tangere (*Joan. xx, 16, 17*), quia penes monumentum vitam quæsit. Suscepit diu expectatum, et insperato inventum senex ille Simeon in ulnas suas, et gratulationis lætus erupit in canticum, sed vocis hujus usum sibi non præsumpsit : *Non dimittam illum*. Denique sic ait : *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace* (*Luc. ii, 28, 29*). Utique in pace dimittitur ☉ solutus et sequestratus a carne, ut non amplius concupiscat adversus spiritum et illi repugnet. Ille ad novi amplexum pueri, senescentis deposuit hominis vetustatem, et in tranquilliores statum a corporis corruptibilis pœna, et carnis pugna dimitti se, vel postulat, vel exultat : sponsa vero dilectum a se non dimittendum præsumit. Et quanto præcellentis est gratiæ non dimittere quod ames, quam evadere quod horreas?

2. Omnes hi etsi in carne, vel carnis specie viderint; quosdam vel visionis, vel apprehensionis, gradus distinguunt humanis in mentibus. Quod nulli eorum indultum legimus ista usurpat, cujus tentamus eventilare sermones. *Inveni, tenui, nec dimittam*. *Inveni* per aspirationem, *tenui* memoriæ retractatione; *non dimittam* continuatione jugi. *Tenui illum*. Et tu cum inveneris Christum, cum inveneris sapientiam, cum inveneris justitiam, sanctitatem, redemptionem : hæc omnia enim nobis factus est Christus (*I Cor. i, 30*) : cum ista inveneris, tene affectu, tene studio. Quod intelligentia inveneris, diligentia tene, et retine, ut sic dicam, renitentes virtutes, et lubricas species arctiori tibi astringe amplexu, donec vice versa ultro tibi inhæreant, et amplexentur te gratis, et sine studii tui labore te teneant, nec sinant vel longius abscedere, vel diutius abesse. Et si quando declines ad officia humanæ necessitatis, ibi te insectentur et revocent, et arripiant ad se, ut si non possint assidue studium, semper habeant obligatum affectum. Nam nonnulla mihi videtur distinctio, an tu teneas Christum Dei virtutem et sapientiam, an tenearis ab ipso, *Ama,*

A inquit, *sapientiam et amplexabitur te* (*Prov. iv, 5-8*). Denique et de quibusdam dicitur, quod *tenuit eos superbia*. Quid est *tenuit*, nisi, Irretivit, et implicavit, et inolitæ consuetudinis indissolubili [*al. delicato*] obligavit vinculo ? Hoc enim est quod sequitur, *Operti sunt iniquitate et impietate sua* (*Psal. lxxii, 6*) : ut non facile evolvere et explicare ab illa se possint. Et ut amplius dicam, quasi cute quadam, si aliqui prava operti et involuti sunt consuetudine vitiorum, ut illam dediscere et desuescere, non tam exspoliari sit, quam excoriari. In cujus rei indicium forte institutio legis continet hostiæ pellem abstrahi (*Levit. i, 6*).

3. Nam e regione, quod stricta sacerdos indui jubetur linea ; Veritatis te vult illius quæ de terra orta est, habitu arctius astringi, ut per se castimoniam et puritatis et innocentiam tibi virtus inhæreat, et agglutinetur tibi : sed et omnia sacerdotis indumenta, vel catenulis, vel balteis vel vitiis astricta et colligata sibi vult esse lex (*Exod. xxviii*) : ut cum indueris Dominum nostrum Jesum Christum, eum te indueris viscera misericordiam, benignitatem, charitatem, et reliquas quas apud Apostolum legis virtutes (*Coloss. iii*) : cum Christi te fide memoriter vestieris, et contemplandæ veritatis invisceraveris affectum ; omnia tibi coaptentur et cohæreant, et constricta sint, nihilque circa te vagari et fluctuare possit et tentationis vel dissolutionis vento follicare. Qui se tali virtutis vestierit habitu, ut ei in naturam versa videatur, non ego hunc tam tenere quam teneri dixerim. *Tenuisti, inquit, manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me* (*Psal. lxxii, 24*). *Tenuisti* ne pergerem in defectum, *deduxisti* in multiplicem profectum, *In voluntate tua deduxisti me* ; id est in voluntate quæ a te est, et quæ secundum te est. In voluntate quæ magis trahens quam tracta est. Nam et bonam voluntatem cum multo labore nonnunquam attrahere nitimur, et magis prosequimur quasi fugientem, quam sequimur ducentem. Sic enim legitur : *Concupivi desiderare* (*Psal. cxviii, 20*). Bona voluntas, sed nondum placens ; justa, sed nondum jucunda. *In voluntate tua deduxisti me*. In illa quæ blando constat boni ipsius gustu : nec tantum, ut sic dicam, pigra nititur ratione, quam pia boni ipsius oblectatione.

4. *Tenui, nec dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ*. Multo planior videretur sensus si ita dixisset : *Non dimittam illum cum introduxero in domum matris meæ, illius scilicet quæ sursum est Jerusalem cœlestis, quæ est mater omnium nostrum*. Nam ante illud tempus omnia hic incerta sunt, et inter spem et metum fluctuant, et pendulo nituntur gradu. Et quæ erit certitudo de gratia, dum mutabilis est natura ? Denique et ille ait : *Ego dixi in abundantia mea, Non movebor in æternum. Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus* (*Psal. xxix, 7, 8*). An non tibi similia dixisse videntur Psalmista et Sponsa ? Quid enim aliud est, *Non movebor in æternum*, quam quod hic ponitur, *Non*

dimittam illum? Sed ibi quidem manifesta præsumptio quia vicina ultio. *Avertisti, inquit, faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.* Cum sit ergo in hac carne facilis casus, et frequens impulsus, citus lapsus et certus labor; quomodo non videbuntur præsumptionis et nimis promptulæ devotionis esse hæc sponsæ verba: *Non dimittam illum?* Quis enim hic in eodem statu permanere poterit, præsertim illo subtilissimæ contemplationis, qui vix attingi potest tenuissimo mentis ictu? Forte ergo verba hæc non securitatem, sed sollicitudinem sonant. Nec enim securitas esse potest, donec introduxerit dilectum in domum matris suæ, et in cubiculum genitricis suæ. Non erit tunc retinendi sollicitudo, quia erit certitudo manendi in illo felicitatis statu: absque studii nostri usu et disciplinæ custodia ultro nobis affluent, imo intrinsecus de quodam inexhausto animæ ventre flumina fluent aquæ vivæ et indefessæ delectationis. Nulla tunc erit necessitas in altum fodere, nullus labor vel purgare puteos, quos Philistæi repleverint (*Gen. xxvi, 18*), vel propugnare ne repleant. Hic ille labor exigitur, nam inde excluditur. Quod ergo dicit: *Non dimittam illum;* studium polliceri videtur et diligentiam, ut semper sollicita sit, quoad usque plene possit esse secunda: ne sibi elabatur de reliquo dilectus suus Dominus Jesus, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO X.

Non dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ (Cant. iii, 4).

1. Quæ infirmitatis exempla sunt aptavimus sponsæ præterito sermone: hodierno quæ sunt virtutis aptemus de Scripturis sacris. De Anna legitur, cum intente profusoque exoraret affectu quod *non sunt vultus ejus amplius in diversa mutati (I Reg. i, 18)*. Vultus animi interpres est, et ab intimo affectu habitum trahit. Ideo ab ejus constantia, interioris quæ in anima est, perseverantiæ ducitur argumentum. Non sunt vultus ejus in diversa mutati, quia nihil imminutum est desiderii semel concepti. Et quid aliud sonat quod dicit: *Non dimittam illum,* nisi, *Non mutabo in diversa vultum, et intuitum mentis alio non divertam ab ipso?* Sed et Apostolus simile quid hortatur, *Sine intermissione orate (I Thess. v, 17)*: et idem, *Gratias agentes semper (Ephes. v, 20)*: illud quoque, *Gaudete in Domino semper (Philipp. iv, 4)*. Continua et non interrupta hæc vult esse Apostolus: orationem, gratiarum actionem, et gaudium in Domino. Sed quis ista ipso mentis habitu, et affectu animi indefesso explere sufficiat, nisi cui dicere permissum est: *Quis nos separabit a contemplatione Christi?* Apostolus dicit: *Quis nos separabit a charitate Christi?* (*Rom. viii, 35*.) A contemplatione dicere non poterat. Nam aliquando a contemplatione segregari Christi illum compellebat charitas. *Sive, inquit, mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis. Charitas enim Christi urget nos (II Cor. v, 13, 14)*. Charitas ergo quadam dispensatione contemplationi se subducit, cujus tamen proprius est et

familiaris in ipsa usus. Omnia quæ agit charitas, quamdã habent indefessæ orationis et gratulationis vicem, et efficaciam. Sed tunc ista profusius et excellentius exsequitur, cum singulariter in istis exercetur. *Absconde eleemosynam in sinu pauperis, et ipsa orabit pro te ad Dominum (Eccli. xxix, 15)*. Eleemosynæ vocabulo non incongrue censentur universa, quæ indigentibus misericorditer impenduntur; non modo iste corporeus cibus et indumentum, sed etiam doctrina, exhortatio, correctio, consolatio, et universa quæ solius ad animæ commoda spectare videntur. Opera sunt hæc charitatis, et orationis vim obtinent, cum solius Dei fiunt intuitu: sed non sunt hæc specialia et propria ipsius. Quid enim tam proprium quam dilecto soli intendere, et libere in amoris se exercere negotio? Ab hoc spiritualis jucunditatis excessu et ebrietate sobrium fieri, et propter fraternas necessitates ab alienatione mentis temperare, quid nisi vultum in diversa mutare est? Denique et Martha sollicita erat, et turbata circa plurima. Illa circa multa turbatio, videtur quædam vultus in diversa mutatio. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea (Luc. x, 41, 42)*.

2. Optima pars contemplationis et dilectionis est usus. Nam etsi illa sunt opera charitatis, quæ exhibebat Martha; ibi tamen servit charitas necessitati, non charitas sibi. In sublevandis alienis necessitatibus bonum opus, sed molesta causa. Bona enim misericordia, sed molesta miseria. Bona curatio, sed circa quem versatur, non bonus languor. Bonus in hujusmodi compassionis affectus; sed non bona compassionis occasionem ministrans alterius passio. Fraternalis in necessitatibus charitas intuetur cui condolet, quo moveatur ad miserationem, quid amovere nitatur. At cum delecti contemplantur virtutes, totum placet, totum delectat, totum allicit: nihil ibi videt quod horreat, sed cui dulciter adhæreat. Hic proprius amoris usus est, hoc ejus officium, ut totus sit in amando. Sic est plane, cum una et individua jucunditas omnia convolvit et complectitur: officium, finem, et causam. Officium amor est, causa visio, finis utrumque: neque ullus esse potest beatior finis, quam ipsa visio et dilectio Dei. Omnia ad hunc finem sanctorum vota suspirant. Finis iste ipse sibi finis est, se ipso contentus in melius aliquid expectationem porrigere non valens. Hoc est illud unum quod *necessarium* dicitur, quod a Maria non tollitur, in quo Psalmista gratulatur: *Mihi, inquit, adhærere Deo bonum est (Psal. lxxii, 28)*. Hic est ille mentis excessus, qui usque, ad tertium cælum Paulum raperat (*II Cor. xii, 2*). Hæc ebrietas temulento similem Annæ vultum expresserat (*I Reg. i, 13*). Hoc musto madebant apostoli, cum illos vehemens repleverat Spiritus (*Act. ii, 1-21*), et illius, quod novum pollicitus est Jesus, vini virtutem primo sensere (*Matth. xxvi, 29*). Hoc vino infusus Noe, spiritualis passus est soporis excessum, et carnis curam posthabuit (*Gen. ix, 21*), totus factus in spiritu, posteriora contemnens, quem anteriora tenebant ex inte-

gro. Felix si instar Annæ hujus vini nunquam digressisset virtutem. Illa enim foris castigato corpore mentis est passa temulentiam, et sanctam, quam postea non evacuaret ebrietatem. Nam hoc sibi vult quod non ulterius vultus ejus sint in diversa mutati. Talem sibi apprehensæ jugitatem præsentis sponsa polliceri videtur cum dicit: *Non dimittam illum*. Quid enim præclarum, quid spirituale, quid sponsa dignum diceretur, si ad fidem, si ad justitiam, si ad humilitatem, ad continentiam, ad beneficentiam, et ad reliquas, quæ Christus esse dicitur, virtutes id referret, quod ait, *Non dimittam illum*? Nam nec his vacua credenda est etiam cum dilectum quæsivit. Denique et communes hujusmodi virtutes, et ita habentibus commodæ, ut caruisse nefas credatur.

3. Eximium ergo et singulare quidpiam hæc indicat inventio, per quam dilectum et comprehensum applaudit, et non dimittendum præsumit. Forte primitiæ aliquæ sunt futuræ contemplationis et gloriæ, propter quod adjungit, *Donec introducā illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ*; in illam cœlestem Jerusalem quæ mater est omnium nostrum, cujus muros salus occupat, et portas laudatio, cujus in pacem positi sunt fines. In illum locum lucis et lætitiæ, laboriosæ vitæ hujus introduci non possunt virtutes; quæ si ingrediuntur per meritum, tamen excluduntur per usum. Cœlestem ergo aliquam affectionem et supermundanum saporem in dilecto experta, non jactando, sed gratulando dicit: *Non dimittam illum donec introducā in domum matris meæ*. Sed nunquid non jam ascendit ad Patrem? nunquid non præcursor introivit pro nobis? Et quomodo tu introduces quo ipse prior ascendit? Tu magis indiges ut ipse te ducat, cui dicitur: *Deduc me in via mandatorum tuorum* (Psal. cxviii, 35). *Vado*, inquit, *parare vobis locum; cum prætravero, iterum venio et assumo vos ad me ipsum* (Joan. xiv, 2, 3). Quomodo ergo introduces illum quo jam ipse ascendit? Ascendit quidem per se, sed adhuc in te foris existit: in te introducitur, quo per se prior ascendit. Quidni? In te nascitur, in te formatur, et in te non introducitur? *Filioli, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis* (Galat. iv, 19). In nobis ergo Christus et parturitur, et perficitur; nec semel, sed sæpius, et iterata credo parturitione. Neque possumus omnes Christi simul virtutes adaptare nobis, equidem ne unam quamlibet ad plenum. Idcirco semper insistendum est, quia non nisi sensim fit in nobis spiritualis parturitio Christi. Qui ergo in membris suis in sponsa sua nascitur, cur non introducitur? Non enim vel parturitio hæc vel introductio ad Christi potest referri personam, sed, ad virtutes et gratiam. Ideo frequens est sicut parturitio, sic introductio. Nam et consedere dicimur in cœlestibus cum Christo (Ephes. ii, 6). Sed sicut una est vera et æterna sessio in cœlis, sic et introductio. Perambulavit Abraham terram promissionis antequam possideret (Gen. xii-xvii). Felix omnino cui datur bea-

tas illas perambulare regiones, et visentis instar volucris calcare vestigio locum omnem, quem accepturus est in possessionem: cui licet stare non permittitur, ascendere tamen datur in montem Domini; et quamvis per umbram adhuc cursim, tamen perlustrare cuncta, et se tali visu refovere.

4. Quæ autem vera est et plena introductio, hic innui videtur cum dicitur: *Donec introducā illum in domum matris meæ*. Felix omnino quæ adeo illigare potuit Verbum Dei, et arctius agglutinare sibi, et in exilio collaterare, quousque copulari in cubiculo detur. *Non dimittam illum, donec introducā in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ*, Quod tunc fiet, quando corpore et mente plene portabit imaginem cœlestis, ut domus intelligentiam ad corpus, cubiculi vero ad mentem reducas.

Aut si magis placet, in domo possessionem accipe securam; in cubiculo, secretam: in domo: sempiternam; in cubiculo, internam; in domo, ut dicit Ecclesiastes, æternitatis (Eccle. xii, 5), et in cubiculo charitatis. In cubiculo, ubi clauso ostio non jam ores Patrem, sed de cœtero adores in spiritu et veritate: *In domum* non dicit patris, sed *matris*; et *in cubiculum genitricis*. Novit illa mensuram suam, et ideo spem suam extendit ad illam æternitatem, veritatem, charitatem, quam assecuta est Ecclesia primitivorum in cœlis. Nam quantum ad ea quæ Dei sunt spectat, solus habet immortalitatem; et ipse lucem habitat inaccessibilem (I Tim. vi, 16), et supereminet scientiæ plenitudo charitatis Christi, qui nos impleat in omnem plenitudinem in se ipso (Ephes. iii, 19), qui est benedictus Deus, et regnat in omnia sæcula sæculorum, Amen.

SERMO XI.

Tenui, nec dimittam illum, donec introducā illum domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ (Cant. iii, 4).

1. Delicata est species amoris affectio, et tenui occasione læditur lætitia spiritualis. Amor occupationum externarum impatiens est; suis satis habens inservire negotiis: otio gaudet, quiete fovetur, ad internam delectationem libera habere tempora volens. An non hoc ipsum tibi videtur sponsa innuere, dilectum suum ad cubiculi secretum trahens? Novit illa dilectum suum non posse foris secure possideri, nec integre quidem. Et quam durum est amanti animum dimidiare cum Christo et mundo! Quam durum est, inquam, in dilectionis jura peregrinas admittere curas et cœleste secretum sæcularibus infestare turbis! *Memor fui*, inquit, *Dei et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus* (Psal. lxxvi, 4). Si delectatio memoriæ Dei negotio se exercet, et exhaurit spiritum Prophetæ; quomodo plura poterit et peregrina cum isto complecti negotia? Jure ergo sponsa cum dilecto cubiculum petit, ut libero illi intendat studio, et ex animi sui arbitrio perfruatur, et quieto pectore penitus amplectetur. Apparet illam spiritu charitatis duci, et ex sponsæ affectu locutam, opportunitatem exercendi quæ sic quærit amoris.

2. Et quomodo nos, si quid vel tenuiter attingimus de Christo, de sapientia, de suavitate, de contemplationis gustu, non contenti gratia, nec mensuram contemplantes nostram, statim erumpere conamur, et cubiculo fastidito festinamus egredi a requie, et ab illa requie? *In pace*, inquit, *in idipsum dormiam et requiescam* (*Psal. iv, 9*), Maria ad Domini pedes sedens id ipsum tenebat: turbabatur Martha circa plurima. In multis turbatio; porro unum est necessarium (*Luc. x, 39-42*), imo et jucundum. Denique quam bonum et quam jucundum, habitare amantes in unum! Alioquin non est habitatio in unum, nisi in amore, qui inhabitare facit unius moris in domo (*Psal. lxxvii, 7*). Quid est unius moris, nisi fœdere conformes amoris? Amor humanum animum Deo conciliat, et unit. *Similes*, inquit, *ei erimus, cum apparuerit* (*Joan. iii, 2*). Quidni **B** similes? commendat se ipsam mundis revelata mentibus majestatis divinæ inæstimabilis pulchritudo, et intuentis **SS** in se affectum rapit, et quadam ratione sibi facit similem, dum aliud cogitare non sinit. Odore trahimur, transformamur autem visione. Bonus ergo contemplationis usus, qui unius moris efficit et conformat humanam mentem, et summam majestatem. Bona hic mansio, ultra quam nec vota nos trahunt, nec citra tenere nos debent. Quis det mihi ut hæc sit requies mea in sæculum sæculi? Felix qui ex corde potest dicere: *Hic habitabo quoniam elegi eam!* (*Psal. cxxxii, 14*). Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea (*Luc. x, 42*). Scientiæ destruentur, evacuabuntur prophetiæ, linguæ cessabunt (*I Cor. xiii, 8*): sola **C** contemplatio non excidet in futuro. Ideo hanc tibi partem elige in præsentibus, quæ non auferetur unquam, ut dicat anima tua: *Pars mea Dominus propterea contemplantur eum. Propheta dicit: Propterea expectabo eum* (*Thren. iii, 24*), Recte quidem. Expectat enim boni plenitudinem, cujus portionem jam tenet. Qui contemplationis bono hic fruitur, amplius quid expectare potest in hoc genere, sed aliud quid non debet.

3. Bona hæc, bona sunt reposita in annos multos, imo in annos cunctos. Ideo, felix anima, quæ bono hoc frueris: epulare, comede; quia pars hæc non repetetur a te, sed refundetur et reformabitur uberius. Hæc requies tua in sæculum sæculi, hic habitabo quoniam elegi eam: hic inhabita, ut cum illo inhabites, qui sedet super Cherubim, super scientiæ plenitudinem, qui lucem habitat inaccessibilem. Et ideo in speculationis luce sit locus tuus. Hic matris **D** tuæ Ecclesiæ proprius et domesticus locus, hæc ejus domus: cætera quæ exercent temporalis necessitatis officia, istum ad finem respiciunt. Actionis officia transeunt: permanent contemplationis. Bonum est hic tibi esse, hic tibi tabernaculum fac. Non tibi unum; et dilecto tuo unum, sed tibi et ipsi unum. In hoc cubiculum dilectum tuum introduc, ingredere in requiem tuam, ut requiescas a laboribus tuis, sicut et a suis Deus. Septima requievit ab

opere institutionis; septima requievit a labore restitutionis: in illa, postquam mundum condidit; in ista, quando se in monumento recondidit: in illa, postquam fundavit mundana; in ista, postquam reformavit humana. Si quæsisisti, si invenisti, si tenuisti dilectum tuum, tene quem tenes; tene, inhære; imprime te illi, ut ejus in te velut expressa reformetur imago, huic fias conformis sigillo. Eris autem si adhæseris: qui enim adhæret Deo, unus est spiritus (*I Cor. vi, 17*). Forte sicut duræ materiæ difficulter in te primo fit ejus impressio; etsi laboriosa impressio, sed dulcis adhæsiō. Laboriosa est reformationis tuæ sexta, sed dulcia sabbata quietis sequuntur.

4. Consepelire ergo cum Christo per hunc sabbatum in mortem. *Beati enim mortui qui in Domino moriuntur: amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis.* Spiritus hoc dicit, collatæ utique quietis exhibitione et effectu gratiæ, quomodo et ipse testimonium reddit spiritui nostro. Spiritus hoc dicit, quia spiritus hoc efficit. Ipse dicit, quia ipse donat. *Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis. A laboribus*, inquit; non, *Ab operibus: Opera enim illorum sequuntur illos* (*Apoc. xiv, 13*). Opera sequuntur spiritum, sicut calor ignem, umbra corpus, lux solem, effectus causam. Qui sabbatizat in Spiritu, non habet opus sectari opera: opera enim sequuntur illum. *Opera illorum.* Quæ sunt opera illorum? Quæ sunt opera quiescentium, opera mortuorum in Christo, consepultorum cum Christo, opera sabbatizantium? Festiva sunt, feriata sunt: otium valent opera ista. Festina ingredi in hanc requiem, in hunc sabbatum. Sed vide quod non relinquitur sabbatismus nisi consepultis cum Christo, non relinquitur nisi post sextam diem, post sextam illam, in qua aut vetus homo crucifigitur, aut novus perficitur. Nam propter illum dicitur, ut qui mortui sunt in Christo, requiescant a laboribus suis; et propter istum, quod novo condito homine die sexta, septima requievit ab operibus suis Deus (*Gen. ii, 2*). Et tu quoque sabbatum tibi compara, redime tempus, et liberas ab exteriori occupatione horas vidica tibi.

5. Sed vide ne hostes derideant sabbata tua, ne illis serviant otia tua, ne illis vaces, qui vacare Deo debueras. *Vacate*, inquit, *et videte quoniam ego sum Deus* (*Psal. xlv, 11*). Bonum est otium, sed sapientiam scribe in tempore otii tui (*Eccli. xxxviii, 25*). **D** Scribe illam super latitudinem cordis tui. Latum enim cor, quod curæ **SA** non arctant. Imprime in intimo cordis tui litteras quæ non deleantur, et exara in tabulis spiritualibus signa sapientiæ, ut dicere possis: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine; dedisti lætitiā in corde meo* (*Psal. iv, 7*). Lætare et diem festum age cum dilecto, et epulare, sicut scriptum est, in introitu gloriæ hujusmodi. *Sabbatum, juxta quod dicit Isaias. delicatum est, et sanctum, et gloriosum* (*Isai. lviii, 13*). *Delicatum, inquit, et sanctum.* In desideriiis est omnis otiosus

(*Prov. XXI, 25*) : sed non sunt omnia sancta desideria, qualia eorum qui volunt divites fieri, et per hoc incidunt in desideria multa inutilia et nociva (*I Tim. VI, 9*). Vides quomodo Apostolus multitudinem desideriorum in vitio ponit. Quid si et immunda fuerint? nam et multi qui agere non possunt, in occulto cogitant quæ turpe est et dicere, tenui se in hoc solantes remedio. Ad horum distinctionem non contentus dicere *sabbatum delicatum*, adjecit, *et sanctum, et Domini gloriosum*, ut non sit in confusione gloria tua. Si vacas, sabbatum habes : si vacas et vides, et contemparis delectationes Domini, jam sabbatum tuum *delicatum* est et *sanctum*, et sabbatum *Domini gloriosum* : sabbatum ex sabbato. id est vacatio de vacatione. Prima vacatio est bona, si mundo non vacas. Secunda quidem est melior, si tibi ipsi et vaces, et cogites quomodo placeas Deo. Tertia est et optima, si etiam tui oblitus, soli Deo vaces, et cogites quæ Domini sunt, quomodo tibi placeat ipse. Non sit desidiosum sabbatum tuum, operare in sabbato tuo opera Dei. Opus enim Dei est ut credas in eum. Fide vides. Videmus enim nunc per speculum : ideo vaca ut videas. Delicatum plane opus est visio et visio Dei. Non est tibi necessitas de reliquo dimicare pro fide, sed tantum deliciari in ea. Erepta est jam de contradictionibus persequentis populi, et pervertentis hæretici. Constitue eam in caput cogitationum tuarum, ut cogites cogitationes fideles antiquas. Amen (*Isa. XXV, 1*).

SERMO XII (1).

Tenui, nec dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ (*Cant. III 4*).

1. Nesciunt cogitationes antiquas habere, qui novitates verborum exquirunt qui nova excudunt dogmata, qui juvenilia desideria non declinant, qui nihil habent gravitatis, nihil auctoritatis, nihil antiquitatis plenum : non est ibi Amen, ubi est aut disceptatio, aut deceptio cogitationum; ubi aut infidelitas est, aut fluctuat fides ipsa. Ingredere in tutos recessus fidei, introduce dilectum in cubiculum matris tuæ, ut quidquid de Christo sapis, quidquid sentis, intra Ecclesiæ constringas regulas, ad ejus castiges censuram : hujusmodi opera operare in sabbato tuo. Alioquin si vacas, et talibus non vacas studiis, facile in vacuo animo cogitationes vanæ et venenata erumpent consilia. Denique sicut habes, *Agrum hominis pigri urticæ et spinæ* obsident (*Prov. XXIV, 30, 31*), et Evangelia tibi dicunt quia *duo erunt in lecto; unus assumetur, alter relinquetur* (*Luc. XVII, 34*). Quasi lectus quidam est otiosa vita et quieta in Ecclesiæ gremio degentium, eorum qui nullo sunt ecclesiastici muneris onere occupati, nec providentiæ et dispensationis sollicitudine distenti, sed libero utuntur otio sub alieno regimine. Non tamen hoc otio omnes rite et jure debito fruuntur, sed libertatem quam obtinent temporis, dant in occasionem temporis.

2. Bonus enim lectus, si quis eo legitime utatur,

(1) Hic sermo in codice Vallis Claræ continuatur cum superiori.

A et opportunitatem exterioris quietis in voluptatem convertat visionis internæ. Hi sunt qui assumuntur ab hoc Ecclesiæ cubiculo ad illud cœleste, ut ubi Christus est, et ibi sint cum ipso. Denique ubi fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ (*Matth. XXIV, 28*). Esto tu quasi aquila, et acutis utere luminibus : spirituali assuesce contemplationi, commane in petris, et in præruptis commorare silicibus, imo in singularis illius petræ, quæ Christus est, cavernas ingredi. *Intra, juxta Isaïæ verbum, in cubicula tua, claude ostia tua, et abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio* (*Isai. XXVI, 20*). Magis vero abscondere, in æternum ut delectatio maneat. *Intra in cubiculum pacis, in potentias Domini; quia pax in virtute ejus. Memorare justitiæ ejus solius, ut in te sibi obvient pax et justitia. Memorare justitiæ ejus solius, quia quid habes quod non accepisti? (I Cor. IV, 7.)* 35 Justitiæ ejus solius. Bona justitia, quam adversus titillantia vitia tibi pugna quadam defendis. Felicior, ubi non dimicas pro justitia, sed magis delectaris in ea : ubi non conflictationi studes, sed delectationi; non seris cum vitiis jurgium, sed commercium cum virtute contrahis. Istam possides, non impugnas illa; ubi posteriorum oblitus, non cogitas quæ hominis, sed quæ Domini, et memoraris justitiæ ejus solius, cum justitia et pax in te osculata se fuerint. *Regnum enim Dei justitia, et pax, et gaudium* (*Rom. XIV, 17*). Si regnum, quare non est domus et cubiculum? *In pace enim factus est locus ejus, et habitatio ejus in Sion* (*Psal. LXXV, 3*).

C Ingredere in cubiculum pacis, hujus quidem exterioris, sed magis illius interioris, in habitationem speculationis : quia Sion *Speculatio* interpretatur. *In pace, inquit, in idipsum dormiam et requiescam* (*Psal. IV, 9*). *Idipsum* ad speculationem refert, quia hæc est pars optima quæ non auferetur. Denique et sponsa obdormivit cum dilecto in cubiculo matris suæ, et quemdam passa est soporatae mentis excessum in amplexu sponsi. Ideo sequitur, *Adjuro vos, et cætera*.

3. Et tu ergo si sponsum apprehendisti, tene nec dimittas, donec introducas in domum et in cubiculum matris tuæ. Quid ego nunc tibi persuadeo, ad quod te ipsa experientia perceptæ dulcedinis multo magis invitat et allicit? Si quis enim feriato animo furtim et quasi in raptu prælibare potuit liberæ meditationis festiva gaudia, nescio si quid unquam libentius agat, quam ut huic totum et ex integro se studio tradat et expediat. Denique trahebant sponsam prima pulchræ contemplationis blandimenta, et ad quietis provocabant cubiculum, quo dilectum introducturam se læta gratulatur. *Non dimittam illum donec introducam*. An non tibi videtur quasi dicere his verbis illud de Psalmo : *Si dederò somnum oculis meis, et palpebris meis dormitationem, donec inveniam locum Domino?* (*Psal. CXXXI, 4, 5*). Omnia dimitto, ne dimittam illum. Omnia detrimentum facio, ut Christum lucrifaciam, propter supereminentem lætitiæ præsentiae ejus. *Si dormierint duo, fo-*

vebuntur mutuo : unus quomodo calefiet ? (Eccl. iv, 41.) Ecclesiastes hoc dicit. Bonum est foveri et inflammari in amplexu Verbi (ignitum enim eloquium Domini vehementer), et spiritualibus æstuarè desideriiis : ideo non dabo somnum oculis meis, et palpebris meis dormitionem, donec introducam illum in cubiculum matris meæ. Tunc quiescam, et suavis erit somnus meus. Quasi dormivit Joannes recumbens in pectore Jesu, ubi reconditi sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei. Ibi veræ quietis locus, intelligentiæ serenum, sanctuarium pietatis, delectationis cubiculum. Hic dormi, ut videas quod ipse vidit Verbum in principio, Verbum apud Deum, et Verbum Deum (Joan, 1, 1); et intelligas in Christo cum Patre existendi cœternitatem, personalem diversitatem, et unitatem consubstantialem. Quid tibi videtur similis somno ? Huc se non possunt humani jactare intuitus, irrumpere ratio. Denique non videbit hæc homo, et vivet. Bonum est ergo te obdormire, et humanorum sensuum et affectuum oblivione sopiri, ut hujusmodi somnia somniare possis. Hoc apostolorum cubiculum est, qui nos genuerunt in Christo. Quasi mater est Paulus, cum dicit : *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis* (Gal. iv, 19). Matrem habes : vis habere cubiculum ? *Nostra, inquit, conversatio in cœlis est* (Philipp. iii, 20). Vis somnum ? *Mente, inquit, excedimus, Deo* (II Cor. v, 13).

4. Huc ergo transi cum dilecto, hic mane, hæc meditare, in his esto : aut si isto pertingere non potes, temperatius age : si non potes recumbere in pectore Jesu, ubi indefessæ puteus sapientiæ ; requiesce inter scapulas, ubi patientiæ ejus exempla et mysteria contempleris. Inter humeros ejus : quia *principatus factus est super humerum ejus* (Isa. ix, 6). Et de Benjamin dictum est, quod *amantissimus Domini inter humeros requiescet*. Requievit quidem et obdormivit Jesus in cruce, ut et tu cum ipso in passionis ejus fide et memoria dormias : vel potius inter istas sortes discurre inter pectus et humeros, inter fidei mysteria, et manifestationem veritatis. In altero fac tibi domum, in altero cubiculum. *Amantissimus Domini Benjamin quasi in thalamo morabitur tota die et inter humeros requiescet* (Deut. xxxiii, 12). Vides quomodo inter humeros thalamum collocat ? Quid ergo erit in pectore ? Utrobique plane contemplationis pulchræ locus, et inter humeros, et inter ubera. Sed uberius gratia in pectore, ubi amoris locus, cogitationum sedes, amplexus occasio, et cernendi copia vultus. Bene ergo in pectore Jesu thalamus, imo et thesaurus. Ibi enim et deliciæ Sponsi et divitiæ Verbi ; quia in illo absconditi sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei. In hos ingredi thesauros, absconde te in abscondito faciei ejus a conturbatione hominum, et nemo te exsuscitet neque evigilare faciat, donec ipse velis. Denique et hoc habet ea quæ subsequitur adjuratio sponsi Christi Jesu, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XIII.

Tenui, nec dimittam illum. (Cant. iii, 4).

1. Adhuc capituli hujus nos discussio tenet. *Tenui, nec dimittam illum.* Itane adhibenda est diligentia et studium, ut dilectus tuus apprehensus retineatur ? Si sponsus est, amanti respondet ex æquo : quomodo non ultro cohæret tibi, et astringitur gratis ? Denique hoc habet impatiens zelus amantium, ut etiam expulsus importune se ingerat, et pudorem dediscat æmulatio dura. Nunc autem dicis, *Non dimittam illum*, quasi declinare volentem si non instantius retineatur. Quomodo si amat, aut declinare volet, aut avelli se sinet ? An forte suspicionibus amatoriiis moveris, et supervacuo quodam metu amittendi, pro multo affectu retinendi ? Non est tamen supervacuus timor, ubi exitus in ancipiti pendet. Non est supervacuus inter pericula metus. Sed domestica tibi magis metuenda est levitas. Nam Deus ille, et non mutatur. Innata tibi levitas vicina est lapsui, et instabili quodam vagæ mentis motu facillime abriperis, si non firme adhæseris.

2. Sed nos jam ad primitivam verba hæc referamus Ecclesiam. Ejus enim esse videntur, fidei et charitatis jura adversus persecutionum injurias prophetica quadam præsumptione sibi defendentis. Vide etenim quam multi conati sunt spirituale hoc Christi et Ecclesiæ, vel divellere, vel adulterare concubium. Contemplare adhuc initia lactentis Ecclesiæ, quondo velut in nova nupta in primos Christi properabat amplexus. Quid furoris, quid fraudis illis, Jesu bone, sustinuit diebus ! Oportebat quidem hæreses esse, oportebat et persecutiones esse, ut tanto adhæreret dilecto tenacius, quanto ab ejus vel fide, vel confessione vehementius se abrumpi videbat. *Quis nos, inquit, unus pro universa Ecclesiæ, separabit a charitate Christi ?* (Rom. viii, 35.) Denique non est in illis vel fidei corrupta veritas, vel confessionis obturata libertas. *Propter Sion, inquit, non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam* (Isa. lxii, 1). Cæsis in synagoga discipulis denuntiatum est ut tacerent. Sed illi propter Sion non tacent, et propter Jerusalem illam carnalem non quiescunt (Act. v, 40-42). Vere carnalis Synagoga, quæ vivificantem in se exstinxit Spiritum, et Ecclesiæ extorquere conatur. Non probavit Christum habere in notitia ; ideo tradita est in reprobum sensum. Reprobavit enim lapidem probatum, lapidem electum : tenuit legem, sed Christum nescivit : tulit clavem scientiæ, nec ipsa introivit, nec alios intrare permisit. Quid nobis claudis, quibus Christus aperuit ? Super humerum ejus clavis domus David, quæ aperit, et nemo claudit ; claudit, et nemo aperit (Isa. xxii, 22). Aperuit Gentibus, et clausit Judæis. Cæcitas enim in Israel contigit ex parte, ut gentium plenitudo intraret. Cæca est Judæa, et in litteræ velamine ostium invenire nescit. Synagoga prædicat velamen, reprobatur veritatem, non recte vel offerens, vel dividens. Recte enim divideret, si litteræ obser-

vationem ab ejus interpretatione distingueret : si aliud tempus illius antiquitati, aliud hujus novitati daret. Tempus enim suendi, et tempus scindendi (*Eccl. iii, 7*). Simul enim et illa præcepta sunt, et ista prædicta sunt. Sed in illis figura, ista sub figuris. Ecclesia jam ista dividit et scindit quæ fuerant consuta : et si novit litteram aliquando secundum carnem, sed jam non novit Synagoga quem involutum quasi tenuit, revelatum dimittit.

3. Ecclesia dicit : *Tenui, nec dimittam*. Synagoga reprobatur, imo et exprobratur : sed Ecclesia non veretur a voce exprobrantis et obloquentis, a facie inimici et persequentis. Denique servus ille nequam dicit in corde suo : *Moram 37 facit Dominus meus venire (Matth. xxiv, 48, 49)*. Et ideo percutit pueros Domini, quia jam ejus noverunt et nuntiant adventum : sed illi propter Sion non tacent, et propter Jerusalem non quiescunt. Corpus possunt percutere, non possunt ab animo Christum excutere. Flagellis firmiter ligata est in corde eorum affectio Christi. In synagogis flagellati sunt, in custodias traditi, ad cathedras tracti : sed gaudent in his omnibus, quia digni habiti sunt pro nomine Jesu contumelias pati. *Tenui, nec dimittam illum*. Tenuit, quia non timuit. Non timuit dum turbaretur omnis terra, et majores mundi hujus potestates transferrentur adversus illam in cor amaritudinis. Agglutinata est sponso funiculo qui rumpi non poterat, funiculo charitatis qui nescit excidi, quia illa nunquam excidit : fiducialiter egit, quia charitate adhæsit. Qui enim adhæret Deo, unus est spiritus (*I Cor. vi, 17*) : ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas (*II Cor. iii, 17*). Ideo libere egit, et spei suæ confessionem tenuit indeclinabilem. Et tunc quidem fatuitatis res fides videbatur, et confusione digna confessio. Quid confusione nomino? Extremi res erat periculi. Non tamen timere poterant eos qui occidunt corpus. Spiritus enim vitæ ante faciem illorum, Christus Dominus (*Thron. iv, 20*). Ideo et a carne avelli se facilius passi sunt, quam ab ejus charitate. Nihil sibi de se retinuit, ut illum teneret. Ideo dicit : *Tenui, nec dimittam illum*. Plane inter tot pervertentes et persequentes tenuit strenue, et dum adhuc tenera erat nostræ fidei ætas.

4. *Donec introducam illum in domum matris meæ*. Jam introducta est fides nostra in tutum. Non est qui palam impugnet illam : sed qui fuerant persequentes, facti sunt obsequentes; et qui pervertentes, facti sunt dirigentes. Jam introducta est de campo in domum, de pelago in portum. Jam in favorem versus est persequentium furor principum, et versutæ hæreticorum cavillationes, catholicæ fidei sincera veritate redargutæ siluerunt. Jam erepta est fides nostra, ereptus est Christus de contradictionibus populi. Jam constitutus est in caput gentium, nec positus est nunc in signum cui contradicatur. Post tot desudata martyrum pro fide Christi certamina; postquam tot fregit persecutorum violentias, et hæreticorum refellit versutias; postquam

A non est amplius in cruce Christi scandalum, sed gaudium, et facti sumus mundo huic non theatrum contumeliæ, sed triumphus gratiæ; post tot enavigata pericula; nonne tibi videtur, quasi de campo quodam pugnæ et laboris, in pacis et quietis introduxisse cubiculum dilectum suum Ecclesia Christi?

5. Vides ergo in initiis Ecclesiæ nascentis necessariam diligentiam, ne dilectus tandiu desideratus, et tandem apprehensus posset extorqueri. Quid ego nunc de cætero fiet, quando in tutum introductus est, et quasi in thalamum per fidem? Dabitur de reliquo desidiæ locus, et diligentiam valedicemus? periclitabitur in tranquillo, qui in tempestate non potuit? Au non periclitatur qui moritur? Sine operibus, mortua est fides (*Jacob. ii, 20*). Commendat Apostolus fidem, sed illam quæ per dilectionem operatur (*Galat. v, 6*), Ubi dilectionis opus est, vel dilectio operis, ibi vita est fidei. Quid, si est in credulitate veritas, in confessione libertas, et non ibi per dilectionem vita? Funiculus iste triplex non est, et facile rumpitur. Denique imaginaria libertas est, quæ de radice non oritur charitatis : nec tam nititur confessio talis libertate sua, quam aliena licentia utitur. Precaria est, non propria; ex principum favore pendet, non procedit de calore fidei. Fides fervore charitatis animatur ad vitam. Pigra plane, ubi discrimen impendet, si non confessionis sibi vindicet libertatem beneficio dilectionis. Alioquin a mortuo, quasi qui non sit, perit confessio. Est ergo sine charitate et fides mortua, et confessio vana. Apostolus dicit *Christum habitare per fidem in cordibus nostris (Ephes. iii, 17)*. Nunquid per mortuam? Si intus est veritas, et foris vita, divisus est Christus : ipse enim est veritas et vita. Nondum ex integro introduxisti dilectum tuum, ubi dimidius est foris. Quid, si nec dilectum? Quomodo enim dilectus si fidei non fuerit sociata charitas? Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur (*Rom. vi, 9*); sed sibi non moritur : vide ne tibi, aut magis tu ne illi moriaris; alioquin quæ poterit esse mortui, vel cum mortuo dilectio? Quanam ergo ratione dilectus esse dicetur, ubi dilectio non est? Si habitat Christus in corde tuo per fidem, sed 33 foris est per dilectionem, vereor, imo verum est, quia vel dimidius in te est, vel mortuus. *Vivo, inquit Paulus, jam non ego, vivit vero in me Christus (Galat. ii, 20)*,

D 6. Potes et tu tibi vocis hujus usum assumere, si tamen cum eodem dicere potes : *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis (Rom. v, 5)*. Sed est in aliis hæc vita laboriosa, in aliis libera, et in spiritualibus quibusdam deliciis agens. Quod si adhuc in carnis jura totus transisti, et principibus tenebrarum in cordis tui recessus facilis et familiaris aditus patet, et immundis amatoribus animam tuam prostituisti; quæ erit tibi conventio Christo ad Belial? quæ societas luci ad tenebras? Si vero vitii et incentor vitiorum indixisti pro Christi charitate conflictam;

jam quidem dilectum tenes, sed nondum tibi res est in tuto. Turbaris adhuc, et thalami tranquillitate non frueris. Fides in portu est, sed pravæ consuetudinis impetus, et tantationum vel emergentium, vel frequentium cumulus adhuc tibi frangendus, aut certe fugiendus est. Tene constanter inter discrimina ne te effugiat, donec introducas dilectum in domum matris tuæ, et in cubiculum genitricis tuæ. Tene cum labore, ne minus cauto et parum curioso citius elabatur. Fide tenes, professione tenes : tene moribus, tene conversatione, nec dimittas. Non est de cætero nunc pro fidei veritate conflictus, sed spiritualis hujus certaminis æstus adversus mores bonos et vitam honestam totus incanduit. Instant his diebus novissimis tempora periculosa, quando sunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, inventores, imo et incentores malorum (*II Tim. III, 1-5*). In exortu fidei christianæ persecutio nominis hujus grandis erupit : hodie pestilentia morum fæda satis et lenta nimis exhalat. Corruptunt enim mores bonos exempla mala. Trahe nos, bone Jesu, in odore unguentorum tuorum, ne pestilens aura de vicino erumpens, salem sapientiæ in nobis infatuet. *Sermo vester*, Paulus inquit, *semper in gratia sale conditus sit* (*Coloss. IV, 6*). Nunquid solus sermo, et non potius visus, auditus, incessus, omnis denique exterior gestus sale condiri debet? *Placete*, inquit, *omnibus per omnia sicut et ego* (*I Cor. X, 32, 33*). Quod si fatuati sunt Ecclesiæ principes, plebes in quo salientur [*al. salient*]?

7. Et nos, fratres, qui religionis professores sumus, sal esse terræ debemus. Si ergo et in nobis sal evanuerit, in quo salietur? Factus et sacerdos sicut populus, ut licentius populus sicut sacerdos fiat. Mundo se monachi studiose conformant : et qui in mundo sunt, errorem suum nostrorum satis versute et nimis vere tuentur exemplo. Mutuis ad vitia sese, aut informant aut fovent exemplis, pastores et populi sæculares et religiosi. Promptuaria plena sunt hujusmodi, eructantia ex hoc in illud, aut turpis, aut tepidæ conversationis spiritum pestilentem. Heu! quam avido cordis ore pravum hunc attrahimus spiritum, et corruptentem haurimus auram! Pestilentia hæc passim influit per fenestras nostras. Jesu bone, quando erit, si tamen aliquando erit, sicut fides integra, sic et incorrupti mores? Quando continget ut sicut cum veritate pax, sic non sit pugna pro virtute? Quando integrum te, et ex arbitrio in cotemplationis et quietis cubiculo completemur? Pauci sunt in Ecclesia qui in hunc statum pervenerunt, sed tamen pro parte profitentur. *Tenui, nec dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ*. Non est tota talis Ecclesiæ facies, sed tamen multa talis, ut dicere possit : *Tenui, nec dimittam illum, donec introducam in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ*. Fides profusior est, contracta sunt negotia charitatis. Nunquid in universitate credentium hanc advertere est distinctionem,

et non etiam in singulis nobis? Quis enim erit cui sicut veræ et indubitatae fidei, sic etiam affectuum piorum integritas, constet? Magnus plane est, si quis est, qui sicut nunquam titubat in fide, ita passionibus animi nullis turbetur. Plane talem ego dixerim cubiculi secreta ingressum. Bonum cubiculum cordis tranquillitas. Cum aliis laborat sapientia; sed cum humili et tranquillo quiescit Spiritus Domini, et in pace locus ejus. Sed hic quiescat interim sermo noster, magis vero sensus noster in hoc utinam requiescat secreto cubiculi : ut quod experientia docuerit, expressius refundat sermone sequenti, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XIV.

Adjuro vos, filia Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit (*Cant. III, 5*).

1. Patet illam obdormisse, pro qua talis est facta adjuratio. Quidni dormiat cum dilecto ingressa matris cubiculum, deliciarum recessus? Dormit cum patitur mentis excessum de accessu dilecti. *Adjuro*, inquit, *vos ne suscitatis dilectam*. Beata plane, quæ dilectum hunc et tenere permittitur, et dimittere non compellitur. Tene quod tenes, tene et attracta morose et diligenter verbum vitæ : revolve volumen vitæ, volumen quod revolvit Jesus, imo quod est Jesus. Involve te illi, involve te illa qua involutus est ipse sindone; quia amictus est lumine sicut vestimento. Induere dilectum tuum Dominum nostrum Jesum Christum. Excide tibi memoriale diligenter in petra, monumentum novum, in quo nondum quisquam positus fuerat. Christus enim petra. Semper nova reperiri possunt in Christo. Ad nova potest penetrari. Multi sunt in illo recessus, thesauri sapientiæ innumerabiles. Non est uno contentus vellere; sæpius tonderi potest. Bona vellera sunt sensus mystici, sacrati affectus. Talibus abundat Jesus; nudari et exspoliari non potest. *Lætabor*, inquit, *super eloquia tua, sicut qui invenit spolia multa* (*Psal. CXVIII, 162*). His te vesti spoliis, involve vellerebus, ut calefiant, sicut scriptum est, *latera tua* (*Job. XXXI, 20*) : eloquium enim ejus ignitum (*Psal. CXVIII, 140*) In his quiesce, ut suavis sit somnus tuus, sicut Salomon ait (*Prov. III, 24*). Denique et sponsus istum dilectæ suæ somnum tuetur et fovet, illam exsuscitari vetans. *Adjuro vos*, inquit, *per capreas, cervosque camporum*. Nova plane adjuratio, nec plus habens admirationis in specie, quam in virtute mysterii.

2. Quærens quid in se sacramenti involutum contineant hæc animalia; quamdam liberæ mentis alacritatem, et agilitatem spiritus, cursim se et saltuatim, ut sic dicam, ad superiora ferentis; intelligo adumbrari in illis. An non et tibi velut capreæ et cervi quidam videntur, qui licet in corpore commorantes, corporis tamen evaserunt incommoda, et spirituali levitate pondera carnis pene non sentiunt et terrenæ

molis materiam nesciunt mentis beneficio? Hi sunt qui spiritu ambulantes, ultra non sentiunt desideria carnis : aut si sentiunt, languida certe et quasi palpantia, ad extremum ducentia halitum. Vos, inquit Apostolus his qui hujusmodi sunt, *non estis in carne, sed in spiritu* (Rom. viii, 9). Denique *etsi cognovimus Christum secundum carnem, sed jam non novimus* (II Cor. v, 16). Jam totus spiritualis factus est, jam se ad solitudines cœlestes contulit, jam conscendit ad superiora. Ideo dicit Ecclesia ; *Similis est dilectus meus capreae hinnuloque cervorum super montes Bethel* (Cant. ii, 9, 17). Ad hos te montes invitat qui dicit : *Si consurrexistis cum Christo* (Coloss. iii, 1), etc. Quasi capream te spiritualem fieri vult Paulus, qui ad illos te cœlestes montes provocat, qui singularis illius hinnuli te vestit imaginem. *Sicut, inquit, portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem ejus qui de cœlo est* (I Cor. xv, 49). Bonus cervus et ipse Paulus, qui ait : *Nostra conversatio in cœlis est* (Philipp. iii, 20). Bonus plane cervus, quem spiritus Domini vegetat et agit. Spiritus enim Domini subtilis et mobilis. Boni cervi, quos vox Domini præparat, quibus revelat condensa mysteriorum, condensa in quibus benedictus ille latitat hinnulus. Bona certe caprea, quæ ad omnia, quæ vel sibi proposita sunt, vel imposita, impigra et indefessa devotione spiritus dicere potest, *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum* (Psal. lvi, 8) : quæ ea quæ retrosunt obliviscens, ad anteriora extenditur.

3. Audisti communia : audi singularia, ut aliquid distinctionis inter hæc assignemus animalia, nec confusa et indifferens sit de utrisque disputatio. In cervis antiquitatem attende vivendi, et videndi acumen in capreis. Cervi quadam arte naturali a senio se tueri perhibentur, et vergentem in defectum vitam rediviva novitate ab interitu revocare. Christus singulariter non tam cervus quam hinnulus dicitur : qui nititur æterna novitate, nec habet aliquid vetustatis admistum, quod subinde renovatione indigeat. Ille singulariter caprea videndi privilegio. Denique nemo novit Patrem nisi Filius, et cui ipse voluerit revelare (Matth. xi, 27). Omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. Ergo et hi quoque quasi capreae quædam spirituales intelliguntur, qui revelatos habent mentis oculos in agnitione Dei : qui spirituales effecti dijudicant omnia et perscrutantur : qui revelata facie gloriam Domini contemplantur. Cervi vero sunt in eo quod in eadem imaginem transformantur a claritate in claritatem tanquam a Domini Spiritu : qui veterem deponentes hominem, novum induunt eum, qui creatus est in justitia, et sanctitate veritatis : qui senescentem devotionem, et quodam languentem tædio, in novum denuo fervorem reducant, et perseverantiæ fastidia nesciunt reparatione frequenti. *Qui, inquit Isaias, confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem* : non quidem ut veterem perdant, sed ut novam adjiciant. *Mutabunt fortitudinem instauratis frequenter incrementis, Mutabunt, inquit, fortitudinem : current, et non labora-*

bunt ; ambulabunt, et non deficient (Isa. xl, 31). Mutatio hæc profectuum videtur innovatio jugis sine defectu, sine fatigatione. Bona quidem fortitudo quæ currens licet cum labore, ad defectum tamen declinare non novit. Melior plane, quæ nec laboris sentit molestias ; sed oppositarum difficultatum transilit scandala, et velut in campestri planitie explicitis gressibus utens, juxta quod scribitur, *Cursor levis explicat vias suas* (Jer. ii, 23).

4. Hoc est quod in præsentibus cervos camporum dicit, quod illis quælibet aspera et ardua quælibet, plana sint et pervia, et inoffensis exposita cursibus quasi planioris æquora campi. Vox Domini, vox intimæ inspirationis mentis auribus suaviter illapsa. Illa est utique quæ cervos hujusmodi præparat, quæ revelat condensa. Nam si qua condensa sunt, et crebris scandalorum quasi spinarum aculeis obsita, illis condensa non sunt, quorum Dominus perficit pedes quasi cervorum : qui nullo injuriarum obice tardari possunt, magis autem complacent sibi in tribulationibus, et acceptas habere norunt injurias, aut nec respicere penitus, ex vehementia desiderii ad superiora properantis, et intendentis in anteriora. O misera hæc tempora nostra ! quomodo ab hac regula in contrarium omnes pene resiliamus, etiam quæ pietatis plena sunt specie, ad injurias interpretamur ? Ubique fere obicem patimur, et impingimus in planis, et *lubrica facta sunt in plateis vestigia nostra, sicut dicit Jeremias* (Thren. iv, 18). Omnia nobis obstrusa querimur, siquidem iter pigrorum quasi sepes spinarum (Prov. xv, 19). Ad querelarum occasiones gratulamur, ad suspensiones parati, ut, quemadmodum scriptum est, terrere nos videatur sonitus volantis folii (Levit xxvi, 36), et animi molestias manibus et verbis accersire nitamur. Inde est quod spiritualium virorum nimis crebro inquietamus quietem, interrumpimus otia, et mentis ad superiora intentæ perturbamus soporem, et a gratissimo sponsi avellimus amplexu.

5. Hujusmodi ergo molestias, quas vel perversitas quærit, vel infirmitas parit, a dilecta sua sponsus avertit, filias Jerusalem ad spiritualem quamdam alacritatem invitans. Hoc enim sibi vult quod per capreas et cervos adjurat, ut spiritualium ad æmulationem provocentur virorum, et ab infestatione importuna dilectæ quiescant. *Adjuro vos ne exsuscitetis dilectam, donec ipsa velit*. Utile vobis est ut dilecta evigilet ; sed exspectate donec ipsa velit. Ejus exspectetur arbitrium, ad cuius cura vestri spectat officium. Tunc volet, cum Spiritus illam velle docuerit. Unctio Spiritus docebit illam. Adhærens enim dilecto, unus cum illo effecta est spiritus. Ideo dicere potest : *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me, evangelizare misit me* (Isa. lxi, 1). Ergo evangelizabit vobis, cum acceperit tempus a Spiritu. Interim bibula hauriat quod refundat uberius. Contemplationis gratia compassionem non evacuat, sed informat ; et mentis excessus temperantem reddit infirmis. Denique cum dormit Adam, virilis costa in infir-

miorem mollescit sexum; et propter socialem copulam de latere viri formata est mulier, imo in sociam mulierem Adam ipse convertitur, et conformatione quadam transit in conjugem. Ideo dum evigilat charitatis vocem primam emittit, in compari sua se ipsum agnoscens: *Hoc nunc os, inquit, de ossibus meis, et caro de carne mea* (Gen. II, 21-23), An non tibi Paulus videtur virilem dignitatem in humilio-rem sexum deflectere cum dicit se factum infirmis infirmum? (I Cor. IX, 22), Quasi spiritualis Adam Eva efficitur, dum subjectis compatitur apostolica firmitas: et sublimitas virtutis et scientiæ sobrietate quadam capacitati temperatur infirmorum. Et si mente excedit Deo, sobrius tamen fit aliis (II Cor. V, 13), Mentis excessus bonus est sopor: non superbiam inducens, sed sobrietatem docens. *Adjuro vos ne exsuscitetis dilectam, donec ipsa velit:* et si mente interim excedit Deo, iterum tamen sobria fiet. Si modo dormit, evigilabit rursus, et vina quæ reperit, cum temperamento quodam vobis refundet. Ipsa novit quando dividat prædam domesticis, et cibaria ancillis. Quomodo non miserebitur filiarum uteri sui, quæ nec ancillas præterit? Bônæ tamen filiæ ancillas se reputant, et naturalem nesciunt libertatem, dum veritatis spiritu liberatas se esse recensent. Vere enim liberæ sunt, quas liberat veritas: et ideo aliam libertatem ignorant, quæ per adoptionem liberatas se gaudent. Denique quanto magis est gratuita adoptio, tanto est abjectio devotior. Eædem ergo et ancillæ sunt, et filiæ; quia ubi major est in adoptione dignatio, ibi justior in subjectione devotio.

6. *Ne suscitatis eam, donec ipsa velit.* Ipsa novit quando dividat prædam domesticis, et cibaria ancillis. Non est de ista metuendum quod legitur: *Filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto* (Thren. IV, 3). Struthio pennæ speciem habet, caret tamen effectu volandi. Nescit per mentis excessum volare; propterea speciem non visitat suam, sed derelinquit in terra ova sua. Obliviscitur quod pes conculcet ea, bestia conterat. Non novit in contemplationis soporem assurgere struthio, ideo se compassionis affectu non induit. Ad commodum enim spectat filiarum in mentis excessu dormitio matris, et totum de compendio est quod spiritualis ejus somnus protrahitur. Ideo dicit: *Adjuro vos ne exsuscitetis dilectam, donec ipsa velit.* Bona adjuratio per quam et matri parcitur, et profectus quæritur filiarum. Quanto enim liberius vacat et videt, tanto uberius adolescentulas revisit. Quanto sublimius suspenditur, tanto descendit humilior, condescendit utilior. Quid vultis tempora dispensare, quæ sponsus posuit in voluntate dilectæ? *Ne exsuscitetis, inquit, illam, donec ipsa velit.* Tunc volet cum ab oculis ejus evolaverit visio dilecti. Lubrica est ejus presentia, et elabatur subito, *Ego, inquit, dilecto, et ad me conversio ejus* (Cant. VII, 10), Quid tam sanctum tentatis commercium ante tempus divellere? Beata collatio, sed brevis hora. Sufficiat illi brevis sua: quid illam

A decurtare vultis? Nihil tam exiguo imminuendum est momento. Fruatur interim libere hora fugaci. Exsuscitare eam vultis, et avellere ad vos quam Christus exsuscitat, et in se evigilare facit? Denique etsi dormit ipsa, sed cor ejus vigilat in Christo. Petrus et qui cum ipso erant in monte gravati sunt somno, et evigilantes viderunt majestatem Jesu. Bene gravati somno, in quibus humanus reprimebatur sensus. Gravabatur et reprimebatur in ipsis quod erat ex ipsis, ut ad ea quæ mundi sunt cæci et hebetes, tantum ad cognoscenda quæ Dei sunt, spiritu evigilarent excitati divino. *Evigilantes, inquit, viderunt majestatem* (Luc. IX, 32). Bene ergo vigilat, qui talia videt, qui videt gloriam Unigeniti a Patre; qui audit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Non licet ei dici in quo Filius Dei nondum resurrexit. *Videte, inquit, nemini visionem dixeritis, donec Filius hominis a mortuis resurgat* (Matth. XVII, 9). Non potest ei dici visio, in quo nondum Christus resurrexit. Denique simile dictum est Mariæ: *Noli me tangere; nondum enim ascendi ad Patrem* (Joan. XX, 17). Non licet ei dici, qui non est raptus in paradysum, in locum deliciarum, in locum de quo Petrus dixit: *Bonum est nos his esse* (Matth. XVII, 4). Bene exsuscitatur, qui in hunc cum Paulo rapitur paradysum (II Cor. XII, 4); qui ascendit cum Petro in montem, qui vel una cum Christo potest hora evigilare, quem non homo tangit, ut exsuscitet et evigilare faciat Christus. Et Petrum ipse tetigit, ideo evigilavit et vidit majestatem ejus. Denique et hæc ipsa dilecta vide qualis exurgat de sponsi amplexu. *Quæ est ista, inquit, quæ ascendit quasi virgula fumii?* (Cant. III, 6.)

C 7. Sed nos jam hic ascendentem revocemus sermonem; et capitulum hoc alteri servemus principio, imo illi qui de se ipso dicit: *Ego principium, qui et loquor vobis* (Joan VIII, 25). Qui utinam nobis sit et sermonis principium, et cordis verbum; ut quæ locuturi sumus de ipso, prior ipse loquatur in nobis. Loquere, Domine, loquere mihi, et loquere pro me. Increpa pro me filias, non Jerusalem, sed Babylonis: dic ut sedeat et taceat filia Chaldæorum. Deus bone, quantæ sunt hodie filiæ Babylonis, quæ nesciunt cantica Sion, propter quas organa nostra suspendimus! Quanti sunt filii Edom, qui nos exinanunt et exhauriunt lætitia spirituali! Compescis filias Jerusalem ab infestatione dilectæ. Utinam mihi, Domine, a filiabus parcas Babylonis. Dispar enim est, et satis molestior vexatio malignantium, quam amantium. Sed tamen nescio qua nostri temporis hujus miseria ipsi amantes facti sunt malignantes. Quanta malignatur hodie amicus in sancto? dixisse debui, Inimicus; sed dixi quod magis dolet. Ipsi amici facti sunt inimici. Amici professione: inimici affectione. Specie amici: sed amicitiae virtutem diffitentes. Amicus Absalon, quia filius; sed quanta malignatus est sceleratus in sancto, filius in patre, Absalon in David? Absalon *Pax patris* dicitur. Bonum plane nomen: sed ipse nominis hujus virtutem

abnegabat. Affectavit regnum, incestavit cubile. Felix tamen David, cui inter tot filios, nonnisi unus persecutor erupit. Quem mihi dabis hodie inter magistros, cui nonnisi unus Absalon insidietur? An non quasi Absalones sunt quidam, qui, sicut scriptum est, *pacem prædicant, et mordent dentibus?* (Mich. III, 5.) Affectant locum patris, fœdant cubile, dum pravis susurriis socios corrumpunt: et subvertunt corda innocentium, in quibus patris spiritus suaviter quiescebat. Imitatione Absalon est, qui magistri et locum sibi arrogat, et vitæ derogat; pacem prædicat, et mordet dentibus. Malus est morsus derogatio, malus cibus de quo dicitur: *Dulce est enim in ore ejus malum, et abscondit illud sub lingua sua* (Job XX, 12). Abscondit donec evomat in tempore virus collectum. Quanta malignatur amicus in sancto? Denique quæ non videt suspicatur. *Posuerunt, inquit, signa sua signa, et non cognoverunt.* Ponunt quæ non inveniunt: ponunt quæ prave postea exponunt. *Signa, inquit, sua.* Se ipsos enim in signum ponunt, cum ex suæ pravitatis regula alios metiuntur. *Signa, inquit: quasi dicat, Tantum signa, et non veritatem; signa non certitudinis, sed suspicionis. Et non cognoverunt.* Non enim cognitione, sed conjectura nituntur. *Malignatur inimicus in sancto* (Psal. LXXIII, 3-5). In quo sancto? In Sancto sanctorum; in Sancto qui dicit: *Qui vos spernit, me spernit* (Luc. X, 16). Temerarium est, ut dicit Apostolus, alienum servum judicare (Rom. XIV, 4). Tu ergo quis es qui dominum tuum judices? Qui enim potestatem dijudicat, ordinationem Dei dijudicat.

8. Denique conqueritur et dicit: *Tulerunt a me homines iudicium meum* (2). Filii hominum, utquid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium? Vanitatem utique diligitis prælationis, et ideo quæritis in prælatis vestris mendacium pravæ suspicionis. Vani enim filii hominum, mendaces in stateris (Psal. LXI, 10), mendaces in judiciis. Et utinam pro minimo mihi sit ab humano die judicari, dum æterni diei exspecto iudicium, *Cum, inquit, accepero tempus, ego justitias iudicabo* (Psal. LXXIV, 3). Ipse justus iudex tempus exspectare se dicit, ut justitias iudicet: et tu tibi ante tempus assumis iudicium? Pater omne iudicium dedit filio: et tu tibi quod non accepisti iudicium assumis, et hoc in patrem? Vide ne forte in eum Patrem, a quo omnis paternitas in cælis et in terris nominatur. Viperea generatio matrem suam comedit, et dente venenato doctoris vitam corrodit. Non sunt istæ filiæ Jerusalem, pacis filiæ, sed Babylonis. Quando increpabis illas, et dices: *Filiæ Babylonis, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete?* Siquidem impropria eorum qui vices tuas gerunt, in te redundant: nec est murmur eorum contra nos, sed contra Dominum. Parcite ergo a murmuratione, quæ non prodest vobis et aliis nocet. Tu, Domine, tu potius obstrue os loquentium iniqua, et ne claudas ora te canentium. Sed quid jam

nunc querelis his ulterius immoror? Non id nunc gero propositi, ut nostra defleam, sed ut aliena cantem. Sufficiat paucis nostra deplorasce. Jam a lamentis revertor ad cantica, illo nobis animum præstante et os et otium, qui cohibet inquietos a sponsæ somno Christus Jesus, una cum Patre et Spiritu sancto regnans per omnia sæcula. Amen.

43 SERMO XV.

Quæ est ista quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus? (Cant. III, 6.)

1. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus?* Videte, fratres, sicut et videtis, quam sit efficax ad incrementa gratiarum tranquillitas mentis; quales metat fructus de interna quiete Christi dilecta. Videte, inquam, qualis procedat de sponsi amplexu. Qualis ergo progreditur, a me ne quæsieritis: sponsi potius super hoc sodales consulite. Quid, si et ipsis quasi nova et insolita de secreto dilecti sinu procedit? Nova plane. Nam ipsa novitas admirationem inducit. *Quæ est ista quæ ascendit?* Attende profectum. In superioribus custodes interpellat, et de visione rogat dilecti. Hic ipsis custodibus admiranda prorumpit, et nova sub specie. Quidni nova procedat de complexu dilecti? ipse est enim qui de se dicit: *Ecce ego omnia nova facio* (Apoc. XXI, 5). Etiam quæ nova sunt, ipse renovat. Puta caminus est: aurum admove; si purum est purgatus reddit, et rutilans metallum recentem de fornace fulgorem educit. An non caminus Christus? *Ignitum, inquit Psalmista, eloquium tuum vehementer* (Psal. CXVIII, 140). Hoc camino decocta non potest nisi nova, et velut altera prodire creatura in Christo. Denique et ipsius dum oraret species facta est altera (Luc. IX, 29): sed tibi altera, cum oras, ejus fit species. Nam in se manens unus, innovat omnia. Altera facta est corporalis Domini species cum oraret, et voluit per hoc in mente tua orationis commendare virtutem, quod illa sit quæ te in intimis alterum faciat, et novum commutet in hominem et meditatio innovet. *Nos, inquit Apostolus, revelata facie gloriam Domini specularantes, in eandem imaginem transformamur* (II Cor. III, 18); hoc est, in eandem quam intuemur, transformamur.

2. Forte et sponsa de speculationis arcano eam, quam intuebatur, sponsi imaginem vestita prodiit. Nova plane. Nam sodalium circa ipsam admiratio novitatem protestatur, *Quæ est ista quæ ascendit?* ac si dicat, Non est cum illa sicut heri et nudius tertius. Non jam amplius circuit civitatem; non discurrit per vicos, per plateas, per vigiles. Non errabunda vagatur, sed itinere directo ascendit. Quæ est in hac ipsa hæc tam subita novitas? *Quæ est ista quæ ascendit, et ascendit per desertum?* Desertum vere et aridum et sterile reputat sæculum omne hoc per quod ascendit. Et quanam ratione nobis factus deserti hujus odor, sicut odor agri pleni, et quasi ei benedixerit Dominus? Quantos trahit ad se deserti

(2) Vide de hoc loco in Doctr. PP. lib. contra Judic. temerar.

hujus odor, et tenet ne possint avelli? Odor iste est odor mortis ad mortem. Inanitas est quam putatis ubertatem. Denique *terra sitis* est, et *imago mortis*, sicut dicit Jeremias propheta (*Jerem. II, 6*). *Terra*, inquit, *sitis*. Cupiditates enim mundanas magis irritat, quam satiat. Infructuosa est ista quam putas plenitudo: et si quid est fructus, id fluxum est, et mutabilitate sua mortis præfert imaginem. Quomodo ubi mortis vides imaginem, odorem vitæ sentire te reputas? Odorem vitæ Christi spirat ubertas. Ipse enim est ager vere plenus, ager fertilis, ager cui benedixit Deus Pater. Alium præter istum agrum sponsa nescit, sed desertum reputat, et terram salsuginis.

3. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum?* Bonum erit certe desertum, si non fuerit cor tuum insulcatum inimici vomere: si non fuerit ejus irriguum stillicidiis, impinguatum rore; si non quæ superseminat zizania in te læta luxurient, imo renascantur quidem quasi secundo solo. Sterile sit cor tuum, ne tale vel germen proferat, vel semen suscipiat. *Anima*, inquit, *mea sicut terra sine aqua tibi* (*Psal. CXLII, 6*). Bonum desertum talis anima; bonum etiam desertum caro integra, caro intacta, caro immundis non exarata concupiscentiis, caro carnalis voluptatis nesciens semina. Qui enim seminat in carne, de carne metet corruptionem (*Galat. VI, 8*). Bonum denique desertum alvus virginalis. Talis erat beatæ illius et specialis virginitatis uterus, quem nullius impudici motus affectionis immundæ temeravit læsio. Caro ipsius sicut terra deserta, et invia, et inaquosa, in qua Christus apparuit. Non tamen deserta penitus, quæ Christum parturivit: irrigua est, sed fluentis virtutum. Ideo quasi puteus dicitur aquarum viventium, quæ fluunt impetu de **44** Libano, quod virginalis munditiæ candor spirituales refundat gratias. Hortus conclusus venter ejus castimonie virginalis disciplina, eo quod integritatis sepem carnalis desiderii non dissipaverit ardor: propterea in talibus irriguis aquis fructum dedit in tempore suo. Vis audire qualem hæc terra deserta fructum dedit? Osee te docet, qui dicit: *Adducet Dominus ventum de deserto urentem, et desiccabit venas mortis* (*Osee. XIII, 15*). Quis alius mortis desiccavit venas, nisi Christus Jesus, quem nobis intermerati ventris desertum refudit? Et bene ventus: quia Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus (*Thren. IV, 20*). Denique dictus est *secundus Adam in spiritum vivificantem* (*I Cor. XV, 45*). Hujus flatu apostolicæ nubes volant, quas Isaias miratur (*Isa. LX, 8*). Quid mirum si ventus dicitur, quem et nubem legis? *Ascendet*, inquit, *Dominus super nubem levem* (*Isa. XIX, 1*). Nec hic levem quasi vagam et instabilem accipias: sed levitatis intelligentiam ad spiritualem aptitudinem trahere, quod corpus incorruptibile nullam animæ gravitatem attulerit, nec depresserit terrena commoratio sensum multa, imo cuncta cogitantem. An non quasi venti sancti sunt omnes, qui spirituali levitate a terrenis elapsi,

conversationem sibi in cælo collocant? Sed ipse speciali ratione ventus, qui reliquorum ambulat super pennas ventorum, et spirituum omnium virtutes excedit. Jure ergo ventum eum vocat, et ventum urentem, quod ejus flatu peccati sint in nobis frigora resoluta, et captivitas nostra conversa tanquam torrens in austro. Hujus se æstu exustos discipuli senserunt cum dicerent: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur?* (*Luc. XXIV, 32*.) Et nescio si uspiam libentius spirat, quam in castæ et illæsæ integritatis deserto et invio. Hæc loca libenter perflat, et casti corporis animam charitatis fervore decoquit, et spiritualibus liquefactam desiderii tenues resolvit in vapores, et veluti fumi virgulam exurgere facit.

4. *Quæ est, inquit, ista quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi?* Et bonum desertum caro castitatis exhausta et desiccata virtute, quæ nullam delectationis immundæ nebulam exhalet, nec ignem extinguat, sed nutriat, quem Domini flatus succendit. Ignis hic aromaticam si invenerit animam, succendit, et alteram commutat in speciem, et quasi virgulam fumi exhalat in superiora. *Quasi virgula*, inquit, quod per cogitationum disciplinam ab exteriori sit ad interiora constricta, et ab inferiori ad superiora directæ; *quasi virgula*, quod sese et ad se ipsam colligat, et supra se porrigat. Sed quid sibi vult, quod illam fumi virgulæ comparat? An forte per hoc innuere voluit, quod non sit perpetua ac solida spiritualis hujus suavitatis gratia, et mentis ascensus, sed facile sicut fumus liquescat? Suavis est plane et omnino spiritualis vapor fumi, in quem se aromata concremata relaxant. Sed ego virgulæ isti teneræ et delicatæ turbines metuo, ne illam ventorum flabra diverberent, ne circumferat procella curarum, ne tentationis aura illam dissolvat, et cedat omni vento. Exempla nobis metum suadent. Multos enim videmus et dolemus tam insperato cessisse, quam subito erupisse. Meditatione subtiles sunt, orationibus impensi studio, pingues gratia, devotione quadam dulci uberes, effusi in lacrymas, cum subito levis impatientiæ occasio quælibet spirituales has contristat delicias et exhaurit. An non ergo quasi fumus tam facile evanescens gloria? Jure quasi virgula fumi talis ascensio, quæ vel propria mutabilitate deficit, vel accidenti molestiæ cedit. Ego tamen non audeo super Sponsæ persona fumum pro defectu interpretari. At si tu contentiose resistis, eum tibi do defectum accipere, quem tibi Psalmista commendat: *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. Defecit in salutare tuum anima mea* (*Psal. CXVIII, 82, 84*).

5. Utinam hoc, Domine, defectu attenuentur oculi mei et deficiant. Utinam hoc defectu deficiat anima mea, deficiat et liquefiat, et eloquio tuo calefacta, eloquio vehementer ignito, ab omni crasso intellectu in tenuiorem spiritualis habitudinis auram laxetur. Utinam si quid fuerit in me corpulentæ [al. torpulentæ] intelligentiæ, et hebetis desiderii, in sub-

tilioris gratiæ usum deficiat, et attenuatione quadam, et acumine spirituali a crassitudine sua vertatur in virgulam fumi. In talem utinam deficiat fumum animæ meæ virtus : et non deficiat sicut fumus, ne dicat, *Defecerunt sicut 45 fumus dies mei (Psal. cx, 4)*. Aliud est omnino ita deficere sicut fumus, ut omnino non sis : aliud ita deficere, ut sicut fumus attenuatus animo, et spiritualis sis. Bene defecerat Psalmista, cum diceret : *Concupiscit et deficit anima mea in atriis Domini (Psal. LXXXIII, 3)*. Quonam enim modo non deficit, quem Christus inflammat? Ignis ipse est, sicut scribitur, et *ignis consumens (Hebr. xii, 8, 29)*. Qui, inquit, approximat ad me, approximat ad ignem. Quis mihi dabit, ut hunc possim ignem ligare in sinu meo, ut inflammet cor meum, renes commutet, et ad nihilum me redigat? Jure quasi virgula fumi ascendit, quæ de calore processit cubiculi, de Verbi igniti complexu. Suaves tua flamma, Christe, vapores evomere solet, et odoris aromatici fumum producit. *Quasi virgula, inquit, fumi ex aromatibus*. Et fumum lego, qui de Leviathan ore procedit (*Job xli, 11*). Et item fumum de puteo abyssi prodeuntem (*Apoc. ix, 2*) : sed non ibi virgulam, non aromata lego. Nihil ibi directum, nihil dulce ; sed horror summus, et ordo nullus. Fumus erroris est, qui de puteo procedit abyssi. De hoc fumo impii dixisse leguntur : *Fumus afflatus est naribus nostris, et sermo scintillæ ad commovendum cor nostrum (Sap. ii, 2)*. Meis utinam, Jesu bone, naribus fumus affletur, quem tuus ignis agit : et de camino tuo sermo scintillæ ad commovendum, imo et ad commutandum cor meum. Ignis tuus ignis consumens est : vitia si invenit consumit, et confessionis fumum emittit. Sed non iste fumus ex aromatibus. *Qui tangit, inquit, montes, et fumigant (Psal. ciii, 32)*. Bonus ignis qui tumores extenuat animorum, et attactu suo elationes terrenas per emissos pœnitentiæ fumos evanescere facit. Sed alterius odoris et gratiæ fumus est ; quem aromata virtutum cremata refundunt. Ignis iste, ignis quem Dominus misit in terram, et voluit vehementer accendi (*Luc. xii, 49*), non tantum vitia consumit, sed virtutes ipsas in suavioris gratiæ affectum commutat. Aromata cum integra sunt, olent suaviter ; sed hoc igne liquefacta alium longe spirant odorem.

6. Hujus odoris fragrantiam sentientes in sponsa sponsi sodales mirantur et dicunt : *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii?* Habes in myrrha continentiam virtutem : in thure, orationis studium, in pulvere pigmentario, inter virtutum copias cordis contriti humilitatem. Et bona myrrha, quæ carnalem petulantiam reprimit, et fluxos motus lascivire non sinit, et carnem non esse carnalem compellere nititur. Sed continentiam nostræ myrrha corpulenta videtur, et minus castigata, et quasi vicina carni, nisi fuerit hoc igne caelesti, hoc amoris divini fervore liquefacta. Bona quidem continentiam myrrha, quæ pergentem ad illi-

cita cohibet appetitum : sed alterius est suavitatis et gratiæ, quando charitatis ardore liquescens crassum omnem et carnalem nescit affectum. Quid vero thus? Nonne ipsum est odoris exigui, dum integritas illi et corpulentia sua manet? Cum vero flammis subactum efluere cœperit, in odoriferos totum fumos exspirat. Simili ratione nonne tibi videtur crassa et pigra oratio, et corporea quadam tarditate segnis, igniti et intimi eloquii si non fuerit virtute succensa? Utique in thure ego accipio orationis materiam, et in fumo gratiam *Dirigatur, inquit, oratio mea sicut incensum in conspectu tuo (Psal. cxl, 2)*. Nescit itinere directo ad Deum ire oratio quæ succensa non fuerit. Oratio quæ frigido fuerit de corde expressa, subito relabitur : nec potest esse perpetua, quæ non est prompta. Vim patitur, et non est sui juris. Sed nec sui juris est plane succensa oratio. Illa contra conatum reprimitur ; ista supra conatum abripitur. Illa conatur, et recidit ; ista præter conatum ascendit. Illa violenter dirigitur ; ista voluntarie fertur. Illa vix exhibetur ; ista nec cohibetur. Illa laboriosa ; ista libera. Illa tristis ; ista læta. Illa bona ; sed ista optima. Denique est oratio temperate media inter frigidam et fervidam, illam excedens, sed non accedens ad istam. Et, ut sic dicam, prima coacta est ; secunda, directa ; tertia, abrepta. Prima, ut sic dicam, sitiens ; secunda, sobria ; tertia ebria est. Ista enim est, quæ mente excedit Deo : ideo *ascendit quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris et universi, inquit, pulveris pigmentarii*.

7. Mire in pulvere pigmentario humilitatis expressit virtutem, quod ea de magnis meritis nil magnum sentire noverit, non altum sapere : sed humili æstimatione reliquarum 46 attenuet merita virtutum, et earum soliditatem quasi ad quamdam pulveris exiguitatem deducat. Et bene post orationis commendationem sub figura pulveris pigmentarii de humilitate subjunxit. Oratio enim humiliantis se, nubes penetrat (*Eccli. xxxv, 21*) : imo sine humilitatis gratia oratio quantumlibet acuta, hebes tamen est ; et tristem refundit odorem elatæ myrrha castitatis, neque fluxos carnalium bene restringit motus cogitationum continentiam myrrha, quæ animum in superbiam fumum lascivire permittit. Contritione multa pigmenta rediguntur in pulverem. Et bona contritio, quoniam cor contritum et humiliatum Deus non despicit (*Psal. l, 19*). Bona plane contritio, quæ nihil relinquit indiscussum, nihil tumidum, nihil non humiliatum, nec in virtutibus ipsis : justitias ipsas dijudicat, et arguit non modo de peccato, sed de justitia, et de judicio. An non quasi comminuitur quod redarguitur? an non quasi humiliatur justitia quæ dijudicatur? *In veritate, inquit, tua humiliasti me (Psal. cxviii, 75)*. Non omnium est hoc dicere. Infirmiores in vanitate sua humiliantur ; perfectiores, in veritate Dei. Non potest vanitas veritatem dijudicare, sed veritas vanitatem, et veritas veritatem. Spiritus enim diju-

dicat omnia. Quod humano solidum et integrum videbatur iudicio, cum venerit spiritus veritatis, evacuat et comminuit illud. In spiritu enim vehementi conteruntur virtutum pigmenta in pulverem, et iustitia iudicatur. *In turbine, inquit Job, conteret me : in turbine spiritus sui, spiritus vehementis, in turbine spiritum meum abripientis. In hoc turbine conteret me, et multiplicabit, inquit, vulnera mea (Job. ix, 17).* Integra mihi videbatur, antequam veniret spiritus vehemens, iustitia mea : sed ipse diiudicat, ipse conterit, ipse vulnerat, et multipliciter confringit bonorum præsumptionem meritorum, sauciam et languidam humanam docet esse virtutem.

8 Utinam mihi hoc modo conteri obveniat, redigi in pulverem omnium bonorum affectuum, piarum meditationum. Utinam, Jesu bone, turbo spiritus tui talem animæ meæ pulverem afflet de plateis cœlestis Jerusalem, ut in hoc pulvere calefiam, in pulvere sedeam, in pulvere dormiam, sed pulvere pigmentario. Beatus qui in hoc pulvere moratur; cui suaves, et spiritualiter pulveris cogitationes undique allabuntur. *Expergiscimini, inquit, et laudate, qui habitatis in pulvere (Isai xxvi, 19).* Denique et sponsa de felici expergefata somno, quasi virgula fumi exurgit ex aromatibus universi pulveris pigmentarii. *Universi, inquit. Et veritas ipsa bonorum universitatem operum ad quemdam te docet pulverem et velut sterilitatem deducere. Cum omnia feceritis, inquit, dicite : Servi inutiles sumus; quæ debuimus facere fecimus (Luc. xvii, 10).* Felix qui tantum et talem sibi colligit pulverem, ut quæ jubentur faciat omnia, et reputet quasi nulla : qui universa bona quæ colligit, per humilitatem illa conterit. Paulus ad Corinthios operum suorum aromata multa enumerat : *In itineribus, inquit, sæpe ; periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in mari, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in falsis fratribus.* Quid deinceps? *Quotidiana ejus sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis, inquit, infirmatur et ego non infirmor? quis scandalizatur et ego non uror? (I Cor. xi, 26, 28, 29.)* An non velut quemdam bonorum operum pulverem tibi collegisse videtur Apostolus hæc et hujusmodi plura percurrere? Vis adhuc sublimiores aliquas virtutum ejus species audire? Veni cum illo ad visiones et revelationes Dei, ad raptum in paradysum, in tertium cœlum, ad beatam illam ignorantiam nescientis utrum in corpore an extra corpus extasis illa facta fuerit, non jam pulvis, sed fumus. Sed ne tamen fumo huic spiritualis contemplationis se jactantiæ fumus immisceat, audi quid sequitur. *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ (II Cor. xii, 1-7).* Paulus stimulat ne extollatur : et quomodo qui hæc audis, refugis stimulari? quomodo te ipsum inter ubertatem donorum aut conterere desinis, aut conteri non sinis? Molestus stimulus, sed tamen vexatio præstat humilitatem pro-

fectui. Molestus stimulus carnis, sed non charitatis. Et passio amara, et discussio severa : utraque virtutes humiliat.

9. Sed omnia dulcius et efficacius prodeunt de camino quodam succensi amoris. Flamma hæc non modo virtutes humiliat, sed etiam immutat, et in novam convertit speciem, et de spiritualibus spiritualiores facit. Continentiæ myrrha, orationis thus, et in pulvere pigmentario, omnium humilis conscientia virtutum, omnia magis serenorum producant vultum et gratam speciem, cum de hac prodeunt officina. Bona enim contritio, sed concrematio melior. Suavis pulvis pigmentarius, sed fumus excellit. Nescio enim quid magis suave et spirituale magis in fumo quam in pulvere significatur. Ideo quodam igniti verbi beneficio inter sponsi flagrans amplexus, de pulvere pigmentario in fumi tenuitatem liquescit : de humiliatarum pulvere virtutum in fumum gloriæ. Qualis est, putas, perventio ; cum tam delicatus sit ascensus? Quo tendit quæ talis ascendit? Quantus deliciarum est locus, in quem ascensiones istas disponit? Lectulus forte dilecti est. Nam ad illum præcipue sponsa debet aspirare. Ita plane est. Ideo sequitur : *En lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel.* Et pulcher ordo, ut de lectulo ad lectulum veniat : de lectulo suo, de cubiculo matris suæ, ad sui lectulum Salomonis. Nec minus congrua varietas quod deliciis istis immiscet fortia, et lectulum suum Salomon tam munita custodia vallat. Sed verbi proruentis jam reducamus habenas, novo capitulo novum dedicaturi sermonem, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVI.

Lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel. (Cant. iii, 7.)

1. O quam delicata sponsa ascendit, quam pene sine mole corporis, et quam penitus sine corruptione carnis! Quænam erit corpulentia, ubi fumo confertur? quæ corruptela, cum illum non caro fluxa, sed aromata cremata exhalent? Delicate ascendit, et digna lectulo Salomonis. Esther et lotam, et unctam lego, ut regio unguenti suavitate mulceret amplexus (*Esther ii*). Hæc vero jam unguentis non utitur in sponsi gratiam, sed liquefacta effecta est odore ipso unguenti. Sed non omnes verbum hoc capiunt, non omnes his possunt deliciis perfrui. Si omnes fruerentur, omnes fraudarentur : et in hoc est et pulchra varietas, et pia charitas, quia alius est qui fruitur, alius qui tuetur. In hoc aliorum et tuta, et læta sunt otia, quod aliorum sunt munita custodia. Ideo *lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel.* Non vult Salomon noster lectuli sui turbari delicias, dulces attenuari affectus, ne attentari quidem : pacata diligit qui pacificus dicitur. Quis noster Salomon, nisi Jesus Christus? Ipse est pax nostra, ipse qui fecit utraque unum (*Ephes. ii, 14*). Ipse pacificavit sanguine suo non modo quæ in terris, sed quæ in cœlis sunt (*Coloss. i, 20*). Disci-

plina pacis nostræ super eum (*Isat. LIII, 5*). Disciplinam debitæ nobis pœnæ sustinuit, ut nobis justitiæ pacem refunderet. Ipse punitus, tu repropitiatus : et ut punitus, sed pœna tua pacem tibi parturire non potuit. Hostia immunda contaminatos mundare non poterat, non modo alios, sed ne se ipsam quidem. Disciplina ergo super nos, sed non erat illa nobis ad pacem disciplina. Erat in nos mortalitatis et afflictionis illata sententia; sed non erat injustitia revocata. Tu quidem judiciaria sententia ligatus, sed tuus non erat solutus reatus : et pœna erat, et pax non erat. O misera et gravis disciplina super filios Adam! conteris et non protegis; punis et non purgas; consumis, et non concilias; consumis, sed carnis substantiam, non culpam. Quid tibi et paci? Quando pacem conferes, cui est cum peccato commercium? quando conferes, gratiam, quæ non auferis culpam? Justitia enim et pax osculatæ sunt (*Psal. LXXXIV, 11*). Disciplina pacis nostræ super eum, qui nobis attulit fructus peccatorum justitiæ. Dictus est ille solus Salomon noster verus pacificus, quod in diebus ejus orta nobis sit justitia, et abundantia pacis (*Psal. LXXI, 7*). Abundans vere pax, quæ non modo præterita suffecerit repropitiare delicta, sed omne etiam abundet in sæculum. Abundat enim donec auferatur labor mutabilitatis nostræ, labor mortalitatis nostræ, alternantium labor defectuum. Vere abundans pax, quæ non est data ad mensuram meriti. Non enim meritum invenit, sed contulit. Quomodo non abundans pax, quæ et remisit **48** offensam, et priorem cumulavit gratiam? Erat homini primo in paradiso pax, ut non posset invitatus abduci : sed non erat virtus, per quam postea posset, cum vellet, reduci. Erat gratia, ut posset non exire; sed non erat ut posset, cum vellet, redire. Modo pax uberius in gratia Christi, quæ post iteratos excessus ultro offertur, et pœnitentes non repudiat, sed revocat. Bene pax abundans, quæ nulla potest exhauriri injuria, paratior ad veniam quam ad vindictam. Pax hæc a remissione peccatorum incipiens, usque ad divinæ participium abundavit naturæ. Qui enim adhæret Deo, unus spiritus est (*I Cor. VI, 17*).

2. Vides quanta repropitiationis abundantia, ut non jam pax cum Deo, sed magis unitas cum eo dici possit. O beatum confinium, ubi sublatus est inimicitarum paries medius! Beatum quidem confinium, sed nondum tutum. Adhuc hostis noster hos tentat pervadere terminos, fines convellere. Est nobis in Christo pax cum Deo Patre, sed nondum pax ab hoste communi. Abundabit autem pax hæc, donec destruat novissimus inimicus, mors. Interim etsi non est pax ab ipso, protectio tamen est contra ipsum. Erit ipse pax nostra, cum Assyrius venerit in terram nostram, et calcaverit in finibus nostris. Proximos sibi potest Assyrius fines infestare spirituales, ultiores non potest : calcare potest, sed stare non potest in finibus nostris. Erit enim Christus pax, cum calcaverit in finibus nostris Assyrius. **Habemus confinium et confinium : confinium cum**

A Deo, et confinium cum mundo; confinium cum spiritu, et confinium cum carne. Et si quibusdam dictum est, *Vos non estis in carne, sed in spiritu* (*Rom. VIII, 9*); confines tamen sunt carni vel propter substantiæ naturam, vel propter carnis curam. Hostis ergo carne nostra quasi castro utens, regiones spiritus de vicino infestat, et de contermino præsidio insidias machinatur. Sed erit iste, id est Christus, pax, cum Assyrius calcaverit fines nostros. Ille Salomon noster, pacificus noster; qui præstat nobis pacem super pacem; pacem cum Patre, pacem ab hoste; ipse ponet fines nostros pacem (*Psal. CXLVII, 14*). O confinium et confinium, quantum discrepatis ab invicem! quantis tu abundas gaudiis, et quantis tu es vicinum et obnoxium scandalis! O finis et finis! tu quam læte teneris, et tu quam laboriose regeris! Utrobique Christus limes est medius : isthinc separans, illinc fœderans : isthinc inchoans, illinc consummans. Sapientia enim attingit ab hoc fine fortiter usque ad finem illum, disponens in illo fine cuncta suaviter (*Sap. VIII, 1*). Finis ille lectulus est. Ideo de muliere forti dicitur : *Procul et de ultimis finibus pretium ejus* (*Prov. XXXI, 10*). *Pretium ejus* est; propter quod ipse se impendit, quod ipse se æstimat, quo ejus expletur aviditas. Quid id aliud est, nisi sponsi amplexus et lectulus? Ultimus finis est, ultra quem se non potest aviditas extendere, nec facultas comprehendere sufficit. Finis est, ubi ipse a te deficiis, ubi exhauriris, ubi alius esse incipis, totus in Christo, et solus in te Christus. O vera pax, et plena pax, quando de regno Dei tollentur scandala; quando non erit timor in finibus nostris; quando non erit finis et finis, sed unus tantum finis, et supradictus finis. Finis Deo fœderans, et conformans tantum : finis lectuli gaudiis fruens, non gladiis agens.

3. Nunc vero ut quieta sint quantulacunque sunt lectuli gaudia, necessaria quidem est custodia fortis. Ideo *lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel*. Et in Evangelio habet : *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet* (*Luc. XI, 21*). Uberior hic commemoratur custodia, quia uberius est gratia lectuli quam atrii; et sponsæ sollicitudo major quam possessionis. Et ad portam paradisi angelicam custodiam cum gladio flammeo positam lego (*Gen. III, 24*). An non quidam paradisi lectulus Salomonis? *Lectulus*, inquit, *noster floridus* (*Cantic. I, 15*). Denique ipse flos campi, ipse lignum vitæ. Bene paradisi deliciarum lectulus talis. Vides quomodo amplæ deliciæ arcta cinguntur custodia? Lectulum enim Salomonis ambiunt sexaginta fortes ex fortissimis Israel. Non multum nunc de numeri hujus disputatione : illos tamen videtur signare, qui prærogant et justitia operis, et notitia legis. De fortibus Israel sunt, qui fide fortes sunt, qui stant in fide, et viriliter agunt; qui omnia possunt, sed in eo qui eos confortat Christus. **Male 49** fortis est, qui adversus scientiam Dei se extollit; qui adversus illam inflexibilis et rigidus

est : cui fortitudo lapidum fortitudo ejus, et cor ejus æneum; ut nec vexatio det intellectum auditui ejus : quales denique sunt quibus Paulus ait, *An æmulamur Dominum? Numquid fortiores illo sumus?* (I Cor. x, 22.) Non est de fortibus Israel, qui cum vulneratur non dolet; cum verberatur non sentit, stupidus manens ad omnes stimulos anticipitis gladii verbi penetrabilis, et gloriatur si contra sapientiæ stimulos calcitret. Non talis Maria, cujus animam, ac si mollem materiam, gladius pertransivit. Me utinam facile obtineat verbum validum; in me operetur ejus efficacia, et animam meam hic penetret gladius, ut et ipsa quasi in gladium convertatur contra spirituales pugnatura nequitas.

4. Quid mittis manum ad fortia, qui ex fortissimis non es? Custodiam utquid suscipis, qui desidiam non excutis? Quid lectulum ambis, qui gladium non habes; aut si gladium habes verbi, habes illum in vagina [*al. pagina*], non habes in lingua? Non tenes manibus linguæ, verbi Dei versatilem gladium. Volubilis est sermo, spiritus flammeus est : sed nescio quomodo contra naturam suam pigrescit in manu tua : restringitur et hebetatur, qui acutior est et penetrabilior omni gladio ancipiti. Non est velox verbum in ore tuo; non currit velociter; non est versatile in manu tua pro varietate negotii, quod tamen ad omnes spiritualis certaminis usus abundat. Quid tibi usurpas officium, cujus usum non habes? *Omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi* (Cantic. iii, 8). Sine causa gladium portas tu, qui bellandi sufficienter non habes peritiam : aut si doctus es belligerare, magis te exerces ad negotia sæculi, quam ad negotia Christi; forensi jure plus uteris quam ecclesiastico, plus sæculari quam spirituali certamine calles. Paratum vult virum ecclesiasticum Princeps Ecclesiæ, paratum eum vult ad reddendam rationem de ea, quæ est in nobis, fide et spe (I Petr. iii, 15). Et quoniam pacto piger et imperitus ad ista gloriaris, si prompte respondeas de jure publico? Decentius multo in ore clerici, in ore monachi sacra quam sæcularis littera sonat. Quid in Jerusalem vis loqui lingua ægyptia? Non sic Isaias. *Erunt, inquit, quinque civitates in terra Ægypti loquentes lingua Chanaan* (Isai. xix, 18) : scilicet quia penitus hebræa non poterant, ea loquerentur quæ est vicina hebrææ; quia lingua sancta non poterant, vel ea loquerentur quæ sanctæ affinis est. Quid vis media ex parte loqui azotice, qui judaice debes? Sic enim habes in Esdra (II Esdr. xiii, 24). Loquere linguis non hominum, sed Angelorum. Angelus enim Dei es, qui sacri profiteris verbi ministerium. *Labia enim sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est* (Malach. ii, 7).

5. Evangelice ex toto loquere, qui vir evangelicus es. Sermo ergo tuus legem redoleat, Prophetas, Apostolos; eorum verbis linguam tuam exacue, mutua ex eis arma potentia Deo, ad debellandas munitiones, ad redigendum omnem intelle-

ctum extollentem se adversus scientiam Dei (II Cor. x, 4, 5). Versatilis sit in manu tua gladius spiritus, ut ad omne quod tibi emergit negotium famuletur; nec te destituat sermonis sacri facultas, cum temporalis et subita deposcit occasio. In labiis tibi sit, non in foliis verbum validum et efficax : *Labia enim, non folia, sacerdotis custodiunt scientiam*. Gladius verbi tibi sit a latere, non in lateribus : proximus tibi sit. Accingere eo super femur tuum, ut potens sis et promptus, et exhortari in doctrina sana, et contradicentes redarguere. Non tibi sit ensis sub femore, et verbi sacri studium carnis prudentiæ non supponas. *Uniuscujusque ensis super femur suum* (Cant. iii, 8). Alii datur sermo scientiæ, alii sermo sapientiæ, et unicuique doctori sua datur a Spiritu gratia (I Cor. xii, 7-10). *Uniuscujusque ensis super femur suum* : ut ubi est tentationis occasio, ibi major verbi præoccupatio fiat, commonitio crebrior. *Uniuscujusque ensis super femur suum* : ut se ipso primo corripiat, se ipsum custodiat, se ipsum dijudicet. Docet te Paulus quasi super femur tuum ensem habere : *Considera, inquit, te ipsum, ne et tu tenteris. Ensis cujusque super femur suum, propter timores nocturnos, propter lapsus subitos, præoccupatos casus*. Quasi timorem nocturnum Apostolus innuit dicens : *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto* (Gal. vi, 1). Nocturnum est enim quod improvisum est, quod subitum : nocturnum 50 etiam quod insidiosum est. Ideo dicit : *Ut non circumveniamur a satana. Non enim ignoramus insidias ejus* (II Cor. ii, 11). Idem Paulus alibi timebat a timore nocturno. *Timeo, inquit, ne, sicut serpens seduxit Evam, ita corrumpantur sensus vestri a simplicitate, quæ est in Christo* (II Cor. xi, 3). Bona simplicitas, ubi Christo adhærens unus est cum illo spiritus. Simplicitas est ubi unitas est : simplicitas est, si jam non ipse vivis, sed vivit in te Christus; si te devoret sapientia Dei, si te spiritualis absorbeat lætitia, et intimis recondatur visceribus. Et ubi est tanta simplicitas nisi in lectulo?

6. *Uniuscujusque ensis super femur suum. Super femur, non propter femur, sed propter timores nocturnos* : forte quia non est illis colluctatio adversus carnem et sanguinem, qui signatur in femore, sed adversus mundi rectores, tenebrarum harum (Ephes. vi, 12). Ideo *propter timores nocturnos, contra spirituales nequitas*. Quanto felicior sortita est luctam, quæ Salomonis contineris in lectulo? non contra carnales nequitas, nec contra spirituales quidem, sed cum spirituali lætitia, cum Salomone, qui pacifici nomine prærogat. Ideo pacifica colluctatio cum ipso. Et pacifici nomen, et sapientiæ personam Salomon gerit. *Ama, inquit, sapientiam et amplexabitur te*. Amplexus, colluctationis quamdam speciem præfert. Amplexare, ut amplexetur te. *Glorificaberis ab ea, cum illam fueris amplexatus, sicut dicit in Proverbiis* (Prov. iv, 5-8). Amplexere verbum, utere eo sicut in lectulo, non sicut in bello.

n lectulo locus est non ensibus, sed amplexibus strictis. Noli fortis esse, ne tibi foris esse contingat. Iatus utere verbo, non quasi gladio, sed quasi sponso, ut verbo ipse oblucteris. Oblucteris veritate ipsa, non contra errores oblucteris et vitia; aliis hoc munus et officium relinque. Quid tibi cum conflictu, cui totum de affectu constare debet? Quæ sponsa est, non disputantis et conflictantis sectatur negotium, sed otium amplexantis. Alii lectulum ambient, tu cupitis amplexibus frui.

7. Quid tamen est quod de ipso lectuli nobis apparatu nil dicit? quod ejus vel in modico depromit delicias? Forte verbum hoc verbum ineffabile est, et quod non licet homini loqui. Qui experitur, intelligit: et tantisper dum experitur, ne memoria quidem præteritas integre recenset delicias. Quod potuit Scriptura expressit. Lectulum dixit, et lectulam Salomonis. Satis dictum est, sed sapienti. Et *thronum* lego Salomonis (*III Reg. x, 18-20*), et *ferculum* (*Cant. III, 9*): sed utrumque ambitioso extractum apparatu, et sicut regias decet delicias. Numquid ergo lectulum intelligemus neglectum? Absit: sed sufficiebat scribenti, ut lectulum diceret, qui sponsæ loquebatur. Illa enim nihil in lectulo diligit nisi quod lectulus est, et quod in eo copia sit suam amplectendi Salomonem. Magnum et multiplex mysterium reperies in lectulis per omnem Scripturarum textum, sed non est comparatio ad lectulum Salomonis. Est lectulus, quem sibi Job sternit in tenebris (*Job. XVII, 13*); et est lectulus, quem David rigat in lacrymis (*Psal. VI, 7*): est lectulus, in quo languens decumbit (*Matth. VIII, 6*); et est lectulus, in quo defunctus resurgit (*Marc. V, 40*). Talis Elisæi, talis lectulus Eliæ. Uterque defunctum hospitiæ mulieris filium in lectulo suscitavit (*IV Reg. IV, 32-37*, et *III Reg. XVII, 17-23*). Ille expandit se super mortuum, iste incurvavit. (Unus in utroque Christus. Ille exinanivit se, ut formam servi susciperet, et æternitatis suæ longitudinem intra temporalis brevitatem naturæ contraxit. Ipse expandit se, cum Spiritum sanctum abunde in nobis infudit. Sinus ille matris defunctum premere poterat, non vivificare. Littera enim occidit, spiritus autem vivificat. Sed verus Elias illum in cœnaculum tulit, ad spiritualem provexit intellectum. Frigidus erat litteræ sinus, nec poterat ejus intelligentia vitalem spirare calorem. Bonus Eliæ lectulus, qui defuncto vitæ calorem infudit. Justus ex fide vivit (*Hebr. X, 38*). Ideo tribus metitur vicibus, ut Trinitas cognitionem conferat, et dividat mensuram fidei. Plangit lex litteræ sensum extinctum, sensum carnalem: sed Christus hunc sensum tulit, spiritualem restituit. Novum et vitalem intellectum reddidit litteræ, quem suum vere agnoscat ipse Elias, qui restituit omnia, et nova facit: et Paulus legi se mortuum dicit, ut vivat in Christo (*Gal. II, 19, 20*). Bonum est, ut et tu moriaris non modo veteri legi, sed et veteri homini, ut suo te vivificet in lecto,

qui peccata nostra tulit in corpore suo, ut peccatis mortui, justitiæ vivamus (*I Petr. II, 24*). Tu enim quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur. In hoc resuscitato intelligimur omnes, et ideo communis resurrectio hæc. Sed privata quædam in lectulo Salomonis gratia, et solius sponsæ prærogativæ servata.

8. Etiam nunc si quis matris nostræ (conventus hujus sancti), viduæ apud quam utcumque sustentaris, Jesu bone, si quis filius ejus moritur, tu resuscita. Mortuus est qui vel tædii, vel desperationis mole obruitur, in quo nihil et vividæ devotionis, fervidi spiritus: qui et si legis præcepta non deserat, et intra Regulæ gremium se concludat, frigidus tamen et moribundo languet affectu, in opere sancto suave nil sentiens. Totius illum Ordinis tristis exanimat facies. Molli et femineo matris est sinu fovendus, ut non exasperatus abundantiore tristitia absorbeatur. Non expedit ei extra materni sinus ambitum reperiri, ne forte non tollat illum verus Elias in cubiculum suum. Quos resuscitat Christus, mulierum ubique fletibus donat. Sic viduæ filium (*Luc. VII, 12-15*), sic sanctarum fratrem mulierum (*Joan. XI, 41-44*), sic parentum precibus suscitavit puellam (*Luc. VIII, 49-55*). Tolle, bone Jesu, et hunc mortuum nostrum de matris gremio. Regularis hæc et exterior observantia neminem ad perfectum adducit. Introduce illum ad molliorem lectum melioris spei, per quam approximet Deo. Experiat quod expectat quoniam bonus Dominus expectantibus se, animæ quærenti illum (*Thren. III, 25*). Unius horæ experientia, multorum temporum labores exhilarat. Tunc redditur matri quem illa prius amiserat, dum non teneret ejus affectum, sed mortuam devotionem defleret. Novus redit ad nos, postquam tu illum te ipso vestisti. Ideo te super ipsum expandis, ut quod est in eo fœdum, operias; quod nudum, vestias. Bonum hujus lectuli usus, qui brevi hora in tempora sequentia vitalem alacritatem transfundit. Major in Salomonis lectulo gratia, in quo sponsa matrem carnalem derelinquens, perpetuo jure dilecto adhæret, et unus cum illo efficitur spiritus.

9. Bonus ergo lectulus, in quo nullus languor nisi forte languor amoris: qui non versatur in infirmitate, sed in jucunditate. Bonus lectulus, qui non rigatur lacrymis, qui non in tenebris sternitur, qui nihil habet in se triste, nihil tenebrosum, sed totum lux et lætitia est: qui non indiget tapetibus de Ægypto, quibus in Proverbiis mulier hæretica lectulum sternit (*Prov. VII, 16*). Nihil enim in se habet lectulus Salomonis alieni ornatus; nihil picti, nihil mundani; sed totum sancta voluptas et solida veritas. Magnum et varium sacramentum in sanctorum lectulis; sed sponsæ lectulus huic valet comparari. In lectulo suo quem quærit dilectum non invenit; ideo surgit et circuit donec ad istum pertingat. Festina, filia, sacrata virgo, festina istam ingredi requiem. Noli strictas in circuiti enses vereri, Enses isti, enses verbi super femur, et propter timores no-

eternos, vel carnis configunt lasciviam, vel timidi cordis abscidunt ignaviam. Hoc quidem in aliis : te vero suavius vulnerant, ut charitate transfixa nocturnum ignores timorem, nec quidquam habeas frigidi timoris admixtum; sed tota transeas in affectum igniti amoris, quæ in solum amoris es usum dicata, et in charitatis lacum ascensura stratum dilecti, lectum Salomonis veri Jesu Christi, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVII.

Ferculum sibi fecit Salomon de lignis Libani.
(Cant III, 9.)

1. Audistis, sacræ virgines, sponsæ Christi, audistis hesterno sermone de lectulo vestri Salomonis : ulterius hodierno pergitis quærere de ferculi sacramento. Omnes vultis hujus Cantici sermones ad amoris usum deflectere, et ad vestras interpretari delicias. Vobis solis hæc putatis esse conscripta carmina? Nullus sapit vobis sermo, qui non amatoris vernet affectibus et dulcem charitatis odorem aspirat. Habetis ergo et hic aliquid quod amatorum sonat blandimentum : de ferculo vobis alludit sermo divinus. Nullam vobis residere patitur dilectus excusandi materiam. Grata quidem sunt promissa lectuli gaudia, sed poterat aliqua in vobis adhuc suspicio de perveniendi difficultate submurmurare. Ideo vobis sermo sacri vehiculi, quo estis ad lectulum portandæ, pulchra varietate describit **SS** ornatum. Etiam in itinere sponsus vobis procurat ipse delicias. Ferculum hoc quidem gratum est materia, sed auctore est gratius. Ipse enim Salomon ferculi hujus est auctor et artifex. *Ferculum enim sibi fecit rex Salomon de lignis Libani, columnas fecit argenteas, reclinatorium aureum.* Audi, filia, quam glorioso apparatu portaris ad lectum. Non sinit te sponsum sine reclinatorio, et illo aureo, fortasse ex illo auro de quo legis : *Caput ejus aurum optimum* (Cant. v, 14). Multus reclinatorii usus est, sed inferior quam lectuli. In reclinatorio habet spes fessa jucundum sustentamentum, oblectamentum in lectulo. Illic sponsæ votum fovetur, ibi votis fruitur. Quantum te, putas expectat apparatus, quæ tali decoris ornatu? Quid ego nunc sermone frequenti aucta exagorem, ligna cedrina, ligna Libani, columnas argenteas? Ipso auditu se nobis ista commendant, et corporalis pulchritudo in figuram adducta spiritualem, quemdam et intelligibilem conatur indicare decorem, et sanctæ animæ designare vehiculum. Hæc enim corporalia intelligi, lectionis circumstantia non sinit. Quid enim aurum materiale charitate consterneretur? Sed omnia spiritualia sunt, quia spiritualis est amor, cui tam ambitiosus ferculi blanditur apparatus.

2. Possem hæc et similia de ferculo hoc ad nostrum derivare sensum. Sufficiat ista breviter disputatio, ad vestram vel satiandam, vel provocandam aviditatem. Quid? vobis solis vultis hæc cantica servire? Nihil adolescentulæ pascantur : sinite ad suam

commoditatem, ut vel pauca inflectant capitula. Sapientibus et insipientibus debitor est Christus. Nihil vobis imminuitur, si aliis pro suo sensu abundet. Estote contentæ lectulo : inferioribus vel ferculi permittite usum inservire. Illius gratia parcior, hujus popularior. In illo includitur, in isto ingreditur Christus. Vobis se uberius et quadam specialitate iudulget : sed tamen alias non obliviscitur, quæ vestram nondum valent ad mensuram pertingere. Potestis et vos ferculi participare sacramento et vice perfungi, si Sponsum quem inclusum tenetis, ad nos quasi reportetis. si deferatis pacem, si annuntietis bona, si gaudia foris prædicetis quæ intus videtis. Quidni ferculum erant, de quibus in Ecclesia canitur : « Portantes pacem et illuminantes patriam? (In Offic. de Apost.) Sed nemo vel prædicationis officium assumat, nemo sibi sumat honorem nisi vocatus a Deo (Hebr. v, 4). Quid te ipsum super candelabrum ponis, qui te ipsum non accendis? Ille te ponat in sublimi, qui lucernam te fecit. Per illum ascende, qui te accendit. Denique nemo se ipsum ferculum facit, sed ipse Salomon fecit sibi ferculum de lignis Libani. Est et ferculum, si quis non solum in ore, sed et in corpore suo Christum portet. *Glorificate et portate Christum in corpore vestro*, dicit Paulus (I Cor. vi, 20). Portari vult a vobis Christum, sed gloriose, non cum tædio, non cum murmure, non cum indignatione et fluctuante proposito; denique portari, non trahi. Trahenti enim onerosus est Christus, onerosa castitas, onerosa humiliatio, obedientia gravis, pauperies sordet : deformiter portas qui sic conversaris. Fascis quidam grandis tibi videtur fides, et pietas ponderosa. Non potes dicere : *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi* (Cant. i, 12). Quid? Fenum tibi videtur fides tua, sub cujus onere sic strides, sic gemis, sic murmurat, quomodo plaustrum stridet onustum feno. Non est fenum Christus, sed flos est, sed fructus est, sed lignum vitæ, lignum quod dat fructum in tempore suo : et tu non vis exspectare? Beati qui vescuntur tempore suo (Eccle. x, 17). Denique patientia necessaria est, ut reportetis promissiones (Hebr. x, 36). Portate ergo patienter onera, imo onera pietatis. Pietas enim et ipsa partem jam habet repromissionis, sicut scriptum est? (I Tim. iv, 8.)

3. Ergo portate imaginem ejus qui de cælis est, et gloriose portate. Onus enim ejus leve. Estote non ignominiosum offendiculum, sed gloriosum vehiculum, quale fecit sibi rex Salomon. Miro autem modo ita virtutum distinguit varietatem, ut primo loco elationis vanitatem excludat. *Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* (I Cor. iv, 7.) Si ferculum es, non tu te, sed ipse te fecit. *Ferculum enim sibi fecit rex Salomon de lignis Libani.* Et ligna ipsa quis fecit? nonne ipse? Ipse plantavit cedros Libani. Quod si tu cedrus es alta Libani, noli tamen altum sapere, sed time, ne forte inde evellaris **SS** propter elationem, ubi plantatus es per electionem. Non enim

tu te, sed ipse elegit te in opus ministerii : ipse ministerii officium, ipse ministrandi confert gratiam, id est facultatem et dignitatem. Agnosce a quo plantatus es, et non tibi veniat radix superbiæ, ut non moveat te manus tentatoris. Non ascendat, ut succidat te securis inimici, cujus ne novacula quidem super caput sanctorum ascendit. Ferculum Dei ille sibi præripere gestit, et in usus suos de Libano ligna succidere. Denique apud Ezechielem gloriatur et dicit : *In cathedra Dei sedi* (Ezech. xxviii, 2). Vide ergo ne per elationem de cathedra justitiæ efficiaris cathedra pestilentiæ et ferculum scandali, et per te vel exempla, vel sermo malus ad multorum perniciem ut cancer serpat. Esto ferculum Dei, ut ejus in te imaginem portes, et odorem notitiæ suæ per te manifestet. Tale Paulus ferculum erat, de quo Dominus ipse profitetur : *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum* (Act. ix, 15). Ipse qui elegit, ipse ferculum fecit.

4. *Ferculum sibi fecit rex Salomon de lignis Libani.* Ligna hæc ligna cedrina sunt, et natura sui et nomine loci nescio quid magnum commendant. Libanus candorem sonat, cujus ligna nulli obnoxia sunt corruptioni : et sicut substantiæ suæ non admittunt putredinem, ita suavissimum spirant odorem. Bene Libanus Paulus, qui serviebat Deo, ut ipse dicit, in conscientia pura (II Tim. i, 3). Quid enim pura candidius conscientia ? quid imputribilius illo, quem nulla creatura separare potuit a charitate Dei ? Momentaneæ virtutes, et quæ ad horam subsistunt, mihi non videntur tam ligna quam olera, quæ cito decidunt. At in Paulo quædam erat indefessæ charitatis imputribilitas. Ideo bonum certamen certavit, cursum consummavit, de cætero expectans coronam justitiæ (II Tim. iv, 7, 8), coronam de manipulis, cujus jam quasi de vicino attraxit odorem. Denique et ipse bonum exhalavit odorem, odorem vitæ ad vitam, odorem notitiæ Dei (II Cor. ii, 14, 15). Bonus odor fama bona : bonus etiam odor conscientia bona. Illa aliis bene olet, ista sibi. Hæc enim gloria sanctorum, testimonium conscientiæ (II Cor. i, 12). Futuræ enim beatitudinis fructus jam nobis in bonitate vitæ cœperunt olere. Et bene imputribilitati bonus odor adjungitur : nam e contrario putredo fetorem emittit. Qui enim seminat in carne, de carne metet corruptionem, de corruptione tristem odorem, sicut de integritate suavem.

5. Et bene de integritate inducta est mentio, quod virginalis candor expressus videatur Libani lignis. Nam et bonum virginalis continentia vaporat odorem, et ejus est perpetuus usus. Sive enim conjugii servitus evacuabitur, sive desolatio viduarum cessabit, virginalis vero integritatis libertas et gratia non excidet unquam : quia qui non nubunt, nec nubuntur, jam sunt quasi Angeli in cœlo (Matth. xxii, 30). Denique et Libano in Scripturis legitur comparata virginitas, *Ego, inquit, quasi Libanus non incisus evaporavi, et sicut balsamum non mixtum odor meus* (Eccli. xxiv, 21). Merito Libanus venter im-

maculatus, venter impollutus, venter intactus, venter non incisus. Non incisus est, cujus manet integritas, cujus, non sunt resignata claustra pudoris. Propter munditiam Libanus : propter integritatem non incisus. Merito non incisa, quæ non est divisa. Vis audire incisam ? *Mulier nupta cogitat quæ mundi sunt, quomodo placeat viro, et divisa est* : utique in Deum et virum divisa ; et forte non æqualiter divisa, sed in virum propensior. *Mulier autem innupta et virgo non cogitat nisi quæ domini sunt, quomodo placeat Deo* (I Cor. vii, 34). *Quasi Libanus non incisus evaporavi habitationem meam.* Matris Domini specialiter hæc verba videntur. Illa vere Libanus, et Libanus non incisus. Illa vobis evaporavit, sacræ virgines, habitationem suam, habitationem cœlestem, habitationem angelicam, quando virginalis conversationis exempla in vos transfudit, et perpetui pudoris inspiravit amorem ; et satis expressit habitationis suæ gratiam, quam evaporare se dicit. Quid enim habitatione virginea vaporis similis ? Nihil habet hæc conversatio carnem, nihil mundanum, sed totum cœleste. Supermundanum totum, spirituale totum ; et ido simile vaporis : sed quali vaporis ? *Et tanquam balsamum, inquit, non mixtum odor meus.* Tanquam balsamum non mixtum, tanquam balsamum non corruptum, tanquam balsamum non adulteratum. Est mixtura, quæ balsamum simulat et mentitur : et est mixtura, quæ etsi non habet balsami similitudinem, bonum tamen 54 contristat odorem. Est ergo, ut sic dicam, balsamum verum et solum ; et est balsamum etsi verum, non solum : et est balsamum, nec verum nec solum. Primum in perfectis est : hoc ultimum, in deceptis : medium, in illis qui etsi nulla illuduntur fallacia, aliqua tamen vitutis gratia destituuntur. Merito itaque illa quæ sola gratia plena erat, quasi balsamum non mixtum odorem suum dicit.

6. Quod si tu virginitatem oles, si orationum instantiam, si jejuniorum abstinentiam, bene oles, et balsamum oles. Si vero impatientiæ adhuc morbo laboras, si vaniloquium, si levitas consiliorum, si ardor explendæ propriæ voluntatis, si tristitia, si tædium, si horum aliquod unum in te nominatur, mixtus est jam odor tuus, et non purum balsamum spiras. Modica enim stilla admixtionis peregrinæ totam balsami massam contristat. Bene quidem cum illo agitur, qui si quid triste fortuito et velut subito redolet, statim abolet. *Nam in multis offendimus omnes, dicit apostolus* (Jacob. iii, 2). Ex subito quidem lapsu, sed statim correcto, nullus est odor cœstimandus ; magis vero ex eo in quo quis est sedulus vitio. Periculosa et pessima mixtura est, quando vitium quodlibet virtutis mentitur speciem ; et angelus satanæ in angelum lucis se transfiguratur (II Cor. xi, 14), et quasi balsamum facit venenum spirare. Unguentarius est Satanas, nolite ab illo oleum emere. Non enim tam confector est quam corruptor unguenti. Denique sicut scriptum est, *Fervescere facit quasi ollam mare, et ponit sicut cum unguenta ebul-*

tiunt (Job. xli, 22.) Mors in hac olla. Ollam hanc succensam vidit Jeremias, et faciem ejus a facie aquilonis (Jer. i, 13). Qualis unguentorum artifex, qui de mortis olla vitæ vapores exire simulat? qualis artifex, qui ollæ succensæ faciem quasi ab austro fervere facit, per quam potius ab aquilone mala exardescunt in terra? Aut filius prophetæ est, aut certe propheta, qui mortem in olla deprehendit, et vapores ejus ab aquilone venire. Sulphurei sunt vapores, quos olla carnis tuæ succensa evomit: et tu in his balsami tibi videris odorem sentire? Si per te nescis balsamum merum a mixto discernere, veni ad Prophetas, veni ad filios Prophetarum Apostolos, qui te mixturarum differentias doceant, qua in olla mors sit. Talis Paulus, qui dicere ausus est: *Non ignoramus astutias ejus* (II Cor. ii, 11). Si non sufficit manus tua, ut purum habeas balsamum, sancti te doceant quomodo misceas. Attulit Nicodemus mixturam myrrhæ et aloes quasi libras centum (Joan. xix, 39), et Mariæ emerunt unguenta (Marc. xvi, 1). Sed Maria Domini mater unguenta non tam comparat, quam spirat; quæ unctum oleo lætitiæ ipsum parturivit Christum. *Tanquam balsamum*, inquit, *non mixtum odor meus*.

7. Si mixtura rationem ignoras, veni ad doctores Ecclesiæ, ad eos qui columnæ quædam sunt et firmamentum veritatis, et columnæ argenteæ in Domini ferculo, et sacri dispensatores eloquii ab his discere quomodo cogites quæ Domini sunt, et quomodo sollicita sis pro Christo ut sibi placeas. Tunc et tu columnas habebis in te argenteas, si utriusque testamenti fueris suffulta scientia. Ideo et hic post Libani ligna, columnas subtexit argenteas sermo divinus, ut habeas mysterium fidei in conscientia pura. Mysterium fidei, quam sacrum tibi præscribit eloquium, eloquium argenteum est: ut evangelicis et apostolicis subnixa præceptis, illa mediteris, illa conserves et conferas in corde tuo; nec patiaris inertis situ cohærere et obliterari, et oblivionis ærugine denigrari divini verbi argentum.

8. Sed non possumus nunc in sermonem hodiernum has inserere columnas. Hunc enim tractatum Libani præoccupaverunt ligna, et in eorum odore longius quam putabam noster sermo excurrit, suavitate illectus materiæ. Tibi, Domine, hunc commendo Libanum, Libanum egregium, hunc chorum virgineum, sacrarum cœtum seminarum. Tu custodi ut non succidatur, ut non incidatur, sed sua illi servetur integritas, servetur castitatis candor, quia Libanus candorem sonat: servetur puritas mentis, ut sanctæ, sint et corpore et spiritu. Custodi Libanum hunc, cujus ligna in ferculi tui dedicasti materiam. Procul ab illo sit prophetica comminatio: *Aperi, Libane, portas tuas, comedat ignis cedros tuas* (Zach. xi, 1). Portæ istæ claudantur aliis, soli aperiantur tibi. Tu illi clavis sis et claustrum, tu signa et resigna, ut nec signaculum nec clavem præter te recipiat, Christe Jesu, qui Deus es benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

55 SERMO XVIII.

Ferculum sibi fecit rex Salomon de lignis Libani.
(Cant. iii, 9.)

1. Lignis Libani incorruptio carnis, et munditiæ vobis est candor expressus. Bona quidem est castitas: sed quod non est ex fide, peccatum est (Rom. xiv, 23). *Fide*, dicit Scriptura, *purificans corda eorum* (Act. xv, 9). Non enim sola carnis continentia castitas censetur: cordis multo magis est æstimanda puritate. *Jam vos*, inquit Jesus, *mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis* (Joan. xv, 3). Bonus fidei sermo qui mundat: et ideo in hoc ferculi cultu post ligna Libani columnas producit argenteas, et virginalis mentem munditiæ ad sacri provocat meditationem eloquii, eloquii casti, eloquii quod argento examinato confertur (Psal. xi, 7). Bonæ sunt in pectore virginum erectæ columnæ, si sacræ fuerint Scripturæ suffultæ et cognitione fideli, et recogitatione frequenti. Bonus Libanus es, si mundum cor habes, mundum a cogitatione foeda, et a cogitatione infideli. Magna foeditas spiritus, fidei corruptela. Quod si sana fuerit in te firma forma fidei, jam unam habes columnam. Noli tamen esse hac contenta, adjuuge et alteram: meditare in lege Domini die ac nocte. Infidelitatem et fornicationem puta, si mens tua vel modicum a fidei recogitatione declinet. Bonæ columnæ sunt divinæ notitia et memoriæ legis: recta credulitas et recordatio fidei. Columna es, si fueris in fide firma: argentea, si divini fueris usu instructa sermonis. *Rectum est*, inquit, *verbum Domini et omnia opera ejus in fide* (Psal. xxxii, 4). Bonæ columnæ fides et verbum fidei. Verbum hoc prope sit in corde tuo; nam in ore prope est: prope sit et perpetuo ibi sit. Ex abundantia cordis oris sermo erumpat. *Septies in die*, inquit propheta *laudem dixi tibi* (Psal. cxviii, 164). Vos, sacræ virgines, dicite semper. Septies quidem dicite laudem propter horas solemnes: semper autem cantantes et psallentes in cordibus vestris.

2. Argenteæ sint linguæ vestræ. Argenteæ sunt, si de sacra Christum pagina sonant. Non mittatur massa plumbea in os vestrum. Plumbeum os est, quod nil subtile loquitur, nil acutum, nil de supernis; sed totum remissum est, totum hebes, totum de imis, fortasse et de iniquis. Nam iniquitas sedet in talento plumbi (Zach. v, 7, 8). Homo ille evangelicus peregre proficiscens, non talia servis suis talenta distribuit (Matth. xxv, 14, 15). Nolite de talibus negotiari talentis, in thesauris vestris hujusmodi non inveniantur. Paulo dicenti intendite: *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed qui bonus est ad ædificationem fidei* (Ephes. iv, 29). *Ad ædificationem*, inquit, non ad eversionem fidei. Ferreum os est quod fidem evertit, quod sanctam subruit conversationem, quod instrumentum est belli, seminarium litis, quod murmur et amaritudinem sonat. Bestia talis in Daniele describitur, dentes et ungues ferreos habens, commandens et commi-

omnia (*Dan.* vii, 7). Nulla inter oviculas, imo amicas Domini bestia talis reperitur. In hoc virgineo nulla virulenta, nulla violenta sit : in hoc paradiso serpentis sibilus sonet. Virum os virulenta verba non decent. Quid ? pravis verbis osculum in sponsi labia porriges ? an ipse lucis æternæ, et nil inquinatum attingit . Memento os tuum cœlestibus osculis et oratione consecratum. Sacrilegium puta, si quid non divinum, non de sancta pagina sonet. *Inmate*, inquit, *in neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ* (*Psal.* lxxx, 4). Omnis dies solemnitas debet esse ; semper neomenia, semper tuba. Ideo os vestrum quasi tuba sit ductilis, argentea : tuba quæ non lites, sed lætitiæ sonum sed solemnitatem, sed cantica spiritualia.

Nescio quomodo de columnis argenteis ad tuam dellexit oratio : nisi quod optima columna est in domo Domini, qui tale os portat. Bona columna est in quo fessi sustentantur. Habes in domo Domini : *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut non confundar, cum qui lapsus est sustentare verbo* (*Isa.* l, 4). Ita plane lingua Christi Jesu, annuntiantis prædicantis bonum. Lingua placabilis lignum (*Prov.* xv, 4), columna et firmamentum veritatis.

Virgo in hoc sponsi imaginem porta, ut habeas linguam eruditam, linguam placabilem ; non errorum, non vagam, non labilem ad otiosa, sed quæ ducit ad iudicium ; quæ verbum solatii proferat, quæ columna quædam sit et firmamentum ad ædificationem fidei, vel tuæ, vel alienæ. Prope sit verbum in ore tuo, et in corde tuo (*Rom.* x, 8). Vis columnam audire argenteam ? *Lex*, inquit, *Dei ejus in conspectu ipsius* : ecce argentum. *Et non supplantabuntur vestigia ejus* (*Psal.* xxxvi, 31) : ecce columna. columna, quæ subverti non potest. *Verbo Domini firmati sunt cœli*, inquit Psalmista (*Ps.* xxxii, 6). verbo confirmetur cor virginis ; ut cœlum sit, domus Dei, ut reclinatorium possit aureum fieri. In argento, fidei rationem et scientiam accipite : in hoc intelligentiæ et veritatis fulgorem. Reclinato hoc aureum super hujusmodi columnas imponite. *Nisi enim credideritis, non intelligetis* (*Isa.* lxx, sec LXX). Fidei eruditio ad intelligentiæ purum gradum præstat. Fundamento huic contemptis innititur gratia. Dum in sermone Dei meis fideliter, et per patientiam et consolationem curam ad spem te supernam erigis, columnam exhibes. Reclinatorium aureum tunc exurgis, nuda tibi sine sermonis involucro raptim incircumscare veritas.

Sed jam perfectius ordinem intueri, et promissa quemdam de Libani lignis ad columnas argenteas, et aureum reclinatorium. In Libano cordis libertas ; in argento divinæ legis notitia ; in auro sermonis ministerio mysteria sacra manifeste evident. In primo mentis oculus purgas : in secundo prospicis : perspicias autem in tertio. Vel si in hoc ita dici, mundaris, meditaris, specularis. Con-

A fessio, inquit, et pulchritudo in conspectu ejus (*Psal.* xcvi, 6). In Libano pulchritudo, in argento confessio, in auro divinæ conspectus præsentia tibi commendatur. Quam magna est confessionis et pulchritudinis hujus gratia, quæ in conspectu tantæ majestatis admittitur ! Vis alibi in Psalmo hanc distinctionem audire ? *Cor*, inquit, *mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne projicias me a facie tua* ? (*Psal.* l, 12, 13). Vides quomodo abyssus abyssum invocat ; quomodo diversa Scripturæ capitula sibi concinunt. Primum ad Libani candorem refer. Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (*Matth.* v, 8). Secundum ad argenti columnas. Rectum est enim verbum Domini. Tertium ad aureum reclinatorium, ubi Domini facies sine velamento sincere videtur : et in auro rutilat majestas regia ; hoc est, purgatum, instructum, et, ut sic dicam, præstrictum spiritum sibi postulat dari. In Libano purgatur, in argento instruitur, in auro præstringitur. Præstringitur enim vere in contemplando quælibet purgatæ mentis acies : et coruscationes intimæ lucis ad modicum sustinet. Hos profectuum gradus relegere tu, quæ speculationis aspiras ad gratiam. Nihil in te fœdum, nihil infidele resideat, ut nuda tibi possit fulgurare veritas. Primo emundare, secundo exercitare, tertio intueri. Emundare a lege carnali, exercitare in lege fidei, intueri et perspicere in lege perfectæ libertatis, in lege spirituali. Ubi enim spiritus Domini, ibi libertas (*II Cor.* iii, 17). In lege quæ litteræ velamine caret, in qua nec errori, nec ignorantia, nec ænigmati locus est. Error ubi est, seducit. Ignorantia ubi est, non ducit. **C** Ænigma ubi est, etsi ducit, non tamen perducit. Quis ibi erret ? Reclinatorium enim est, et quies, et votorum finis. Quis ignoret ? Aurum enim est, et rutilat ad lucem. Quod ibi ænigma ? Votorum finis, et serena veritas, ænigmatum figuras non recipit. Ibi nihil falsum, nihil occultatum, nihil figuratum : aurum est, et fulget ; reclinatorium est, et fovet ; dulcis fomes, sed hora fugax. Et fulgor iste fulguri comparatur. In momento, fit, in ictu oculi, in novissima tuba. Novissima tuba est, quando non jam in pagina, sed in ipsa præsentia innotescit ; quando quis efficitur docibilis Dei ; quando post Apostolorum et Prophetarum sermones novissime in se ipso Dei Filius Patris Verbum loquitur. Tuba hæc nescit incertum sonum dare ; non sonat nisi ad solemnitatem, nisi in neomenia, et novæ lucis exordio.

D 5. Buccina nobis tu, bone Jesu, in neomenia tuba, in insigni die solemnitatis nostræ. Vere insignis dies, ubi divina majestas se manifestat : nihil insignius, sed nil succinctius. Diem dixi : hora est. Hora vere insignis, et vere solemnitas. Eructa tu nobis, Jesu bone, æterni illius diei horas aliquas. Diem illum statim efficies, cui tuæ lucis verbum eructas, qui dies es æternus. Fulgura nobis coruscationes tales. Fulgur efficitur, cui tu fulguras. Similem tibi reddis, si quem irradias, *Similes*, inquit, *ei erimus cum apparuerit* (*I Joan.* iii, 2). Montes quos tali radio

tangis, non fumigant, **57** sed fulgurant. Aurei fiunt, tuum quibus aurum refulget. Caput tuum aurum optimum reclinatorium aureum non invenit, sed reddit ubi se reclinat. Jam non est illud de Evangelio dicere : *Filius hominis non habet ubi caput reclinet* (*Luc. ix, 58*). Videsne, Domine Jesu, quot hic habes reclinatoria ? Nunquam se majestatis tuæ caput libentius reclinat, quam in virginitatis aureo sinu. Respice virginea pectora hæc, pectora vacantia tibi : in his frequenter reclinas, et recumbis, et cubas in meridie, et aureo claritatis quodam sereno. Non hic vulpes foveas habent, nec nidificant volucres cæli. Solidius est reclinatorium hoc, quam ut hic subdola valeat vulpes infodere. Nullus dolositati relinquatur hæreticæ locus, ubi serena fulgurat veritas. Sublimius est quam ut huc aut subdola vulpis, aut superba volucris accedere queat. Abscondita sunt hæc a sapientibus et prudentibus, et revelata sunt parvulis, qui humilem sectantur ascensum, ascensum purpureum, et passionis Christi vestigiis insistunt. Vere purpureus ascensus, quem Christi signavit cruor, et passionis ejus coloravit fides.

6. Sed illud attendendum, quomodo, imo quam congruo modo sibi concinunt columnæ argenteæ et ascensus purpureus. In illis sapis fideliter : in isto sentis humiliter. In illis meditatio, in isto imitatio. Non enim in sermone tantum est regnum Dei, sed in virtute. Quid tu istic dices qui humiliationem servitutem putas ? Servilis non est, quam regalis nobilitat purpura. Ornamentum est etenim purpura regium. Hos si tu vel dedignaris vel horres gradus, respice quod purpurei sunt. Humilitas suscepta pro Christo regiam præfert dignitatem. Tu vero, sponsa Christi, candido preme pede gradus purpureos. Nobilis est semita quam dilectus tuus prior incessit. Quam pulchri sunt etenim gradus purpurei, quos pede sacro Christus prior signavit pedibus illis, quibus nullus pulvis adhæsit, pedibus niveis, quos cruoris sui signavit vestigio ? Hæc tu ardentem vestigia relege : aufer calceamentum carneum de pedibus tuis. Sanctus enim ascensus est, quem tibi disponis. Nudo et expedito insiste vestigio gradibus istis. Purpuram hanc non conchylii, sed Christi sanguis intinxit. Hic tu pedem libenter pone, ut pes tuus intingatur in sanguine Christi. Non veniat tibi pes superbiæ, si humilem secteris ascensum, qui Sponsi tui cruore sacro signatur. Huic tu non modo pedem, sed etiam manum et caput intinge, ut tota purpurea, tota regalis et passione Christe tota nobilitata ascendas. Nam si compateris, conregnas. Noli te sæculi nobilitate claram reputare. Vilius eris si respexeris ad illam, si natales tuos Sponso imputes, si te pro sæculi fastu præferas aliis, aut aliquid habere privilegii putes. Contra humilitatem propositi de pro sapia carnis evacuaris a gloria Christi, si alia re nobilitari præsumas. Hæc tibi purpura sufficiat ad fastum, sufficiat ad ascensum, sufficiat ad gloriam, ut non glorieris nisi in cruce Domini tui Jesu Christi. Ascensus te purpureus reclinatorium perducet

A ad aureum : quoniam humilibus et quietis contemplationis debetur gratia, a sapientibus autem et prudentibus absconditur, revelanda parvulis. Purpura hæc magnum quoddam est pignus amoris, quem tibi dilectus exhibuit. Vere magnum pignus amoris mortis passio. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis (*Joan xv, 13*). Tale præstitit, tale pignus repostulat passio tua, humiliatio tua. Quid pro te pertulit, memoria tibi reducat, et quantum adamavit, pro qua se tantum humiliavit. Ama ergo tu illum qui prius et plus dilexit. Non exigunt hæc tempora ut sanguinem effundas. Effunde animam tuam ; effunde sicut aquam cor tuum. Nam etsi tradideris corpus tuum ita ut ardeat, charitatem non habeas, quid tibi proderit ? (*I Cor. xiii, 3*.) Denique et ultimo loco quasi finalis omnium clausula gratiarum ponitur charitas ; et media, velut ornamento quodam, charitate constrata dicuntur propter filias Jerusalem.

SERMO XIX.

Media charitate constravit propter filias Jerusalem.
(*Cant. iii, 10*).

1. Novum aliquid vultis audire ; sed ego novum quid non habeo, nisi ut vos innovet amor. Mandatum **58** hoc novum do vobis : nihil vobis notius, et nihil est novius. Non estis in isto rudes et inexercitatæ negotio. Vestrum hoc proprium officium est. In amoris enim præcipue munus estis dedicatæ. Denique et propter vos fercula Salomonis media charitate constrata dicuntur. *Media, inquit, charitate constravit propter filias Jerusalem.* Quodam quasi privilegio hic sermo vobis delegavit usum amoris. Æmulamini, filię Jerusalem, charismata meliora, magis autem ut ametis. Amor omni supereminet gratiæ : et in hujusmodi descriptione ferculi, charitas reliquarum quasi ornamentum et clausula superponitur gratiarum. Plures in hoc ferculo enumerantur gratiæ, sed charitate cumulantur omnes. Charitas cumulus est, charitas fundamentum. *In charitate, inquit, radicati et fundati* (*Ephes. iii, 17*). Illa in primis, illa in ultimis, illa in intimis : illa inchoat, illa consummat, illa communicat charismatibus cæteris : ideo in medio collocatur quasi ornamentum quoddam commune, et totius clausula ferculi. Et color purpureus, et auri fulgor obscurior esset, si non charitate vestiretur. Quanta ejus est gratia, quæ ipsum contemplationis aurum exornat ? Ipsa media est et reliquarum quasi medulla gratiarum. Nulla tamen est intima virtus, nulla sic animos penetrat et perfundit, et arcanos cordis implet recessus. Ipsi animi medullis amor imbibitur, et secretis influit venis. *Media, inquit, charitate.* Bene media, quæ sic intima est. Plenitudo legis est charitas. Ideo lex vacuatur, si fuerit destituta charitate. Vitalis quædam vena legis est et reliquarum charitas virtutum. Cæteræ quasi in partem se contrahunt : illa omni communis est gradui. Si mente excedas, sive sobrius fias ; ubique charitatis et ne-

caesarius et jucundus est usus. Reliquarum officia variantur gratiarum, et vicibus alternantur : charitatis continuantur jura quodam jugi tenore. Sive mente excedamus, Deo ; sive sobrii simus, urget nos charitas Christi (II Cor. v, 13, 14). Vos vere, sicut arbitror, urget charitas Christi. In quid vos urget ? In se ipsam. Aliorum alia sunt officia, vestrum speciale munus est amor. Improbis sui provocator est amor et dulcem agit in patientes tyrannidem. Amor se ipsum in proventus semper urget uberiores.

2. Æmulamini, filiæ Jerusalem, charismata meliora, magis autem ut ametis. Æmulatio vos hæc semper amplius urgeat. Mandatum hoc vobis semper sit novum. Et novum est, nisi in vestro dulcis Jesus veteraverit affectu. Utinam semper in vobis ille recens sit, nec mora temporis aliquid imminuat gratiæ. Utique recens in vobis vester Jesus est. Ipse semper recens, sed non Deus alienus. Vere recens, in quem semper anxio inhiatis amore. Denique id solum habetis in votis, ut vobis semper amplius placeat. Quantum placet, qui satis placere non potest ? Nulla magis vos ratione placere potestis, quam si vobis placeat ipse. Animum vult, aliud nec quaerit. Solus sufficit, si tamen totus impenditur. Satis est pro viribus tuis, sed parum est pro ejus meritis. Si te tibi conferas, et tua metiaris ex regula, sufficit : sed si de te, nil tibi relinquitur. Si autem ex ipsius te regula metiaris, et velut in libra colles, quid tu momenti adversus illum tenebis. Si infra vires tuas amor se cohibet et contrahit, iniquus est : et si juxta vires tuas, exiguus. Quid ergo ? supra vires casso te extendes conatu ? Quidni ? amor non capit de impossibilitate remedium. Nulla satis magna sunt amori officia, ubi tamen ipse non intepuit amor. Quomodo erit in suo parcus, qui in alieno fidelis existit ? Quomodo erit in officiis propensus, in se ipso parcus ? Amor se ipso nihil impendit libentius, nihil uberius potest. Quæ major ubertas quam ubi nihil decerpitur ? Amor exæstuat, se ipsum non capit, superfluit sibi, immensitatem æmulatur, dum metam nescit affectui ponere. Oleum est quod stare nescit, nisi cum vasculum desit (IV Reg. iv, 6), nisi quod nec tunc novit compesci. Musti præfert amor insigne, quod nativitatis suæ fervore quodam et velut ætatis lascivia excrescit et superfluit, capi nesciens, et novo semper exfervescit et fermentatur affectu. Amor infirmitatem non causatur, sed magis accusat. Amori nihil satis est, nihil minus se ipso. Amor se ipso satiari non potest, et tamen nisi se ipso pasci non potest : ipse sibi dulce satis est pabulum. Amor nil magis vult quam amare. Quam dabit homo commutationem pro amore ? quam dabit, vel quam accipiet ? Nihil gratius amore impenditur, nil dulcius sentitur. 59 Amor et dulciter optat, et dulciter utitur ; dulciter deliciatur, et dulciter dolet. Vere dulcis amor, et solus dulcis amor ; et omnis dulcis amor, sed non est amor ad amorem Christi.

A Super omnem enim pulchritudinem pulchritudo ejus. Super omnem pulchritudinem, inquit, dilexi sapientiam (Sap. vii, 10). Quomodo non decorus, qui candor est lucis æternæ. Frater mi Jonatha, quam amabilis es et decorus valde ? (II Reg. i, 26.) Volebam Jesum dicere, sed de consuetudine Jonathæ produxi vocabulum : et tamen gratus error, qui gratiam expressit. Error in nomine, sed in re nominis hujus est servata proprietas. Jonathas columbæ est Donum, illum significans qui spiritualis gratiæ est plenus, puerum qui datus est nobis : sive Jonatham, sive Jesum dicam, Jesum intelligo. Quam amabilis es, frater mi Jonatha, et decorus valde ! Præsumptionem putatis quod fratrem eum dico ? Verba hæc non meam temeritatem, sed ejus charitatem sonant. Præsumptio fuerit, si non ipse hunc mihi indulerit ausum. Denique et ipse cognationis hujus et assumpsit habitum, et exhibuit affectum ; et juxta Apostolum, Non confunditur nos fratres vocare (Hebr. ii, 11). Si non confunditur, cur non et tu ipse confidenter dicas, Frater mi Jonatha : aut si domestico magis vis uti vocabulo, Frater mi Jesu, amabilis es et decorus valde ; amabilis es super amorem mulierum ? Anxio et vehementi affectu vestra, sanctæ mulieres, in Christum inardescunt vota : sed ipse multo magis est amabilis, quam amatur a vobis.

3. Æmulamini ergo charismata meliora, magis autem ut ametis. Enumerat ligna Libani, columnas argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, ad ultimum charitate cumulans omnia. Quidni ? Adhuc, inquit Paulus, excellentiorem vobis viam demonstro. Bonæ sunt etenim columnæ argentiæ, et sacri magna quidem est eloquii gratia. Sed si linguis hominum loquar et Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum ut cymbalum tinniens, vocis inanem dans sonitum sine sensu charitatis. Reclinatorii aurei ingens est gloria, per quod tibi mysteriorum arcana signantur. Sed quid ? Si noverim mysteria omnia et omnem scientiam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Per gradus ascendis purpureos, et passionis Christi te gaudes habere insignia ? Sed si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, inquit Apostolus. Charitas non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit quæ sua sunt (I Cor. xii, xiii, 5) : medio gaudet, et quasi in communi sua bona prostituit. Media enim charitate contrahit. Non inflatur, inquit, non est ambitiosa. Non enim charitatis bonum singulare : aut si habet, amat ; aut si non habet, optat. Non vult aliis præcellere, sed nec ipsum magis habere bonum. Multi meritorum suorum infirma cognoscunt. Ideoque de se magnum nil sentientes, non inflantur isti, sed forte ambiunt. Unde inflantur, non habent : sed inflate satis optant ut habeant. Privatam et hi amant excellentiam, dum aut concupiscunt ut sit, aut contabescunt quod esse non possit. Charitas vero cum invidia contabescente iter non habet, non quaerit

quod suum est : et quomodo poterit quod est alienum decerpere ?

4. Quid tu invidia alienum vis corrumpere bonum ? Numquid tibi adjicies quod ab alieno decerpis ? Ita forsitan ; sed si corporalis aliquid pecuniæ subtrahas. Non ergo in claustralibus rapacitatis hujus vitium vereor : est subtilius quoddam rapacitatis invidiæ genus. Quid enim rapacitatem non putas, si pecuniæ parcis, famam decerpis ? Non concupiscis possessionem, et laceras opinionem. Quid tibi emolumentum aliena diminutio confert ? aliena si corrodas bona, quid tibi inde accrescit ? Evidenti forsitan veritate alienæ virtutis conteruntur in ore tuo dentes, quos ad derogandum paraveras. Non audes corrodere, non tamen potes collaudare. Jam alienum bonum verbo non carpis ; numquid ideo non rapis ? Quomodo non rapacitas, ubi evidens bonum debito defraudas testimonio, et veram alterius gloriam etsi mendacio non corrumpis, silentio tamen suppressis ? Vis audire in sola etiam æstimatione rapacitatem esse ? *Non rapinam*, inquit Apostolus, *arbitratus est esse se æqualem Deo* (Philipp. II, 6). In invidiam animam non potest intrare æstimatio bona de bonis alienis. Non vult enim intelligere quod alius bene agat : etsi palam non audet, penes se tamen vel dissimulat, vel attenuat alterius merita. Utquid istud, nisi quod livor, dum privatam semper excellentiam cogitat, alienam obscurat ? *Charitas autem non cogitat malum, non gaudet super iniquitate* ; et, ut sic dicam, *super inæqualitate : congaudet autem veritati* (I Cor. XIII, 5, 6). Privatum non cogitat ; medio quodam et communi lætatur : quæ sua sunt non quærit, sed quæ Christi Jesu. Ejus in omnibus gloriam, vel amat, vel optat. Communis est Christus ; mediator enim est (I Tim. II, 5) : et ideo ejus non sunt quæ media non sunt, sed in partem se restringunt. Quid tu livore Christum vis in partem contrahere ? Avaram vis esse gratiam Spiritus, cujus circa te solum optas beneficia restringi ? Sine ut excrescat et exuberet, et effundat se super omnem carnem Spiritus Domini, et repleat orbem terrarum. Noli communem omnibus beneficentiam intra cordis tui angustias incarcerare. Dives est enim in omnes (Rom. X, 12) : et tu minuere tentas affluentiam gratiæ, et immensitatem redigere ad minutias ? *Æmuli cordis avaras dedignatur Christus angustias. Nescit æmulatione tua ejus bonitas detineri. Proflua est : non tibi soli, sed vicinis etiam se vasis ejus oleum infundit. Fac ut illa mutuo tua sint. Erunt autem, si communi fueris bono lætatus : alioquin et animæ tuæ oleum evacuas, et illis nihilominus tamen infunditur mediator Christus ; et ideo quæ sua sunt media vult esse. In hoc, inquit, cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem* (Joan. XIII, 35).

5. Vides quomodo charitas speciale quoddam est insigne discipulatus Christi, et doctrinæ ejus singulare indicium ? Ideo hic in ultimo loco quasi ornatus

A quidam aliarum inducitur gratiarum. *Media*, inquit, *charitate constravit*. O quam molle est stratum charitatis. Proximi charitas livore, charitas Domini timore caret. Nihil habet pœnale charitas, timor pœnam habet : ideo non est in charitate timor, sed perfecta charitas foras mittit timorem (I Joan. IV, 18). Quid enim timebit charitas ? Veteres offensas ? Sed charitas operit multitudinem peccatorum (I Petr. IV, 8). Infirmas propriæ conscientiæ timebit ne decidat ? Sed fortis est ut mors dilectio. Utrumque metum charitas foras mittit. Sed nec perfecta charitas temporales pro Christo timebit molestias. Sed ne quidem æternæ si fuerint, defatigari et evanescere poterit consummata dilectio. Non potest semel hausta cognitione tantæ non delectari dulcedinis. Non ideo amat charitas ne pereat : sed mavult foris pœnaliter in æternum perire, quam usu amoris æterni privari. Si enim dederit homo omnem substantiam pro charitate, quasi nihil despiciet eam (Cant. VIII, 6, 7). Vere hoc molle stratum, in quo etiam inter injurias tam suaviter quam sancte quiescit. Da mihi, Jesu bone, ut super stratum hoc memor sim tui, et mediter in te in matutinis. Dulcis plane memoria, quam amor inducit : grata meditatio, quam suggerit charitas. Nihil enim est quod non jam dulciter et grate de Christo cogitetur. Amor proximi compassionem habet, et quemdam minus suavem gustum, dum gementibus novit condolere. Christo in quo condoleas ? etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Non condolendi, sed congaudendi in se vobis undique materiam præstat. Totus desiderabilis, et concupiscentia totus, et quasi charitate constratus. Quid enim videbis in Christo, quod non ejus nobis et charitatem exhibeat, et nostram exigat ? Totus nobis est charitatis illecebra, irritamentum amoris. Nullum in se meticulofo relinquit locum affectui. Totus amari vult, qui totus meretur amari. Noli, virgo, ad tormenta respicere, cui tanta proposita sunt oblectamenta in sponso. Otiosus debet esse timor, ubi tot insignia relucunt amoris. Dedignatur charitas timoris commercium, cogi nesciens, quæ nequit compesci.

6. Ideo charitas perfecta foras mittit timorem, velut inutilem et supervacuum ; sed non timorem illum, qui castus permanet in sæculum sæculi (Psal. XVIII, 10). Est enim timor, quem foras mittit charitas : et est timor, quem mittit veritas : et est timor, quem intromittit et charitas et veritas. Primus castus ; secundus castus, sed non permanens in sæculum sæculi ; tertius et castus et permanens. Primus veretur pœnam, secundus offensam, tertius totus libera quædam et secreta reverentia est. Et primus quidem timet offensam, sed propter pœnam : secundus offensam, sed propter ipsam. Et quidem injuria quædam justitiæ est, si metu pœnarum in gratiam veniat. Satis ipsa per se meriti obtinet, ut hominum in se studia provocet, et conciliet affectus. Hunc ergo timorem charitas perfecta excludit. Quomodo enim perfecta charitas, quæ timoris stimulo indiget ad cultum justitiæ ?

Perfecta dilectio mentem in solidum possidet, omnia soli sibi justitiæ munera deputari volens. Frigidus timor est, et pigre incedit, satis habens tantum impune evadere. Amor fastidium nescit, fervidus est, et in anteriora extentus: metus contractior, necessitate tantum justitiæ subit officia. Amor perfectus soli quod agit debet justitiæ, nihil in ea juris relinquens timori. Quidni? An non satis in se obtinet meriti ad omne bonum opus justitia? Christus enim nobis factus est justitia. Quid ergo? Christus non satis in se habet dotis ad placendum? Alieno ergo et ipse, ut placeat, indiget adjumento? Si non ejus obtentu solius obtemperatur ipsi, quomodo erit ejus perfecta dilectio? Diligam te, bone Jesu; diligam te, virtus mea, quem non possum gratis diligere, nec possum tamen satis diligere. Dirigantur in te ex integro studia mea, nec alieno deducantur et distraherentur affectu. At quam exigua sunt, etiam cum integra sunt, in te studia nostra! quomodo ergo diminuam, quod cum integrum est, tam exile est? Totus in te, Deus bone, ex desiderio ferar. Trahe me tu in te ipsum, ut nullo indigeam timoris impulsu, sed perfecta charitas usum ejus excludat.

7. Quid igitur? non sunt metuenda æterna supplicia? Metuenda plane sunt, et cavenda. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit (*Ephes. v, 29*): sed vehementior Christi dilectio motu timoris non eget in affectum justitiæ. Amor iste nihil tam veretur quantum offensam: sed propter offensam, non propter pœnam. At istud quidem, quamdiu in incerto humanæ res fluctuant, et non est tuta laus hominis in vita ipsius. At cum ad veritatem post vitam fuerit introductus, hujusmodi de reliquo metus cessabit, timori tertio faciens locum, qui prioribus quidem succedat, sed nulli cedat: permanet enim in sæculum sæculi. Primus ergo timor metuit ne temeritatis offensam luat: secundus, ne infirmitate offendat: tertius, quod metuat non habet. Quid enim metuat completa felicitas et consummata charitas? Timor hic de plantario oritur charitatis. Non audeo dicere quod charitas est, nec tamen audeo negare. Quid enim nisi amor esse conatur, qui jam nescit affectum timoris? quomodo non amor, qui jam pene timor esse desiit? quam enim ratione timor nil metuens? Timorem illum tam tutum nomine impartirem amoris, nisi quod Deus ipse ibi quidem amat nos, non tamen timori in tanta majestate permittitur locus. Sed in nobis quomodo a charitate timor ille separabitur? Et quid aliud est ibi timere, nisi non timere adversus Dominum majestatis? Quid est timor ille nisi votiva subjectio, obedientia non coacta, ultro impensa reverentia? Quomodo timor qui offendere non timet? non enim valet. Sed iterum quomodo non timor, qui offendere non audet? Et timor ergo non videtur, quia nihil vel peccati vel periculi metuit: et timor est, quia nihil audacter vel temere præsumit. Quid est timor ille, nisi reverentia humilis ex debiti quasi necessitate impensa, sed necessitatis nihil passa? Est enim

A obsequendi necessitas jure conditionis, sed necessitatem ignorat libertas dilectionis. Quid est timor ille, nisi temeritatis et negligentiae magis privatio, quam necessitatis coactio? Vides quantum timor iste appropinquat ad charitatem? pene illa est, sed plene non est. Causa distat, par est affectu. Quæris qua causa? Inferioris conditionis respectu obsequendi ad omnem nutum tantæ majestati. Incumbit tibi justa necessitas, sed ad causam istam charitas non respectat: divinæ majestatis admiratione rapitur, non contuitu infimæ conditionis. Ergo rationem quam timor respicit, charitas nescit causis præventa potioribus.

8. Causis ergo distant timor et amor, obsequio et affectu libero cognati. Primus ergo timor metuit puniri: secundus, privari: tertius, neutrum. Primum illum perfecta charitas exterminat: secundum ad tempus tolerat: tertium sibi indivise collaterat. Hunc vos, filiae Jerusalem, timorem captate. Primum cavete illum, quem charitas foras mittit: *Media*, inquit, *charitate constravit*. Ubi media dicit, totum dat intelligi. Et vestri cordis medium charitas consternat, charitas vestiatur. Vestis hæc est et ornamentum nuptiale. Quæ si a nuptiali exigitur conviva, quanto magis a nupta? Sola præoccupare et possidere vult omnes mentis vestræ recessus. Nolite illos degeneri et alieno communicare affectui. Molle quidem et delicatum est stratum charitatis, molesto ne ad modicum quidem vult metu contristari. *Propter filias*, inquit, *Jerusalem*. Jure quidem: pax enim multa diligentibus legem tuam (*Psal. cxviii, 165*). Si quis de indulta gloriatur gratia, quanto magis et vos? nam etsi constat spiritualium donorum magnas esse divitias, sed charitas supergressa, est universas. Non modo supergressa, sed etiam complexa. Et dulcis et dives est charitas. Denique sicut habet Psalmus, *Inter medios virtutum clericos* (*Psal. cxvii, 14*), et in spiritualium communionem gratiarum superstratum dormitur charitatis. Charitas quasi media omnibus communicat, et quasi melior omnes cumulat virtutes. Æmulamini ergo, filiae Jerusalem, charismata meliora. Magis autem ut charitatem habeatis, et abundantius habeatis, totæ in affectum amoris transite. Totus enim amabilis est dilectus noster Jesus Christus, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XX.

D *Egredimini, et videte regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua.* (*Cant. iii, 11.*)

1. Audistis quo invitatae sunt filiae Sion: sed unde jubentur egredi, nondum audistis. Id enim est quod non exprimit littera. Unde ergo? numquid de Sion? Sed videbitur Deus deorum in Sion (*Psal. lxxxiii, 8*). Non ergo de Sion eas vocat, quas ad videndum Deum vocat. At forte non ad visionem Dei, sed ad videndum Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua? Ideoque nil obstat, si filias Sion egredi jubeat de Sion. Sed numquid non homo ille natus est in Sion? Ergo si de Sion evocantur, non tamen vocantur nisi ad Sion: de Sion superiori ad inferiorem Sion. Nec enim dignum aut consentaneum

videtur, ut filiae Sion egrediantur de ea, praesertim ad videndum ipsum, cujus habitatio in Sion, et qui natus est in ea (*Psal. LXXXVI, 5, 7*). Memini disertum et eruditum quemdam virum, cum super hoc disputaret loco, dixisse: « Male locatae videntur quae jubentur egredi. » Satis commode pro tempore dixit, ad audientium quod proposuerat utilitatem deflectens. Mihi tamen nimis bene locatae videntur, ad quas praesentis verbi hortatus intenditur. Ubi quaeris? In reclinatorio aureo, de quo praecessit sermo hesternus. Delectabilis ille locus est, et uberius ad laetitiam, quam humana queat affectio capere. Delectationis nimietas se ipsam exhaurit, et ebibit animum voluptas exundans. Vicibus alternatur hoc gaudium, nec potest esse continuum, quod est nimium. Bonae tamen vices, ubi non disceditur a sponso. Non datur in carne commoranti haereditate possidere reclinatorium aureum. Ideo jubentur egredi filiae Sion, sed quomodo si dicat. Ne longius abeatis.

2. *Egredimini, inquit, et videte regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua.* Non vult eas a Christo discedere, sive mente excedant, sive sobriae fiant. Bona sobrietas simplicitas fidei, quam intuentium possit aspectus ferre, et qua possit foveri. Felix qui hoc gradu cum descendit, excipitur; et cum ascendit, incipit. Ascendentibus enim hic speculationis locus primus occurrit. Bona enim speculationis aemulatio: sed scientia necessaria est. Reclinatorium ad illud aureum succenderis et succingeris, locum vere speculatorium. Studium probo, sed exspecta ut componam tibi gressum et gradum ponam. Specula est, et specula vere sublimis, specula omnis terrenae exhalationis supergressa nebulas. Inassuetus quid illuc saltum paras? Manibus (sicut scriptum est) nitere, ut assuescas morari in aede regis (*Prov. XXX, 28*) Salomonis. Interim repe, donec rapiaris. Non enim saltus, sed *ascensiones*, inquit Psalmus, *disposuit in corde suo*. Erit autem quando ascensio in saltum, magis vero in assumptionem convertetur. Quae sunt autem istae ascensiones, nisi quaedam mentis purgationes? Ideo *in valle lacrymarum* (*Psal. LXXXIII, 6, 7*), quoniam delicta quae plorantur purgantur. Felix qui satis lavit lectulum cordis, qui sufficienter ploravit: cujus completa est tristitia, cujus ad cor consolationes inspiratio loquitur divina, et de convalle plorationis evocat, cujus a furore Judicis non turbatur oculus, ut videre valeat regem Salomonem tranquillo aspectu in die laetitiae cordis ejus.

3. *Egredimini, filiae Sion, et videte regem Salomonem.* Illi enim habentur digni hac laeta visione, qui se quadam poenitentiae lege concluderint, et disciplinae coaretaverint custodia, quorum renuit anima consolari. Vis nosse quam bona sit conclusio? *Hortus conclusus, fons signatus* (*Cant. IV, 12*). *Surge, propera, amica mea, et veni* (*Cant. II, 10*). Vides jam quomodo illam invitat, et amicam vocat, quae se ipsam concludere novit? Quod si conclusae estis, nolite egredi, donec Christus vos invitet. Egressa es,

A Dina, non educta, et egressa est non ut regem Salomonem, sed ut mulieres videret regionis illius (*Gen. XXXIV, 1*). Quid invenerit, vos nostis, Vos egredi nolite, nisi quando vos aut sponsus, aut sponsi invitant sodales. Egressus est Lazarus cum illum Dominus evocaret ad vitam (*Joan. XI, 43, 44*). Egressus est Noe de ea quae ipsum inter hujus mundi fluctus illaesum arca conclusit; sed egressus est cum ei recluserit ostia Dominus (*Gen. VIII, 16*). Egressus est Abraham de terra sua, ut repromissionis terram videret; sed vocatus egreditur (*Gen. XII, 1*). Et vos egredimini, filiae Sion, invitatae ad felicioris gratiam visionis. Conclusus est, et conclusus misere, qui beatam ad hanc visionem egredi nec nititur, nec meretur. Servilis conclusio, egressio libera. Denique *cum fueris, inquit, conversus ad Dominum, auferetur velamen*, velamen ignorantiae et ignobilitatis: *Dominus enim spiritus est. Ubi spiritus Domini, ibi libertas*. Ubi major abundantia spiritus, ibi libertas uberius. Quid concluditur et involvitur, tenuem habet respirandi libertatem.

4. Egredimini ergo, filiae Sion, ut cum Paulo dicere possitis: *Nos autem revelata facie gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformamur* (*II Cor. III, 16, 18*). Visio Dei, quodam est cum affectu semper accipienda. Et vere efficax est et violenta visio tua, bone Jesu, quae intuentium in se rapit affectus. Nonne dulcem quemdam desiderii sui passus est violentiam Moyses, ut transiret et videret visionem illam magnam? (*Exod. III, 3*.) Vis accipere quam sit efficax? *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum* (*Joan. XII, 32*). Quid vero cum humiliatus fueris ad terram? nonne omnium ad te trahis animos? Ego, bone Jesu, resurrectionis tuae non exspecto gloriam, nec admirationem meam ascendentis in caelum reservo potentiae; sed statim in initio annuntiationis, vel nativitatis tuae voces angelicae aures meas percellunt, et rumor novus stupefacit me, et ad se rapit insueta lux exorta in tenebris. Nuda visio, et quae se in affectus condignos non transfert, ignorantiae et caecitati connumeratur. Vultis visionem fructuosam accipere? *Viderunt insulae, et timuerunt, et extrema terrae obstupuerunt, et accesserunt*, ait Isaias (*Isa. XLI, 5*). Videtis quos virtutum fructus Dei visio pariat: timorem, stuporem, amorem. *Viderunt, inquit, et timuerunt, obstupuerunt, et accesserunt. Viderunt te ad intelligentiam, timuerunt ad reverentiam, obstupuerunt ad novitatem, accesserunt per conformitatem.* Visio comprehendit, timor comprimit, suspendit stupor, rapit et unit accessio. Illi enim accedunt qui aemulatione accenduntur. Videntis animum timor humiliat, stupor quasi infatuat, amor conglutinat. Cassa visio est, nec contemplationis digna vocabulo, quae talibus non est vestita affectibus. An illum videre defines, qui de mysterii cognitione nec timet, nec stupet, nec ardet? Timore sobrius fit animus; stupore, absorptus; accessu, consortus et consociatus. Hujusmodi virtutibus contemplationis gratia constat

sed stupore magis et amore. Nam stupore et admiratione mens excedit, amore accedit. Nec æstimanda est virtus contemplationis tam ex materia, quam ex modo. Utraque attendenda sunt, et genera rerum contemplandarum, et gradus effectuum. Sed satius inferiori in genere amplius affici, quam in superiore minus. Visio hæc abscondita est a sapientibus et prudentibus, et revelata est parvulis (*Matth. xi, 25*). Ideo dicit: *Extrema terræ obstupuerunt, et accesserunt.*

5. Quod humiles capere sufficiunt, id magis solet afficere, et quamdam sui admirationem et amorem importare. *Cum exaltatus, inquit, fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.* Omnia quæ in te sunt, bone Jesu, quamdam habent **64** alliciendi efficaciam, et cogitantes sollicitant in affectum: sed ad omnia non possumus omnes attingere. Sublimia solis sublimibus sunt; humilia, omnibus. Quæ major humilitas, quam exaltari in cruce? Etiam de hac ait: *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.* Efficax ad trahendum humilitas ista. Quidni? Quis non ad simplicem cogitatum hujus rei stupore et ekstasi repleatur? Cujus non affectum fides hæc exhauriat et infatuet, et reddat insufficientem? Facilis ad contemplandum locus, sed fecundus ad gratiam. Simplicitas fidei hujus minus habet intelligentiæ, satis magnum et admirationis et amoris incitamentum habens. Accessibilis locus, vel excessus dulcissimos pariens. Nolite hunc contemplationis locum dedignari. Non est difficilis ad recogitandum, et est dives ad gloriam. *Mihi, inquit Paulus, absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi (Galat. vi, 14).* Et quid vultis audire? Crux ipsa corona est gloriæ, diadema regni. Denique in cruce triumphavit, exspolians principatus et potestates, et mundi principem ejecit foras. Gloriosa visio triumphi ipsius.

6. *Egredimini, filiæ Sion, et videte regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua.* Videte carnem, quam humano sumpsit ex genere triumphantem in ligno. Et felix caro, quam sibi Christus non quasi carcerem, sed quasi coronam assumpsit: quæ fuit ornameto, non oneri. Nos omnes in carne quasi in domibus carcerum absconditi sumus, compediti et servientes legi peccati. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia, inquit, Dei per Jesum Christum (Rom. vii, 24, 25), Deus enim mittens Filium suum in similitudinem carnis peccati, de peccato damnavit peccatum in carne (Rom. viii, 3).* Veritas carnis in Christo, peccati pondus non sentiens, nobis omnibus de peccato victricem palmam advexit. Bene quasi diadema accipitur corpus immaculatum, corpus triumphum, corpus honoris et gloriæ; corpus cujus cruore peccati deletur chirographum, justitiæ et salutis signatur conscriptio, nuptialia sunt instrumenta confecta. Denique hic dies desponsationis, quando veteres repudiatis ritibus, nova Ecclesiæ Sacramenta instituit: quando in perpetui matrimonii signum et copulæ nuptialis, de latere ejus sanguinis

A et aquæ mistura profluxit. Hodie Synagogæ dedit libellum repudii, et a priore odiosa ad posteriorem dilectam transivit. A veteri transivit ad novam, quam sibi ipse exhibuit gloriosam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi (*Ephes. v, 27*). Novitatis signum est quod ruga caret. Explicuit Christus litteræ rugas, et quod inerat novitatis elicuit. Quid vultis vos, Sion et Synagogæ filiæ, rugas contrahere, quas Christus explicuit? Novis supervenientibus, quid veteribus adhuc gloriamini? Egredimini, filiæ Sion, de cavernis litteræ, de angusta et ignobili intelligentia. Egredimini, et videte regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua. Corona nobis est Incarnatio, quam vos putatis contumeliam. Et videte jam quomodo benedixit coronæ anni benignitatis suæ, quomodo campi ejus repleti sunt ubertate (*Psal. lxxiv, 12*). Videte coronam, videte et copiam: coronam victoriæ, virtutum copiam. Unde hæc, nisi quia granum frumenti cadens in terram mortuum fuit? Denique hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra (*I Joan. v, 4*). Et ipsa credentium multitudo corona est et ornameto Christo. *Eris, inquit, corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui.* Numquid hoc dictum vobis usurpatis? an non per vos nomen Dei blasphematur? Egredimini, filiæ Sion, et videte quam gloriosus sit Deus in sanctis suis, si forte visio hæc ad æmulationem vos adducat, et de solitudine vestra ad Ecclesiæ frequentiam transire faciat. Etsi deserta fuisti, sed *non vocaberis, inquit, ultra derelicta: et terra tua non vocabitur amplius desolata (Isai. lxxii, 3, 4).*

C 7. Sed jam desistamus ad eos qui foris sunt sermonem proferre. Ipsi potius videre delectemur, quomodo jam pinguescunt speciosa deserti, quomodo credentium corona Christus in Ecclesia cingitur. *Quæ est spes nostra, et corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum? (I Thess. ii, 19.)* Si Paulus hoc dicit, quomodo non magis Christus? *Vivo ego, dicit Dominus, quia his omnibus velut ornameto vestieris (Isai. xlix, 18).* Advertisti quomodo credentium agmina ornameto esse **65** Christi in Ecclesia definiat. Quare non et corona sunt? Sed corona habet quamdam insignem et illustrem præ cæteris ornamentis dignitatem: quia cætera cum sint corporis, ista est capitis. Et temporis ratio ad ejus commendationem aliquid affert. Solemnibus tantum usus ejus est accommodatus feriis. Jam erectam video alacritatem vestram: jam ad vos hujus verbi interpretationem deflectitis. Jam vestrum in coronæ prærogativa intelligitis privilegium, qui purioris estis vitæ et professione astricti, et exercitio instructi, et indelessi studio, et otio festivi. Jure diadematis censentur nomine, quos jam non tam pugna sollicitat, quam triumphus lætificat: quibus non est colluctatio adversus carnem et sanguinem, qui serpentis jam caput non observant, sed Christi exornant. Vos estis corona Christi et gaudium: et ideo sicut cœpistis, sic state, charissimi, sic state

in Domino, imo sic capite Dominum. Sublimis locus est, nihil illuc vilioris afferte materiae. Videte vocationem vestram, videte quem estis in usum assumpti. Nihil feni, nihil ligni, nihil stipularum in Domini velitis diademate texere. Nihil denique quod ignem mereatur vel vereatur. Spinæ complexæ igne comburantur. Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris eos qui spineam capiti Regis nostri imposuere coronam. Tale diadema non honorem, sed horrorem adducit. Horret Christus magis asperitatem morum, linguæ stimulos, quam aculeos spinarum : in his præsertim qui in silentii vocati sunt simplicitatem, in charitatis negotium, in otii quietem, in humilitatis scholam, in subjectionis votum, et vinculum unitatis. Sed non est bonum vinculum, quando sibi mutuo confederantur, et in aliorum obtreptionem dexteræ conserunt, Judæorum more dicentes : *Tollamus justum, quia inutilis est nobis, et contrarius operibus nostris* (Sap. II, 12). Vos autem æmulamini pacis bonum in bono semper.

8. Denique species coronæ quoddam unitatis præfert indicium. Non sola coronæ est æstimanda materies, sed et forma ejus pulchræ intelligentiæ rationes administrat. Ea enim est coronæ species, quæ et in orbem cohæret et in altum se erigit. Vis habere cohærentiam quamdam communem et id ipsum? *Credientium*, inquit, *erat cor unum, et anima una* (Act. IV, 32). Quis hujus unitatis finis? Propter spem utique, quæ reposita est in cœlestibus. Jam ergo habes cohærentiam in unitate : erectionem in spe. Et Apostolus : *Galeam*, inquit, *salutis assumite* (Ephes. VI, 17). Et bene de galea introducta est mentio, eo quod habeat quamdam cum corona viciniam. Nam utraque capitis est ; sed altera munimentum, altera ornamentum. Ideo nihil impedit spem ad utramque referri : *Spe enim salvi facti sumus* (Rom. VIII, 24). Ista nunc de forma perstricta sufficiant. De materia quid quæritis? Ipsi enim scitis quod fragilem et obscuram materiam dedignatur locus sublimis. Aurum vult et lapides pretiosos. *Posuisti enim in capite ejus coronam de lapide pretioso* (Psal. XX, 4). Aureas in Apocalypsi coronas legis (Apoc. IV, 4). Pretiosa materies, sive solum sit aurum, sive quædam auri gemmarumque mixtura. Sed nescio quid majoris gratiæ significare videtur, quod auri mentione sublata *de lapide*, inquit, *pretioso posuisti in capite ejus coronam*. Et adhuc excellentiorem vobis demonstro materiam. *Apparuit signum magnum in cœlo, mulier amicta sole, et in capite ejus corona stellarum duodecim* (Id. XII, 1). Apostolorum tibi et numero et specie chorus monstratur. *Qui enim ad sapientiam erudiunt multos, quasi stellæ splendent ad perpetuas æternitates* (Dan. XII, 3). Hæc corona fratrum stetit in circuitu Jesu, sicut scriptum est (Luc. XXIV, 36). Et in Apocalypsi diademata multa in capite sponsi (Apoc. XIX, 12), secundum diversitatem gratiarum et graduum : sed illud præcipuum quo coronatus est in die desponsationis suæ ; in die quo sibi in

discipulis desponsavit Ecclesiam. Desponsavit eam in fide, desponsavit eam dando in cordibus eorum arrham et pignus, et primitias Spiritus. Et desponsatio dicitur participatio Spiritus, quando adhærens Deo jam non duo, sed unus spiritus est (I Cor. VI, 17). Denique et ipse est homo qui reliquit patrem et matrem, et adhæsit uxori suæ, et facti sunt duo in carne una (Ephes. V, 31, 32). O beatum commercium ! facta es cum sponsa in carne una, et ipsa cum sponso in uno spiritu.

9. Quomodo oportuerat de tali te gaudere conjugio, fidelis anima? quomodo lætari, et diem festum agere? Induere, induere vestimentis gloriæ tuæ, civitas sancta (Isai. LII, 1), sponsa agni : gaude et lætare, Sion, adjuncta Christo. Quomodo tu non gaudebis, cum gaudeat ipse? *Gaudebit sponsus*, inquit, *super sponsam, et gaudebit super te Deus tuus* (Isa. LXII, 5). Sed quanto gaudio? *In die*, inquit, *desponsationis ejus, et in die lætitiæ cordis ejus*. Non levem dedit intelligi lætitiæ motum, quem esse cordis expressit. Lætitiam dico? deliciae sunt. *Deliciæ*, inquit, *meæ esse cum filiis hominum* (Prov. VIII, 31). Quam care tibi, Jesu bone, constant illæ lætitiæ ! Non gratis eas possides, quas carnis passione comparasti. Ideo cordis tantum hanc dicit lætitiam. Injuria est sponsi, si ipse lætatur, et tu non ex corde applaudis, non congratularis, non congaudes. Vel fastidii, vel despectionis instar est, cum gaudente non gaudere, et hoc in desponsationis die. Affectum tuum cujus alliciat species, si non ejus qui speciosus est forma præ filiis hominum? Gaudens gaude in Domino, et exsultet anima tua in sponso tuo, in Deo tuo : qui si Deus non esset, et homo purus esset, quantas tamen haberet in se amoris illecebras homo talis, tot gratiarum abundans muneribus? Nam si a radice conceptionis ejus recensere cœperis, totus tibi stellatus videbitur juxta conditionem humanam, tam singularitate, quam excellentia virtutum : homo innocens, impolutus, segregatus a peccatoribus ; ut interim sileam quod excelsior cœlis factus est (Hebr. VII, 26), infirmitatibus nostris potens compati, tentatus per omnia pro similitudine absque peccato (Hebr. IV, 15). Diffusa est gratia in labiis, misericordia in visceribus, virtus in manibus ; conversatione singularis, sermone communis ; prudentia in responsis, vita in verbis. Quid, quod conceptus est ex fide, natus ex Virgine, non consumptus in morte, et assumptus in gloria?

10. Reticeo nunc credentium numerum, et merita populorum, quos misso Spiritu sibi in fide et charitate sociavit. O vere magnum pietatis sacramentum Christus, irritamentum amoris, qui manifestatus et infestatus est in carne, justificatus est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatus est gentibus, creditus est mundo, assumptus est in gloria ! (I Tim. III, 16.) Quis det mihi istas discurrere et recurrere frequenter per lineas, et per singulos virtutum et operum gradus dicere : *Domine, quis similis tui?* (Psal. XXXIV,

10). Quis mihi det ut scribantur sermones isti in corde meo, ut exarentur stilo, et quasi in silice scribantur, ut non deleantur? Bonus stilus digitus tuus, Domine, digitus quo scribebas in terra verba arcana, verba quorum virtutem calumniantes ferre non poterant (*Joan.* VIII, 6-9). Inclina te ipsum, Deus meus, et incide in corde meo legis tuæ tabulas. Lapidum est cor meum, sed durus lapis naturæ obliviscitur ad digiti tui impressionem; facile cedens, ubi tu incidis. Sed jam multa diximus pro eo quod oportebat sponsam lætari et gaudere in die desponsationis, et die lætitiæ cordis sui dilecti. Magna in hac die lætitiæ ratio, et quæ cordis et affectus humani fines excedat. Nec est huc peregrina inducenda lætitia, sed diei isti sufficit lætitia sua. Dulcis es, Domine, et directus est ad nos spiritus tuus, spiritus suavis. Humanas tibi animas per fidem et amorem quodam sponsi associas affectu, et de conversione lætaris. Durum cor quod sibi lætitiæ hujus materiam subducit, occasiones attenuat, imminuit rationes. O me impudentem et ingratum, si non ego talem diligam, tam absolutum a corruptione, et tanta circa me adstrictum compassione, necessitati non obnoxium, et pietate obnoxium! Diligam te, dulcis Domine, etsi non pro me, pro te tamen; ut tuo satisfactionis desiderio, deliciarum tibi causas subministrem, argumenta lætitiæ, in die desponsationis, et in die lætitiæ cordis tui.

SERMO XXI.

Egredimini, et videte regem Salomonem, etc.
(*Cant.* III, 11.)

1. Et vos audeo confidenter ad visionis hujus invitare lætitiæ, filiæ cœlestis Sion Jerusalem quæ in cœlis est. Vos veræ et plenæ filiæ Sion, quæ semper intuemini in faciem Patris. Vos, inquam, multorum millium Angelorum frequentia, vos invito et voco. *Egredimini et videte*: egredimini de recondito illo sinu intimæ visionis, de secreto lucis inaccessibilis. Novum vobis terra nostra præstat spectaculum: novum enim fecit Dominus super terram. Ab æternis ad terrena vos provoco. Mira hæc invitatio: sed nescio quo pacto æterna illa, quæ in se ipsis semper et nova et miranda sunt, in eo quod factum est in terra novum, nova magis in mirabilia refulgent. O beata hæc in terris novitas temporalis, quæ antiquam illam et æternam novitatem angelicis in aspectibus amplius innovavit! *Novum faciet Dominus super terram: femina circumdabit virum* (*Jerem.* XXXI, 22). Quem virum? *Ecce*, inquit, *vir Oriens nomen illi* (*Zach.* VI, 12). Oriens splendor lucis æternæ femineo, sed virgineo circumdatur utero, et carne vestitur. Hoc est illud novum, quod ipsa sui novitate nimia credulitatem obstrueret, si non esset inauditis prius signis fides elicitata. Denique inter tot et prophetiarum et prodigiorum manifesta testimonia, ad novitatem istam adeo quorundam sensus obstupuit, ut dum novitati fidem abrogant, signis evidentissimis non accommodent credulitatem. Sed quid vos ad egrediendum invito, qui ipsos etiam ubi-

que prævenitis et instruitis apostolos? Ubique seduli estis ad admiratores et annuntiatores novitatis istius. Angelus concipiendum nuntiat Mariæ (*Luc.* I, 26-38): natum pastoribus angelus nuntiat: imo et ipsis Angelis, non tantum pastoribus angelus nuntiasse videtur. Unus prædicat, alii applaudunt. *Facta est*, inquit, *cum angelo multitudo cœlestis exercitus laudantium, et dicentium, Gloria in altissimis Deo* (*Luc.* II, 9-14). Unus annuntiat, quod alii æque noverant: et tamen quasi novum et recens audiunt, quod illis ignotum esse non poterat. O beata hæc novitas, quæ angelico gaudium præstat auditui; et, ut sic dicam, delectat illos ab alio audire, et quasi discere quod eos ab initio ipsa Veritas edocuit! O humilis et indefessa devotio, et ad Deum, et ad invicem!

2. Est hic aliquid, quod nos utinam observemus, imo et servemus. Quid illud? Ut angelico exemplo humilem et attentum præbeamus auditum alieno sermoni, etiam in illis quæ non ignoramus. Non tamen alienus est, qui de Deo est, nisi nos a Deo alienos reputaverimus. Et si alienus est, auctoritatem illi tribuit divina materia. Nota fastidire, aut curiositatis est, aut contumaciæ signum. Angelici spiritus, quibus a principio innotuit sacramentum Incarnationis, non abstinere ab admiratione in novitatis hujus exhibitione; et antiqua cognitio non modo visione nova, sed novo gaudet et lætatur auditu. In temporum fine egressus est Christus, ideo egrediuntur et ipsi. Et egressus ejus a diebus æternitatis (*Mich.* V, 2). Sed in temporum fine de utero ejus egressus est, quæ circumdedit eum, femineæ. Ideo egrediuntur cœlestis filiæ Sion, admiraturæ in completionem quod semper admiratæ sunt in expectatione. Angelus in annuntiatione (*Luc.* I, 26-38), angelus in nativitate (*Id.* II, 9-14), angelus in baptisate (*Id.* III, 21): angelus apparuit oranti (*Luc.* XXII, 43), testis est resurgenti (*Luc.* XXIV, 4), astat ascendenti (*Act.* I, 10). Quam vehementes, putas, amatores sunt tam seduli annuntiatores, et indefessi admiratores? Per omnes hujus sacramenti gradus circumcumeunt et immolant hostiam admirationis, hostiam vociferationis; cantant, et psalmum dicunt Domino. Et omnis hæc veneratio extrinsecus exhibita est, absque ea quæ intrinsecus latet. Et si novum fecit Dominus super terram, cœlos tamen novitatis hujus odor replevit. Femina circumdabit virum, quomodo circumdat corona caput. Caput enim Ecclesiæ Christus (*Ephes.* V, 23). Gloriosus plane in illo splendore gloriæ, et paternæ figura substantiæ: sed super addito nostræ quodam velut fuco naturæ, et colore inducto, dum subluet, plus placet: nec illis tantum qui secus ferre non poterant, sed in his etiam quibus pure se splendor ille refundit.

3. Hæc autem dico, quod dignatio hæc ipsa, qua voluit incarnari, quemdam videtur attulisse decorem dignitati majestatis. Quomodo enim non plus placebit humiliata sublimitas, exinanita immensitas, et divinitas incarnata? Ista varietate quid pulchrius? Varietatem dico? contrarietas videtur, eo ad con-

templandum pulchrior, quod hæc sese contraria non impugnant, sed congruunt sibi. Mirabilis in se divina simplicitas; sed ut sic dicam, multo hæc compositio mirabilior, quia novior. Non possum mixturæ hujus artem satis mirari, et puto nec Angeli. Et quidem illis mirandi ratio major, quibus divinæ naturæ mera simplicitas sincerius innotescit. Illa incomparabiliter mera est, et ideo mixturam hanc mirabiliorem reddit. Quænam hæc mixtura, cum sua cuique naturæ constet integritas? Nam nec alterutra in alteram **68** transit, nec ex utriusque quasi tertia et nova quædam consistit. Novum tamen est quod in una persona conveniunt. Contemplatio utraque quædam est velut cella vinaria. In illam introducti sunt angelici spiritus cellam nectaream majestatis æternæ, imo a conditionis suæ initio positi. Jam nunc in temporum fine hæc nostra in terris cella mustum novum eructat. O promptuaria plena, promptuaria exundantia et eructantia ex hoc in illud! Egredimini, filiæ Sion, de cella vini meri ad hoc mustum, quod miscuit sapientia in cratere novo. O calix inebrians, quam præclarus es, et ideo claritate inebrians! Liquor æternus novo huic infusus calici majore cum charitate hauritur, quamvis cum claritate temperata: idcirco etiam amor esse debet intemperatus. Quis enim se ab amando temperet, quando nostræ se capacitati contemperavit immensa majestas? O calix non hominum tantum, sed et Angelorum mentes inebrians, et in se a contemplatione meræ divinitatis mixtura hac nova convertens! Egredimini, filiæ Sion, de copia illa vini meri ad hunc calicem temperatum. Egredimini, et gustate quam suavis est Dominus. Ibi suavitatis divinæ simplex natura prospicitur; hic suavitatis ejus usus et indicia proponuntur. Ibi in se videtur; hic in affectu suo: hoc ultimo in genere, utrumque mirabile est; et nescio quid magis mirer, in una persona naturarum compositionem, an compositionis causam. Quid jam in unitate divinæ essentiæ tres esse miramur personas? Plures jam ex integro in una persona naturas mirare. Quid non hic ad contemplandum suave, quidque non afficiat?

4. Denique ad admirationis cumulum causa accedit. Causa nec consequentia rationis, nec salvationis efficacia caret, nec gratia compassionis. Vis audire consequentiam? *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur (I Cor. xv, 22): et idem, Sicut per unius inobedientiam peccatores constituti; sunt multi, ita et per unius obedientiam justii constituuntur multi.* Quid consequentius? Magna consequentia, sed ex parte justitiæ efficacia major. Denique, *ubi abundavit delictum, supera bundavit et gratia (Rom. v. 19, 20).* Ubi delictum, ibi seductio et fallacia intercessit; et ideo non omni ex parte voluntarium videtur. In gratia vero nihil non ex proposito, nihil non libitum. Quomodo ergo non efficaciora sunt voluntaria bona, quam velut aliqua ex parte coacta mala? Et vere efficax gratia et artificiosa. Nescio quid magis mirer, artificium coapta-

tionis, an efficaciam salvationis. Utrumque in beneficio gratum est, et voluntas, et eventus. Adde et tertium, modum ipsum et rationem. Nihil voluntate hac affectuosius. Quæ dilectio major, quam ut ponat quis animam suam pro amicis suis? At hoc fecit pro inimicis. Et inimici erant in se ipsis et amici, quia ante mundi constitutionem dilecti. Quid operis hujus eventu uberius? Larga effusio Spiritus super omnem carnem, satis manifestat. Effusio sanguinis Christi spiritualem nobis effusionem impetravit. Quos lavit sanguine suo, quomodo non perfunderet Spiritu sancto suo? Ideo prius mundavit, ut essent super quos altius postea Spiritus inundaret. Ad ordinem quid consequentius? Coarctor in hujus materiæ consideratione; et quid potissimum ad contemplandum e tribus eligam ignoro: pietatem, an prudentiam, an proventum. Certant hæc inter se in contemplatione nostra; et cum in alteram partem intenditur, in alteram trahitur. Blandiuntur hæc mihi, et affectione diversa permulcent. Inardesco, stupeo, gaudeo. Gaudeo pro utilitate, ad prudentiam stupeo, inardesco propter impensum mihi pietatis amorem.

5. Quid ista dispertior? Confunduntur hæc inter se, et in uno quoque genere permiscentur frequenter. Nam et modus, et commoditas, et affectio, sive malis sic dicere, prudentia, proventus et pietas: hæc inquam tria sive simul, sive sigillatim considerata, animum ad se meum et trahunt citius, et tenent diutius, et quamdam in admirationem et exultationem convertunt. Matris Ecclesiæ fides talium varietate virtutum ejus diadema contexuit. Hunc ibi numerum, hoc pondus, hanc mensuram assignant. In ordinis ratione et consequentia numerus deprehenditur, et concordie modus. In pondere pietatis affectus vehementior. Et vere vehemens pondus gratiæ, de cœlis ad terram majestatem immensam deducens. Immensitas hæc omnem incomparabiliter excedens creaturam, ad mensuram se contraxit, mensuram pertingendi usque ad nos. Non enim quasi non condescendens **69** ad nos superextendit se ipsam, sed in mensura nobis distillat dona Spiritus. Mensuram interpreto in effectu munerum. Ad mensuram enim dat nobis Deus Spiritum. In mensura contra mensuram: in mensura gratiæ, contra mensuram injustitiæ. Nam sicut abundavit delictum, abundavit et gratia. An non hic mensura contra mensuram? Certe et supra. Superabundavit enim et gratia. Numquid tantum super mensuram delicti? Non utique tantum super mensuram delicti, sed etiam super mensuram gratiæ. Et contra et supra mensuram injustitiæ abundat gratia, ut supra mensuram gratiæ, sed non contra abundat gratia. Ubi enim una abundat, necesse est et altera superabundet, et detur abundantius abundanter habenti. Mensura hæc mensura bona et conferta, et coagitata, et superfluenta. Superfluitas videtur, quando non tantum necessaria suppetunt, sed etiam exuberant voluptuaria. In donis Spiritus quædam expediunt, quædam docent, quædam delectant, sanant, exor-

nant, exhilarant. Quomodo non superfluunt quæ sic excrescunt? Sed hæc jam sufficiunt de numero, et mensura, et de pondere diadematis, quod Salomoni regi mater ejus composuit. Quoddam enim illi quasi sertum gloriæ confert: dum coaptat quod a nobis assumpsit, et quod nobis exhibuit. Videtis quibus hoc diadema dotibus gratiarum constet. Sed quid de gratiis ad diadema? *Dabit*, inquit in Proverbiis, *capiti tuo augmenta gratiarum* (Prov. iv, 9). Pater dat, et mater coronat. Ipsa coronat, quia ipsa credit, ipsa circumdat, ipsa coronat Mater. Ecclesia se ipsa te, Jesu bone, exornat, se ipsa te vestit, se ipsa te calceat et coronat. In profectione calceamentum est, in perfectione corona. Mira mutatio, ubi excusso pulvere, si quis adhæserat, de calceamento corona efficitur.

6. *In die desponsationis et lætitiæ.* Vide ordinem. Unus dicitur desponsationis et coronationis dies. Si istud scis, beatus es si sequaris. Convertis ordinem, si vis prius desponsari quam coronari: si prius vis ad jucunditatem et quietem devinciri Christo, quam cum Christo vincere. Anticipatio quidem beata, sed non ordinata, si ante triumphum thalamum tibi optas collocari, si ante laborem præsumis lætitiæ. Unus est his tribus constitutus dies: diademati, desponsationi, et lætitiæ cordis. Et quod est cor Salomonis nostri? *Vos*, inquit, *estis corpus Christi, et membra de membro* (I Cor. xii, 27). Felix plane quodcumque membrum capitis hujus; sed qui cor est ejus, de præcipuis est. Et vide, si non cor est, qui quodam in ventre secretorum Dei fovetur, in vitali affectionum calore, in medio meditationum. De corde enim cogitationes, non operationes exeunt (Matth. xv, 19). Jure ergo cor est, qui in medio spiritualium locatus est cogitationum, in pinguedine gratiarum, in quodam ventre veritatis, in utero sapientiæ, cujus in typo Salomon ponitur. Et quidem una eademque vel Ecclesia, vel anima, et corona est, et cor, et sponsa. Corona in capite, sponsa de latere, cor in ventre: corona in summo, sponsa in proximo, cor in intimo. Quid hic non optime collocatum? quid non festive? Egredimini hinc, nostræ filiæ Sion et videte, ut et vos transeatis in affectum cordis hujus in sponsæ gratiam, in diadematis speciem. Nolite nomine casso gloriari. Estote quod esse dicimini, speculationis filiæ. Usus ipse attestetur nomini. Festus enim est desponsationis iste dies, et Dei susceptione dignus, et ab hoc ad festiviorem, qui nuptiarum est dies, pertingitur: in quo non datur libellus repudii, non intercedit divortium; non abit vir via longissima, ne brevissima quidem, sed est semper in domo sua sponsus Christus Jesus, qui vivit et regnat cum Deo Patre et Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXII.

Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra! oculi tui, columbarum; absque eo quod intrinsecus latet (Cant. iv, 1).

1. Non veretur ne suis intumescat laudibus, et humilitatis jacturam faciat, cujus ipse sibi pulchritudi-

nem cum expressione tanta sponsus commendat. Frequenter ex multo placendi desiderio subest metus displicendi; et propensior devotio conscientiae securitatem imminuit et furatur. Quid ergo mirum si sponsus applaudit illi de pulchritudine, affectumque blanda allocutione demulcet, quem metus invexerat? Quanam enim ratione deformitatem non vereatur suam hominis anima quælibet, quæ nostri Salomonis in matrimonium asciscitur? Audivit illum in diademate suo, in die desponsationis et lætitiæ cordis, in illa abyso gloriæ solito festiviorem, poteratque jure vereri repulsam, si deformitatis et abjectionis suæ respectaret ad causam. Oportuit itaque ut securior reddita resumeret animum, et infusa alacritas mentis faciem vivido quodam calore perfunderet. Nam totius vitæ et operum pulchro vultui plurimum adjicit mentis hilaritas. Propterea in hunc modum amicam sponsus alloquitur: *Quam pulchra es, amica mea!* Similia fere dicta sunt supra in præcedentibus, ubi sic legitur: *Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra es* (Cantic. i, 14). Idem pene videtur: *Ecce tu pulchra es; et, Quam pulchra es!* Utrobique pulchritudo prædicatur ipsius, et iterata commendatio confirmationem declarat. Sed quantum ipse advertere possum, aliquanta hic innuitur distinctio. Nam ubi dicit, *Ecce tu pulchra*, agit tantum de pulchritudine: hic vero de nimietate pulchritudinis, *Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra!* Ibi simplex attestatio quasi subito deprehensæ pulchritudinis; hic autem admiratio nimietatis: ibi attestatur quam pulchra; hic oblectatur quod tam pulchra. Hic enim majore pronuntiatur cum pondere affectuque mirantis, et prolationis modus motum oblectatæ mentis declarat: *quam pulchra es, amica mea, quam pulchra!* Et quidem in processu Cantici perfectiora ad sponsam dici oportuit. Hæc a nobis de similium distinctione verborum. Nam quæ super pulchritudine sponsæ interpretanda fuerant, copiose et accurate suis explicata sunt locis. Et quæ vir (utrum eruditior, an eloquentior nescio) suis disputavit in homiliis (BERNARDUS, *Serm. 40 in Cantic.*), nec minimo, ut sic dicam, digito decuit a nobis ad discutiendum attingi.

2. Hoc vero non negligenter attendendum, quod post generalem commendationem pulchritudinis, particulatim amicam depicturus, loco primo ab oculis orditur. Prudenter quidem, quoniam si simplex oculus fuerit, totum corpus lucidum erit (Matth. vi, 22, 23). Et ideo columbarum comparat oculis, ut juxta Evangelii doctrinam, suam amicam simplicem doceat sicut columbam (Matth. x, 16). Denique universum corpus operationis simplex illustrat oculus intentionis, et facit ut coram Deo luceant opera, quæ perse coram hominibus poterant lucere. Nam quando foris bonum lucet opus, sed operis bonitatem non intendit animus; quasi corpore claro oculus cæcatur. Opera quidem ipsa aliquoties in genere suo bona sunt, et aliis commoda; sed operum bonitas in actorem non refunditur, qui simplicem oculum in

psis non habet. Ideo tenebrosa sunt, quod intentionis sinceræ lumine carent. Bonus itaque simplex oculus, non habens ullam partem tenebrarum, conversationis corpus totum serenans. Aut totus enim tenebrosus est oculus, aut totus lucidus, aut habens aliquam partem tenebrarum admistam. Totus tenebrosus est, cum operi malo propter malum intendit: totus lucidus, cum operi bono non nisi propter bonum intendit. Cum vero in opere bono non tantum in ipsum bonum, sed etiam in alium aliquem finem intentio dirigitur; vel cum in opere non bono, quod inesse credebatur bonum, errando diligitur: aliqua ex parte oculus caligat, et non est mera simplicitate purus. Quid, cum opus bonum præstenditur, et non ipsum bonum, sed aliud totum intenditur? oculusne iste tenebrosus dicetur, ex toto, an ex parte caligans? Mihi quidem magis tenebrosus ex toto videtur. Nam etsi lux deputetur in opere, nulla tamen agnoscitur in intentione. Quomodo autem intentio bona, quæ bonum non optat? aut quomodo simplex, quæ sub boni velamine se ipsam occultat? In oculis vero sponsæ utraque commendatur, et simplicitas, et spiritualitas: ideo columbarum dicuntur. Et bene in amica sua primo lucem commendat, ut sibi demonstret similem, qui et ipse dicitur lux mundi (*Joan.* VIII, 12), et in quo tenebræ non sunt ulæ (*I Joan.* I, 5). In sex dierum conditione lux omnium prima creata dicitur (*Gen.* I, 3), et in describenda pulchritudine sponsæ, lucis inprimis inducta decenter est mentio.

3. *Oculi tui columbarum.* Quid te amicam esse præsumis, tu quæ nescis oculos habere columbæ? Opera quantumcumque fuerint bona, si impurus est animus, de pulchritudine frustra tibi applaudis. Quomodo amica es, quæ pulchra non es? Sed quomodo non es inimica, quæ malignaris in sancto? Malignatur in sancto, qui malignatur in bono sive in 71 suo, sive in alieno. In tuo malignaris bono, cum bonum ipsum non conspicaris: in alieno, cum de bono male suspicaris. Et prava intentio, et perversa interpretatio; utraque malignatio est: utraque fellea, utraque falsa, nihil habens cum columbarum natura commune. Oculi columbarum sunt, qui nec falli volunt, nec fallere norunt. Nescis quod sponsus tuus veritas est? Quomodo dicet tibi, *Columba mea, amica mea* (*Cantic.* II, 13, 14). Amica est veritati simplicitas: ideo cum simplicibus sermocinatio ejus (*Prov.* III, 32). Denique simplicitati amicæ applaudit dicens: *Oculi tui columbarum.* Bona enim est oculata simplicitas, ita simulationem excludens, ut non caliget in veritate. Rara hæc hodie in terris avis: et si qua est ejus usquam frequentia, occulta satis, et latens in foraminibus petrae, in caverna maceræ, et desuper rivos aquarum. Quomodo autem obscuratus est aut occultatus est oculus columbinus? Quis est qui sæculi calliditates non sectetur, qui illis se uti non gaudeat, qui non amet habere, aut saltem nominari in se non velit? Quis est qui non verecundetur oculos columbi-

nos, gloriatur se habere milvino? Si Christi amicam dici te velis, quid tibi cum prudentia carnis, quæ inimica est Deo? (*Rom.* VIII, 7). An istas inimicitias evacuare conaris, ut utrasque carnis et spiritus prudentias condas in te ipsa? Modicum fermentum totam massam corrumpit (*I Cor.* V, 6). Quid ergo fiet, ubi multum est fermentum, massa modica? Quæ societas legi cupiditatis, et legi charitatis? Non debet illa huic esse conjuncta, quia nequit esse subjecta (*Rom.* VIII, 7). Prudentia enim carnis legi Dei aut repugnat, et inimica est: aut omnino perit, et nulla est: aut resistit, aut ex toto desistit. Potest perimi, ut penitus non sit: non potest premi, ut ei temperata sit. Tuum ergo et os et cor hujusmodi exercitatum optas habere prudentia, quæ legi Dei non potest vel associari, vel subjici. Prudentia spiritus vita est et pax. Vitalis est enim prudentia spiritus, usum habens vitæ quæ nunc est et futuræ. Prudentia vero carnis in præsentem tantum exercetur vita, nullum in ea quæ sequitur, habitura locum. Cupiditatis enim apud inferos nec opes, nec usus est, sed excruciatio. Ista pax est, illa litigium. Et bene pax, cui hoc est evacuari, quod paci non vacare. Talem prudentiam ad sponsæ pulchritudinem Christus commemorat. Talis in oculis columbarum depingitur, quæ simplicitatem et spiritualitatem redoleat, eo quod in columbæ figura Spiritus sanctus intelligi solet. Non solet esse vacua talis simplicitas: multum enim subest latentis gratiæ.

4. *Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet.* Magnum nescio quid illud est, et vere magnum, quod manifeste vel dici non debuit, vel dici non potuit; nec aliquo, ut gratiæ cæteræ, simili figurari, sed in suspitione et conjectura sola relinquatur iis qui similia forte patiuntur. *Absque eo*, inquit, *quod intrinsecus latet*: quasi non sint intrinsecus aliæ gratiæ et dona Spiritus. Et quomodo omnis gloria filiæ regis ab intus? (*Psal.* XLIV, 14.) Denique et intrinsecus ipsi oculi columbarum, ubi simplicitas fidei corda purificat, et illuminatos reddit oculos cordis: ubi non modo oculus, sed totus absconditus homo cordis dicitur (*I Petr.* III, 4). Sed licet ab intus omnis sit gloria gloriæ respectu interior: et sicut in ipso homine exteriori, sic et in illo interiori alia aliis magis sunt intima, et latentia penitus, soli tantum nota dilecto: fortasse et aliqua etiam ipsi sunt sponsæ ignota, nec collatorum divinitus ad plenum habet notitiam munerum. Quid enim si occultatur sublimitas, dum servatur humilitas? Secretum tuum tibi, Jesu bone, secretum tuum tibi, et in absconditis sponsæ solus deliciarum. Cur non vel ad modicum illud nescio quid latens nobis communicas, et occultam, qua delectaris, figuras pulchritudinem? Plus nos ad quærendum allicis, dum illud latere intrinsecus dicis: et curiositatem nostram amplius irritas, tantum silentio mysterium premens. Plus nos dum taces, trahis. Quam magna multitudo dulcedinis hujus, quam abscondendam judicas, dum non explicas! Quidquid

illud est, latet intrinsecus : sed de latebris istis suavissimus odor aspirat. Nescio enim quo pacto dum illud admirabiliter dulce esse conjicio, admirabiliter dulce jam sentio : jam illud pensat affectus, ad quod non penetrat intelligentia. Conditum est hoc penes sponsam, et signatum in thesauris ipsius ; soli fas est dilecto istos ingredi, et gloriæ latentis arcana revolvere.

79 5. Hoc autem dico quod non facile est virtutem cujusquam ex indiciis definire. Frequenter enim exiguis exstantibus signis, eximia sunt quæ latent intus secreta. Ideoque manifestas debemus sic virtutes laudare, ut hac in singulis adjectione utamur : *Absque eo quod intrinsecus latet*. Denique ipsam hanc, de qua nobis est sermo, commendatam in sponsa columbinam inspicite simplicitatem, quam gratifica, quam est in se ipsa suavis et placens : majores tamen in se reconditos habet thesauros, et dulci est, ut sic dicam, medullata secreto. Quæritis quid sit illud ? Dixi jam, et si adhuc vultis audire, ignorare me fateor. Possem piam hanc vobis commendare simplicitatem, et ad ejus vos æmulationem hortari, quæ tam inexplicabile et dulce mysterium continet, fortasse et confert. Id autem ipsum si fuero conatus evolvere, forsitan ad aliquid occultum et latens pertingam vel experientia, vel conjectura : sed numquid illud erit cujus tam involute meminit sponsus in laude dilectæ ? Quamlibet potuero occultum eruere, aliquid adhuc latebit intrinsecus. Altis illud latet in tenebris : nec nostro subjacet vel stylo, vel studio. Venerabor ipsum silentium tanti mysterii. Nam quamvis non est datum definite nosse quid sit, eo quod siletur, satis relictum est credere quod aliquid singulariter dulce et sponso gratum sit. Non potest investigari quale sit, sed potest æstimari quam magnum sit, vel eo ipso quod verbum tam arcanum dici non licuit.

6. Ut tamen aliquid dixisse videar, et non ex toto siluisse (ad hoc enim instatis), accipite quod mihi videtur in hac parte vere dici posse : utrum accommodate ad præsens capitulum, vos videritis. Virtutes ipsæ suapte natura intus in animo locatæ sunt, sed usus quarundam in exterioribus viget : quædam vero suam in interioribus exercent potentiam. Et illa quidem carnales declinat illecebras, ista vero spiritualium deliciarum latebras amplexatur. Illa vel sollicitantes occasiones refugit, vel insolentes affectiones compescit ; et quamvis interim necessario, molesto tamen exercitio laborat : ista tali delectatur materia, quæ non jucunditate magis, quam honestate præcellat. Illa simplici intuitu et oculo columbino exteriores dum percurrit species, vel odit vel despicit : ista curiosiore prospectu cœlestes perlustrat species, perspectis amplius inardescit. Possumus talem quamdam distinctionem formare, ut dicamus alias exteriores esse, alias interiores, alias intimas. Aliæ enim se a carnalibus retrahunt, aliæ spiritualibus intendunt, aliæ quasdam jam tenent primitias. Primæ se a mundi illecebra, quam contemnunt,

A compescunt : mediæ se ad id quod spiritualiter concupiscunt, adhuc componunt : ultimæ, imo intimæ optatis avide jam utuntur. Deus bone, quantum lucis et deliciarum in illis est latebris ! quantus excessus in recessibus illis ! Utinam tales me concludant latebræ, ut illud de Psalmo dicere possim : *Nox hæc illuminatio mea in deliciis meis* (Psal. cxxxviii, 11).

7. Ecce nunc aliquid latens attingi in hoc ultimo gradu, et forte vel hoc est, vel aliquid simile quod sponsus signavit. Volo de cætero deferre mysteriis : nec enim fas est audaci sermone orationum arcana nudare, et minus sanctis manibus linguæ convolutas delicate Sancti sanctorum revolvere species, et reconditum manna contrectare, quod aurea et urna continet, et arca recludit. Et ipsum mannæ nomen aliquid ostendit arcanum, et de quo magis possit quæri, Quid est hoc ? quam dici quid sit hoc. Et cui melius quam mannæ latens illud comparaverim ? Dulcis quidem et cœlestis est manna cibus : sed videtis quam secrete reconditus in urna, in arca, in sanctis sanctorum, ut curiosus et minus idoneus ab hujusmodi aspectus arceatur, oculus ille qui columbinus esse non novit, quem non dirigit et pia credulitas, et intentio pura. Rogamus autem vos, fratres, amplectimini sanctam simplicitatem, quietem mentis, meditationes puras, liberas orationes ; quoniam in talibus vasis, et, ut ita dicam, in arca sanctæ meditationis et interiori orationis urna, divina nobis est locata refectio, et portio gloriæ, de qua legitur : *Satiabor cum apparuerit gloria tua* (Psal. xvi, 15). Cujus plenitudo vitam nobis æternam conferat per Jesum Christum, cui est honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

73 SERMO XXIII.

Capilli tui sicut greges caprarum quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui sicut greges tonsarum, etc. (Cant. iv, 1, 2.)

1. Ecclesiæ, ut bene nostis, hæc blandimenta dicuntur, et de spiritualibus ejus oculis præcedenti disputatum est sermone. Sed quia tales sunt, numquid rari sunt ? Vide totum corpus ejus quomodo plenum sit oculis ante et retro. Oculi ejus Prophetæ, oculi ejus Apostoli, qui vel futura prædicunt, vel jam facta prædicant. Oculi ejus sunt utrorumque interpretes et doctores populorum : quorum officio spiritualia animæ vel commoda, vel scandala, et cernimus, et discernimus. Sed nescio, si omnes qui oculi habent officium, teneant et usum. Duces cæci, nec tantum cæcorum, sed, quod indignius est, et videntium, nonne videntur oculi habere et locum et speciem, sed virtute carere ? Utinam vel id sufficeret, et virtute providendi bona carerent, essentque ad communes utilitates cæci, dum non ad privatas arguti commoditates. Nunc autem et cæci sunt, et callidi ; hebetes ad Ecclesiæ lucra, ad propria acuti. Sed quomodo oculus est columbæ, qui columbæ non inservit, columbæ non videt, columbæ non providet : qui columbam non ducit, sed magis abducit Ecclesiam, et quantum in ipso est, pravis præcipitat

exemplis? De talibus Apostolus loquitur: *Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi* (Philipp. II, 21). Tales occupant locum, et pervertunt usum; cum e diverso sint alii, qui oculi non habent officium ex promotione, sed usurpant ex præsumptione. Et quidem frequens hæc turba. Quem dabis nunc ex numero discipulorum, qui prælatorum opera penes se, velut quodam locatus in tribunali, non carpat, non corrigat, non castiget? Isti non jam sunt oculi membrorum, sed quidam oculi oculorum: quomodo si pennæ et plumæ in corpore columbæ ipsa velint oculorum dirigere lumina. Nolo locum hunc nimis urgere, ne vos, fratres, exagitare videar. Estote vestra contenti mensura. Nihil omnino in corpore columbæ officio vacat, nihil caret honore: et ea quæ abscondita sunt, abundantiosem habent honorem. Denique et capillis sponsæ suus est honos. Si enim in oculis prælati; in capillis, qui sunt intelligendi, nisi discipuli? Et boni discipuli, qui se capillorum more tractabiles et flexibiles exhibent ad omnem nutum magistri, sicut ad motum venti: qui graciles, et spiritualibus extenuati disciplinis, pene sine corpore sunt, et penitus sine carne, ad omnem insensibiles injuriam, ut nec tondentis instrumenti sentiant læsionem; in hoc tantum passionis sustinentes molestias, si a capite cui inhæserunt, contingat evelli. Reliquo enim emortuo corpore, vitalem ibi tantum sensum, retentant, ubi capiti, de quo oriuntur, junguntur. Qui ipsi vicini cerebro, ubi sapientiæ dicitur recessus, quasi ad intima ipsius arcana nituntur intrare: quibus hoc eradicari et quasi inde evelli videtur, ad exteriores qualibet occasione curas vocari. Nam qui inde sine sensu doloris effluunt, quomodo ibi aut nati, aut radicati credentur?

2. Denique quod non decidant capilli sponsæ, sed assurgant, audi quod sequitur: *Capilli tui sicut grex caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad*. Quasi grex caprarum, eo quod in sublimibus pasti et positi, tendentes semper ad alta ut capræ, altum tamen nil sapiunt, sed carnalis conscii sunt infirmitatis. Elatio namque ipsa descendit, ascendit humilitas. Ideo quasi capræ, quod semper et alta petant, et ad infirma sua respectent. Et bene de monte Galaad ascendunt: sed tamen non nisi in monte Galaad, qui testimonii Acervus interpretatur. Et quis ille nisi Christus, super quem omnia Prophetarum coacervata sunt testimonia, cui Prophetæ, cui Joannes, cui Pater, cui opera ipsa testimonium reddunt? Hic mons Ecclesiæ caput est. Noli de hoc monte defluere, si capillus es. Quid nobis separationem minaris, et velut avulsum iri a reliquorum grege capillorum? Numquid casus tuus Ecclesiæ calvationem inducet? Nescit illa decalvari. Nam et capilli ejus omnes numerati sunt. Ad Synagogam illa interminatio facta est in propheta: *Erit pro crispanti crine calvitium* (Isa. III, 24). Crispi sunt Ecclesiæ crines, ad suum semper recurrentes caput, circa illud ambitu amico revoluti, in ipsa capitis secreta conantes intrare. Ideo capilli ejus non decidunt, sed ascendunt

de monte Galaad, operum Christi majora sibi semper ad imitandum exempla cumulantes. Utinam fidei quam habeo in Christo, omnia opera mea attestentur, et jugi profectu congesta acervum mihi ascensionis constituent. Quam paucos ego mihi testimonii hujus contuli lapides! Vereor equidem, ne et in contrarium multos congesserim. Quid enim? nonne tibi videntur non pro fide, sed magis contra fidem testimonia congessisse, qui sic vivunt, ut alterius videantur fidei, quam christianæ? Denique tales quam multos videmus, de quibus jure dici possit: Isti non sic conversantur, ut qui Christi redemptos se sanguine credant, qui aliam sperent vitam, qui futurum vereantur judicium, qui tandem evangelica præcepta divinitus data fateantur? Talia utinam penes me testimonia pauca reperiantur: mallem nulla, ne modicum fermentum acervum fidelium operum totum denigret.

3. Et, fratres mei (ut modicum de communi gloriæ, qui de privato non possum), si totius vitæ vestræ respexeritis ordinem, et regularis observantiæ cursum; non erit exiguus, quem boni testimonii coædificatis, acervus. Nam si a nocturnis Vigiliis, quas impigro velut primitias quasdam prælibatis affectu, et effunditis a principio vigiliarum sicut aquam cor vestrum ante conspectum Dei: si, inquam, a capite singulos per gradus conversationis divinæ seriatim velitis incedere; quid ibi reperietur quod disciplinam non sonet, quod non concinat fidei nostræ, quod non vel corpus atterat, vel mentem erigat, vel dirigat erectam? Inter psallendum quanta est disciplina in corpore, et quam major quorundam in mente, dum ne ad modicum, vel certe tantum ad modicum a sensu verborum illam sinunt abire? Nam ibi, id est in ipsis quæ cantantur verbis, aut ligatam tenent, aut ad cognata relaxant, ad peregrina nequaquam. Quod si contingat (fugax est enim mens humana), quanta statim castigant censura, et moræ hujus usuras a se reposcunt? Sed nec ipsa communium horarum intervalla nocturna vacant. Deus bone, hora illa noctis, quam sine nocte est, quam nox illa illuminatio in deliciis! Orationes illæ privatim fiunt, sed privata non petunt. Submissior quidem vox, sed mens intensior, et preces tacitæ multum habent acuminis. Denique frequenter vocem eripit oratio vehemens: et verbis nec eget, nec utitur, quæ puro et pleno fertur affectu. Amor in auribus Domini solus obstrepens, corporalium strepitus dedignatur verborum, quæ sicut inchoanti excitatione sunt, sic impedimenta solent esse perfecte oranti. Quid deinde? ipsis horis matutinis quasi de recenti orationes instaurant, frequentant confessiones, et verecunda, sed manifesta revelatione etiam exiguos purgant excessus. Non tamen exiguum reputant, si a Christo vel tenui memoria titubant. Hostis callidi, si quid fuerit improbitate suggestum, sibi imputant iniqui in hac parte æstimatores, dum proprium arbitrantur casum, quod alienæ sunt fraudis casso conatu tantum provocati. Quid quotidianus manuum

labor, quo corpus et satis atteritur, et tenuiter pascitur? Labores manuum suarum non soli manducant; sed de insufficienti partiuntur egenis, ut et illis sit tribulatio, dummodo aliis abundet. Intervallis quibusdam levant labores, sed fesso corpore fervet affectus. Illic tacitæ lacrymæ ubertim volvuntur, prodeunt gemitus, erumpunt suspiria: ut qui juxta sedent, si forte ex se frigidi sint, vicinis possint scintillis accendi. Quid denique, quod non de crastino cogitant, nec de hodierno quidem? omnem curam projicientes in ipsum qui eis præest: non præmium, sed solum quærentes regnum Dei. Quid? quod pene præterieram, in capitulo singulis diebus examinandi abbatis astanti iudicio, quasi ad Christi præsentati tribunal. Ibi quisque in primis accusator est sui, accusanti se locum aliis præripere festinans. Quid ipsum continuum silentium, et quædam compositionis gravitas? nonne totam conversationem venustat, et quadam sanctitatis pulchra vestit facie? Ipse somnus quoque sanctitatis testimonium reddit, nec in acervo testimoniorum est tantorum sine confessione. Nam reliquæ cogitationum confitentur **75** Christo, ubi somno corpus obruitur. Quomodo enim dormientis poterunt non versari ante oculos totius diurnæ conversationis imagines depictæ, et in animo vigilare?

4. Non tibi magnus hic videtur testimonii acervus erigi, nisi quod non acervatim et sine ordine fiunt ista, sed serie certa, et suis singula sunt distincta temporibus? Nonne hæc testimonia credibilia facta sunt nimis, eo quod domum tuam talis decet sanctitudo, Domine? Utinam cordis mei radices super istum densentur acervum. Nescit sterilis esse tantus bonæ conversationis cumulus. Locus est altus et uber, qualem propheta commemorat: *Vinea facta est dilecto in cornu, in loco uberi* (Isa. v, 1). Et magnum plane fertilis soli testimonium, fructuum proventus uberius: sicut e contrario loci ubertas, arboris qualitatem redarguit de infructuositate sua. An non arbor mala, quæ terram bonam occupans, fructus condignos non parit, sed nec ullos bonæ spei parturit flores? Forsitan et ficulneam illam sterilem, quam Dominus jussit succidi (Luc. xiii, 7), fertiles de vicino vineæ condemnabant. Periniquum est, in sancta conversatione plantatum, nil sanctum moliri, et excusationes prætendentem cognatis exemplis convinci, et inde descensiones disponere in corde suo, unde alii ascendunt. Sufficiat tibi qui talis es, descensus tuus. Quid bonorum acervum operum, quem alii alacritate conscendunt, detrahare moliris, et regulares observantias immutare, quarum et numerum, et rigorem causaris? Noli prohibere eos qui bene faciunt; si potes, et ipse ascende. Audi de quanto et quali acervo sancti ascenderunt. *Sancti ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, in solitudinibus errantes, in montibus et in*

spelncis, et in cavernis terræ; et hi omnes testimonio fidei probati sunt (Hebr. xi, 37-39). Vides quanto sit eorum fides probata scrutinio, quibus testimoniis examinata? Quid a vobis tale vel expetitur, vel expectatur? Et vestra hæc inferiori genere testimonia credibilia satis, eo quidem credibilia, quod non ea necessitas imposuit, sed supposuit se voluntas. Voluntas ergo voluntas sit, et primæ libertatis jure nitatur, liberam se ad persistendum exhibeat, non æstimet ad recedendum. Agnoscat necessitatis debitum, sed non sentiat jugum. In bono libera sit, et ad bonum nihilominus libera; in illo quod jam tenet, et ad illud quo tendere debet: sed ad ea quæ retro sunt, nullam sibi licentiam permissam existimans.

5. De quanto acervo testimonii Paulus ascenderit, tandem audite. *Ipse, inquit, quidem Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei* (Rom. viii, 16). Quantus uno in hoc testimonio acervus! Sed foris nunquid non perhibuit testimonium? *Deo, inquit, attestante signis et prodigiis et variis virtutibus, et Spiritu sancti distributionibus* (Hebr. ii, 4). Et tamen tanto constitutus in acervo virtutum et attestantium gratiarum: *Nondum, inquit, me arbitror comprehendisse. Unum quidem quæ retro sunt oblitus, ad anteriora extendor* (Philipp. iii, 13). Et nos ergo *tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus et circumstantans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum certamen; aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera Dei sedet. Recogitate enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis* (Hebr. xii, 1-4). Illorum enim testimonia prærogativa quadam dicuntur testimonia, id est martyria, qui pro fide Christi sanguinem fuderunt. Videte primum ipsum martyrem Stephanum de quanto lapidum acervo ascenderit ad Christum, quem et omnes sequuntur animæ justæ. *Quasi grex, inquit, caprarum quæ ascenderunt de monte Galaad.* Gestabant thesaurum fidei in vasis fictilibus, sed sublimitas erat virtutis Dei. Ideo quasi ascendentes dicuntur, quod eos immania tormenta non tam infregerunt, quam firmaverunt ad reddendum testimonium virtute magna. Quid hic eis animi est, qui nec unam, et eam levem, et amicam præpositorum increpationem sustinent; sed ad unum austerius verbum totus liquecit boni propositi, quem sibi firmaverant, rigor? Istorum tot suffulta adminiculis testimonia vix stare possunt; **76** illorum tot repressa tormentis uberius eruperunt. An non quantus numerus suppliciorum, tantus et acervus testimoniorum? Etsi morte affecti tota die, et æstimati sicut oves occisionis, in omnibus tamen superaverunt, et velut superascenderunt de Galaad, de acervo martyrii. Non enim de conservanda corporali vita certamen inierunt sancti, sed de vita fidei, ex qua justus vivit. Ideoque in omnibus

superant quibus salva causa consistit. Quomodo enim non superant, cum aut persistendo in confessione redditi sunt æternitati, aut persuadendo persecutores informaverunt veritati? Denique etsi æstimati sunt sicut oves occisionis, quibusdam tamen innocuis dentibus ab infidelitatis radice hostes præciderunt suos, ut inter Ecclesiæ vitalia recondere viscera.

6. An non hoc sibi vult quod subnectitur? *Dentes*, inquit, *tui quasi grex detonsarum*. Advertis quales oves istæ sint, quæ possunt quidem detonderi; sed dentes earum non possunt conteri. Occidi possunt, et flecti nequeunt. Imo ipsi persecutores infregerunt suos, et invincibilis doctrinæ sermonibus emollitos quasi dentibus mansos, in fidelium trajecerunt unitatem. Petro dictum est, *Macta et manduca* (*Act. x, 13*). Et Moysi dentes non sunt moti (*Deut. xxxiv, 7*). Dentes enim eorum arma et sagittæ: arma spiritualia, potentia Deo ad debellandas munitiones. An non quidam Ecclesiæ dentes, de quibus dicit Apostolus: *Intret infidelis aut idiota, dijudicatur ab omnibus, convincitur ab omnibus, occulta cordis ejus manifesta fiunt, et sic cadens in faciem pronuntiat quia vere in vobis sit Deus* (*I Cor. xiv, 24, 25*). Nolite, fratres, istorum vereri morsus dentium: non sunt canini, sed ovini. Detonsarum enim gregi conferuntur. In canibus non dilaceratio, sed latratus commendatur. *Canes muti*, dicit Isaias, *non valentes latrare: canes impudentissimi, nescientes saturitatem* (*Isa. lvi, 10, 11*). Ac si quibusdam exprobrat quod in altero se canum officio exuant, in altero se canes exhibeant: latrare non valentes, et non desinentes lacerare. Tales sunt qui invicem mordent et comedunt, et consumuntur ab invicem. Utinam huc usque sufficiat ut invicem mordeant et comedant, nec tentent ipsos detonsarum lacerare dentes. Ipsi doctores Ecclesiæ et præpositi nonne tibi videntur dentes quidam, qui redargutionis benevolæ velut morsibus subjectos convincunt, dijudicant, manifestant, et ad meliorem emolliunt statum? Quod si tu prædurus es, et emolliri non potes, quid remordere paras? An non remordes, qui vel in occulto detrahis, vel palam contradicis? Quid dentem contra dentem paras, dentem improbum contra dentem pium? Mordere potes, sed consumere non potes. Dentes enim sunt: et duri sunt et firmi; et detrahentes non metuunt, memores se cum propheta inter scorpiones et incredulos commorari (*Ezech. ii, 6*); et, sicut oves, missos inter lupos (*Matth. x, 16*), ut ipsos lupos in oves rationabili tolerantia et exhortatione commutent. Et bene *detonsarum* dicuntur, quod illorum non sint morsus fugiendi, qui bonorum operum exempla, sicut vellera quædam, subjecti ministrant.

7. Non tamen usus dentium in alienis tantum remordendis et convincendis erroribus æstimatur. Est et potior quidam eorum usus, si qui idonei sunt solidum cœlestis edulii mandere panem, et sublimioris doctrinæ secretos dijudicare et discernere

intellectus, quibus non jam lacte opus est, sed solido cibo, ipsumque quodammodo attenuare et infirmare possunt, et quodam temperamento vel dispensationis vel disputationis illis sobrium reddere, qui ad solidum per se insufficientes erant, sed tantummodo lactis participes. Quodam enim solidioris instrumenti ad mandendum utuntur ministerio, qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni et mali: imo etiam boni et boni, non tantum judicantes inter noctem et diem, sed omnem judicantes diem. Et jure *de lavacro* ascendere dicit, ut mundando cordi studiosos probet, eo quod mundis corde divina sit repromissa cognitio. Vides quomodo lautos et irreprehensibiles esse oportet eos, qui aliorum excessus debent remordere et corripere: quomodo lautos et mundos corde, qui divini sermonis dispensare debent alimoniam, et arcanos secretioris verbi discutere sensus, sapientiæ intima rimari, et ruminare viscera.

8. *Dentes tui quasi grex detonsarum*. Quare ergo, quasi grex? Utique quod sese non impugnent, et adversentur sibi, sed in simplicitate et unitate sensus sui concinunt et concordant Ecclesiæ dentes, *Quasi grex detonsarum quæ ascenderunt de lavacro*. Veterem enim deponentes hominem, et onere supervacuo levati ac loti, alacrius ad superiora conscendunt. Siquidem ipsi pili veteres oneri jam esse incipiunt, cum primo nova vellera germinant, cum hiems transiit, cum imber abiit et recessit. Ideoque si veteri et supervacuo levium et inanium rerum vellere te involvi adhuc necessarium ducis, nondum tibi hiemalia congelatæ mentis frigora transierunt. Bene ergo detonsi et de lavacro ascendunt, quasi nihil veteris vel sarcinæ vel sordis habentes. Attendis quod non tibi sufficit detonderi, non sufficit exonerari, non sufficit lotum et novum fieri, nisi statim ascendas, et spiritu incedas, qui renovaris in spiritu? *Si spiritu*, inquit, *vivimus, spiritu et ambulemus?* (*Galat. v, 25*). Tu igitur si ascendere disponis, ascende semper de lavacro, semper novus et mundus. Lava per singulas noctes lectum tuum lacrymis. Aut si te peccatum non quasi nox involvit, sed sicut nubes prætervolat; tu tamen lavare per singulas noctes, etiam levium vestigia delictorum lacrymis dele. Hic enim in convalle lacrymarum locus est lavacri. Quid est quod sordes congestas, et peccati purgamenta futuri reservas lavacro sæculi? Quid scis si non erit illic conflatorium magis, quam lavacrum? Nam quæ hic facile poterant abluī, ibi non tam in misericordiæ, quam in spiritu judicii et ardoris purgantur. Et felix qui de sæculo, non quasi de cœno, sed quasi de lavacro ascendit, non habens necesse ut aliquid in se lavet, sed est mundus totus. Iste plane dignus habebitur dealbatis dentibus, id est animæ sensibus, panem angelorum manducare: non jam panem doloris, sed panem qui lætificat cor hominis, illum utique panem

quem significavit propheta dicens, *Satiabor cum apparuerit gloria tua* (Psal. xvi, 15). Sic enim illa gloria dum non apparet, pascit; reficit dum revelatur. Hujus siquidem gloriæ revelatio plena, quid est, nisi sapientia vera? Quæ nos ad se ipsam edendum invitans, non alias a nobis manditur, nisi cum illam meditamur velut vitales puræ mentis delicias, et indeficientem refectionem. Hic ergo purgatos et exercitatos animi sensus habeamus, non jam ad discretionem boni et mali, sed tantum ad perceptionem tanti boni. Actitemus hic crebro quod ibi continue agemus: præoccupemus frequenter, in quo indesinenter occupandi erimus. Summum nobis hic negotium sit, quod solum ibi erit. Contemplatio namque sapientiæ, æterna relectio est. Nihil omnino spiritualibus animæ dentibus dulcius ruminatur, quam ille Panis vivus, qui Patri ait: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, et quem misisti Jesum Christum* (Joan. xvii, 3): qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXIV.

Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis.

Sicut vitta coccinea labia tua (Cant. iv, 2, 3).

1. Audistis præcedenti commendatos sermone sponsæ dentes. Jure quidem: quod non exigua sit pulchritudinis ratio in dentibus posita, si candidi sint, si æqualiter conserti. Nec tantum aptitudo, sed et utilitas in dentibus placet. Quid enim? Joannes in Apocalypsi involutum, quod sibi ab angelo porrectum est, quomodo comederet volumen (Apoc. x, 9, 10) sine idoneis ad talem cibum dentibus? Durus videbatur cibus liber integer: et ideo dentibus opus erat, qui illum comminuerent integrum, et emollirent durum, ut levius deglutiri posset. Et bonus plane dens intelligentia exercitata, intelligentia spiritualis, quæ omnia dijudicat, omnia discutit, omnia ruminat et scrutatur, etiam profunda Dei: quæ etiam ipsam involuti libri medullam mandit, et intima sapientiæ comedit viscera. *Stultus*, sicut scriptum est, *complicat manus suas, et comedit viscera sua* (Eccle. iv, 5). Cibus iste cruentus, cibus carnalis est, cibus qui perit, imo qui perimit. Quam dulcius et utilius viscera sapientiæ comeduntur, et sacri verbi arcana? Non potest cruentis attingi dentibus, sed lotis et candidis, quia candor est ipsa lucis æternæ, et ipsius sponsi dentes lacte candidiores dicuntur. Propterea tales in sponsa commendat, qui suis sicut similes: *Dentes tui sicut grex detonsarum, quæ ascenderunt de lavacro*. Non modo lotos, sed et liberos oportet mentis sensus habere, si quis illos ad divini verbi scrutinium parat.

2. *Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis*. Sterilitas reputatur, si vel uno fueris fetu contentus. Si potuisti ad sacratum aliquem in Scripturis intellectum pertingere, unum jam peperisti fetum. Bonus profectus et ingens, sed insufficiens sacro sensui, si affectus non respondeat. Steri-

lis est intelligentia, quam non coæva et germana comitatur devotio. Ubique tibi in Scripturis spargitur quasi semen quoddam, unde gemellum hunc possis fetum concipere. Non tantum subtilia, sed suavia ibi sunt omnia. Et præceptum Domini lucidum est, et ignitum eloquium. Sterile est in te verbum Dei, ex qua parte horum alterutrum non operatur. Si per intelligentiam vides, sed gelido adhuc riges affectu; nonne sterilis et inefficax reputatur in te verbi Dei virtus ignea? Denique etsi ad ignem spectat ut illuminet, multo amplius ut succendat. *Verbum*, inquit Dominus, *quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed faciet et prosperabitur in his ad quæ misi illud* (Isai. lv, 11). Ad quæ? Habes in Evangelio: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut succendatur?* (Luc. xii, 49.) Semen est verbum Dei, et in eo, sicut apud Job legis, *et lux, et æstus spargitur super terram* (Job. xxxviii, 24). Sed nescio quo pacto lux amplius germinavit, et dilexerunt homines magis lucem, quam fervorem: nisi quod ipsi magis sibi de luce placeant, qui id ipsum quod lucet non amplectuntur. An non tibi videtur perdidisse aut dedidicisse naturam ignis non succendens? Cum audis aliquem quasi gloriantem et dicentem: Non me ille Scripturæ sacræ sermo ædificat: quid aliud videtur tibi dicere, quam, Perdidit in me efficaciam verbum ignitum; non me succendit, non inflamat, non exercet in me vim genitalem? Sterilitatem suam imputat verbo, quod, quantum in se est, crescit et fructificat. Quam gloriosa, frater, jactantia, quod non te sermo divinus ædificat, qui ista loqueris! Forsitan eversa et evulsa nondum sunt: vestra ideo nova superædificari non valent, non germinare, non gigni. Felix in quo amoris mundani desiccatus est humor, et vigor deficit: in eo facile igniti verbi vis operatur. Verbum Dei et lucet, et ardet. Neutra in te virtute privetur, sed geminum de isto semine concipe fetum. Sterilis reputatur uterus qui istis fetibus non gravidatur. In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per dilectionem operatur (Galat. v, 6). Bonus plane fetus dilectio, quia charitas in fructibus Spiritus connumeratur. Denique velut gemelli fetus gemina charitas. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum*. Illud primum, istud secundum: utrumque maximum, quia istud simile illi. Boni et sufficientes isti fetus gemelli quia *in his tota lex pendet et Prophetæ* (Matth. xxii, 37-40). Denique *et finis præcepti charitas* (I Tim. i, 5), quæ etiam alibi *vinculum perfectionis* dicitur (Coloss. iii, 14).

3. Et congrue de coccineo vinculo sequitur, de quo in laude labiorum sponsæ assumpta est similitudo. *Sicut vitta coccinea labia tua*. Ea enim labia

ligant et rutilant, quæ de tali ventris fructu loquuntur. Concepta in corde charitas, quasi ignis flammigerans, coccineo colore labia inficit, per quæ erumpit. Calor de excelso missus in corde, germanum labiis præstat colorem. Quid enim aliud sibi vult quod coccinea dicuntur, nisi quod in hoc flammea demonstrantur, eo quod coccus igneo rubet colore? Labia hæc non jam altaris carbonibus purgari indigent, et exteriori igne aduri. Ipsa enim de interiori flamma jam flammea sunt, et conceptum visceribus ignem de excelso aliis seminant. Salutarem utique disseminant scientiam, legem igneam, quam Dominus venit in terram mittere. Bene coccinea labia, quæ hunc ignem non solum in terram, sed et in cælum mittunt. Denique et ipsum Dominum cæli succendunt. Ideo coccinea commendat labia, quod illi coccinea sunt, quod illi calentia videntur, quod illa flammea sentit, et in mutuam amplius succendunt charitatem. Mira res : ignis ipse est, et nostris tamen inardescit scintillis. Quidni? Et gladius est Verbum Dei (*Ephes. vi, 17*), et tamen vulneratur. *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum* (*Cant. iv, 9*). Ita et ignis est, et tamen inflammatur. Vulneratur oculo, labio inflammatur, etiam et ligatur : ideo vittæ comparatur. Sed charitas vulnus est, charitas vitta est, charitas coccus est. Vides quam acuta, quam tenax, quam ignea est charitas? Talibus in orando utere labiis, tenaci velut vitta vinculo memoriæ cordi tuo dilectum astringe, agglutina, succende illum succenso affectu. Quam dulce, si dicat et alludat tibi : Ignitum eloquium tuum vehementer, et sponsus tuus diligit illud! Osculare me osculo oris tui, quia pulchra sunt labia tua sicut vitta coccinea. Oscubanti siquidem desiderium labiorum innuit commendatio. Labia sua tuis desiderat imprimi, ut fiat os unum et labium unum, et post impressionem dicat tibi : Hoc nunc os ex ore meo, et labium de labio meo. Diffusa gratia in labiis ejus in tua se refundit, et de cocco suo tua sunt effecta coccinea. Bona impressio, quæ tantam exprimit gratiam in labiis sponsæ. Memineris tamen non me nunc labia significare carnalia, sed spiritualia, sed interiora, sed illa de quibus Apostolus loquitur : *Cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino* (*Ephes. v, 19*). Si sponsa es, in hoc unum debent esse constricta, debent esse succensa labia tua, ut dilecto tuo supplicent, ut confabulentur cum illo, ut illi canant, et dicas cum propheta : *Exsultabunt labia mea cum cantavero tibi* (*Psal. lxx, 23*). In tam sancta confabulatione nil sit in labiis tuis fluidum, et quasi vitta sunt : nil frigidum, et habes illa coccinea. Quis mihi det, Jesu bone, talia habere labia in conferendis tecum sermonibus, tam prompta, tam exserta, tam succensa; succensa et exsultantia, ut tantum tibi cantent, et de te cantent? Talia sint utinam labia mea, quæ subtili quodam ductu et succenso affectu indiruptæ meditationis, funiculi coccinei specimen expriment.

A 4. Hujusmodi labium in sponsa Christus commendat, non tantum in oratione, sed etiam in exhortatione, ut potens sit exhortari in doctrina sana. Quæ enim se labia in ejus alloquio adstringunt, jure quidem salutarem diffundunt et disseminant scientiam, si dulci et fervida utantur oratione, ut audientium corda excitent : coccinea sunt, quia inflammantia. Si vero simul exhortentur et doceant, et ea doceant quæ sanam deceant doctrinam, quæ regulis concinant fidei; jam quasi vitta sunt, et non solum salutarem, sed etiam insolubilem disseminant scientiam. Quid enim tam sibi cohærens, tam tenax, tam insolubili contextum nodo, quam ratio fidei? Talia Paulus discipulum informabat dicens : *Attende exhortationi et doctrinæ* (*I Tim. iv, 13*). Sed et in sermone communi, ubi fidei non tractantur mysteria, etiam sic vittæ coccinæ labia tua conferuntur, si fuerit sermo tuus subtili mensura districtus, et discretus, et parcus, et grato verecundiæ rubore coloratus; si Crucis Christi eo frequenter, quo libenter mentionem usurpet. O beata hæc labia, Christi et osculo, et alloquio vere digna; labia tam sincera, et tam succensa! in fide sincera, et in amore succensa. Succensio ista de intimis et de summis est, nil habens de infimis.

B 5. Nam est succensio quædam de inferis erumpens. Jacobus ait : *Lingua, modicum membrum, inflammatur rotam nativitatis nostræ, inflammata et ipsa a gehenna* (*Jacob. iii, 5, 6*). Quomodo potest bene inflammare lingua tam pessime inflammata? Vitiata nativitatis mobilis corruptela per se nimis rotatur ad malum, et volubilitate propria fertur in præceps : et quid necesse est inflammare rotam hanc, quæ firmari non potest, sed per se fertur in malum? Denique diligenter appositum est : *Cor hominis in malum ab adolescentia sua* (*Gen. viii, 21*). A prima nativitate impulsus nescit cursum inflectere : et tu illam lingua prava impellis amplius et inflammas? Lingua prava iracundiæ et indignationis occasiones requirit; injurias vel falsas simulat, vel veras exaggerat, quas debuerat dissimulare : ad offensam officia etiam interpretatur, et venenati sermonis scintillas adhibet ad commovendum cor suum. Quid lingua nequam cordi tuo talem adhibes flammam? Sufficiat illi flamma sua, sufficiat illi concupiscentiæ ardor carnalis, et levitatis calor innatae, quibus cor tuum, ac si volubilis rota, impellitur. Hanc tibi flammam nativitas prima ingenuit, sed renascendi gratia restringit. Noli ignem igni adhibere, et concupiscentiæ addere malitiam. Ignem hunc quem evomis, hauris de gehenna. Inde incipit, et illo rapit. *Lingua, inquit, inflammata a gehenna*. Lingua hæc mala coccinea est, sed vitta non est. Non enim ligat, sed dissipat. Male succendit, quia succidit unita, qui dissidii verba scintillat : et flamma talis de inferis est. Nam flamma quæ desursum est, publica est, pacifica est, bonis consentiens, et bonos faciens. Verbum enim dulce et multiplicat amicos, et mitigat inimicos. Quasi flammam flamma

consumit, inferiorem superior, infernalem coelestis: dum sapiens et suave verbum vincit malignum, et dulce durum emollit. Et ideo dicit: *Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce.* Non enim decent Sponsam nisi verba dulcia, verba amoris, verba quæ delicati funiculi vice funguntur, verba quæ Sponsum irretiant et trahant vinculis charitatis. Felix anima, quæ hujusmodi novit dulcium verborum nectere retia, quibus Jesum illaqueet, alliget Verbum Patris animi affectibus, velut affatibus Christum includat, amatorio detineat sermone et delectet, ut ejus eloquium dulce sit ei, qui habet verba vitæ æternæ, et est Verbum æternum, quod cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXV.

Sicut fragmentum mali Punici, sic genæ tuæ, etc. (Cant. IV, 3.)

1. Quam suaves sunt, putas, sponsæ genæ, quæ mandi possunt, quæ salubris fructus obtinent gratiam? Et revera etiam corporales genas alicujus ita grata videas venustate refertas, ut ipsa exterior facies intuentium animos reficere possit, et de interiori quam innuit, cibare gratia. Venustas vultus mentem interpretatur, et inter nos affectus facies loquitur. Vides quam consequenter post candidos dentes et coccinea labia, genarum inducitur mentio. Genæ satis germanæ sunt labiis, et ipsis tacentibus quodam visibili verbo mentis arcana demonstrant. Genæ ipsæ vocis usum habent; et oris aut suppleant officium, aut amplius exornant. Quantumvis fuerit dulcis et fervidus sermo, omnem ejus gratiam procax vultus exasperat, et levitate sua eloquii gravitatem imminuit. Ideo de genis sequitur, quod earum modesta maturitas coccinei labii accumularet gratiam. Denique quamdam earum maturitatem tacite videtur innuere, quas fructui comparavit. In fructibus enim semper grata maturitas. Et in præcedentibus genas ejus descripsit ut tarturis, eo quod nihil lascivum, nihil leve, nihil petulans in ejus appareat vultu, sed desideriorum æstus genas dulci gravitate dejiciat. Affectus anxii vultum lascivire non sinunt, et amatoris meditationes omnem a genis levitatem ablegant. Turtur siquidem avis sollicita est, avis gemebunda. Talem vult Paulus virginem esse, ut sollicita sit *quomodo placeat Deo* (I Cor. VII, 32), quæ dicere soleat: *Sitit anima mea ad Deum fontem vivum; quando veniam et apparebo ante faciem Domini* (Psal. XLI, 3). An non tibi videtur vox hæc esse gementis? Gemitus tuus dulcis, quem genuit amor. Quomodo non graves et maturæ genæ, quas gemebundus informat affectus? Gemitus isti non tantum gemitus, sed refectionis gratiam tenent. *Cibabis, inquit, nos pane lacrymarum* (Psal. LXXIX, 6). Et in præsentī malo Punico sponsi genas assimilat, eo quod sollicitus et amatorius affectus cognata quadam maturitate, et vultum vestiatur, et cibet intuentes. Relucens enim in facie mentis gratia, videntes quasi reficit, dum dul-

ter afficit, et suam in alios transfundit passionem. Non possum non dulciter moveri, dum talem penes me vultum depingo: et amatoris genæ in me similem gignunt affectum dum recogitantur. Quanto magis dum videntur? nam expressior visio quam cogitatus. Pulchræ omnino genæ, in quibus tanta venustas eminent, quas grata commendat humilitas: nil in se altum habentes, nil rigidum, sed quæ sunt ad modestæ humilitatis compositionem quodam disciplinæ exercitio infractæ.

2. *Sicut fragmen, inquit, mali punici, sic genæ tuæ.* An non tibi quasi fractas habuisse genas videtur ille, qui eas dedit percutientibus, dedit vellentibus, et non avertit a conspuentibus (Isa. L, 6). Bona quidem hæc fractio, per quam interior cœpit virtus eminere, et quæ intra carnis corticem concludebatur, erumpere gratia. Quasi confracta videtur tanta dignitas, ad passionis inaniens se ipsam injurias: sed per hæc **S** fragmenta salutis se nobis ubertas effudit. Et tu si adimpleas ea quæ desunt passionum Christi in carne tua (Coloss. I, 24), si portes stigmata Christi Jesu in corpore tuo (Gal. VI, 17); jam tibi dicit Christus, quia *sicut fragmen mali punici, sic genæ tuæ.* Si confractæ sunt, et quasi crucifixæ genæ tuæ, si quadam edomitæ et excultæ disciplina, nonne tibi videntur velut fragmina cujusdam boni fructus? Et in consequentibus ad sponsum dicitur quia *genæ ejus sicut areolæ aromatum* (Cant. V, 13), eo quod exaratæ sint et cultæ et compositæ aromatis confovendis. Sic et hic sponsæ genas sicut fragmen mali punici esse dicit. Et bona confractio, per quam non mors ingreditur, sed spiritualis fructus specimen elucet. Bonæ ergo genæ, quæ per humilitatem ita confractæ sunt, ut fructus interni non perdant, sed magis prodant gratiam. Denique et ipsa mala punica gratam modesti vultus verecundiam, corticis rubei colore designant. Optimum plane in Christi sponsa decoramentum, verecundia. Verecundia, quasi aurora quædam, omnium actuum colorat principia, et virgineo virtutes reliquas venustat pudore. Verecundia bona sua non petulanter jactat, sed parce eloquitur, contenta tenuiter innuisse, et cum urget necessitas. Jesu bone, quanta ubique verecundia in sermonibus tuis! quam propriis parcus in laudibus, quas poteras sufficienter eloqui, tam sine humilitatis jactura, quam sine damno veritatis! Et cum propria exprimeret, tamen nomen suppressit. Poterat plenius eloqui, sed ipse ad sponsæ exemplum modesti pudoris colorem assumpsit. Non hanc modo prædico verecundiam, quæ corporali rubore solet ora suffundere, sed eam quæ totius conversationis venustat faciem. Nam sicut corporis, ita et conversationis genæ sunt quædem, in quibus nihil est eo colore gratius, si operum omnium habitus humilitatem redoleat, si plus occultet in corde, quam ostendet in facie. Denique et hic dicit: *Sicut fragmen mali punici, sic genæ tuæ, absque occultis tuis.* Bonæ genæ, quæ sicut nihil habent simulatum, ita multum habent occultatum: quæ sicut nihil fin-

gunt, sic nec totum effundunt ; quæ minus præten-
dunt in specie, quam tenent in virtute.

3. Possunt hæc ad interiores animæ genas referri, quæ in conscientiæ facie sunt, ubi non homo, sed Deus videt. Habet cujusque conscientia quadam propriam faciem. Ejus genæ verecundo humilitatis rubent colore, si penes se opera non jactet, non magnificet merita, non illa eximia putet, sed tam exigua pudeat. Quis enim gloriabitur castum se habere cor ? (*Prov. xx, 9.*) Si accepit, quomodo gloriabitur quasi non acceperit ? Et tamen ipsa quæ accepit dona, quis intelligit ? Nam si delicta non intelligit, quanto minus dona ? Dona desursum sunt, descendunt a Patre luminum. Quæ vero Dei sunt, nemo novit, nisi Spiritus Dei. Ideo si cui Deus per Spiritum suum revelat, non tam ipse novit, quam Spiritus Dei in illo. *Nos, inquit Paulus, accepimus Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis (1 Cor. ii, 12).* Numquid omnia ? aut si omnia scire potuit, numquid omnino ? Ne unum quidem, ut arbitror, ex integro : et si in flagello, non potuit intelligere donum. Utiliter ipsa sibi conscientia absconditur in parte, et ipse proficiendi amor nimius incrementa sui profectus ignorat. Denique non ipsa virtutum velut pomorum integritas, sed tantum fragmina in genis sponsæ eminere dicuntur ; quia quod in genis est, in evidenti est. Et si novit quis veram in se virtutis alicujus gratiam, numquid vehementiam, numquid constantiam, numquid perseverantiam ? *Non est, inquit, occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto (Psal. cxxxviii, 15).* Et si mihi occultum est, non tamen tibi. Spiritus enim tuus omnia scrutatur, etiam occulta mea. Utinam talia in me occulta multa habeam cognita tibi, Jesu bone, et reposita in thesauris tuis. Periculosa repositio istorum in mea scientia, ideo tuæ magis tuto illa committo. Sed non ego tam illa committo tibi, quam tu non committis mihi. Penes te adhuc tutius foves quod fecisti in occulto. Nec sponsæ perfectio tanta sinitur ipsi patere et prodire in genas.

4. *Sic, inquit, genæ tuæ, absque occultis tuis.* Sunt quædam occulta tempore congruo producenda in lucem, et in facie collocanda. Interim latent in semine tempore suo plenam acceptura speciem. Nunc igitur sponsa es, sed nondum apparet quid eris. Quis, putas, similis mei cum apparuero ? Et nunc similitudinem tenes in parte, quia ex parte cognoscis. Revelata facie jam gloriam meam specularis, sed tamen adhuc transformaris a claritate in claritatem (*II Cor. iii, 18*). Dum transformaris, nondum integre tenes. Transformari proficere est, non esse perfectum. Perfectum autem tuum nondum tui ; sed jam oculi mei vident : penes me jam es qualis futura es. Jam in libro descripta es vitæ, et in manibus depinxi te. Facies tua coram me semper, coram me fulget, quæ in te nunc est obfuscata. Jam drachmam imaginis meæ in te inveni, sed adhuc quadam squalet rubigine, et occultatur species

A ejus. Jam fides tuis rubet in genis, et vitæ colorem infundit ; sed adhuc fidei res est in occulto. Ideo *sicut fragmen mali punici, sic genæ, tuæ absque occultis tuis.* Grata satis fidei facies, sed de occultis tuis mihi commendabilior appares. Patientiæ virtus in evidenti, et quasi in genis tuis satis jam placet ; sed ego de posteriore te magis æstimo gloria. Et revera, fratres, non sunt condignæ ; non dico passionum, sed et ipsa patientia hujus temporis, ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis (*Rom. viii, 18*). Cujus jam quædam in nobis jacta sunt semina, quæ occulta operatione se ipsa ad maturitatem perducunt, et ad perfecti fructus substantiam. Substantia hæc per quamdam seminalem gratiam nunc occultatur in nobis. *Substantia mea, inquit, in inferioribus terræ. (Psal. cxxxviii, 15).* Vides ubi occultatam eam dicit ? *in inferioribus terræ.* Feliciter cum eo quod non in infinis. Ego quædam terræ superiora accipio, quædam inferiora, quædam infima. Superiora sunt ipsa corporis humani natura : inferiora, ipsius naturæ corruptela : infima, quædam iniquitas et culpa de corruptela procedens, et ipsam magis corrumpens. Ideo non dicit substantiam suam in infimis, quod nullum habeat spiritualis gratia (quæ summa Prophetæ substantia) cum iniquitate commercium : sed, *in inferioribus terræ. Substantia mea, eo quod medicinaliter gratia Spiritus in infirmitate carnis sit occultata, et quasi fermentum abscondita sanans et operans, donec absorbeat mortalitas a vita. Nam non debet massa fermentum corrumpere, sed magis a fermento in similem converti saporem.*

C 5. Sed et alibi idem dicit : *Substantia mea apud te est (Psal. xxxviii, 8).* Ergo et in inferioribus terræ ejus substantia est, et apud Dominum. Distantibus est in locis abscondita, in superioribus cæli, et in inferioribus terræ ; in æternitate, et in infirmitate : ibi per providentiam, hic per inoperantem gratiam. Et bona gratia, quæ sic virtutum profectus operatur, ut quemdam perfectionis saporem nobis vicissim aspiret, et eructet abscondita ab origine mundi, abscondita mundo, et abscondita in Deo, ubi vita nostra abscondita est cum Christo. Et vere magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti, sed timentibus te, non amantibus. Ideo nec sponsæ forte hæc furtiva dulcedo. Illa ipsa occulta sunt sponsæ, de quibus dicit : *Ita genæ tuæ, absque occultis tuis.* Ideo non propter illam tantum hæc vox facta est, sed propter circumstantes, magis vero, propter longestantes et propter resistentes : propter illos qui se timide retrahunt a sancta conversatione, et propter illos qui invidie detrahunt. Quorum alii vitam secretam, vitam sanctorum, vacuum putant et sine honore. Alii quidem et si non vacuum, tamen totum ejus excursus cum summo horrore ; nam exitum sine honore suspicari non audent. Alii vanam, alii amaram religionem putant. Illi non venerantur, et isti verentur accedere. Ideo de occultis sponsæ cu-

ravit tenuiter innuere, quasi ex obliquo illos tangens, et istos trahens, dum sic latenter de intimis ejus admonuit deliciis : Sic, inquit, *genæ tuæ, absque occultis tuis*. Ac si dicat : Si cognovissent et alii quibus absconditis adimpletus est venter tuus, o sponsa, quam facile omnia detrimentum facerent ut illa lucrarentur ! quam libenter et bona perderent et mala perferrent ut absconditæ dulcedinis participes efficerentur ! Nunc autem abscondita est ab oculis eorum, quæ sanctis animabus in occulto, per vices aludit. Grata tamen vicissitudo, quæ multorum molestias mitigat temporum : nec exiles deliciæ, quæ in futura tempora abundant. Quid egestatem in illa veremini ? Deliciæ in occultis ejus, et abundantes deliciæ. Abundantia enim in turribus tuis, o sponsa. Denique *sicut turris David collum tuum* : et si latent deliciæ, sed virtus eminent. Quomodo **SS** non emittens, turri collata ? Sed differamus hunc in crastinum sermonem, dicturi de hac turre quod ipse David dederit auctor ejus et tutor Jesus Christus, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXVI.

Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, etc. (Cant. iv, 4.)

1. Jam fortia ad sponsam et de sponsa loquitur ; nam delicata in superioribus, ubi sic ait : *Collum tuum sicut monilia* (Cant. i, 9). Et simile quid habes in Psalmo : *Dominus decorem induit, induit fortitudinem* (Psal. xcii, 1). Bona hæc indumenta, quorum unum ornat, alterum armat. Primum illud posuit quod magis proprium sponsæ videtur. Nunc se ad ejus quamdam fortitudinem convertit. Virtus fortitudinis tanto in sponsa pretiosior quanto rarior. Rara plane : mulierem enim fortem quis inveniet ? (Prov. xxxi, 10). Et si potest, tu tamen, Jesu bone, non tam invenis quæ talis sit, quam prævenis ut sit. Non se ipsa hæc turris ædificat, sed ipse sine quo in vanum laborant ædificantes. Et vide quam fortem velit intelligi, quam turri David assimilat. *Sicut turris*, inquit, *David collum tuum*. Noli in hoc collo inflexibilitatem et duritiam accipere. Hæc enim non possunt ad laudem deflecti, sed maledictionis sententiam provocant. *Maledictus*, inquit, *furor eorum, aquia pertinax : et obstinatio, qui dura* (Gen. xlix 7). *Nervus*, inquit, *ferreus cervix tua* (Isai xlvi, 4). Ad condemnationem intorta sunt ista, non ad commendationem prolata. Rigida pervicacitas solet libertatem mentiri, quam in his verbis accipio : *Sicut turris David collum tuum*. Libera plane cervix, et servilis conditionis ignara, tam erecta, tam munita ut turris David. Non puto quod aliquo abjectæ servitutis jugo collum istud atteratur. Grave jugum super filios Adam a die nativitatis eorum (Eccli. xl, 1) : sed hæc jam non videtur de filiabus Adam. Jam veterem nativitatem regenerationis novitate mutavit, carnalem nesciens Adam, ex quo transivit ad Christum ; ex quo secundo adhæsit, unus spiritus effecta cum illo. Ideo libera, quoniam ubi spiri-

us Domini, ibi libertas ; libertas qua nos Christus liberavit : libertas data, non innata. Nam a nativitate eorum grave jugum super filios Adam. Vere grave, quod mulierem illam evangelicam annis decem et octo incurvaverat, ne sineret sursum respicere (Luc. xiii, 11) : multam dissimilem ab ista, quæ cervicem in turris modum sustulit in cælum.

2. Grave plane jugum, quod totum humanum genus in hac inclinata muliere excutere non poterat. Non poterat deponere et non desinebat apponere et iniquitatem super iniquitatem, et infirmitatem super infirmitatem, et utramque super alteram : fecunda satis, sed infelici nimis fructificatione. Vis audire apponentem jugum super jugum ? Audi qualis se excusatione unus de invitatis ab evangelica subduxerat cœna : *Juga boum emi quinque* (ibid. xiv, 14). O stolidi anima, tam invalida cervice, et attrito collo ! unum illud portas, quod tibi corrupta imposuit nativitas, et plura comparas ? Non indiges emere quod gratis innascitur. Alia adjicis emere, et ab hoc quo premeris, collum eximere non potes. *Juga*, inquis, *boum emi quinque* : et unum hoc tam grave, tam generale gratis excutere non potes. Nec tibi tamen pretium suppetit unde te redimas. Nescis quam gravi jugo teneris ? nisi sanguine Christi auferri non valet. Abundas ut plura emas ; non abundas ut ab isto te redimas. O miseræ divitiæ tuæ ! satis es locuples non ut mitiges, sed ut multiplices vincula colli tui, et compedes aggraves. Sufficiat tibi illud jugum grave quo premeris. Jugum hoc, si nescis, quædam est delinquendi necessitas, et impossibilitas resurgendi. Jugum hoc difficultas est ad bonum et aviditas ad malum. Jugum hoc et iniquitas est qua reus teneris ad supplicium, et infirmitas qua pronus in vitium traheris. Originalia tibi sunt ista, et de propaginis vitio : et tu adhuc voluntaria accumulatas onera ! Curiositate quinque sensuum dum exteriores intendis in species, interiorum concupiscentiæ flammam provocas, quæ nisi sanguine Christi exstingui non potest. Concupiscentia cum sola est, satis inardescit : exterior vero materia si accedit, insanit. Germinum incommodum, naturæ corruptio, et curiositas quædam exterius ejus irritamenta explorans. Duplicatum incommodum, **SA** proprius impetus, et hostilis impulsus. Duplicatum incommodum, flamma concupiscentiæ, et flatus incentoris.

3. *Juga boum*, inquit, *emi quinque*. Bene utique, *boum*, quod brutas mentes curiositatis atterat labor. Jugum si optas, non habes necesse comparare. Tolle super te jugum Christi, jugum gratuitum, jugum gratum, non grave. *Jugum enim*, inquit, *meum suave est, et onus meum leve* (Matth. xi, 30). Jugum hoc non est jugum boum, quia jugum rationale est ; jugum non quod laborem infligat, sed requiem comparet. Et vide quomodo jugum hoc leve dicat. Nam illud superius grave, quod est super filios Adam a die nativitatis usque ad diem mortis eorum. Cujus putas mortis ? utique ejus de qua habes : *Mortui*

estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo (Coloss. III, 3). Bona hæc mors, quæ veterem sepelit nativatem, novam inducit. Mors bona, quæ servitutem absorbet, generat libertatem. Nam hujus nativatis liberi sunt filii. Bonus hic exitus, ut veterem exuentes Adam, simul grave jugum abjiciamus. Hic vitæ carnalis exitus captivitatis nostræ jugum dirumpit : ultra gravare non potest, sed computrescit a facie olei, ex quo cœpimus nomine alio vocari, et invocatum est super nos nomen secundi Adam, cujus ut oleum effusum nomen ejus (*Cantic. I, 2*). Vis audire utrumque jugum hoc grave et dirumpi, et putrescere? *Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas (Psal. CII, 3).* Iniquitas tota et semel dimittitur; diruptum est jugum : infirmitas adhuc sanatur; jugum computrescit. Denique quod computrescit, lente deficit, non desinit semel. Propositum voluntatis præcidi quidem potest, et quasi dirumpi; sed inveterata passio non tam deceditur quam dediscitur. Et quando operandæ salutis impossibilitas aufertur per gratiam, tunc quasi dirumpitur captivitatis jugum. Sed quæ residet adhuc boni difficultas, dum paulatim sanatur, ejus videtur jugum computrescere. *Computrescet, inquit (Isai. X, 27),* ut quamvis non semel totum, tamen quandoque putredine conficiendum donet intelligi. Quod computrescit, utique corrumpitur? Quomodo non liber, cujus jugum vel semel dirumpitur, vel sensim corrumpitur? Et jugum, et vinculum corruptum, utrumque usu suo privatum videtur. Eam nec graviter premit, nec tenaciter stringit. Felix plane, cujus computruerunt vincula, ut nulli sint usui; cujus computruerunt et corruptæ sunt catenæ a facie olei.

4. Sed dices : De collo sponsæ sermonem institueras ; quid nunc circa jugum immoraris ? Quid de jugo ad collum ? Utinam nihil. Nunc autem contritio magna. Jugum enim ad quid, nisi ad collum ? Sed non ad collum sponsæ, quia jam soluta vincula colli ejus, jam nescit servitutis jugo contineri. *Sicut turris, inquit, David, sic collum tuum.* Exuberantissima per hoc monstratur libertas, et depressione ab omni libera, non tamen nuda, sed quæ habeat aliquid fortitudinis admistum. In turre non sola erectio, sed munimenti fortitudo attenditur a facie inimici. Restituta est quidem libertas, sed securitas tibi nondum permittitur. Captivitatis contritus est laqueus. Hostis aliunde quærit innectere : jus perdidit, non deposuit recuperandi spem, non perviciaciam infestandi. Liber effectus es, libertatis tuendæ de cætero tibi incumbit negotium. Collum amplexibus sponsi deditum noli ne in modico quidem degeneri exponere jugo. Denique revertenti filio pater obvius procidit super collum ejus. Pia sarcina, et jugum dulce : quod tamen sustinere nec sentire meruit, donec primo in se reversus servilem conditionem dirupit, sic regressus ad patrem (*Luc. XV, 20*). *Erecta est cervix tua : esto fortis sicut tur-*

ris David, ut dicere possis : Fortitudinem meam ad te custodiam (Psal. LVIII, 10). Ipse enim David, ipse Salomon, Christus scilicet Dei virtus et Dei sapientia. Ejus turris es, si non infime, non infirme sentias circa ipsum : sed si sublimitas virtutis Dei, non ex te ipso. Quasi turris est, non turris David, sed magis adversus David, qui inflatus sensu carnis suæ extollit se adversus scientiam Dei. Sublime hoc collum : sed superbiorum et sublimium colla sapientia calcat, humilium exaltat. Humilitas ipsa sumptus necessarios subministrat ad ædificationem evangelicæ turris. Nec verendum est ne sponsæ sumptus desint, quos abundanter de sponsi potest arca mutuari. **§5** *Discite, inquit, a me, quia mitis sum et humilis corde (Matth. XI, 29).* Nondum intelligis qua ratione sumptus humilitas præstet in ædificationem turris? *Qui se, inquit, humiliat, exaltabitur (Luc. XIV, 11).* Et bene de humilitate in præcedenti latenter est suggestum capitulo, ubi sponsæ occulta commemorat, eo quod humilitatis pulchra sit species, meritorum laudes occultare. Si ibi de humilitate, consequenter de sublimitate istic annectit. Non potest abscondi diu turris in humilitate fundata.

5. *Sicut turris David collum tuum.* Vide privilegium sponsæ. Apostolus Petrus hortatur nos cœdificari in domos spirituales (*I Petr. II, 5*) : hæc vero non tantum in domum, sed etiam in turrim ædificatur. Paulus in habitaculum Dei cœdificari nos optat (*Ephes. II, 22*) : sed sponsa hoc non contenta, etiam propugnacula adjungit, ut sublimis et securior sit habitatio. Forte et hæc una de illis turribus est, de quibus dicitur : *Fiat pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis.* Omnino convenit, ut in turre non desit ubertas. Dura quia duplicata necessitas, ubi foris obsidio, fames intrinsecus. Quid proficit clausos et munitos esse aditus omnes, si intus sævus hostis fames cuncta contristat ? Mala fames, fastidium. Clausæ sunt januæ et exteriores muniti aditus, si per sensuum tuorum fenestras mors non ingreditur, nec experientia indisciplinatorum sensuum de exteriori materia mali incentiva admittit. Si projicis avaritiam ex calumnia, si obturas aurem ne audias sanguinem, si claudis oculos ne videas malum, jam clausus es, jam habitas in excelsis, et munimenta saxorum sublimitas tua. Numquid satis est ? Quid prodest tam munita sublimitas, si quæ intus sunt, fames et fastidii vastat crudelis egestas ? quid prodest dura saxorum et inaccessa sublimitas, si non ibi panis est, si non aquæ fideles sunt ? Bona quidem protectio, si tamen non desit refectio. Bona sunt munimenta saxorum, si tamen talia sint de quorum possit duritia et mel et oleum elici. Et quidem ipsa observantiarum duritia, et petra disciplinæ, frequenter largos effundit rivos olei, et mentis faucibus dulcedinem devotionis ministrat Ordinis quidam lapideus rigor. Denique sic habes : *Fiat pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis, o Jerusalem, sed abundantia diligentibus*

te (*Psal. cxxi, 7, 6*). Alioquin, qui non amat, etsi intus sit, esurit tamen. Quomodo autem egestas erit in hac spirituali turre, in turre David, in collo sponsæ, in quo jugi commercio spiritus vitalis trahitur et refunditur; in quo verbi sacri commeatus assiduus est, et vocalis spiritus discurrit? quomodo fames in collo, per quod abundantia suavitatis eructatur, et verbum bonum de cordis libertate? Collum quoddam videtur commercium, et quoddam glutinum, et cordis cum ore, et corporis cum capite, utriusque ad alterum. In collo vinculum est et via. Quod aliud erit vinculum nisi charitas, per quam capiti corpus cohæret, Christo Ecclesia? Quæ alia via spiritus nisi charitas? Hæc enim excellentior via, imo hæc est spiritus vadens et rediens, et ad suam recurrens originem; unde nascitur, illo revertens. Ab hac lex pendet et prophetæ.

6. *Ideo mille clypei pendent ex ea.* Omnis enim sermo Domini ignitus clypeus est, et propugnacula ipsa ad sermonem referuntur. In sequentibus dicit: *Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea (Cantic. viii, 9)*. Propugnacula de ipsa solent esse turris materia, et quasi de eodem cum ipsa corpore. Et vide quomodo charitas consubstantialia et sibi concorporalia propugnacula gestat. Vide quomodo innata sit charitati sollicitudo quædam, prudentia quædam, et pervigil cautio ad declinandas vel depellendas infestationes et machinas hostiles. Habent propugnacula aliquid clausum, habent et apertum aliquid. Per istud insidias explorat; per illud assultus declinat: illic providens; istic se protegens. Talibus est charitas cum propugnaculis ædificata quia talis est ei tam fortis, tam prudens sollicitudo innata. Ipsa magnum est sibi firmamentum quoddam. Denique fortis est ut turris dilectio. Ipsa novit tentamenti occasiones et cum opus est fugere, et ubi fugiendi non subest copia, fortiter ferre: et cum ipsa tantum firmamenti habere videatur, aliena tamen adjumenta non refugit. Propugnaculis munita assumit et clypeos. Bonus clypeus conversationis ordo, et lex ab hominibus tradita. Hæc etsi non est **SC** charitati necessaria, non tamen reputatur supervacua, nec onerosa quidem. Spiritualis est charitas: nec indiget lege, nec tamen legem dedignatur, sed legitime utitur, ea protecta, non oppressa. Bonus etiam clypeus sacri meditationis verbi. Omnis enim sermo Domini ignitus clypeus est (*II Prov. xxx, 5*).

7. Non est contenta charitas spiritualibus, quas ipsa gignit, meditationibus: et cum ipsa Domini lex sit, in ipsis tamen legis sermonibus mediatur; inde sibi testimonia assumit, inde se [al. sensa] tuetur, et multiplice protegit clypeo. Et cum magnum habeat intus testimonium Spiritus, ab ipsis tamen litteris sacris patrocinia sibi decerpit. Et bona protectio, quam vel charitatis experientia suggerit, vel sermonis sacri peritia tradit. Paulus in Epistola sua quædam charitatis tibi propugnacula depingit. *Charitas, inquit, patiens est, benigna est.* Percurre

A totum illum de charitate locum; nonne tibi tot propugnacula videntur exurgere, quot gratias distinctas enumerat? *Non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, etc.*, usque *non excidit (I Cor. xiii, 4-8)*. Vides quot propugnaculis turrita consistat? numquid non ista concorporalia charitati videntur, et velut de fundamento ejus exurgere? Et tamen istos affectus, quos charitas quasi naturaliter gignit, doctrina dirigit, disciplina regit, erigit exercitatio; et bonum originale, quantum ad charitatem, ordo hic ab expertis præscriptus, vel fovet, ne deficiat; vel promovet, ut crescat: ideo charitas interna inspiratione non contenta, sermonis sacri undique sibi, velut clypeos, institutiones memoriter appendit. **B** Ipsum inspice Sponsum, qui mediator et sequester quidam est inter homines et Deum, quasi collum medium inter corpus et caput, turris fortitudinis a facie inimici: ipsum, inquam, inspice, qui propriis abundabat, quomodo assumpsit Scripturæ clypeos, et velut ad auctoritatem se contulit, scuto veritatis fraudulentas interpretis maligni propulsans insidias.

8. Tu quoque si fueris mediator quidam et sequester inter homines et Deum, et velut collum corpus et caput jungens; mille clypei in te pendeant, omnimodi clypei divini sermonis. Sacra tibi præsto sit auctoritas, et ad omne patrocinetur negotium, non tantum ut tibi sufficiat, sed ut reliquis abundet. **C** Esto paratus ad reddendam rationem omniposcenti de ea, quæ in te est, fide et spe (*I Petr. iii, 15*). Quasi poscere videtur fidei tuæ rationem, qui fidei contraria persuadere conatur, et ipsam infringere. Bonum ergo a collo tuo scutum pendet, si fueris scuto fidei munitus, scuto veritatis, scuto bonæ voluntatis, sacri scuto sermonis. Omnes hos in scripturis clypeos legis. Sed et si fueris in sublime per charitatem erectus velut turris; si per contemplationis gratiam, quasi collum, reliquum corpus excedens, accedas ad caput Domini, et abscondaris in abscondito faciei Domini, in secretario sponsi, in thalamo veritatis: nonne tibi videris delicato protectus clypeo? Et nescio si quod scutum ad protegendum efficacius sit, quam talis amplexus dilecti. **D** Igneus est, et ideo omnia tela nequissimi ignea exstinguit, et ignis ignem consumit. Si fidei scutum illa exstinguit, quomodo non magis veritatis bono protegatur clypeo, qui absconditur in calore ejus? Est enim veritatis fervida meditatio, suggestiones inimici male ignitas ante exstinguit, quam ad mentem pertingant. Inter sponsi amplexus et charitatis negotia, non vacat sponsæ peregrina tela suscipere. Bene talis clypeus a collo sponsæ dependet, eo quod tam succensi amplexus gratiam experitur sola dilectio, sola tales novit excessus: et mentem faciens adhærere Deo unum ad horam cum illo spiritum efficit. Beatum plane collum, in quo sermo Domini igneus moratur: a quo

velut scutum gratis dependet amplexibus Patris Verbum, veritas, et virtus. An non tibi delicate protectus videtur, qui talibus coronatur et circumdatur undique scutis ante et retro? Fidelibus paxillus, in quo tot diversa vasorum genera pendent. Bene hæc a collo charitatis pendent, quod ipsa sit unctio quæ nos docet de omnibus, et omnia suggerit: quod in ipsa omnes gratiæ conferuntur, et referuntur ad ipsam, et ex ipsius pensantur et penduntur mensura. *Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Armatura plane, quam Paulus ad Ephesios numerat (*Ephes. vi, 13-18*). *Omnis armatura fortium*, id est amantium. *Fortis est enim ut mors* **¶** *dilectio* (*Cant. viii, 6*). Quid ergo? tantum ibi sunt arma fortium, non infantium ubera? si excedit quasi turris quædam, charitas non condescendit? *Sive mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis. Charitas Christi urget nos* (*II Cor. v, 13-14*).

9. Audistis excedentem: vultis sobriam et condescendentem accipere sponsam? *Ubera, inquit, tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli.* Bona turris sponsa, quæ se per conversationis disciplinam undique claudit, et per Scripturarum doctrinam sibi clypeos copiose appendit, et per contemplationis excessum in sublime assurgit. Ipsius etiam continentia fortis, et doctrina fidelis, et excessus cœlestis: tamen et ejus sublimitas condescendere didicit, et doctrinæ copia ad sobrietatem deduci, et rigor liquescere in quamdam rationabilis lactis dulcedinem, et arma fortium in infirmorum ubera converti. Ubique illam urget charitas Christi, sursum ad illum rapiens, deorsum propter illum trahens, sed non tenens diutius, dum ad suas subinde delicias in excessum recurrit. Ideo dicit, *Ubera tua sicut hinnuli capreæ gemelli*; quod semper circumspicit montes pascuæ suæ, quod ad pascuæ locum illam convertat et rapiat nota refectio, quod ad sponsi lilia levi saltu subito relabatur, unde delicate refecta cœlestium succis herbarum, distenta ubera ad parvulos iterato reportet. Sed quæ de uberibus istis dicenda sunt, non possunt aures fatigatæ forsitan et hora fugiens portare modo, et potum lactis ab uberibus istis exprimere. Uberius otium et horam liberiores orantibus vobis, cum Dominus dederit, oris nostri officium non denegabo, ipso, in ejus præconia, præstante copiam, qui præstat affectum, Christo Jesu, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXVII.

Duo ubera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, etc. (*Cant. iv, 5-6*).

1. Videtis, fratres, quomodo nec ubera sponsæ laude privantur. Et quidem uberum usurpatio frequens tum in aliis locis, tum in istis præcipue Cantibus. Vino ubera præfert (*Cant. i, 1*), botro confert (*Cant. vii, 7*), assimilat turri (*Cant. viii, 10*): et quod nunc in præsentis est, *Duo, inquit, ubera tua sicut*

duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis. Videtis quam multiplex uberum commendatio. Si mater est, maternum pectus uberibus carere non decet. Ubera noverat Paulus habere cum diceret: *Facti sumus parvuli in medio vestrum, quomodo si nutrix foveat filios suos* (*I Thes. ii, 7*). An non tibi videtur factus quasi hinnulus, qui factus est quasi parvulus? Unde fovebat filios quasi nutrix, si non habebat ubera? Quasi duo hinnuli capreæ duo filii Ecclesiæ: alter de Circumcisione, alter de Gentibus. Vide quomodo Paulus utrisque ubera coaptat. *Factus sum, inquit, Judæis quasi Judæus: his autem qui sine lege erant, quasi sine lege essem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrifaciam* (*I Cor. ix, 20-22*). An non ubera hinnulis istis coaptaverat, omnia factus omnibus? Omnibus omnia factus est non simulantis astu, sed compatientis affectu et habitu coaptantis. Denique utrisque se conformabat, nunc se cum illis a licitis cohibens, nunc ad licita condescendens; utrorumque ubique declinans scandalum, ubi fidei non obsistebat injuria. Omnibus omnia factus est, nec Judæis ritum in initiis licitum tollens, nec ad eorum irritationem Gentiles compellens. Omnibus omnia factus est, pro audientium capacitate et præcipiens moralia, et disserens mystica. In hac duplici materia velut duo ubera porrigit doctrinæ planioris lactea ubera parvulis temperans. Interna compassio ubera quidem habet, sed coaptatio foris ubera exhibet. Illa miseretur, sed ista medetur. Quid enim mihi prodest si tantum compatieris, et infirmitati et quasi infantia meæ contemperare te commode nescis? quid mihi prodest si compatientis affectu causam in te meam transfers, si curam quam debes non affers? Utraque necessaria est, et compassio, et quædam disciplinæ et doctrinæ compositio. Compassio affectum conformat, compositio te ad lactandum parvulos utiliter incurvat. Neutro in genere sancti doctores auditoribus desunt, facti sicut illi, et pietatis affectu, et conformationis usu.

2. Utinam istud attendant qui facturi sunt in conventu fratrum sermonem. Student magis alta quam apta dicere, **¶** **¶** facientes apud infirmas intelligentias miraculum sui, non ipsorum salutem operantes. Erubescunt humilia et plana docere, ne sola hæc scisse videantur. Erubescunt ubera habere, nudare mammam, lactare parvulos. Quid istud est? Ideone consedisti in medio cathedram tenens, ut scientiam jactes, an ut teneram subditorum lactes infantiam? Subtilia texit: artem qui audiunt mirantur; eloquentiam laudant. Bene quidem, tamen si gratiam sentiunt, si te disputante audientium moveatur affectus, intellectus instruat. Alioquin quid ad præsens negotium peregrina quædam adducere, quæ auscultantes non capiant? Magna eloquentiæ laus est, causam quam susceperis apte exsequi, ad ejus commodum cuncta referre, suscepto inservire negotio. Nusquam evidentius eloquentiæ tuæ signum dabis, quam si humilem materiam exsequaris

ornate; et sermonis temperamento attollas, quæ per se jacere videbantur, et velut contemptibiles sententias commendabiliores efficias. Nec tam debes attendere quæ te dicere deceat hominem litteratum, quam quæ debeant audire quos instruis. Quid enim inde consequuntur, si ambulas in magnis et in mirabilibus, non dico super te, sed super eos qui assident? Noli altum alte sapere, sed condescende humilibus. Sublimia loquens, sed non in tempore, quid aliud affectare videris, nisi ut tibi soli taceant homines, et dicatur de te quod dictum est de Salvatore, quia *nunquam sic locutus est homo?* (Joan. vii, 46.) Ascendisti cathedram, ut alios ædifices, non ut te ipsum infles: ut impleas, non exinianas te ipsum, nisi forte eo modo quo se Salvator exinavit, formam servi accipiens (Philipp. ii, 7), ut nos carnis suæ lacte nutriet in salutem. Bonus imitator Magistri Paulus ubera non occultat, sed habere se jactat. *Tanquam parvulis, in Christo lac vobis potum dedi, non escam* (I Cor. iii, 1, 2); et item, *Nihil me arbitror scire inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum* (I Cor. ii, 2). Ipse novit cui mensam paret, et quibus ubera porrigat. Ideo ubera ejus sicut hinnuli, quia doctrinæ suæ verba [al. ubera] emollita sunt, qualia parvuli in Christo capere possunt.

3. Audisti jam qui sunt isti hinnuli, et duare duo. Vis nosse quare gemelli? Quia in fide non est distinctio Judæi et Græci (Rom. x, 12). Vacant tibi privilegia meritorum, et regeneratio nullos distinguit, quæ cunctos æqualiter absolvit. Omnes enim egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius (Rom. iii, 23-24). Fides utrosque populos æque nobilitat; sed Judæus aliter reputat: in communi clementia jura sibi privata deposcit. Quid mirum si vult esse primus, quando voluit esse solus? Unigenitus esse non potest, affectat vel primogenitus. Vide quanta objecta sint Petro in Actibus Apostolorum, quod ad homines præputium habentes introisset, quod illos suscepisset ad fidei mysteria (Act. xi). Vide quantum in Epistola ad Romanos Paulus desudet adversum Judæos, quod in gratia sibi fidei privilegia vindicarent quædam, et quos una fides conjunxit, distinguerent gradibus. Ibi affectabant esse in gratia soli hic summi, nolentes habere compares, quos non poterant non habere participes. Gentes autem fecit Deus cum Israel concorporales et participes testamentorum, et in nullo discevit, fide mundans corda earum. Ideo dicuntur gemelli, quia fides nullis gradibus separat, quos æque regenerat. Alioquin qui nesciunt esse gemelli, effecti sunt nulli: et in convivio locum occupantes primum, jam nec habent novissimum. Quæ ratio non inter illos tantum vertitur, sed se dilatat ad omnes, ut nemo alii in gratia, quocumque in gradu fuerit, aut participium, aut parilitatem invidet. Quis enim merita prætendat, ubi in munere sola est gratia? Non debent vetera præjudicare, ubi nova facta sunt omnia. Et in hinnulis regenerationis no-

vitae intimatur, sicut in gemellis, in regeneratione parilitas. Qui bene *capræ* dicuntur, id est Ecclesiæ filii, propterea quod sicut capræ acute cernant, Acuta sunt enim Ecclesiæ lumina, contemplantis non quæ videntur, sed quæ non videntur.

4. *Ubera tua sicut duo hinnuli capræ gemelli, qui pascuntur in liliis*: si tamen liliorum sentiant gratiam; si ipsis lilia redoleant ut lilia, et non insuavem odorem refundant. Bonus et gratus est odor lili: sed tamen ipsum lilium aliis redolet lilium, aliis absinthium. Lilium convallium, lilium singulare Christus: lilia erant ipsi imitatores ejus. Audi quid liliorum unum loquitur: *Christi bonus odor sumus: aliis odor mortis in mortem; aliis, vitæ ad vitam* (II Cor. ii, 15, 16). Vides quomodo singulare lilium illud, in quo bonorum omnium plenitudo olebat, tristem tamen videbatur quibusdam odorem spirare. Isti sunt qui ponunt dulce in amarum, et lucem in tenebras. Sed ille vere inter lilia pascitur, qui liliorum odore potitur. Lilia sunt, exempla castitatis, quæ non solum moderna et præsentia, sed et præterita et longe posita optime redolent. Lilia sunt etiam sacri sermones, in quibus æternæ vitæ olfacimus gaudia, et odorum attrahimus spiritum. Quam multis, fratres, estis hujusmodi vallati liliis! Etsi omnes Ecclesiæ filii, vos copiosius: quorum naribus singulis fere momentis nunc prophetarum, nunc apostolorum, nunc evangelistarum spirant casta eloquia, tanquam lilia, et verba et vita eorum grato fragrant odore. Quæ enim lilia suavius redoleant, quæ poterunt illorum æquare fragrantiam? Qualem tibi refundit odorem Maria, qualem Joannes, qualem Petrus, qualem alii evangelici viri, qualem denique ipse Jesus, qui singulariter et in se redolet, et in reliquis omnibus solus ipse sentitur, quidquid suave fragrat in ipsis? Ejus verba novum mundo spargunt odorem, cum mysteria revelant Trinitatis, cum Redemptionis gratiam, cum copiam virtutum, cum gloriam Resurrectionis, cum æternæ vitæ statum exponunt. *Verba vitæ æternæ habes, Petrus ait; et, Ad quem ibimus?* (Joan. vi, 69.) Et nos idem dicamus dulci ejus odore perfusi. In te, Jesu bone, Patris deitas olet, qui est in te. In te gratia Spiritus, qui unxit te: in te Matris virginitas, in te propriæ carnis integritas, in te nostri medela languoris. Omnia hæc nobis olent in te: et ad quem alium vel amore, vel memoria ibimus? Injuria est plane talium liliorum, si aliquis peregrinus odor se illis immisceat, qui suavitatem illorum contristet, animique afflatus naribus ipsum corrumpat, et convertat ad sæculum, et post cœni fetorem currere faciat. Injuria est, si tibi suavius fragrant vitia, quam virtutum lilia. Fastidiosus est vere, qui lacte et in liliis pa-ci non delectatur. Non est enim omne lac parvulorum. Nonne tibi quasi lac videtur omnis doctrina, omnis affectus pius animo illapsus dulciter? Quidquid facile et dulciter sugitur, lac videtur.

5. Tali lacte abundabant ubera sponsæ: et ideo dicuntur *sicut hinnuli*, quod sit in illis recens, et

quasi semper nova et renascens consolatio verbi, et doctrinae alacris copia. Ubera hæc vetustatis nil habent, ideo meliora sunt vino (*Cant.* I, 1), sed similia musto. Ubera, inquit, *tua botri* (*Cant.* VII, 7), non habentia scilicet austeritatem vini, sed musti novam dulcedinem. Ubera alia pascunt; ista inebriant. Bene ergo ubera sicut hinnuli, quia nulla vetustate infracta. Magnum sponsæ pectoris ornamentum, si ubera integra habeat; non laxa, non fractas mammas in hujus Ægypto sæculi. Ideo dixit: *Ubera mea turris* (*Cant.* VIII, 10). Inexpugnabilia ubera hæc, et lactis ubertate tumentia, quæ in turris excreverunt modum. Bona ergo ubera tam distenta, ubera pietatis, ubera gemina, eo quod pietas consolationem habeat vitæ quæ nunc est, et futuræ. *Gaudete*, inquit, *gaudio magno, ut potemini a lacte, et satiemini ab uberibus consolationis ejus. Et cum avulsi fueritis a lacte, epulemini ab introitu gloriæ ejus* (*Isai.* LXVI, 10, 11). Videtis quo lactis usus adducat? *Ut epulemini*, inquit, *ab introitu gloriæ*. An non tibi videntur ubera sponsi epulari ab introitu gloriæ, quæ sicut hinnuli pascuntur in liliis, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ? Quam dulciter suguntur ubera quæ sic pascuntur, ubera de cælo plena, quia cælestibus resecta in liliis! Ipsa liliorum fragrantia pascit. Odor eorum cibi gratiam tenet. Odor enim quidam fructus est: *Ego*, inquit, *quasi vitis fructificavi suavitatem odoris* (*Eccli.* XXIV, 23). Vide quomodo Sapientia odorem suum in fructibus reputat. Spiritualis iste cibus est, nil habens corpulentia, nec dente tactus, nec labore mansus, sed haustus spiritu, ipsis statim uberibus influens, et ubera distendens. Unde etenim *fragrantia* dicuntur *unguentis optimis* (*Cant.* I, 2), nisi quod in ipsis de vicinis haustus liliis spiritus redolet, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ?

6. Dulce quidem inter lilia expectare auroram surgentem: et forte vicinus est dies istis liliis, et inter lilia ejus frequenter aura quædam et vapor hauritur; et ipse sponsus in liliis pascitur, qui ipse et lilium est convallium, et lumen diei. Dulce est ergo compascendo cum ipso præstolari ipsum, præstolari inter lilia, donec diei lumen aspiret. ☉ Tempus illud declarat, de quo dicitur: *Satiabor cum apparuerit gloria tua* (*Psal.* XVI, 15). Tunc verus et æternus aspirabit dies, cum ænigmatum in quibus adhuc videmus, umbræ inclinabuntur. Plures hic umbræ sunt: umbra fallaciæ, umbra refrigerii, umbra figuræ. In prima serpens dormit; in secunda sponsa quiescit; in tertia sponsus delitescit. De prima dicitur: *In umbra dormit* (*Job.* XL, 16): de secunda, *In umbra ejus, quem desideraveram, sedi* (*Cant.* II, 3). de tertia, quia *sapientia in mysterio absconditur* (*I Cor.* II, 7). Omnes istæ reclinantur umbræ cum aspiraverit dies, umbra fraudis, umbra fidei, umbra mysterii. Tunc erit umbra nulla, quia veritas nuda. Tunc ergo reclinantur, quæ modo sunt exaltatæ. Vultis nosse quam altæ? *Operuit montes umbra ejus* (*Psal.* LXXIX, 11). Magnus mons Paulus: opertum

tamen hac umbra se dicit, tantum in speculo et ænigmate videns (*I Cor.* XIII, 12). Magnus mons, et tamen facile raptus in tertium cælum. Felix raptus, et multo felicior illo, quo mons ille evangelicus ad apostolorum imperium in mare mittitur. Raptus est, quia sapientia Dei immutavit sensum illius. Ideo raptus in tertium cælum, in cælum intelligentiæ puræ, unde umbræ et ænigmata procul ablegata sunt. Inferiores sunt umbræ, et reclinatæ quodam modo ejus respectu, qui in cælum rapitur. Raptus in cælum est, raptus et in paradysum. Serenitatis locus est cælum, paradysus voluptatum. Pulchre in utrumque rapitur, eo quod semiplena sit contemplatio, quæ alterutro caret. Denique in quodam paradiso deliciarum et voluptatum locata videtur, quæ pascitur inter lilia, donec aspiret dies. Antequam aspiret dies, nox est. Sed nox ista nescio quid videtur habere diei: *Nox*, inquit, *illuminatio mea in deliciis meis* (*Psal.* CXXXVIII, 11). Illuminationis etenim vicem tenent ex parte deliciae. Pulcherrimus contemplationis locus est, ubi simplex consideratio fidei cælestes et suave olentes aspergit affectus, et æterni luminis gratiam spirat. Non sunt istæ deliciae quas beatus Job commemorans de sapientia dicit, quia *non invenitur in terra suaviter viventium* (*Job.* XXVIII, 13). Quædam sapientiæ portio est in istis deliciis. Quomodo non sapientiæ portio est, ubi ipsa veritas nondum intellecta, sed jam credita dulciter sapit? Ipsæ spirituales deliciae experientia sui satis edocent, et quantum expetendum sit quod de ipsis restat, et quantum respuendum quidquid illis obstat.

7. Tria hic observanda occurrunt: tempus, opus, et locus. Tempus, id est nox, tempus quietis et vacationis est. Opus refectionis est, quia pascuntur. Locus delectationis est, eo quod inter lilia. Jure distenta ad parvulos reportat ubera, qui sic pascitur, qui in meditationibus pascitur fidei, liberrime, uberrime, voluptuose. Putas quod Salomon in omni gloria sua vestitus est sicut sponsa, quæ inter lilia pascitur? Quomodo non gloriose vestita, vallata liliis? Nam, etsi umbra obscurat speciem, sentit tamen odorem, sentit vestimentorum fragrantiam: et in his sapientiæ quasi famam odoratur, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ; id est, donec aspiret dies, et sempiternus dies. Quamdiu dies et nox vices alternant, non videntur umbræ reclinatæ ex toto, dum statum habent. Ubi ergo reclinatæ sunt? Apud Patrem utique luminis, apud quem non est vicissitudinis obumbratio (*Jacob.* I, 17). Omnis vicissitudo obumbrationis instar habet, et dum alii aliud succedit, quodammodo abscondit et obumbrat quod præcedit. Hoc ergo est quod dicit, *donec aspiret dies, et inclinentur umbræ*; id est donec aspiret dies, et plenus sempiternus meridies, qui umbras omnes annihilat. *Qui pascuntur*, inquit, *in liliis donec aspiret dies, et inclinentur umbræ*; hoc est, qui sapientiæ oblectantur et pascuntur odore, donec ipse lucis æternæ candor illucescat. Utrumque commendatur in liliis, candor, et odor. Et odor quidem quid aliud

nisi gratia fidei; et candor, nisi gloria speciei? In nocte odor sentitur, sed candor non cernitur, donec aspiret dies; quia candor ipse est dies, non habens ullam partem umbrarum. Ille cum aspiraverit dies, jam non erunt ubera necessaria. Omnes enim erunt docibiles ipsius diei. Interim ergo sponsæ ubera sunt sicut duo hinnuli qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies de die, Christus Jesus.

❶ SERMO XXVIII.

Vadam ad montem myrrhæ, et ad collem thuris
(Cant. IV, 6).

1. *Ubera, inquit, tua sicut hinnuli capræ gemelli.* Videtis quanta gratia sponsæ; parvula est et quasi juvenula, et ubera habet. Quid enim nisi juvenulam notat dum hinnulis comparat? Ergo et mater est, et parvula est, alios pascens, et pasci indigens. Et si quis sit Paulo similis, nondum tamen evacuat quæ sunt parvuli, in carne commorans. Et si aliis abundat, nondum tamen se arbitratur comprehendisse. In speculo videt, in ænigmate videt: ideo sicut parvulus, sicut hinnulus in umbra pascitur, donec aspiret dies. In umbra, sed inter lilia pascitur. Infelix plane qui quidem inter lilia positus, inter lilia sanctæ congregationis, ubi variæ undique virtutes redolent, nihil tamen suave, nihil liliorum simile novit odorari. Bonus plane et sponsæ privilegio gaudens, cui ipsa intrinsecus virtutum nascuntur lilia, qui inter lilia pascitur, inter lilia reficitur, lilia esurit. Beati enim qui esuriunt et sitiunt lilia justitiæ, lilia castitatis, omnium lilia gratiarum. Si esurire beatum, multo magis inter lilia pasci. Et ipsa virtutum esuries pascit, et delectat aviditas. Odor cibatur, sed nondum satiat. *Satiabor cum apparuerit gloria tua* (Psal. XVI, 15). Denique ipsarum virtutum, ut sic dicam, gloria latet adhuc. Totum quod inde hauris in odore est. Occultatur forma, sed famam audimus. Tenuis quidem in fama, in fumo, in odore cibus; dulcis, sed tenuis. Et nos jam saturati sumus, jam divites facti, solo virtutum odore contenti. Nescio tamen si vel odorem haurimus, quos perfectionis non trahit aviditas. Suavis quidem liliorum odor, sed cumulata in specie gratia. Suavis quidem liliorum odor, sed suavitas tenuis, si odor tantum. Denique *qui pascuntur, inquit, in liliis*; id est inter lilia, non in ipsis liliis; sentientes viciniam, non fruentes substantia. Exiguus virtutum usus exprimitur in odore, non copiosa, non solida et quasi corpulenta refectio. Non enim omnimodis reficitur qui pascitur: ideo non dicit: Qui reficiuntur; sed, *qui pascuntur in liliis donec aspiret dies.* Deliciosa tamen expectatio lucis inter lilia. Et vide qualibus sponsa pascatur in liliis. In liliis non caducis, in liliis non marcescentibus, in liliis denique quadam incorruptibilitate myrrhatis. Nam myrrha incorruptionem demonstrat.

2. Jure post lilia de myrrha subtexitur, ut sponsæ lilia quadam incorruptionis perpetuitate commendet. *Vadam, inquit, mihi ad montem myrrhæ.* Quid est, bone Jesu, quod sponsa tua, dilecta tua, alibi ex-

spectat, tu alio vadis? Illa pascitur et expectat in liliis, et tu vadis ad montem myrrhæ? Quare non magis ad lilia vadis, ubi sponsa moratur donec aspiret dies? An forte lilia hæc non sunt aliena, nec longe posita a monte myrrhæ, sed magis oriuntur in illo? Ita quidem est: nusquam lætius nascuntur lilia, quam in monte myrrhæ, nusquam magis illæsa servantur. In monte myrrhæ nec corruptioni, nec corruptibilitati locus ullus relinquitur. Ib. in monte myrrhæ, ubi carnis universi mortificantur affectus, ubi lilia castimoniæ, lilia gratiarum et pure nascuntur, et perpetuo florent. Ergo et in liliis, et in monte myrrhæ sponsam satis delicate locatam advertis. Nam alterum tibi sermo præsens expressit, alterum tu ipse potes per interpretationem exprimere. Quoniam enim modo alio iturum se diceret, quam ubi dilectam esse cognovit? Sicut enim illa avidè expectat, sic ille ardenter properat. *Vadam, inquit, mihi.* Quid ergo? sponsæ non vadit? an ideo sibi ipsi vadit quod ad illam vadit? *Vadam ergo, inquit mihi.* Mihi vadam, non soli illi vadam. Non illa sola de meo capit adventu lætitiā, sed et mihi nihilominus alacritatem refundit. Mihi dulce, mihi jucundum est quod ad illam vado. Jam vadam mihi. Mihi sic ire proficit, me delectabiliter afficit, ideo vadam mihi. Jam mihi de monte myrrhæ suavis aspirat fragrantia, ideo vadam odore illectus. Vadam mihi, quia deliciæ meæ cum sponsa morari. Itane, Jesu bone, de sponsæ colloquio oblectamenta tibi captas, ideo tibi vadis nec velut fastidiosus amator declines cum excluderis, sed stas ad ostium? Stas et pulsas, et quamdam repulsæ passus injuriam, stas tamen et pulsas, tantum ut aperiatur. Asperge, Sponsa, asperge cubile tuum myrrha et aloe. Christus in odore currit unguentorum tuorum. Asperge cubile tuum myrrha, quam Paulus commemorat: *Mortui, inquit, estis, et vita vestra absconsa est cum Christo* (Coloss. III, 3). Tali myrrha asperge, irriga, perfunde cubile tuum, vel potius esto mons myrrhæ. Uberior enim gratia, ubi myrrha nascitur, quam ubi respergitur. In hoc monte colloca cubile tibi, imo dilecto, in quadam myrrhæ copia, ubi hæc species aromatica magis oritur quam advehitur.

3. In multis Scripturæ locis usus myrrhæ ad mysteria sumitur. Cum myrrha Magi ad Christum veniunt (Matth. II, 11). *Venit et Nicodemus ferens mixturam myrrhæ, quasi libras centum* (Joan. XIX, 39). Magna hic copia: sed quid ad collationem montis? *Ferens, inquit, id est secum ferens, non ex se proferens: portans, non patiens.* Bona utraque, et quæ offertur, et quæ oritur, sed ista potior. Denique illa ad Christum advehitur, ad hanc ipse vadit. Vadit enim sibi ad montem myrrhæ. Bene mons myrrhæ, qui mortem Christi circumfert in se ipso, non in parte; nec quasi respersam, sed uberem, et continuam, et eminentem: nec ad horam et quasi veterascentem, sed magis renascentem. Bene mons myrrhæ, qui Christi in se mortificationem et incorruptibilitatem quamdam, et resurrectionis futuræ

imaginem non tam gestat quam germinat. Nunquid tibi mons myrrhæ videri potest, in quo futuræ incorruptibilitatis nil magnificum, nil eminens, nil nisi ad horam apparet? Beatus plane mons, qui hujus myrrhæ germine undique vestitur, non respergitur per partes, nil in se nudum, nil habens sterile, sed totum hac felici fecundum specie. Quomodo non beatus, qui Christum ad se trahit in sui odore aromatis? Bonus odor non tantum Leprosi domum replens (*Matth.* xxvi, 6, 7), sed etiam cæli palatium, thalamum sponsi. Bonus odor plane sponso Christo, inter ipsas deitatis gratus delicias. Denique super tantas delicias, deliciæ tamen ejus esse in monte myrrhæ. Ideo dicit: *Vadam*, inquit, *mihi ad montem myrrhæ*.

4. O beatum montem ad quem vadis, Jesu bone, ad quem venis, quem perambulas, quem inhabitas, et inhabitas in finem: quem solus inhabitas, et hoc usque ad terminum loci. Veni, Jesu, incipe hunc montem possidere. Nullus tibi quæstionem moveat, nullus dicat: Nunquid habitabis in hoc monte tu solus? Mons uber, mons pinguis, mons abundans, mons affluens unguentis. Hæc unguenta exinaniri non possunt. Magna enim unguenti moles in monte myrrhæ. Non deficient unguenta de hoc monte: ideo qui vadit ad montem myrrhæ, unguentis non indigebit, ne odoramentis quidem, qui vadit ad colles Libani. Non enim deficient thura de Libano. Nam et Libanum dicunt thus intelligi. Veni, Jesu bone, ad hos colles, ut fluant thura a facie tua. O quantus incensi fumus ascendit de collibus istis cum tuo, imo cum te fuerint igne succensi! Magnam habet in collibus thuris ignis tuus materiam pabuli, et magnum incensi fomitem. Non cito consumuntur hæc thura. Incensi hujus fumus non facile evanescit. Tanta thuris moles, tanta copia collis thuris non potest pugillo concludi, non comprehendi thuribulo: vasculo non capitur, mensuram nescit, quia nescit intermitteri. Bene ergo collis thuris, qui sine intermissione orat, et, quod satius est, sine remissione: qui in oratione nihil habet remissum, nil exile, sed velut cujusdam fornacis magnæ fumus pinguescit, sic pinguescentium votorum et desiderii exuberantis agit volumina, Veni ergo, Jesu bone, ad colles thuris: copiosum orationis incensum fumigant montes, quos tangis. Quid simile, fratres, habent orationes nostræ? quam cito thura nostra inanescunt! Et quodammodo vix succenduntur, et statim extinguuntur. Utquid istud? Utique quoniam exiguam nobis incensi congressimus materiam.

5. Ego spiritus angelicos, et si qui inter homines illorum æmuli sunt, quosdam velut colles thuris interpretor, quorum oratio quasi incensum dirigitur semper in conspectu Dei: qui devotionis suavissimos vapores gignunt, cælestium glomerant nubes affectuum. Beatus utique sacerdos, qui thura tanta offert, quem tam suavis nebulæ vapor operit et involvit. In Apocalypsi legis *phialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum* (*Apoc.* v, 8).

Et quæ conventio **DS** collibus thuris ad phialas? quæ enim phiala capiat collem thuris? Bona phiala plena odoramentorum. Sed ecce plus quam phiala hic. *Ascendit*, inquit, *fumus aromatum in conspectu Domini de manu angeli* (*Apoc.* viii, 4). Sed quæ manus integro colli sufficiat? Quæ, inquam, manus, nisi tua, Jesu bone, manus, qui montes ponderas, et terram palmo concludis, qui libras montes in pondere, colles in statera? In manu tua, Domine, omnes fines istorum collium, et si fas est dicere, in sinu tuo. Denique in sinu tuo sanctorum oratio convertitur, in conspectu tuo intrat: ibi conversatur, ibi convertitur: illi in te, et tu in illis. Propterea *vadam mihi*, inquis, *ad colles thuris*. Veni ergo, Domine, veni et noli tardare, veni et ne transilias colles istos. Quid si et ad te transilient colles thuris? Mobiles sunt montes myrrhæ, et colles thuris, ubi ipse adveneris. Quomodo non mobiles, qui liquescunt, qui fluunt, qui fumigant, qui ascendunt sicut fumus aromatum in conspectu Domini de manu tua? Vade ergo tibi ad colles thuris; ubi incensa multa sunt, ubi incensa cuncta sunt: nam in colle thuris nil sine incenso. Incensa hæc data tibi sunt, ideo veni ut adoleas ea in conspectu tuo.

6. *Vadam mihi ad montem myrrhæ, et ad collem thuris. Veni de Libano, veni*. Jam exclusum est cur vadat: utquid enim, nisi ut vocet, ut intret, ut dicat, Veni? Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare in collibus istis, ad quos Verbum Dei vadit, quos revisit: de quibus sponsam vocat, et vocat ad coronam! *Veni*, inquit, *de Libano, veni, coronaberis*. Libanus candorem sonat. Quidni candidus de nive cælesti? *Non enim deficiet*, sicut scribitur, *nix de Libano* (*Jerem.* xviii, 14). Nix illa, quæ descendit de cælo, quæ infundit terram et inebriat, et germinare facit. Beati montes, super quos nix ista cadit, et colles quos operit. *Sic*, inquit Dominus, *erit, verbum quod egreditur de ore meo, non revertetur ad me vacuum* (*Isa.* lv, 11). Videtur tibi vacuum reverti verbum, quod vadit ad montes myrrhæ, et colles thuris, quod cadit super hos montes, et colles operit? Nescit vacuum reverti. Ideo vocat et dicit, *Veni de Libano, veni*. An mysterio vacare putas, quod post montes myrrhæ et colles thuris commemorat Libanum? Quæ res animum sic reddit mundum et candidum, quomodo orationis usus? Primo quidem myrrha mortificat, deinde thus purificat. Nec enim pura poterit emanare oratio, si non omnis pravus primo fuerit odor repressus, et exhalatio carnis. In myrrhæ unguento mens stringitur, ut ad quamdam, imo omnimodam unitatem se coarctet: per thus incensum dirigitur, et dilatatur, et se diffundit, et cælestes replet regiones ex odore incensi. Illic se liberæ veritatis auræ immiscet, et confundit: et quæ primo ad se anima ipsa contracta est, ibi rarescit et attenuatur et deficit, suspensa et suspiciens in excelso.

7. Oratio utriusque, et myrrhæ, et thuris, ministerium explet. Orantis affectum in primis colligit,

et stringit in te ipsum : deinceps diffundit et transfundit in Deum. Quid myrrhæ similis, ubi tanta in divinam unionem transfusio? quid incenso similis, ubi tanta divini cujusdam sensus diffusio? Jure tota pulchra vocatur et sine macula, quam orationis ardor incanduit, quam coloravit et candidam reddidit candor lucis æternæ. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. Tota pulchra es*, quia tota pulchra es hac hora maxime, hora orationis, hora incensi. *Tota pulchra es, amica mea, tota pulchra es*; quia tota amica es, et solo amoris candens affectu. *Tota pulchra es*, et sine macula, peregrini nil habens coloris admixtum. *Veni de Libano, veni de Libano, veni de Libano. Veni de Libano*, quia sine macula es; *veni de Libano*, quia tota es pulchra: *veni de Libano*, quia plene lota. *Veni de Libano*, ex toto illustrata: *veni de Libano*, carens culpa: *veni de Libano* et candens gratia: *veni, coronaberis. Felix omnino qui de Libano candentis affectus, de colle thuris, de orationis intentæ copia vocatur ad coronam. Felix, inquam, anima, quæ hora incensi ascendit ad Patrem, quæ sine intervallo de Libano ad coronam vocatur, coronam gloriæ, quam reddet illi in hora transitus justus iudex et dulcis sponsus Jesus Christus cum Deo Patre per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

¶ SERMO XXIX.

Tota pulchra es, amica mea (Cant. iv, 7).

1. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te: veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano; veni, coronaberis.* Quis mihi dabit istud trium (ut sic dicam) dierum iter conficere? quis, inquam, dabit mihi hanc viam indefesso incessu percurrere? Viæ istæ, viæ pulchræ, et semitæ pacificæ sunt, venire de Libano ad Libanum, de Libano ad regnum. Nam sponsa ad coronam vocata, invitata videtur ad regnandi consortium. Dulcis est hic viæ terminus, sed nihilominus dulcis est transitus. Quidni dulcis, qui nescit a Libano deflectere? Non hæc est via lata, non hæc est via laica, nec potest per eam transire pollutus. Non est currentis, nec volentis, sed miserentis Dei (Rom. ix, 16.) Miserentis cur dico? dixissem melius, Desiderantis. An non æstuantis desiderii vota designat vocatio trina? Vehementis affectus argumentum est quod tertio vocat. Percurre animo præcedentia Cantici hujus, nusquam reperies vel tam crebro vocatam, vel tam expresse commendatam pulchritudinem sponsæ. Ter vocat et totam pulchram dicit. Denique in præcedentibus sic habes: *Eccæ tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra (Can. i, 14).* Et iterum alibi: *O quam pulchra es, amica mea! quam pulchra es! (Cant. iv, 1.)* Hoc autem tertio in loco totam pulchram definit. Illis in locis vel demonstrat quod pulchra est, vel miratur quod tam pulchra est: non tamen definite determinat quod ipsa sit ex integro pulchra, sicut in præsententi: *Tota pulchra es, amica mea.* Quomodo non tota pulchra pulchritudini, et toti pulchritudini collaterata ex toto? Quomodo non tota pulchra, in quam

lucis æternæ candor immensus emanat. Bene tota pulchra, et superpulchra, in quam uberi illapsu sese transfudit omnis pulchritudo Domini. Exaltata quidem est super sidera, species tamen pulchritudinis ejus in sponsa. *Species, inquit, ejus in nubibus cæli.* Quamdiu sponsa nubes cæli est, nubes lucida et levis, et quasi ad solem accedens, et ipsum suscipiens, tamdiu in ea solus Solis splendor relucet, et pulchritudinis ejus species manet.

2. Plane tunc nubes est sponsa, quando spiritualis obtinet affectionis levitatem, et lucem intelligentiæ. Quamdiu spiritualis anima per orationis et contemplationis usum in supernis suspenditur, sicut lucida nubes et levis; tota interim pulchra est, quia tota amica est; et macula carens, quia in fervidæ charitatis versa est colorem: hora ista gloriosam sibi sponsam exhibet, non habentem maculam vel rugam, mundans illam non tam in sanguine, quam in lumine suo. Quomodo non tota pulchra, in qua tam expressa divinæ pulchritudinis species apparet? Quam mihi dabis animam, quam audeas ex toto pulchram definire, nisi in hac hora tantum, quando per amoris æstum plus imbuitur, quam induitur specie Sponsi? Aliis quidem horis sine macula deputatur, dum culpa non imputatur. Hoc autem momento quod sine macula dicitur, non est indulgentiæ, sed dilectionis, sed desiderii, sed devotionis. Quis enim dabitur, veniæ locus, ubi vota charitatis tantum exæstuant? Amor indulgentia non eget: totum enim gratiosum est, ubi solus est. Denique vide nunc quomodo et offensa excluditur, et gratia commendatur et sola gratia. *Tota, inquit, pulchra es, amica mea, et macula non est in te.* Blandimenta hujusmodi non videntur indulgentis, sed diligentis, sed amantis, sed admirantis. Oblectatus pulchritudine, optat præsentiam. *Veni de Libano, veni de Libano: veni, coronaberis.* Invitatio crebra prodit affectum, vota manifestat.

3. Alii trinæ vocationis scrutentur sacramenta, et gradus assignent: mihi quidem sufficit divinæ majestatis humanam adversus animam affectum mirari. Istud sufficit, sed ipse succumbo. Utinam mihi nihil incumbat negotii, nisi suspensio semper stupore mirari impensam gratiam, ita tamen ut admirationi huic vota jungantur, et germana sit charitas. Affectus enim affectum meretur, et abyssus abyssum similem provocat in voce profluentium cataractarum (Psal. xlii, 8). Bonæ siquidem cataractæ sunt, quæ tuum, bone Jesu, distillant affectum, infundunt amorem. Amor mutus non est, usum habet vocis. *Quod enim continet omnia, scientiam habet vocis (Sap. i, 7).* De Spiritu scriptum est hoc, et bene nosti quanta sit ¶ affinitas, si non potius identitas, charitatis ad Spiritum. Illa continet omnia, quia plenitudo legis est charitas (Rom. xiii, 10). Spiritus loquitur mysteria (I Cor. xiv, 2), et amatoria plane loquitur. Ipse Spiritus reddit testimonium spiritui nostro (Rom. viii, 16), utique et blandimentum loqui potest. Sonus ejus sensus amoris est et desiderii, vota

instar habens vocis. Experimentum gratiæ ipsum est utique quod loquitur, quod invitat, quod dicit : *Veni de Libano*. Ter vocat, fortasse idcirco quod funiculus triplex difficile rumpitur. Tenax enim funiculus, amor. Amor affectuose trahit cui est id ipsum alloqui, quod est allicere. Nihil amoris tenacius vinculo, nil trahentius. Audi quomodo lex divina triplicem hujus ostendit nexum funiculi. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, et ex omni mente tua* (Matth. xxii, 37). Ac si dicat : Diliges Dominum Deum tuum cordis proposito, animæ affectu vitali, integro et rationabili quodam mentis arbitrio ; ut amoris in te et propositum sit, et ipsum propensum sit, et perspicax sit. Bona siquidem cordis in Deum intentio pia : sed quid, si pigra sit, si emortua, si nihil habens in se vitale, nil animatum ? Bona ergo intentio pura, quam vividam reddit et velut animatam fervida et dulcis affectio. Affectum hunc, qui est quasi quædam anima boni propositi, informat meditatio, si discreta est ; et refovet, si crebra est. Funiculo sic tripliciter nexo, ad meritum repositæ coronæ quid uberius, ad experimentum quid expressius ? An non tibi videtur invitare, et quasi tripliciter dicere *Veni*, hæc trina dilectio ?

4. Denique quasi invitat, dum confert et audaciam pro merito, et aviditatem pro experimento. *Veni*, inquit, *de Libano, veni, coronaberis*. In Apocalypsi quasi de Libano venientes sic legis : *Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, et unde venerunt ? Hi sunt qui venerunt de magna tribulatione, et laverunt stolas suas, et candidas eas fecerunt in sanguine Agni* (Apoc. vii, 13, 14). *Stolas*, inquit, *suas candidas fecerunt in sanguine Agni* : utique et credendi fide, et conversandi forma, qui in tribulatione sua sequuntur hunc Agnum, non aperientem os suum, cum ad occisionem duceretur, et coram tondente se obmutescentem (Isai. liii, 7) : qui non sunt tristes neque turbulenti, donec ejiciant ad victoriam judicium (Isa. xlii, 4 ; Matth. xii, 20), et certamen ad coronam. Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit (II Tim. ii, 5). Et quia de certamine corona, ideo forsitan dilectam sic invitat ad coronam, ut exprimat causam. Ait enim : *Coronaberis de capite Amanæ et Sanir, de montibus pardorum, de cubilibus leonum*. Nescio enim quid asperum, quid ferum, quid fraudulentum in his vel nominibus, vel naturis datur intelligi. Ideoque de his coronari dicitur, dum hæc triumphata coronæ ministrant materiam. Ille quidem per tribulationis tolerantiam coronatur, qui mitis, qui mansuetus, qui velut agnus de tribulatione magna venit, qui in charitate venit candidatus, non consumptus, quem nulla impatientiæ et murmuris macula denigrat. Hi sunt qui de Libano veniunt, et coronantur de capite Amanæ et Sanir, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Per hæc enim coronantur, qui per hæc tentamentorum genera probantur. Numquid non colligunt isti de spinis uvas, de tribulis ficus ? *Quod in*

præsenti est, inquit Apostolus, *momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis* (II Cor. iv, 17). Passiones ergo hujus temporis cooperantur quidem, etsi non comparantur, ad futuram gloriæ coronam, quæ reservatur nobis. Cumulata plane materies præmiorum, quando inter totius puritatis merita passionibus variis atteritur. Pulcherrimus coronæ nexus, quando puritas vitæ, et humilis pressurarum tolerantia sibi cohærent. Magnum quidem est pressurarum pondus : ideo forsitan montium est expressum nominibus. Ingens moles, sed fides superfertur nesciens opprimi. Capita montium istorum conculcat, et percutit ipsum caput de domo impii. Jure ergo caput ipsum triumphans coronatur de capite, quia et tentationum initium conterit, et tribulationum vehementiæ non cedit. In omni [re] quasi caput est quod vel primum est, vel maximum. Sic ergo caput hic accipe, quasi rerum quæ his montibus figurantur, vel principium vel cumulum donet intelligi. De capite Amanæ coronatur, de vertice Hermon et Sanir, qui injuriarum cumulum quemdam exsuperat, et tribulationum molem extollentem se adversus humilem scientiam Christi. Sed **¶** moles ista tanto videtur minus ponderis habere, quanto totum est momentaneum quod tumet.

5. Denique etsi mons est, tamen scriptum legis, quia mons cadens defluit, et saxum transfertur de loco suo (Job xiv, 18). Et vide quomodo defluerunt, quomodo translati sunt montes isti. Translati sunt, quia transmutati sunt. Quasi translatos et triumphatos indicat illos Apostolus, quibus loquitur : *Et hæc aliquando quidem, inquit, fuisti ; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis* (I Cor. vi, 11), hac ablutione et emundatione quæ fit per verbum fidei. Pardus deposuit varietates suas, totus immaculatus effectus, totus unius coloris, id est unius fidei et moris. Velut pardus quidam videtur homo hæretici dogmatis varietate respersus : sed et nihilominus pardo similis est homo dissimilis sibi, homo varius et inconstans, et subinde mutans consilia. Quasi enim, ut ita dicam, vult et non vult pardo. Trahe ista ad conversionem Gentium, et mox intelliges quomodo per unitatem fidei et spei, unum induisse colorem videntur qui conversi sunt ad Dominum : nec modo varietatem, sed et feritatem exuisse perspicies, et non in cubilibus leonum : non in cubilibus, inquam, et impudicitis, sed in cubilibus et in hortis aromatum, et commorari in lectulis non ferinis, in lectulis non fœdis, sed floridis. Floridus enim lectulus sponsi et sponsæ. Non videtur sponsa de Libano libens egredi, et de Judæa transire ad Gentes. Abscedit enim invita, quæ toties vocatur ; non vult deserere Libanum, ut transeat ad montem Amanæ, ad verticem Sanir et Hermon. Sed transitu suo montes hos steriles, montes barbaros convertit ipsa in Libanum.

6. Sed jam montium istorum nomina intueri. *Amanæ* populus Vanus intelligitur vel Coangustans :

Sanir, Hispidus; *Hermon*, Anathema. Quid vanius illo populo, quorum ipsi doctores evanuerunt in cogitationibus suis; et dicentes se sapientes esse, stulti facti sunt? Quid angustius illis, qui desperantes semetipsos tradiderunt immunditiæ? Angustum enim cor, quod finem volorum intra temporalis jucunditatis metas contrahit, nesciens spem ad æterna dilatare. Quid magis hispidum et magis incompositum illis, de quibus Apostolus dicit: *Sine affectione, sine fœdere* (II Tim. III, 3), *in malitia et in invidia agentes?* (Tit. III, 3.) Nonne isti velut *Sanir* reputandi sunt? Nam *Hermon* accipiuntur qui sunt alienati a sensu Christi, promissionis spem non habentes, non cives sanctorum, non domestici Dei, sed omnino sine Deo in hoc mundo. Et hæc quidem, *Gentes*, fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu: ideo de vobis sponsa coronatur, quæ de vestra immutatione gloriatur. Bona mutatio, ubi *Sanir* convertitur in *Libanum*. Et *Libanus* quidem, ille prior *Libanus* Judaicus conversus jam in *Sanir* videtur et *Hermon*: ideo veni de *Libano*, et veni, et vide pro *Libano* illo exiguo et brevi quanti tibi exsurgant *Libani*. Leva in circuitu oculos, et vide, omnes mundi istius montes tibi sunt in *Libanum* convertendi. Molestum plane gentis tuæ detrimenta et desolationem videre; sed molestiam hanc tam lucrosa commutatio compensat, ut unius damna redimat proventus uberius. Noli ergo moram nectere, sed veni de *Libano*, qui jam desinit esse *Libanus*: veni, ut de Gentium fide et conversione coroneris. Vis omnes hos montes non in *Judæa* et *Gentibus*, sed in *Ecclesia* tantum intelligere? Non erit dissonus intellectus, si interpretationem in hanc partem velis deflectere. Invenies hic et *Libanum*, et *Amana*, et *Sanir*, et *Hermon*. Invenies hic et montes *pardorum*, et *leonum cubilia*.

7. Utinam in hoc *Libano* nostro, in hoc sacro monachorum conventu, quem et professio, et conversatio venustat et candidat: in hoc, inquam, *Libano*, utinam non detur cernere caput *Amana*, non verticem *Sanir* et *Hermon*. Cum videris in cœtu et congregatione sanctorum quemquam efferentem se ipsum inflatum sensu carnali, jactantia vanum, intus et foris tumidum et turbidum, otiositatis anxium vanitate (otium enim acediam parit); cum talem videris, quid aliud quam caput *Amana* cum *Libano* cernis? Nil otio vanius, nil anxius acedia, nil timore turbatius. Nam et *Amana* populum vanum vel turbidum sonat; ideo de *Amana* venit ad *Sanir*, ad hispidum et pilosum. Ubi enim acedia, ibi tumor: ubi turbatio, ibi nil lene, nihil compositum, nihil ordinatum, sed totum horridum: et qui talis est, sine fœdere est, sine affectione, inimici sensus et alienati, imo anathematizati, quod *Hermon* significat. Non hic domesticus Dei, non civis, ne advena quidem et hospes: propter quod nulla ad eum gratia, devotio nulla declinat. Non divertit ad illum sponsus, ut vel in transitu visitet, et sicut

hospes ad commorandum. Commorantur autem in eo *pardi*, dæmones quidem varii et versipelles, et *leones* cybant ibi. Non circumeunt ut transvolent, sed securi possident, et cubilia collocant. Sed qui tales sunt, desperandi non sunt. Etenim multi istiusmodi in sponsi prædestinantur, ornatum. Ideo dicit: *Veni, coronaberis de capite Amana, et de vertice Sanir. Veni, inquit, de Libano, veni.* Vide si non morose egreditur de *Libano*, quæ toties vocatur. Mora tamen hæc non est contumaciæ, sed cautelæ. Quis enim a contemplationis candore, a quietis internæ et puritatis sereno libens discedit? Cui non erit molestum, vel ad momentum de loco deliciarum secedere? Forsitan sperata in discipulis lucra blandiuntur, sed molestus labor. Optanda quidem lucra, sed metuendus est lapsus. Suspecta mihi sunt lucra, quorum incertus est proventus, vicinum propriæ periculum salutis, certum internæ suavitatis damnum. Quid mirum si moretur venire, cum et molestum sit de *Libano* discedere, et metuendum sit ad montes illos barbaros et bestiales accedere? Et forsitan sponsæ mora, festinationem nostram suggillat et arguit, qui nimis prompti et parum providi, vires nostras minus pensantes, festinamus ingredi in labores prælationis, in sollicitudinum molestias, et materiam lapsus: nec expectantes vel semel vocari, ultro nobis ipsi honorem sumimus, vocationem vel prævenientes, vel arte procurantes. Non debet esse tanti muneris improvida præsumptio, sed nec pertinax metus.

8. Denique præsumendum est ubi Christus jubet, ubi Sponsus vocat, et proventus uberes pollicetur, sicut in hoc loco: *Veni, inquit, coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Cum in subjectis mutatur morum barbaries, cum de cubilibus et impudiciis ad florida et honesta transferuntur cubilia, et in hortos aromatum; ad cubilia, in quibus non est fremitus, sed fletus; ad cubilia, in quibus compunctio est cordis, non pugna cogitationum: cum aufertur maculosæ varietatis velamen, et nuda succedit simplicitas, moribus ministerio suo in melius commutatis; coronari sponsa satis apte accipitur. Bene quidem de talibus coronatur, cum jam vertuntur in ornatum, quorum antea mores horrebat cum ordine quodam charitatis sibi cohærent in unum, qui ferinis prius affectibus dissidebant. Grata plane sponso est hæc unitatis cohærentia: ideo forsitan sequitur, et vulneratum se dicit *in uno oculorum, in uno crine colli ejus, scilicet sponsæ.* Capituli hujus ratio in aliud differenda est tempus. Hoc autem in fine admonuisse sufficet, si quem alieni cura profectus ad gradum altiolem sollicitat, non dissuadeo, nec suadeo plane. Unum autem hortor, quisquis is es, æmulare et cunctationem, et candorem sponsæ, quæ non est contenta semel vocari, nec digna penitus, nisi de quodam puræ et dealbatæ conscientiæ *Libano*. Non enim nisi de *Libano* dilectam vocat ad coronam Christus Jesus

sponsus ejus, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXX.

Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, etc. (Cant. iv, 9).

1. O cor durum, et male durum, in quo verba ista vulnera non generant! Stupidum plane est cor, quod verborum istorum virtutem non persentit, quod non stupet ad dignationem tantam. Quid dignationem dico? etiam plus est. Et quantum esset, si vel dignatio esset? Magna enim res, et omni admiratione digna, si vel dignatur tanta majestas humanam infirmitatem sororis et sponsæ impartiri vocabulo. Nunc autem non tam dignatio **DS** est quam devotio. Vultis autem devoti et propensi affectus argumentum audire? *Vulnerasti, inquit, cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum.* Cordis vulnus vehementiam designat amoris. O vere dulce cor, quod nostris movetur affectibus ad rependendam vicissitudinem dilectionis. Et necessitudo hæc, et vicissitudo: necessitudo in sororis et sponsæ nomine, vicissitudo designatur in vulnere. Magna necessitudo sororis, sponsæ major: illa cognationis, ista dilectionis. Ibi significatur quia de uno sunt: hic, quia unum. Soror est, quia divinæ consors naturæ: sponsa vero, quia in singularitatem assumpta personæ. Expressa plane necessitudinis hæc vocabula sunt, quæ vel naturam, vel gratiam sonant. Quantum amare oportet, quæ tantis affinitatibus fœderatam Christo se novit? Quantumcunque amat, non amat, sed redamat. Ipse enim prior dilexit nos (*I Joan. iv, 10*). Amor ad illum noster quantumcunque propensus fuerit, non impenditur, sed rependitur: debitus est, non gratuitus; æquari ei, qui jam impensus est, amori non potest. Et quonam modo mereri potest, quomodo obligare potest qui ne plene quidem solvere sufficit? Non potes, sponsa, amatori tuo vicissitudinem plenam rependere. Ipse tamen non desinit superimpendere. Quod impendit tibi, nondum plene solutum est, tamen obligatum se putat. Quidquid illi rependis amoris, non accipit quasi debitum, sed quasi gratuitum. Quasi provocatum ad dilectionem se persentit, dum cor suum vulneratum fatetur.

2. Quid est hoc miraculi, fratres? Nonne beatam hanc reputatis animam, quæ ipsum cor Domini nostri Jesu Christi piis affectibus transfigit et penetrat? Acutus et efficax, et vere violentus affectus ille est, qui tuum, Jesu bone, meretur et movet affectum. Magna et violenta est vis charitatis, ipsum affectum Dei attingens et penetrans, et velut sagitta jecur ejus transfigens. Quid mirum, si regnum cælorum vim patitur? (*Matth. xi, 12.*) Ipse Dominus violenti amoris vulnus sustinet. Sed vide quibus jaculis vulneretur. *Vulnerasti, inquit, cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui.* Ne parcas, sponsa talibus Sponsum telis appetere. Aspectibus piis quasi spiculis utere. Noli in hoc negotio

remissius agere, noli contenta esse dilectum vulnerare semel, sed concide ipsum vulnere super vulnus. Felix es si sagittæ tuæ infixæ sunt illi, et amores tui militent in Christo, si oculus tuus defixus indefesse sit in illo. Bonum vulnus, de quo virtus egreditur. Tetigit mulier fimbriam, et virtutem de se sensit Christus exire (*Luc. viii, 43-46*). Quanto magis cum cor ejus non leviter tangitur, sed vulneratur, gratiam de se emanare sentit? Vulnus istud non est sine sensu: ideo puri aspectus in illum spicula vibra: reputa illum quasi signum positum ad tales sagittas. Tales favorabiliter excipit, quia tales jacit. Respexit Petrum, et cor ejus percussit, et compunxit ad pœnitentiam. (*Luc. xxii, 61, 62*). Vulnerati cordis lacrymæ dant signa. Denique clementi respectu cor illud vulnerat, quod ad aliquem virtutis movet affectum. Talia in me utinam multiplicet vulnera a planta pedis usque ad verticem, ut non sit in me sanitas. Mala enim sanitas, ubi vulnera vacant quæ Christi pius infligit aspectus. Aspectus aspectum provocat: ideo tuo illum tenta vulnerare prospectu. Oculi tui semper ad Dominum, ut amoris tui nutibus capiatur, illaqueetur crinibus.

3. Non tamen dicit, In oculis, et in crinibus, quasi in pluribus, sed quasi in uno: *Vulnerasti, inquit, cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui.* Si plures habes oculos, omnes alios claudere; ut hoc uno utaris, quo solo dilectum intueri soles, et quo solo vales. Qui directius intueri volunt, alterum oculum claudunt, alterum intendunt, et eum ipsum quo cernunt stringunt, ut stricto efficacius contemplantur acumine. Oculus tuus unus est, si purus est: unus est, si ad plura non est: unus est, si quodam modo simplicatus et strictus et directus in unum est, non fissus, non diffusus, non sparsus in multa. Oculus tuus unus est, si intendis et intueris semper in unum, et in illum unum. Denique si amoris oculus est, unus est. *Unam, inquit, petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum, ut videam voluptatem Domini (Psal. xxvi, 4).* Oculus iste unus est, unum petens, et unum prospiciens. *Et in uno crine **DS** colli tui.* Non oportet ut crines fluitent, ut sine lege evagentur, et sparsi et errantes oculorum effundantur luminibus. Non decet ut strictus sit oculus, et crinis latus. Oculus enim offenditur, cum crinis effunditur. Si intentio in oculo intelligitur, quid in crine nisi cogitatus designatur? Vis unum habere utrumque, et crinem et lumen, et intentionem et meditationem? Cujus est in lege Domini voluntas ejus, et in ea meditatur die ac nocte; iste etiam in voluntate uniformi unum possidet oculum, et crinem unum in meditatione. Alioquin, si uniformis et simplex intentio in Deum tibi non fuerit, si cogitationes tuæ sine disciplina fluitent; intentum retundunt oculum et simplicem intentionis diverberant aciem, et cor dissipant peregrinæ et indisciplinatæ mentis volutiones. Intentioni puræ cogitâ-

tus respondeat, unus sit, sicut et illa uniformis est. Bonus enim crinis qui fusus non est, non incultus, sed collectus in unum, et collo inhærens, collo utique illi de quo dicitur: *Collum tuum sicut turris, de qua mille clypei dependent* (Cantic. iv, 4).

4. Collum hoc sacram Scripturam intellige, per quam ad nos divinæ nuntia voluntatis verba profunt. Bene ergo crinis colli, cogitatus assiduus in lege Dei. Ideo colli dicitur, quia omnis cogitatus tuus, omnia sensa tua et intellectus tuus sacro non debent præjudicare sermoni, sed ex ejus præscripto pendere, et prodire ab ipso. Quod si divisi et quasi laceri sunt crines tui, et nihil in se compositionis habentes; collo licet inhæreant, non tamen placent sponso, nec ejus cor vulnerant; non movent affectum, nec gratiam merentur. Utrumque exigit, ut et cuncti sint, et collo inhæreant, et obtineant in se tam ordinem, quam auctoritatem. Quid enim proficis, si meditationes tuæ in lege Dei sint, et ipsæ, in se ipsis sine lege sint? Sine lege sunt, quæ sine ordine sunt, et passim feruntur. *In uno*, inquit, *crine colli tui*. In collo, sacri sermonis auctoritas intelligitur, quæ cogitationes informet: ordo autem in unitate. Bonus enim ordo, ubi colliguntur in idipsum, et feruntur in unum, et in unum illud quod non aufertur. Vel ideo dicit, *In uno crine colli tui*, ut liberam et revelatam significet sponsæ faciem. Crines enim pro velamine habentur. Vult ergo in sponsa exertam et revelatam faciem ad speculandam gloriam Dei, ad intendendum sine offensione oculum contemplationis: ideo commendat crines compositos, et reductos a vultu ad collum.

5. Quid hoc in una singulariter intelligimus anima? Derivemus hunc sensum ad Ecclesiæ statum. Gratius est enim quod commune est. Denique nihil sponso gratius communitate, imo unitate credentium, et compage Ecclesiæ. Multa bona in sponsæ cumulavit præconium, quibus se delectatum ostendit: sed nunquam sic expressit congaudentis affectum sicut hic, ubi et luminis crinis commemorata est unitas. Quomodo non maximum erit ejus gaudium, ubi maximum conservatur mandatum? *Mandatum*, inquit, *novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexistis vos*. Oculi Ecclesiæ, doctores sunt, quos qui tangit, tangit pupillam oculi Domini. Crines vero, plebes credentium. In utrisque est sponso grata unitas. *In hoc*, inquit, *cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem* (Joan. XIII, 34, 35). Consensus duorum vel trium preces impetrabiles facit (Matth. xviii, 20); quanto magis totius Ecclesiæ in Christo consensus? Quomodo non impetrat unitas, quæ ipsum cor Domini penetrat? *Vulnerasti*, inquit, *cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui*. Quid enim in toto muliebri ornatu plus allicit et afficit amantis affectum, quam crines compositi? Sed quid conamur laudibus cumulare crines sponsæ ambizioso comptos et collectos ornatu? Magis subest plangendi copia quam applaudendi.

6. His diebus cernimus divulsos misere et laceros sponsæ crines, et inter se pugnare Ecclesiæ plebes pro Ecclesia. Cernis hoc et tu, Jesu bone, et nihil te movet ista divulsio? non te sponsæ tuæ vulnus tam grave vulnerat? Si unitas ad gratulationem cor tuum vulnerat, dissidium ad compassionem vulnerare te debet. Movet te unitatis et uniformitatis dispositio: moveat te eorum quæ unita fuerunt dissipatio. Divisi sunt crines tui et disparati ab invicem, imo et contra invicem. Utrique a sponsæ collo pendere se jactant, et de proprietate gloriantes alios a se divellere tentant. *Novit Dominus qui sunt ejus, et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini*. Geminum hoc habens signaculum, ut Paulus loquitur (II Tim. II, 19). immobilis manet sponsa ipsius inter impias manus undique convellentium illam et lacerantium. Reges terræ et principes conveniunt in unum adversus Christum Dominum (Psal. II, 2), et adversus sponsam ejus. Sed sponsa Sponsum novit, ut non sequatur alienum, sed ipsum. Non ignorat se ipsam, non ignorat cujus sponsa sit: ideo non vult egredi, nec abire post greges solalium. Et si sodales fuerunt, jam quidem non sunt. Exierunt ex nobis, sed non sunt ex nobis. Quomodo sodales sunt, qui amici non sunt? Amicus enim sponsi stat et audit, et gaudio gaudet propter vocem ejus (Joan. 3, 29). Isti vero non audiunt nec gaudent ad vocem sponsi, sed magis ad vocem imperatoris Romani. Nisi (quod verius fatemur) non tam gaudent, quam timent ad rugitum ejus. Sed novit Dominus qui sunt ejus, non qui sunt Imperatoris. Ideo moveri non possunt ad fremitum Leonis (3), quia immobili divinæ notitiæ continentur signaculo.

7. Bonum enim signaculum notitia Dei. Notitia quæ secundum propositum est, secundum quod vocati sunt sancti. Firmum est signaculum hoc notitiæ ejus, quia nihil ei deperit. Non tantum non deperit ei nihil: sed ipsa salvandos parit, ipsa prædestinat, ipsa signat quos suos esse velit. Geminum signaculum, divinum propositum, et humanum studium: divina providentia, et humana diligentia. Nam de diligentia subdit Apostolus: *Et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini*. Vide duas hujus signaculi partes: unam divinæ tantum gratiæ, alteram et gratiæ et libertatis; illam propositi, hanc adjutorii. Secunda hæc pars libertatis nostræ infirmum arbitrium dirigit; nam prima prædestinando disponit. In prima qui sunt ejus Dominus prævidendo novit: in secunda nobis innotescit. Illa causa, hæc est illius effectus. Illud signaculum immobile est; hoc probabile. Illud signaculum est, istud signaculi signum. Illa radix est, hic fructus; et a fructibus istis cognoscetis eos, qui nominant nomen Domini. Nam ipse in beneplacito suo novit qui sunt ejus, et ponit eos ut fructum hunc plurimum afferant. Ideo dicit,

(3) Alludit ad antipapam Petrum Leonis.

Discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini: qui ejus esse se dicit, non discedat ab unitate. Nec discedere potest quisquam illorum quos divina formavit et firmavit notitia. Denique et capillus de capite Ecclesiæ non peribit. Capilli enim ejus omnes numerati sunt, omnes signati signaculo prædestinantis notitiæ. Sine pœnitentia est ista notitia: ideo firmum stat fundamentum, Domini habens signaculum, divini propositi adjutorium, et arbitrii nostri conatum. Isto qui ligantur crines signaculo, non poterit eos quisquam rapere de capite sponsæ. In manu tua, Domine, omnes crines sponsæ, et non rapiet eos quisquam de manu tua. Tene, Jesu bone, quos tenes, et recollige quos nosti: et qui tuum se novit, qui dicit, Domini ego sum; qui nominat nomen Domini, discedat ab iniquitate, accedat ad unitatem Ecclesiæ, ad unitatem capitis et corporis, id est, sit crinis colli, et crinis unus.

8. Nihil sic sponsi cor vulnerat, nihil permovet affectum, et animum penetrat, quomodo unitas sponsæ, et ea ipsa inter diripientium servata, et quasi solidata conatus. Episcopi religiosi proprias deserunt sedes, de civitate in civitatem fugiunt a facie persequentis. Deo devoti et clerici, et monachi, tribulationibus et contumeliis affecti, rapinam bonorum suorum cum gaudio sustinent, cognoscentes se meliorem habere et manentem substantiam in unitate fraternæ et ecclesiasticæ charitatis. Si enim omnem substantiam suam dederit homo pro charitate, quasi nihil despiciet eam (*Cantic. viii, 7*). Quidam equidem libertatem ecclesiasticæ communionis muneribus redimunt. Bona redemptio, sed venditio turpis. Quid vendis quod ipse condemnas? Si schismaticos reputas qui a te separati sunt, non debueras pretio inductus erroris sui illis permisisse licentiam. Si schisma reputas, cur libertatem ejus muneribus venditas? Si autem ecclesiasticæ unitatis apud nos veritas est, quid illam divellere tentas? Si Petri sedem successionis jure tenes, cur non Petri sententias vindicas in eos, quos schismaticos arbitraris? *Pecunia*, inquit, *tua tecum sit in perditionem* (*Act. viii, 20*). Nunc vero dicis: *Pecunia tua salva mihi sit, anima vero eat in perditionem*. Quomodo enim non perditio est, ubi ab unitate corporis separatio est? *Nec mihi, inquit, nec tibi sit, sed dividatur* (*III Reg. iii, 26*). Ita et tu pecunias tollis, cum animas non potes. Tolle quod tollis: munera tolle tibi, animas Ecclesiæ relinque. Nam et ipsa nisi animas non quærit. Corporalia autem apud te bona spargant, ne bona animæ dispergant tecum. Qui enim non colligit cum Ecclesia, dispergit. Signanter satis ait: *Qui non colligit mecum, dispergit*. Collectio namque unitatis rationem continet, sicut dispersio innuit separationem. Ecclesia cum sponso dicere novit: *Qui non est mecum, contra me est* (*Matth. xii, 30*). Nihil medium relinquit: aut colligis cum illa, aut certe dispergis; aut cum illa es, aut contra illam. Tu autem dicere (ut aiunt) soles: Si non vis dispergere mecum, saltem non colligas cum illis. Si non es me-

cum, saltem non sis contra me. Sufficit, si nec noster sis, nec adversariorum (4).

9. Sed non ita noster Jesus, qui ait, *Noster es, an adversariorum* (*Josue, v, 13?*) medium nil relinquens. Numquid, Jesu bone, non est resina in Galaad? Quare ergo non est sanata, Domine, contritio sponsæ tuæ (*Jerem. viii, 22*), vulnus et livor et plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo? (*Isa. i, 6*.) Potasti, Domine, satis dilectam tuam vino compunctionis? quando oleo fovebis, oleo sancto tuo? Oleum autem peccatoris non impinguabit eam. Nam et qui ex adverso sunt, oleum habere se jactant. Quid enim nisi oleum venditant, dum blandiuntur, dum pollicentur honores, dum munera proponunt? Oleum istud non sanat, sed magis scindit. Ideo, sicut vinum eorum, ita et oleum eorum. Æqua lance pensanda sunt verba et verbera eorum. Renuit consolari anima mea ab uberibus consolationis eorum. Ipsi enim sicut lamia nudaverunt mammas: lactant inde catulos suos (*Thren. iv, 3*), non Ecclesiæ filios. Ecclesia enim mammas suas habet. Idcirco in laudibus ejus statim sequitur: *Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa!* Revoca, Domine Jesu, filios tuos, qui aberrant, ad lactis hujus dulcedinem; ut ex ore lactentium perficias laudem, cum destruxeris inimicum et victorem. Ideo festina et ejice ad victoriam judicium, ut habitent in unum qui invocant nomen tuum: quoniam in hac unitate mandas benedictionem et vitam per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXI.

Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa! Pulchriora sunt ubera tua vino, etc. (*Cantic. iv, 10.*)

1. Leniter sunt a nobis perstringenda nunc ubera sponsæ, quæ superius non uno in loco studiosius pressa sunt; et nescio an ex toto expressa. Fortasse et modo tacta novum aliquid nobis effundant, Quis non avide et cum spe bona ad ubera currat, quæ sic sponsus laudare curavit? Hæc ubera sunt, quorum nos Petrus quasi modo genitos infantes lac concupiscere hortatur (*I Petr. ii, 2*). Et commendatio præsens nonne vim quamdam invitationis videtur obtinere? *Quam pulchræ sunt, inquam, mammæ tuæ, soror mea sponsa!* Non est simpliciter et sine expressione laus tanta profusa, sed ipse pronuntiationis modus admirationem et oblectationem proferentis demonstrat. Quæ tamen est hujus ordinis ratio? Cur post oculum et crinem statim ad mammas sermonem

(4) Non alius hic num. 8 pungi videtur, quam Alexander III, cui objectus fuit a Friderico imperatore antipapa Victor. Hunc auctor destructum cupit in fine sermonis: ubi *ultorem* antea legebatur, non *Victorem*, quæ genuina lectio est ex codice Vallis-Claræ.

deflectit? aut cur in illis unitas commendatur, in his commemoratur pluralitas? Mihi quidem in capitulo superiori mentis quidam et cogitationum excessus ad Deum videtur innui; sobrietas vero et temperantia ad parvulos in isto. Ibi unum necessarium est; hic sollicitudo, et sermo doctrinæ partiendus in plura. Ibi intemperantia fervidi amoris et collecta in **102** unum, et constricta, et penetrans, ipsum dilecti pectus sauciat: hic temperata doctrina, et sermo sobrius lacteo quodam pota parvulos satiat. Vides quomodo nihil medium relinquitur in laude sponsæ: sed cum Paulo aut mente excedit Deo, aut condescendit nobis. *Charitas enim, inquit, urget nos* (II Cor. v, 13, 14). Ad quid urget nos? Numquid ad excessum? Non utique ad excessum, sed ad condescensum, Res illa est voti, hæc obsequii: illic intemperantis affectus summus, hic contemperantis. Bonus odor plane haurire ibi, et hic exhauriri. Primo ibi infundi, postea hic effundere: inebriari ibi, et hic inebriare. Bona vicissitudo talis, si tamen modo talis.

2. Ordinatione tua, Domine, hæc vicissitudo perseverat, vicissitudo contemplationis et consolationis. An non beatus, cui omnia vitæ momenta in hoc decurrunt, ut vel Christo vulnera charitatis infigat, vel pietatis ubera porrigat subditis? Ego, si quando (si tamen aliquando) inebriatus ab ubertate domus tuæ, Domine, distenta ubera inde reportare videor; tot, tam variis et tam molestis exsiccantur negotiis incurrentibus, ut mox arentia reddantur, quæ prius eruditionis et gratiarum ubertim lacte rorabant. Felix quidem qui sancta interpolatione aliqua talia in se continuat studia, ut vel in ipsum (ac si ita dicam) sapientiæ cor et secretarium penetret; aut ubera inde referat voluptatis illius ubertate referta. Sponsa plane est, quæ novit hujusmodi variare vices. Ideo in laude ipsius post contemplationis excessum, de consolationis et doctrinæ uberibus sermo statim contextitur! *Quam pulchræ sunt mammæ tuæ!* Purus oculus, et pulchræ mammæ. Ille sponso, et hæc filiis sponsi. Ille ideo unus dicitur, hæc plures; quia varia debet esse uberum temperatura, pro sugentium qualitate diversa. Vide quomodo Paulus Judæis factus est Judæus, et iis qui sine lege erant, quasi et ipse sine lege esset, infirmus infirmis (I Cor. ix, 20-22). Nonne velut tot applicat discipulis ubera, qui se in tot transformat genera? Quid aliud molitus est temperatura tam multiplici, nisi ut leniter et lactis more teneris auditorum ejus doctrina influeret animis? Tot videtur abundare mammis, quot modis arte ingeniosa capacitati se infirmorum coaptabat. *Factus sum, inquit, in medio vestri tanquam parvulus in medio parvulorum, quomodo si nutrix foveat filios* (I Thess. ii, 7).

3. Et si vultis, duas vobis mammæ maternæ pietatis assignabo; imo idem ipse Paulus assignat, cum dicit quia *pietas ad omnia utilis est, consolationem habens vitæ quæ nunc est, et futuræ* (I Tim.

iv, 8). His uberibus geminis erga subditos abundare debet, qui doctoris et patris in Ecclesia locum occupat; his muniri mammis a dextris et a sinistris, ut qui ei commissi sunt potentur a lacte, et satientur ab uberibus consolationis ejus. Harum alterum reputa sinistram, alteram dextram: sinistram, in temporalibus subsidiis; dextram, in spirituali consolatione: qui miseretur, in hilaritate; qui tribuit, in simplicitate (Rom. xii, 8). Qui juxta Apostolorum principem gregi commisso providet non coacte, sed spontaneæ (I Petr. v, 2), mammam hic sinistram exhibet: et Ecclesiæ promittitur in prophetia Isaïæ, quod *regum mamilla* lactabitur (Isai. lx, 16). *Mamilla*, inquit, et non Mamillis, eo quod regum est temporalibus præcipue bonis Ecclesiam fovere; hæc enim sinistra ejus est, in qua sunt divitiæ et gloria (Prov. iii, 16). Dextra quidem mamilla sic nos Paulus informat: *Consolamini, inquit, pusillanimes* (I Thess. v, 14); et, *Consolamini eum qui hujusmodi est, ne abundantiore tristitia absorbeatur* (II Cor. ii, 7); item, *Vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis* (Galat. iv, 1). Et, ut ita dicam, sunt qui sinistram tantum mammam ex officio habent, sicut ii, quos supra diximus, reges et principes. Et sunt quibus ex officii, sui jure impendit dexteram maxime præbere mamillam, sicut sacerdotes Domini et doctores, quorum labia custodiunt scientiam, et lex Domini requirenda est ab eis (Malach. ci, 7). Hi enim magis a subditis plebibus carnalia metunt, quibus spiritualia seminant. Qui vero possessionibus cunctis renuntiant, qui rebus temporalibus valedicunt, se suaque omnia monasterio tradentes, et ex toto in jus abbatis transeunt, nullam sui sibi curam relinquentes de cætero, tales utique gemino consolationis lactandi sunt ubere. Ideoque neutro hoc carere debent qui talibus præsent, ne mutilum et velut detruncatum videantur pectus gestare, una **103** deformiter mamilla contentum. Qui vero utroque destituuntur, locum hunc in Ecclesia et sibi damnose tenent, et quantum ad alios periculose, ne forte lingua lactentis adhæreat palato, dum arentia sunt ubera matris. Peregrina est plane hæc laus ab illis in præsentia facta ad sponsam: *Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa!* Simulque advertite, quod non omnes pulchræ sunt mammæ. Non est enim speciosa laus in ore peccatoris (Eccli. xv, 9). *Fili, inquit si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis* (Prov. i, 10). Vide quomodo quorundam ubera non modo non vult speciosa haberi, sed vult suspecta. Idcirco ista commendat, ut bene noris ad quæ te debeas tuto conferre.

4. *Quam pulchræ sunt mammæ tuæ! Meliora sunt ubera tua vino.* Duo sunt quæ ponit in laude uberum istorum; pulchritudinem, et virtutem. Alterum convenit amanti; alterum lactenti. Quid enim lactentis refert, si pulchra sunt ubera, dummodo sint ubera, et redundantia lacte salubri? Pul-

chritudinem ergo pro se commemorat ; et lactis gratiam pro suis. Et si non ipse melius sapis, pulchritudinem ad conversationis venustatem refer ; ad doctrinam et eruditionem, quod restat in commendatione mammarum. Dulcius sugitur, ubi vita venustat sermonis virtutem. Et si spirituale aliquid vis, et expressum de pulchritudine earum audire, ad mulierum te studia mitto, quæ corporei decoris et cultus et operam gerunt, et assecutæ sunt artem. Quid enim magis affectant in ornatum pectoris, quam ne mammæ superexcrescant ; et deformiter fluitent, et pectoris ipsius occupent spatia ? Ideo excrescentes et fluitantes fasciis pectoralibus stringunt, naturæ vitio arte medentes. Pulchra sunt enim ubera, quæ paululum supereminet, et tument modice : nec elata nimis, nec tamen æquata carni reliquæ ; quasi repressa, sed non depressa ; leniter restricta, non fluitantia licenter. Hoc quidem exemplo qui verba bona, verba spiritualia [Al. consolatoria] debet proferre, mulierum imitetur et studia, et industriam. Castigato utatur sermone, verborum non fluitent ubera, non sine lege ferantur ; non pectus et quoddam secretarium mentis magis occupent, quam ornet ; non habeant plus materiæ quam gratiæ ; non plus carnis quam lactis. Purus et prudens sit sermo pro tempore. Accedat huc pietas, et pulchritudinis numeros teneat. Non habeat plus oris, quam pectoris, nec lactis fluxum patiat. Ex pectore debent ubera prodire, et inhærere illi, non ipsum converti in illa. Ex abundantia cordis os loquatur, loquatur ex illa, non totum effundat. Restrungenda sunt ubera, ne nimis exuberent. Videas aliquos dum verba consolatoria plus æquo sectantur, in vana devolvi : et dum auditores longo pertæsos silentio, et quasi quadam subtristes acedia exhilarare volunt, petulantis lascivia linguæ post utilia profluunt ad scurrilia, et modico frumento multum zizaniorum aut præseminant, aut superseminant. Loquuntur placentia, et doctrinæ panem in risu faciunt, sicut scriptum est (*Eccl. x, 19*) : sed paulo post risum, sine pane, sine pane verbi salutaris. Non est adulterandum verbum Dei (*II Cor. iv, 2*), nec admixtione corrumpendum peregrina. Suis sit contentum uberibus, uberibus utriusque Testamenti. Hæc tibi memoriter in pectore hæreant, hæc tibi consolatorium et quasi lacteum sermonem ministrent, ista suggerant quod alii sugant. De pectore tuo erumpant radicitus, ut non sint affectata quæ dicis, sed de puro et præcordiali prolata affectu, juxta illud :

Si vis me flere, dolendum est

Primo ipsi tibi.

(HORAT. *Art. poet.* vers. 102, 103.)

Compassionis et congratulationis affectus intus nascatur tibi, sed per Scripturæ sacræ verba, ac si ubera quædam, ad educationem audientium profluat. Pudice quidem, ut in re seria ; et petulantia absit, et serenitas adsit. Ad pulchritudinem enim mammarum accedit, si se paululum attollant, et tumeant,

modice tamen, ut habeant auctoritatis quantum sat est, austeritatis nihil.

5. Ideo et vino meliora dicuntur ubera. Sic enim in laude eorum statim sequitur : *Meliora sunt ubera tua vino*. Ubera gratiæ, ubera consolationis, austeritatis et duritia vino meliora sunt, quia efficaciora, et accommodata magis ad commutandum tristes et exasperatos affectus, et ad confovendum imbecilles et teneros. Facilius movent et fovent suavius. Verbum enim dulce, et mitigat inimicos, et amicos multiplicat (*Eccl. vi, 5*). Dulce Evangelii verbum, durum Legis. Et vide quomodo verbum dulce effera gentium corda convertit, et quasi marinos et salsos fluctus in lactis saporem. *Inundationem*, inquit, *maris quasi lac sugent* (*Deut. xxxiii, 19*). De apostolis hoc dictum est sub typo Zabulon et Issachar. Hodie qui amarus et turbidus fluit ? ne desperes, adhibe ubera, instilla lac, forte et ipse cras lacteus fluet. Quis scit si non modica stilla totam massam convertat ? *Dabit enim Dominus verbum evangelizantibus virtute multa*. Sterilis et infirma est severitas legis ; et sine gratia præcipit, et sine venia punit, utroque ubere caret. In præfiguratione hæc continet, sed in actu non exhibet. Memento non Legis, sed Evangelii ministrum te esse ; ministrum Jesu, qui in passione acetum, et in cœna vini veteris reprobavit acorem. Novatianus non habet mammam veniæ, nec Pelagius gratiæ. Ille naturæ inveteratæ et corruptæ bona prædicat, et ad justitiam sufficere dicit : hic divinæ naturæ bonitatem tollit, dum pœnitentiam negat. Ille, ut sic dicam, revocat petentes, hic non suscipit pœnitentes. Vetustatem ille propinat, hic austeritatem. Non habet ejus doctrina gratiæ lacteam novitatem, nec hujus dulcedinem. *Parasti*, inquit Psalmista, *in dulcedine tua pauperi Deus* (*Psal. lxxvii, 12, 14*). Pelagius dives est, non eget hac dulcedine : innascitur ei, non paratur. Pelagius dicit : Non indigeo : et Novatianus, Non indulgeo. Alter prædives est, alter prædurus. Para, Domine, para in dulcedine tua pauperi tuo, Deus : Tu para, tu repara, et non nisi in dulcedine tua. Magna multitudo dulcedinis, quæ de uberibus tuis, Domine, sugitur. Quoties post graves excessus ad ista accessi, pressi instantius ; et quantam lactis expressi copiam, tu, Domine, nosti. Ubi abundavit delictum, abundavit et gratia (*Rom. v, 20*). Sufficiebat mihi ut divitiæ computarentur, si vel mererer veniam : et ecce abundavit et gratia. Mammarum pressi unam, et utraque influxit ubertim. Ideo sponsa tua gratiæ lacte potata, et satiata ab uberibus consolationis, didicit et ipsa ubera magis præbere quam vinum. Meliora enim sunt ubera ejus vino. Vinum vetustate acescit : ubera totum novum, dulce totum effundunt. Denique et timor foras mittitur, et charitas nunquam excidit (*I Cor. xiii, 8*). Hoc est mandatum novum ejus, semper recens dulcedo. Non potest amor esse, et dulcis non esse.

6. *Meliora ergo sunt ubera tua vino*. Vinum non malum, sed ubera meliora Meliora quidem sunt,

mixturam tamen non refugiunt vini. Nam in sequentibus aliquanto post dicit: *Bibi vinum cum lacte meo* (Cantic. v, 4). Melius tamen si bibat lac solum, et sine vino: quia in vino terror est, in uberibus compassionis et gratiæ lene blandimentum. Nam vinum licet in bono valeat et soleat accipi; hic tamen ex collatione uberum aliquid durum et forte significare videtur. Meliora sunt ubera ejus vino; quia melior est dulcis et fraterna compassio, quam indignantis animi durus et immitis affectus. Quasi non habentes ubera Paulus notat, quos *sine affectione* vocat (Rom. 1, 31). Non potest in humano pectore uberibus carere pietatis sponsa sponso suo adhærens. Ipsi enim mons uber, mons incaseatus, mons coagulatus, mons pinguis. Quomodo de tanta lactis copia nil sponsa capiet, cui beneplacitum est in hoc monte habitare? Etsi in hoc monte sine intermissione habitare nondum possumus, recurramus frequenter: ascendamus, inebriemur uberibus. Sic enim Scriptura habet: *Ubera ejus inebrient te omni tempore, et in amore ejus delectare jugiter* (Prov. v, 19). Videte ad quem sensum uberum interpretationem deflectat: ad ebrietatem et oblectationem amoris.

7. Quid necesse est diutius in quærenda uberum ratione morari? magis vero quæramus ipsis inebriari. Meliora enim sunt ubera vino quia melior est misericordia super vitas (Psal. LXII, 4): melior est amoris affectio quam afflictio carnis, et lacteus potus spiritualis novitatis, compunctionis vino. Ibi enim ostenduntur et gustantur dura, dum vetus homo repellitur et destruitur: hic in novitate vitæ, divini favoris lactea capimus blandimenta, nec fugæ sed refugii significationem. Bonum quidem vinum, sed ubera dulciora: bona compunctio, sed melior unctio. Odor enim unguentorum tuorum super omnia aromata. Jam studia 105 vestra ad audiendum redintegrata video. Aviditatem vestram excitavit odor unguentorum sponsæ. Indiscreta quadam esurie illa vultis hodie uberibus superaddi: date inducias usque mane. Hodie sufficiant ubera, crastino accedemus ad unguenta, eo votis nostris præstante effectum, qui uberum et unguentorum sponsæ suæ et commendator est et dator, Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXII.

Meliora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata (Cant. IV, 10).

1. Exiguum est mihi olei et unguenti, fratres, et vos hodie vasa affertis tanta, tam vacua? Nec ducatis ad injuriam, quod vacua vasa vestra dico. Ego non inania per hoc, sed magis capacia volo intelligi, eo quod et avida, et idonea sint vobis ad capiendum ingenia. Quis ista implere sufficiat? Attenditis ad unguenta sponsæ, quanta sit illi aromatum copia: quasi non et instrumenti habenda sit ratio, per quod ad vos manare debent. Copiosa quidem materia, sed nihilominus attendite quid minister queat. Fiat quod vultis: non causabor inopiam, ne vos me non observatæ sponsionis incusetis. Instillabo mo-

dicum quod habeo olei vasis ingentibus, atque utinam aliquis Elisæus jubeat, cujus virtus nostro proventum bonum conatui tribuat (IV Reg. IV, 1-7). Quid ergo? nonne hic multi assident Elisæi, multi prophetæ, aut certe filii prophetarum? et hi omnes jubent; et si merita inferius essent, numerus ipse magni unius alicujus poterat vicem supplere, instillabo ergo aliquid de reliquiis unguentorum. Nam ipsa in capite libri copiose et sufficienter effusa meministis, et forte fæx illorum nondum est exinanita. Numquid et ego modo sum exhausturus illam? Ne speretis id a me: nec enim præsumo. Fertilis apud sponsam est unguentorum apotheca. Non est quod dicatis: Exhaustite, exinanite usque ad fundamentum in ea. Utinam contingat mihi in hac fæce infigi, nec solum pedem intingi in oleo, sicut scriptum est de Aser (Deut. XXXIII, 24). Fratres, si non memur in olei dolium, in unguentorum copiam, cum evangelista Joanne immergi, si non memur tam uberem unctionem; numquid desperabimus vel inunctionem, numquid saltem odorem? Nam et odor hic tantum commendatus est. *Et odor, inquit, unguentorum tuorum super omnia aromata*. Ubera prosunt ut crescas, unguenta ne deficias. *Meliora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata*. Et ut hodiernum capitulum cum hesterno copulemus, dicamus ubera tenerorum esse, unguenta fortium.

2. Conferamus inter se ista tria: vina, ubera, unguenta. In vino, veteris hominis defectio; in ubere, novi refectio; in unguentis, quædam delectatio. Vino carnalis sensus inebriatur, et consopitur, et obruitur; ubere novus nutritur; unguentis adultus deliciatur. In primo homo vetus conficitur; in secundo novus reficitur; in tertio jam appropinquans ad perfectionem ineffabili lætitia afficitur. An non ordo bonus, ut de refectioe ad delectationem accedas, post lactis primitias ad unguentorum delicias? Et a principio Cantici hujus utraque ista, unguenta et ubera, et commemorata et copulata sunt in præconiis sponsæ. Nec exigua horum gratia, quæ toties replicat in laudem dilectæ, non contentus commemorasse semel. Nonne delectatum putas laudibus istis, quas tanto affectu, tam frequenter recenset? Est et quod ad te trahas de tanta sedulitate iteratæ laudationis: invitationem tuam puta hanc iterationem. Curre et tu in odore unguentorum istorum; imo cura magis ut hæc in te unguenta redo- leant, ut et tu audire dignus sis, quia *odor unguentorum tuorum super omnia aromata*. Nec tantum semel hoc audias, sed iterato has tibi laudationes os dilecti loquatur. Recentia in te sint et quasi nova semper unguenta: non arescant, non exsiccentur, non exinaniantur. Oleum exinanitum nomen dilecti. Sed vide ut exinaniatur usque in te, non exinaniatur a te. Bonum est, si cum sponsa inchoes ab unguentis: sed non bonum nisi consummeris in unguentis. Alioquin tibi dicit Paulus: 106 *Cum spiritu cæperis, nunc carne consummaris* (Galat. III, 3).

Bene ungeris, si spiritu ungeris. Ideo sic ungere, ut caro in te immutetur propter oleum. Oleum non immutetur aut minuatur propter carnem. Oleum, imo et unguentum non de capite tuo discedat, sed exuberet et descendat usque ad pedes : quia utraque in Christo Jesu non tam uncta quam perfusa sunt unguento. Intret oleum interiora tua, ipsis imbibatur affectibus, ut carnalitas omnis in te mutetur propter oleum. Erit enim quando et caro immutabitur propter oleum. Unctus est et perfusus oleo lætitiæ præ consortibus suis (*Psal. XLIV, 8*). Ideo solus ante resurrectionis tempus dicere potuit : *Caro mea immutata est propter oleum (Psal. CVIII, 24)*. Jure anticipavit communis horam immutationis caro immunis a carnalitate. O hora optabilis, o dulce unguentum, quando et per quod caro dissoluta ascendet in incorruptionem ! Nam ante illum statum quidni descendat in corruptionem ?

3. Vidistis hesterno die, fratres, aspexistis lacrymabilibus oculis carnem miseram commutatam, carnem descendentem de corruptibilitate in corruptionem : et quidem satis lente et cum mora descendentem, nec posse penitus corrumpi. Videbatur velle, corpus quod occupaverat, hæreditate possidere ipsa corruptio ; et ne desineret putrescere, non sinebat perputrisse. Cobibebat vires, quasi nollet substantiam celeriter consumere, ut diutius inficere posset. Nam, cum fuerit caro redacta in pulverem, quid habet ultra corruptela quod faciat ? *Omnis caro fenum, et omnis gloria ejus quasi flos feni. Exsiccatur fenum, et cecidit flos (Isai. XL, 6, 7)*. His verbis propheta velocitatem defectionis expressit, qua facile caro florida et vitali pubescens calore, et roseo colore pulchra, sed de terra succisa viventium, exsiccatur quidem subito, sed non putrescit tam cito. Ergo feni collatione celeritatem subitæ commutationis ostendit, non lentæ et putridæ corruptionis expressit horrorem. Videres in illo cadavere ossa quæ tecta fuerant, quædam denudata, quædam quidem adhuc non tam tecta quam polluta et involuta putredine. Grassabatur in carne misera longa corruptio, et attingens a fine usque ad finem fortiter, miserabiliter dissipabat omnia. Poteram et ego dicere : Disponebat omnia carnis ejus, eo quod dissipatio illa nutui divinæ dispositionis serviebat. Misera commutatio, sed pulchra ratio, qua Deo placuit ut carnis gloria non nisi per putredinem deducatur in pulverem. Sæviat mors, sæviat et grassetur ipsa corruptio in carnem humanam : depopuletur eam quantum potest, deducat eam primo in saniam, deinde in cinerem. Nam huc usque potest, et non amplius, quam in pulverem deducere, scilicet carnis gloriam : Non ad nihilum consumere valet carnis substantiam, nec penitus consumere, nec perpetuo possidere. Donec atteratur cælum, non consurget (*Job, XIV, 12*), sed tamen tunc consurget. Tunc enim effundet Dominus de Spiritu suo super omnem carnem (*Joel. II, 28*), tunc caro sanctorum erit immutata propter oleum, eo quod Spiritus Domini unxe-

rit eam. Omnes enim resurgemus, sed non omnes immutabimur (*I Cor. xv., 51*).

4. O quanta virtus unguenti illius, a cujus facie corruptionis tam vetustæ jugum computrescet, et caro quæ consumpta fuit a suppliciis, revertetur ad dies adolescentiæ suæ, adolescentiæ quæ non discedat alia ætate succedente. Efficax omnino unguentum, per quod tam inveterata sanabitur contritio, et tam annosa sanies in sanitatem incorruptibilem convertetur. Ecclesiæ proprium est hoc unguentum : ideo Christiani dicuntur filii ejus a Sponso suo Christo, id est uncto. Et jam accepimus hoc unguentum in Baptismate. Sed sicut ibi operatum est ad sanctificationem, ita et in fine temporum operabitur ad gloriosam illam immutationem, quando caro immutata erit propter oleum. Quis scit si non interim morbus sinatur desævire, ut ex violentia morbi virtus declaretur remedii ? Bene ergo unguenti hujus odor commendatur, eo quod gratiam ejus, ac si de longe adhuc, odoramus. Quod aliud dabis antidotum tam efficax ad mitigandum omnem mentis, quæ potest accidero, desolationem, quomodo fidissima spes est resurrectionis futuræ, et felicitatis illius commutationis ? Non habet doctrina Gentilium resurrectionis credulitatem, et Judæorum traditio non tenet **107** qualitatem. Illi non credunt ; isti minus plene, sed parum pure de spirituali resurrectionis gloria, et angelica similitudine sentiunt. Gentiles unguenti hujus odorem non trahunt : Judæi, quidem non ipsum et proprium, sed nescio quem alium et adulterinum pro eo. Apud solam Ecclesiam unguenti illius odor et integer, et proprius existit. Ideo odor unguentorum ejus super omnia aromata.

5. Bona unguenta, impassibilitas et patientia. Per illam caro resuscitata lædi non poterit : per istam mens pia inter provocationes et injurias illæsa consistit. Per illam quieto et inconcusso jure carnis nostræ terram hæreditate possidemus : per hanc vero, ipsam animam. *In patientia, inquit, vestra possidebitis animas vestras (Luc. XXI, 19)*. Ipsa patientia quid aliud est, nisi velut quidam futuræ impassibilitatis odor ? Illic mala nulla inferuntur : hic vero patientiæ beneficio, ac si unguento quodam mitigatorio, etiam quæ illata sunt, non sentiuntur. Efficax et utile omnino unguentum, quod et inter carnis vexationes animum ab injuria tuetur, et continet ne fatiscat, ne deficiat, ne laboret. Ego utilitatem unguenti hujus prædico, tu forte voluptatem quæris. Ne in hoc quidem deero, et adhuc vobis excellentiorem unctionem demonstro. *Omne gaudium, inquit, existimate, fratres, cum in tentationes varias incideritis (Jacob. I, 2)*. An non tibi videtur excellentiori unguento perfusus, qui novit in adversis gaudere, quam qui didicit in ipsis non contristari ? Minus enim est quo dolor excluditur, quam quo lætitia suadetur. Denique et inimicos non modo tolerare, sed et amare jubetur sponsa Christi. *Diligite, inquit, inimicos vestros (Luc. VI, 35)*. Bona ergo ejus

unguenta, quæ in tristibus lætitiâ redolent, et hostibus dilectionem præstant. Dilectio enim major est omnibus sacrificiis et holocaustomatibus. Ideo odor unguentorum tuorum præcellit omnibus aromatibus. Bonum plane orationis aroma, bonum incensum; sed audi quid Evangelium præferat: *Si offers, inquit, munus tuum ante altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, dimitte ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo* (Matth. v, 23, 24). Advertis satis quomodo unguentum reconciliationis aromati præfert orationis. Quid est reconciliatio, nisi iterata animorum dissidentium conciliatio? Et de conciliatione et charitate fraterna dicit tibi Psalmus: *Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum!* (Psal. cxxxii, 1.) Hæc est excellentior via juxta Paulum, et aliis major charismatibus (I Cor. xii, 31, et xiii), quasi cunctis aromatibus. Unguentum hoc descendit de capite in barbam et oram vestimenti (Psal. cxxxii, 2). Christus enim caput nostrum prius dilexit nos, ut nos diligamus eum.

6. Ideo et sponsa se currere dicit in odore unctionis, id est in æmulatione dilectionis. Non dicit, Unguenti; sed, *unguentorum*: eo quod gemina sit dilectio. Una, qua diligimus ipsum, quoniam ipse prior dilexit nos: alia, qua diligimus invicem, sicut et ipse dilexit nos. Utriusque dilectionis habemus ab ipso et exemplum et donum. Ipse enim dilectionis et viam monstrat, et ministrat virtutem. Ideo scriptum est: *In odore unguentorum ejus curremus* (Cantic. i, 3). Ipsa connexio et suavitatis, et amor Patris, et Filii, et mutua complexio per Spiritum amborum, nonne grato nos odore perfundit, et ad similem nos invitat æmulationem, ut et nos unum simus, sicut et ipsi unum sunt? Felix quidem qui sequitur et currit in odore charitatis illius, suavitatis illius, dilectionis illius, unctionis illius. Ipse enim Spiritus utrosque quasi perungit, quos tanta amoris dulcedine conjungit. Imitemur unctionem istam, curramus in ejus odore. Divinæ illius et essentialis unitatis æmula est, et quasi imago fraterna charitas, et quædam velut umbra unguenti illius et dulcedinis, et amoris mutui. *Ecce enim quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum! Sicut unguentum in capite, quod descendit* (Psal. cxxxii, 1, 2), etc. Atque utinam de capite nostro, quod sursum est, quædam unguenti istius in nos umbra descendat, ut et ipsi audire mereamur, quoniam

A potest gratis suscipi, quod non cum gratia offertur. Charitas radix est: quasi rami virtutes cæteræ de illa pullulant; et ideo pinguedinis illius participes esse debent. Quid prodest ramus in bona oliva, si non in eo sentitur radicis pinguedo et gratia? Ita quidem nec virtutes, nec opera virtutum, si non in eis charitatis et dilectionis virtus redoleat.

7. Maria, cujus etiam modo tibi nomen de Evangelio sonuit, quid in ea aliud quam dilectio redolebat? *Dimissa sunt ei, inquit, peccata multa, quoniam dilexit multum* (Luc. vii, 37, 48). Bonus hujus unguenti odor, cujus gratia veteris corruptelæ fetorem delevit omnino, et totam Ecclesiæ domum suavitate grata perfudit. Dum esset Rex in accubitu suo, nardi pistici alabastrum confregit, et effudit super caput recumbentis (Marc. xiv, 3). Et nardus illa dedit, et adhuc dat, et in finem sæculi dabit odorem suum. Bonum in ara pectoris sui Christo domino incendit aroma, ac si unguentum exinanitum cor ejus, et liquefactum flamma charitatis. Sepulto Domino, vide quam officiosa, quam sedula monumentum frequentat. It et redit, videt angelos, apostolos invitat, abeuntibus illis non abiit illa. Ardens est, inquit, cor meum; desidero videre Deum meum: quæro, et non invenio eum. Nonne tibi anxietas ista quærentis, eximiæ dilectionis videtur odorem spirare? Hæc verba dum in ejus memoria cantantur, nonne qui cantant et ipsi quoque inflammantur? Denique et ipse Jesus, qui desideratur, unguenti illius fragrantiam odoratur; et quasi currit ad iliam in odore vehementis amoris. Quidni ad cognata libenter recurat unguenta? Quasi in matutino festinat ad illam, et surgens mane prima sabbati, primo apparet Mariæ (Id. xvi, 1-9), et ungit eam oleo lætitiæ præ consortibus suis, dum se jam resurrexisse manifestat in gloria. Jam aromata illius in unguenta convertit, et desideria ejus in delectationem commutat.

8. Aroma mihi videtur offerre, qui orat et optat. Tunc autem unguento perfunditur, cum ejus quem amat, potitur copia, cum præsentia delectatur. Bonum quidem orare et desiderare Dominum; sed amare, et habere, et frui melius. Et, ut ita dicam, cum non habes, bonum est mendicare, sed melius manducare. Si potes absentem amare, quanto magis cum adest, cum copiam sui indulget, cum experientia dulcis alimenta ministrat amori? Tunc enim et spiritualius et profusius ungitur anima, cum illi qui unctus est spiritu et virtute, arctius jungitur. Tunc præcipue dilecto placet, tunc suaviter redolet, cum tota fuerit in ipsum transfusa, cum adhærens illi, unionis fragrat unguento, unguento illo quod de sponso redundat in sponsam. Jucunde omnino et suaviter redolet cohabitatio ista in unum, *sicut unguentum in capite, quod descendit, etc.* Ideo odor unguentorum ejus super omnia aromata. Et si unguenta ipsi etiam sponsæ alia sint; nulla talia sunt, quale illud quod descendit in ipsam, hora ha maxime qua dilecto cohæret, quando inter ejus

ubera moratur, quando cubat in secretario cordis : denique quando rex est in accubitu suo, tunc nardus sponsæ spargit odorem suum, odorem bonum super omnia aromata, odorem sponsi, magis vero odorem sponsum. Ipse est enim dilectæ suæ unguentum, ipse est odor : nam ipse in dilecta sua complacet sibi, ipse redolet. Atque utinam unguentum hoc de capite nostro non discedat, et odoris ejus fumus ascendat de cordibus nostris in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXIII.

Odor unguentorum tuorum super omnia aromata.
(Cant. iv, 10.)

1. Dies ista Dominicæ Resurrectionis annua celebritate sollemnis, de unguentis repetito tractatu me compellit instaurare sermonem. Veniunt hodie mulieres cum aromatibus (Marc. xvi, 1), venit et Nicodemus ferens mixturam myrrhæ 109 et aloes quasi ibras centum (Joan. xix, 39) : Maria Magdalene ipsa prævenit ungere corpus Jesu in sepulturam (Marc. xiv, 8). Videtis quanta mysteria celebrantur in unguentis. Magna mysteria, et quis ad ista idoneus? Quis digne unguentorum assignabit distinctionem, proprietatem exponet? Disputatio hæc experientis est, non conjicientis. Non est enim facile cuiquam de unguentis tractare, nisi quem ipsa docuerit unctio. Hodie unctus est Dominus oleo lætitiæ præ consortibus suis, non tamen sine consortibus suis. Quomodo enim consors est, qui non congratulatur, non congauget, qui resurgenti non consurgit in novam lætitiæ? Opportuna quidem occasio de unguentis vobiscum disserere, sed multo magis opportuna unguentis redolere. Vos exigitis a me sermonem, et ego a vobis unguentorum odorem depono. Qua ratione cum sanctis mulieribus Domini Jesu frequentatis monumentum, si nullum spirituale defertis ad illud unguentum? Caro Domini hodie gloriose est immutata propter oleum. Nonne condignum videtur ut corda nostra immutentur et convertantur in oleum spirituale, in oleum exultationis et lætitiæ? Institueram de unguentis sermonem, et ecce disputatio nostra hæsit in oleo. Et quid oleo cum unguentis? Multum quidem, et si non per omnem modum idem est, accedit tamen ex parte aliqua et assimilatur eis. Oleum enim, quamvis non fragrat, mitigat tamen : non bene olet, sed bene ungeris ex eo. Hic autem non tam unctionem quam odorem commendat in unguentis sponsæ. *Et odor, inquit, unguentorum tuorum super omnia aromata.*

2. Non omnis anima odoriferis abundat unguentis, sicut et mulier illa in Regum libro loquitur ad prophetam : *Non est in domo mea nisi paululum olei quo ungar* (IV Reg. iv, 2). Non habet hæc mulier unguenta odoriferis speciebus composita, sed oleum ad unctionem simplex et exiguum. Maria Magdalene, non Legis, sed evangelica mulier, unguentum defert nardi spicati pretiosi, nec exiguum, sed libram integram (Joan. xii, 3). Et ipse Simon redarguitur a Domino, quod nec oleo quidem caput ejus perunx-

rit, cum illa caput ejus perfuderit unguento (Luc. vii, 46). Vides quomodo unguenta oleo præferuntur, et odorifera unguenta? Nam præter hoc quod unctionis habent effectum, quodam odoris spiritualis beneficio prærogant. Unctio quidem parciore est, sed fragrantia se diffundit in plures. Etiam qui solus ungitur, non solus odorat. Virtus ista communis est, si in omnes se spargit. Ergo unctio tibi, odor et aliis et tibi. Bene ungitur et bene redolet, qui diligit bona coram Deo, et providet bona coram hominibus. *gaudete, inquit Paulus, in Domino semper; et iterum dico, gaudete : modestia vestra nota sit omnibus hominibus* (Philipp. iv, 4, 5). Gaudium ad unguenta, modestiæ notitiam ad odorem refert. Audi quomodo ipse Paulus odorem ad notitiam trahit. *Et odorem, inquit, notitiæ suæ per nos manifestat in omni loco* (II Cor. ii, 14). Bonum ergo unguentum et bonus odor, spiritualis in Domino exultatio, et modesta exhibitio : lætitia et notitia. Bene ungitur, cui Dominus in conscientiæ interioris gaudio placet, qui delectatur in ipso : et bene olet qui cum Paulo omnibus per omnia placet (I Cor. x, 33), et non placet nisi in Domino ; in cujus modesto habitu, discreto opere, sermone docto, interioris alacritatis et gratiæ fragrant unguenta. Bene ungitur, qui gloriatur in Domino : et bene olet, per quem Dominus glorificatur coram hominibus. Et ipsi qui redolet, odor suus suaviter fragrat, si non gloriatur se ipsum commendari, sed per se Dominum.

3. *Odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Vultis ut inter unguenta et aromata differentiam vobis assignem? Ipse ergo sermo Cantici distinguere videtur, non reprobans aromata, sed unguenta præponens. Quantum ergo in consimilibus et conjunctis rebus invenire distantiam possum, unguenta videri possunt dona gratiarum quæ in Spiritu sancto conferuntur : aromata vero ipsa officia quæ devote referuntur. In operibus et in officiis honestatis quædam naturalis species grata est, in unguentis gratia Spiritus. Dominum Jesum legis unctum spiritu et virtute : ita et sponsam ejus in hoc decuit assimilari, ut et ipsa spiritu et virtute ungetur. Bona quidem sunt aromata virtutum, et per se redolere videntur : sed cumulatione gratia fragrant, cum de unctione Spiritus suavitate 110 asperguntur odore. Opera ipsa et virtutes cum his qui foris sunt communia nobis esse possunt, unguenta non possunt. Denique etsi per se pulchra sunt, plus placent cum procedent de Spiritu. Quomodo videntes opera bona glorificant Deum, nisi quia intelligunt quod ipsum opus bonum et a Deo venit, et ad ipsum vadit? Si qua sane in me bona sunt, gratiora mihi quidem sunt, cum deputantur gratiæ Christi, cum ejus in me unctio commendatur, cum Spiritus redolet, magis quam cum naturalis arbitrii prædicatur facultas, aut fructus industriæ. Denique sine unctione Spiritus, et natura libertate destituitur (5),

(5) Vide serm. 39, nn. 3, 4.

et virtus veritate, et pus merito. Nam sine gratia Spiritus et fide Christi, et voluntatis conatus effectus caret, et virtus quæ videtur fucata est, et opus æternæ mercedis non assequitur fructum. Ideo *odor unguentorum tuorum super omnia aromata*. Etenim qualiacumque aromata fuerint, non meræ suavitalis spargunt odorem, nisi cum in eis spiritualis gratiæ redolent et redundant unguenta.

4. Vultis ut aliquod vobis unguentum proponam, cujus odor super omnia ecclesiasticorum donorum excellat aromata? Quis odor in Ecclesia suavius fragrat odore misericordiæ et remissionis? Quanti cucurrerunt in odore unguenti istius, et per hoc Christo concorporati et agglutinati sunt? Bene redolet quod veteris corruptelæ et peccati ab antiquo inoliti sub momento delet fetorem. Mulier illa quæ erat in civitate, Maria nomine, quam fetida erat quando accessit ad pedes Jesu in domo Simonis leprosi! quantum ipsi fetebat Simoni, qui præsentia ejus non sustinuit horrorem portare! quam fetida, inquam, accessit ad Jesum! et ecce jam in toto mundo et pœnitentiæ, et dilectionis, et gratiæ, quam reportavit, spargitur odor. Non est sera gratia Christi: in ipso convivio quo mulier hæc Domini pedes rigavit, tersit et perunxit, et lota et extersa et peruncta est, et ipsius Domini testimonio Pharisæo præfertur (*Luc. vii, 37-50*). Non est enim parca clementia Christi, nec pigra quidem: plus rependit, et sub hora rependit. Quid mirum si pœnitenti occurrit indulgentia, ubi ad pœnitentiam patientia adducit? Mulier illa deprehensa in adulterio et relicta in medio, vide quomodo clementiam Jesu redolebat, quæ mœchiæ culpa prius fetebat (*Joan. viii, 3-11*). Revolve Evangelium; ubique Jesum invenies et citum et copiosum ad veniam. Denique etsi quadriduanus mortuus est, et publicati criminis fama jam fetet: ubi Jesus evocat et educit de tumulo pravæ consuetudinis, ubi Jesus solvit, et remissionis infundit unguentum; statim a facie ejus fugit omnis fetor antiquæ putredinis. Quis enim retrahabit quod non imputat Dominus? Quis tenebit errata quæ ipse remittit? Non potest male olere quod ipse abolet. *Domine* inquit Martha, *quadriduanus est, et jam fetet* (*Id. ii, 39-44*). Erras, Martha, Jesus non tam fugit fetida, quam solet ipsum fetorem fugare. Exemplum dedit Ecclesiæ suæ, ut, quemadmodum ipse fecit nobis, ita et nos invicem faciamus: hæc illi reliquit unguenta.

5. Quanti desperantes semetipsos tradidissent immunditiæ omni et avaritiæ, omniumque vitiorum præcipites se dedissent in gurgitem, si non medicaminis hujus retraherentur odore? « Tribularer, inquit, si nescirem misericordias Domini » (*Resp. Eccl. Dom. 1 Quadrag. juxta Brev. Rom.*): misericordias in capite, et misericordias in corpore ejus quod est Ecclesia. Nam et ipsa accepit a Domino, quod et filiis tradit: ipsa, inquam, accepit misericordiam in munere; ipsa etiam in mandato, ut sit ministra miserationum. Bonum quidem misericor-

diam ministrare, sed melius misereri. Misericordiam, quam debes ex loco, ex animo solve. Exprime in te Christi affectum, cujus officium et vicem suscepisti. Minister es ejus qui dives est in misericordia. Noli in alieno prædurus inveniri. Eroga conversis tuis unguenti hujus mensuram in tempore. Si in alieno infideles estis, quod vestrum est quis dabit vobis? Affectus tuus sit misericordiæ: nam Domini est effectus veniæ. Qui læsam conscientiam gestat, tectum [*al. cæcum*] vulnus sub pectore, tuto se tibi committet, si penes te unguenti hujus odorem præ-senserit. *Si sciretis quid est, Misericordiam volo et non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes* (*Matth. xii, 7*). Non sic tu, Domine, non sic; non modo non innocentes, sed ne nocentes quidem condemnas, sed emendas eos. *Emendabit, ¶ ¶ ¶ inquit, me justus in misericordia, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum* (*Psal. cxl, 5*). Distinguit hic Psalmista inter oleum et oleum: inter oleum adulationis, et oleum miserationis. Illud demulcet et sauciat: istud demulcet et sanat. An non tibi super omnia aromata bene redolet unguentum, per quod universa delicta tam facile delentur? Filius ille junior in se reversus, unguenti hujus uberem copiam odoratus est in patre de regione longinqua, et inter greges porcorum patris ei cœpit fragrare clementia. Ideo attractus est, et currere cœpit ad patrem in odore unguentorum ejus. Vide facilem, vide profluam Domini Jesu gratiam: cum pœnitente filio gaudere eum oportet et epulari (*Luc. xv, 11-32*). Manet in domo Zacchæi, publicanum in discipulatum asciscit (*Id. xix, 2-10*): et cum Lazaro post tumulum instaurat convivium (*Joan. xii, 1-2*). Quibus propitiatur, improperare nescit: dimidiata uti non novit clementia; familiaritatis in gratiam suscipit quibus indulget.

6. Bonum ergo misericordiæ unguentum, quod peccata remittit, prævenit merita, comitatur, accumulatur: super omnia fragrat aromata, eo quod omnis Ecclesia sanctorum plus misericordia quam meritis nititur. Denique remissionis unguentum ultimum Sacramentum. Unguentum hoc et peccatoribus et justis et commune et commodum est. Nam sunt alia quædam specialia sanctorum, et solis ipsis accommodata. Sunt enim unguenta quæ sanant: sunt unguenta quæ fovent: sunt unguenta quæ sanctificant: sunt quæ delectant. Et prima quidem ægritudinem depellunt; secunda jam sanis conferunt alacritatem; tertia sanctificant in opus ministerii, sicut regium, et sacerdotale unguentum: quarta non jam in opus sunt, sed in otium; non in administrationem, sed in amorem, sed in gloriam, sed in delicias, sed in usum sponsi et sponsæ. Bonum est commorari in unguentis; sed quoniam alibi satis disputatum est super unguentorum distinctione (6), unguendi modos nunc breviter distinguamus. Alii

(6) Bernardi, serm. 10 in Cant.

tanguntur, alii asperguntur, alii inunguntur, alii perfunduntur. Relege Pentateuchum, Evangelium revolve; et diversitates istas unguendi, quas corporaliter et exterius factas advertis, ad mores deflecte. Non ego nunc de natura unguentorum, sed de mensura ago unguendi. Et alii quidem semel, alii sæpius, alii semper unguenta frequentant. Bona quidem copia, si adsit et gratia. Neutra deesse videtur in unguentis sponsæ, nec suavitas nec ubertas, quorum odor omnia aromata superat.

7. Ad Ecclesiam generaliter hanc laudem derivavimus: ad specialem aliquam in Ecclesia personam declinemus sermonem, quæ singulari quodam amoris et familiaritatis beneficio, sponsæ debeat nomine censer, in qua non modo necessitatis, sed dignitatis et voluptatis ubertim unguenta aspirant. Non hanc crediderim ego sacro unguine vel tactam in parte, vel respersam per partes, sed perfusam et perunctam abundantius in sponsi delicias. Copiosæ penes hunc sponsum aromatum cellæ eructantes ex hac in illam, sicut regales oportet habere divitias. Sed credibile est excellentioribus reginam unguentis redolere. Nihil tamen nobis de virtute unguentorum exprimitur, præterquam quod solus odor commendatur in ipsis. Non eloquitur quid efficiat unctio, delicias solas memorasse contentus, et eas delicias quæ spiritualem magis charitatem accendunt. Unctio solo tactu sentitur, cum fuerit carni superfusa. Odor vero, tactum diffugiens, tantum spiritu sentiri se patitur. Et unguenti quidem liquor sensim in inferiora liquatur: odor vero cum omni facilitate superiora petit, cerebro illabitur, sensuum sedem dum occupat, recreat. Multo ergo subtilior et sublimior, multo magis unguentorum est odor quam liquor. Et in blandimento sponsæ magis delicata et magis accommoda spiritualibus oblectamentis, et sæculentiæ minus habentia oportuit commemorari. Aliæ unguentis et oleo indigent, ut motus carnis aut mitigent aut immutent. Hæc autem jam non in carne, sed in spiritu, ut Domini spensam decet, spiritualibus abundat deliciis. *Odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Etsi solus odor commemoratur, forte non solus operatur: operatur et unctio. *Qui sunt Christi,* ait Apostolus, *carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis (Galat. v, 24).* Ubi unctio est, non videtur crucifixio necessaria. Illa mortificat, et hæc immutat. Et quidem crucifixio dolorem sensum habet, unctio lenitatem. Suavis unctio est, efficax tamen, quæ sine læsione oleo exsultationis et lætitiæ a corruptione carnem illæsam conservat, corruptionem aufert, et cruciatum non importat. Domini Jesu passionem unguenta præveniunt, unguenta subsequuntur; ut discas et tu carnis tuæ, si quis est, cruciatum unguentorum exuberantium perfusione lenire. Bis unctus est, ut et crucis non sentiret injuriam; et resurrectionis suæ novitatem consequeretur, et ut quasi per hoc sacramentum spiritualis unctionis gratiam commendaret. Bonum ergo un-

guentum, cujus, ut sic dicam, liquor carnem immutat, et odor spiritum recreat.

8. Et ut summatim hæc recapitulemus, unctio est mentis exsultatio; odor, oratio. Unctio, spiritualis lætitia; odor, quædam eorum quæ animo gestantur, exterior per famam notitia: unctio, interna delectatio; odor, quoddam de gaudiorum experientia desiderium suaviter profluens. Ideo *odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Omne enim orationis incensum, et desiderii vehementiam excedit desiderium illud quod de cœlestium blandimento gaudiorum gignitur, et concupiscentia quæ de Spiritus unctione quasi suavissimus quidam odor ubertim exhalatur. Bonum hoc desiderium, quod vim habet orationis, et non habet afflictionis molestiam. Sponsa est, cui privilegium hoc unguenti et odoris defertur. Quid mirum si præcellentius redolet, quæ specialius ungitur? quid mirum si avidius optat, quæ gustat suavius? Equum enim est ut amplius oret, quæ arctius hæret. Adhærens Sponso, unus cum illo effecta est spiritus. Idcirco nennisi Spiritus redolet in ea, qui unxit eam, et orat pro ea affectibus inenarrabilibus. Propterea odor unguentorum ejus super omnia aromata. Et in Apocalypsi legis *phialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum (Apoc. v, 8).* Aromata, sicut Exodus docet, geminos in usus distribuuntur; id est, chrismatis, et thymiamatis (*Exod. xxv, xxx*).

9. Nonne tibi videntur etiam nunc in laudibus sponsæ hæc utraque conjungi? Unguenta ejus, et unguenta sunt, et odorifera valde: odor enim eorum super omnia aromata. Unguentum, ut dictum est, donorum perceptio: odor, de perceptione actio gratiarum, desiderium æternorum, et quidam inter sublimia bona sensus humilis. Oratio enim humiliantis se, ipsas nubes penetrat (*Eccli. xxxv, 21*). Vides quomodo ascendit odoramentum humilis orationis? Ascendit Pharisæus ille in templum ut oraret: sed orationis ejus odor nescivit ascendere. Dona gratiarum sibi divinitus collata secum reputat, et quasi unguenta recenset. *Non sum,* inquit, *sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri.* Audis præ quibus unctum se gloriatur? gloria ejus in confusione aliorum. Non magna gloria, magna tamen ipsi videtur. Ipsi redolet, non tamen super aromata, sed super sulphura cæterorum. Audisti quibus præferantur: audi nunc quid in se gratiæ præferant unguenta, in quibus Pharisæus gloriatur. *Jejuno bis in sabato, decimas de omnium quæ possideo, et si quem defraudavi, reddo quadruplum.* Bona hæc legis elementa redolent, non evangelicam doctrinam [al. perfectionem]. Non jejunat per omne tempus, non renuntiat omnibus quæ possidet, ut non habeat unde possit vel primitias, vel decimas dare. Defraudata reddit in quadruplum, non se patitur defraudari, non quod reliquum est exponit partem auferenti, non acceptas se habere dicit injurias. Pharisæe, inter infirma opera supra modum tumes. Pharisæe, non rogas, sed prope astanti Publicano injurias ir-

rogas. Tu de te ipso perhibes testimonium, exiguum est testimonium tuum. Duo quædam in oratione tua non tam redolent quam fetent, tumor et tepor. Tumor est in eo quod Publicano improperas : tepor quidem, quia omnino nihil rogas. Quomodo enim non tepebit oratio, elationis vento et inanitate satiata? Pharisæe, non oras, sed effers te ipsum. Tu de te ipso perhibes testimonium, et testimonium tuum non est verum. De operatione tua exiguum est, de prælatione non verum. Audi enim testimonium Veritatis : *Amen, amen, inquit, dico vobis, descendit hic justificatus ab illo in domum suam* (Luc. xviii, 10-14). — Non enim qui se ipsum **113** commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat (II Cor. x, 18). Ideo felix anima ad quam ab ipsa veritate tam excellens commendatio profertur : *Odor unguentorum tuorum super omnia aromata*. Magnam exhibitum est Publicano testimonium, huic autem cui laudes istæ canuntur, multo majus. *Descendit ille justificatus a Phariseo*, hoc est, ab homine elato, ab homine injusto, *in domum suam* : hujus autem unguentorum odor omnia excedit aromata. Ingens præconium, sed ipsa non ab homine testimonium accipit, sed ab illo qui corda scrutatur, qui per fidem et dilectionem in corde ipsius et inhabitat et operatur. Non se commendat, non improbat alios. *Favus enim distillans labia ejus*. Capitulum hoc ordine sequitur, sed hodie tractari non potest. Crastina disputatio auditui vestro et aviditati dabit gaudium et lætitiā in Domino Jesu. Quod ipse præstare dignetur, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXIV.

Favus distillans labia tua, sponsa, etc. (Cant. iv, 11.)

1. *Favus distillans labia tua, sponsa ; mel et lac sub lingua tua, odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris*. Vehementer dulcia sunt quæ nunc dicta sunt ad sponsam. Sed quæritis quomodo superioribus ista convenient. Semel vos commonuisse sufficiat, a necessitate continuationis liberam esse legem commendationis. Non tenet seriem, sed utitur vaga licentia. Ubi laudum ratio vertitur, non potest ordo quidem exigi ; sed nec debet respui, si assignari queat. Post unguentorum laudes statim labiorum gratia profertur in medium. Quid enim scis, si non de unguenti virtute hæc in labiis diffusa est gratia? Evangelium revolve, et aliquid tale de sponso ipso dici invenies. *Spiritus, inquit, Domini super me, eo quod unxerit me : evangelizare pauperibus misit me*. (Isai. lxi, 1 ; Luc. iv, 18). Oportuit ergo et sponsam in hoc assimilari sponso, ut et ipsa in opus Evangelii unctione Spiritus ungeretur. Spiritus enim et ad officium ungit, et ad efficaciam. Utrumque ab illo est, et ministerii gradus, et gratia ministrandi. Sine gratia gradus inutilis, et sine gradu præsumptuosus est usus gratiæ. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur* (Rom. x, 15)? aut quomodo mittentur, nisi ungantur? sicut scriptum est, *Spiritus Domini unxit me ; evangelizare pauperibus misit me*. Spi-

ritus ordinat in officium, Spiritus et os aperit, et format in usum. Idcirco in laudibus sponsæ, prius agit de unguentis, deinde de dulcedine labiorum ejus ; quia etsi dulcia loquitur, non ipsa est quæ loquitur, sed Spiritus sponsi qui loquitur in ea. Denique audi quid ipse sponsus Jesus primitivæ pollicetur sponsæ, id est Apostolis, qui primitias Spiritus acceperunt : *Ego, inquit, dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere omnes adversarii vestri* (Luc. xxi, 15). Magna quidem virtus sermonis divini, et adversantes revincere potest, et non adversantes allicere. Et hoc ipsum de præconiis ejus : quod nunc in disputatione vertitur, ad blandimentum plus spectat, quam ad redargutionis effectum. *Favus distillans labia tua*. Familiare quidem est illi, et quasi innatum dulcia loqui. Si quando autem increpat dure, peregrinum illud ab ea, et de longe ascitum, et non insitum, nec sic est affecta, sed magis coacta. Cum dulcia loquitur, de propriis loquitur : cum vero dura, non habet hoc oris ejus qualitas, sed pravitas audientium. Ergo de proprio et de familiarila udat sponsam, cum dicit : *Favus distillans labia tua*.

2. Sed quia de continuatione aliquanta jam audistis, vultis ut et de continentia commendationis hujus edisseram? Tria quædam laus ista complectitur ; dulcedinem, plenitudinem, parcitatem. Dulcedo consideratur in genere ; plenitudo, in copia ; parcitas, in effusione. Quid effusionem dico? distillatio magis est quam effusio. *Favus enim distillans labia tua*. Quid necesse est in assignandis singulis immorari? Ipsi enim scitis quia favus non nisi dulcedinem effundit, nec nisi de pleno effundit. Et de plenitudine quidem ipsa, non totam ipsam. Ideo *favus* non effundens, sed *distillans labia tua*. Est ergo in labiis sponsæ et dulcedo sola, et dulcedo plena, et dulcedo sobria. Plene quidem possidetur, sed non plene effunditur, **114** sed prout auditorum capacitas exigit. Vultis etiam ipsius sponsæ de labiis suis habere testimonium? *Quam dulcia, inquit, faucibus meis eloquia tua ! super mel et favum ori meo* (Psal. cxviii, 103). Dulcia quidem sunt labia sponsæ. Eloquia enim Domini distillant ab eis. Eloquiorum Domini est ista dulcedo. Non enim de suo loquitur, sed quasi sermones Domini ; idcirco diffusa est gratia in labiis ejus. Accipite jam ex parte qualia mella sacri favus distillat eloquii, et unicuique sicut Deus divisit vasi, cui instilletur, mensuram. Remittit, permittit, promittit, præmittit. Delicta remittit, infirma permittit, æterna promittit, et ipsorum primitias quasdam præmittit. Sapientiam loquitur inter perfectos, sapientiam quidem non hujus mundi, sed Dei sapientiam in mysterio absconditam, et inter minus spiritualiter sapientes nil arbitratur se scire nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum. Cohortatur ad perfectionem, non cogit ; sed magis consolatur pusillanimes, suscipit infirmos, et, si inquietos corripit, correptio ipsa dulcedinem sapit maternam. Peccanti compatitur, converso indulget, nec indulgentiarum numerum et

quasi terminum quem non transgrediatur præfigit, cui præcipitur septuagies septies in die delicta toties confitenti donare (*Matth.* xviii, 22).

3. Vide quam magna multitudo dulcedinis in labiis sponsæ, quæ quoties ipse pereffluis in malum, toties, si convertaris, ipsa tibi distillat in bonum, et præbendæ veniæ vicibus non exhauritur. Denique instar angelorum Dei non insultat, sed exultat super peccatore pœnitentiam agente (*Luc.* xv, 10). Bonum ergo est labiis ejus auditum præbere. Nam et Dominus precibus ejus aurem accommodat, sicque tuum provocat et invitat affectum, ut prodat et suum. Loquere, sponsa, quod loqueris, quia audit cum desiderio dilectus tuus sive disputantem de se, sive colloquentem sibi. Sed cum ipsi Sponso sponsa loquitur, tunc loquitur in loquela dulcioris labii, et lingua altera. Tunc cordis labia vere mella delectationis stillant divinæ; imo non tam distillant quam fluunt, quoniam hora illa in melleas affectiones anima tota convertitur. Beata vicissitudo, quando de corde sponsæ quædam fluente mellis emanant in dilectum, et ab ipso redundant in sponsam. Ad locum enim unde exeunt hæc mellis flumina, revertuntur ut iterum fluant. Boni favi in labiis sponsi et sponsæ eructantes ex hoc in illud, et invicem rorantes amoris dulcedinem. Ille desuper irrorat gratiam: illa de deorsum actionem gratiarum. Ipse Jesus in anima dilecta roris hujus mellei stillas genuit. Dulces omnino stillæ roris, affectiones illæ divini amoris, quando sponsa liquefacta tota distillat a facie ejus quem diligit, a facie Dei sui. Ideo quasi favus distillans labia ejus, eo quod vehementer dulcis est sic affectæ mentis succensio, sed velox succisio, propter illum dulcem in excessum mentis raptum, et propter citam interruptionem.

4. *Favus distillans labia tua.* Purgata omnino hæc ego crediderim labia, de quibus ipse Jesus dulcedinem melleam haurire se reputat. Isaïæ labia forcipe et carbone de altari tacta purgantur (*Isa.* vi, 6, 7). *Misit*, inquit alius, *manum suam Dominus, et tetigit os meum* (*Jer.* i, 9). Quæ sponsa est, non carbonem, non digitum optat, sed oris contactum. *Osculetur me*, inquit, *osculo oris sui* (*Cant.* i, 1): labia labiis debentur. Nec enim de sponsæ labiis exprimerentur dulcedines, si non labiis imprimerentur dilecti. Quid autem nisi osculi suavitate, quod de labiis sponsæ rapit, se delectatum gaudet cum dicit, *Favus distillans labia tua?* Propter utrumque, et propter osculum charitatis, et propter oraculum veritatis. *Favus*, inquit, *distillans labia tua; mel et lac sub lingua tua.* Istud jam proprie ad eloquii gratiam respicit. Nam labiorum usus etiam ad osculum est: linguæ vero, ad eloquium tantum. Non tantum dulcedo in lingua sonat, sed *mel et lac sub lingua tua.* Simulata dulcedo est, quæ tantum sonat in lingua, et non sentitur sub ipsa. Exigua est, quæ tota est in labiis et in lingua, et non pars ejus major sub lingua. Non est dulcedo tantum in ejus lingua, nec tota est in lingua, sed sicut ipse qui novit testatur:

A *mel et lac sub lingua tua.* Ideo eructat verbum bonum: verbum tam melleum quam lacteum, propter **115** Deitatis majestatem, et propter Incarnationis mysterium. Lingua et labia ac si quidam argenteus canalus sunt, per quem de cordis fonte rivuli lactis et mellis erumpunt. Utrumque dulce, sed distincta dulcedo. Lac parvulorum est, ut Paulus loquitur (*I Cor.* iii, 1, 2). Et idem inter perfectos dulcem et divinam et quasi melleam sapientiam docet (*idem* ii, 6).

5. Alii mel tantum habent sub lingua, et non lac: alii tantum lac, et non mel. Mel autem et lac utraque pariter sub lingua sunt sponsæ. Nec mel fluit, sed magis distillat. Nec enim passim et intemperanter profundit sublimes illos et reconditos sensus secretorum cœlestium et Deitatis arcana, nec lactis potum sine delectu propinat. *Mel*, inquit, *et lac sub lingua tua.* Non enim sermo est vel interna dulcedine vacuus, vel internæ dulcedini cœquatus. In promptu est illi dulcia loqui, sub cujus lingua mel et lac. Beata lingua, quæ velut favus distillat, et velut ubera quædam parvulorum lacte distenditur; quæ mel distillat, et lac fluit. Omnis clamor et amaritudo et blasphemia longe ab istis proscribitur labiis, sicut Apostoli suadet hortatus (*Ephes.* iv, 31). Nec est, juxta Psalmum, *sub lingua ejus labor et dolor* (*Psal.* ix, 7): sed *mel et lac*, inquit, *sub lingua tua.* *Favus distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur ejus.* Non tamen mel et lac sub lingua ejus; non in intimis ejus, non in ultimis ejus: sed *novissima ejus amara sicut absinthium, et acuta ut gladius biceps* (*Prov.* v, 3, 4). De muliere vero forti hoc idem in Proverbiis inquit: *Fortitudo et decor indumentum ejus, et ridebit in die novissimo* (*id.* xxxi, 25). Spiritualem illum et vere beatum risum jam nunc parurit os ejus, et quasi dulcedo ejus sub lingua latitat. Ebullient autem quæ nunc subsunt mel et lac, in plenam lætitiâ in die novissimo. Tunc nulla ex parte quasi sub lingua premetur silentio, sed presum diu prorumpet gaudium, et implebitur os ejus risu: os, inquam, mulieris, cujus *fortitudo et decor indumentum ejus.* Vide quomodo non oportet nudam inveniri, quæ promissa sibi expectat gaudia reddi.

6. Quis scit si non hæc ipsa sunt indumenta, de quibus in hoc eodem Cantici loco subsequitur: *Quia odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris?* **D** *Ope- rui*, inquit Psalmista, *in jejunio animam meam* (*Psal.* lxxviii, 11): *item, Humiliabo in jejunio animam meam, et oratio mea in sinu meo convertetur* (*Psal.* xxxiv, 13). Bona vestis jejunium, in cujus sinu quodam secreto oratio commoratur. Vestis est quæ sinum habet: *Oratio mea in sinu meo convertetur.* Habes hic utrumque, si advertas, et in jejunio indumentum fortitudinis, et in oratione odorem thuris. *Oratio*, inquit, *mea in sinu meo convertetur.* Cur vero ait, *in sinu?* An forte defectum orationis tepidæ et infractæ dedit intelligi, in ipso primo evanescentis processu; ideoque dicitur in sinu suo converti, ibidem scilicet occidens ubi exhauritur? Sed quomodo convertitur

et redit, quæ perit? Magis quidem in sinu converti videtur, quæ celerem precis reportat effectum, etsi nondum plene; ex parte tamen humilis et devotæ petitionis fructu potitur. Habet enim dulcedinem multam vehemens et devota oratio; et dum dirigitur in conspectu Domini quasi incensum, suavem ipsa odoris sui sensum haurit. An non bonum indumentum, cum vapor hujusmodi nebulæ ipsam offerentis operit et vestit animam? Bonum plane. Sed nos, sicut cœpimus, vestimentorum interpretationem secundum exteriores actus exsequamur.

7. Opera enim bona et priorem deformitatem operiunt, ne ad noxam imputetur: et decorem quemdam et venustatem conferunt, ut ad gratiam reputetur. Bona ergo vestimenta, bona sunt opera, quæ simul ornant et orant. Et quod ornent, manifestum quidem est: sed non omnium ornatus redolet thura, non orationis specimen tenet. Denique cujus opera, et patientia et publica, ostentationem et inanem jactantiam redolent, non supplicationis instantiam, non sollicitudinem placendi Domino, non impetrandæ vota gratiæ: quomodo enim aptabitur odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris? Qui vero omnia agit ut ei placeat cui se probavit Deo, ut ejus mereatur favorem, utique odor vestimentorum ejus sicut odor thuris. Et quidem thura nisi Deo soli nec offerri solent, nec debent: ideo odor vestimentorum ejus sicut odor thuris; cum quidquid sive palam, sive clam agit, ad impetrationem placationis refert divinæ. Idem videtur, esse oleum in vasis, et in vestimentis odorem, sed odorem thuris. Quid aliud, quam gaudia illa spiritualia et æternam delectationem Deum exorat, qui omnem aliam abjurat et horret? *Sitivit*, inquit Psalmus, *in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea?* (Psal. LXII, 2.) Vides in his verbis quomodo et ipsum carnis vestimentum quasi orationis habet vicem, dum Deo sitire dicitur. Caro voluntariis afflictis disciplinis, nonne Deum ad propitiationem flectere nititur? Ipsa ejus propter Deum supplicia, quædam ad eum supplicationes sunt. Eleemosynæ pauperi misericorditer impensa exorat: carnis propriæ delectatio discrete repressa, cur non et ipsa orationis habet effectum? Voluptatis repressio, quædam est votorum expressio, et desiderii delectationem aliam suspirantis. Orationis fervidæ effectus in sinu cordis vertitur et convertitur. Thura in exterioris abstinentiæ vestimento suaviter fragrant. Et bonum omnino vestimentum, quando anima non tam carne vestitur, quam carnalium jejuniis quodam et temperantia voluptatum. Bonum omnino vestimentum continentia virginalis: suavem redolet et velut thuris odorem, vel illi quem diligit, vel sibi quæ diligit. Quidquid cum dilectione offertur, non potest ejus delectatione non perfrui ipsa quæ offert. Omnis enim hæc dulcedo quæ prædicatur in ea, sentitur et ab ipsa. Ab ipsa manat, et in ipsa manet. In labiis favus, sub lingua mel, et in vestimentis ejus redolentia thuris. Proxima sunt

ipsi universa hæc, quorum tam gratus est sensus, et perfructio dulcis. *Erunt*, inquit David, *ut complacent eloquia oris mei, et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper* (Psal. XVIII, 15). Habetis hic utraque hæc: et ne quid desit ad cumulum gratiæ, sub vestimentorum vocabulo operum qualitas tertio loco profertur in medium. In labiis stillant eloquia: sub lingua meditationes melleæ fluunt: vestimentorum ornatus thuris spirat odorem.

8. Quid illi censes deesse ad gloriam, in qua hæc tria complacent, os, animus, opus? Hoc numero omnia comprehensa sunt, sed ordine conversa sunt. Ab operibus enim inchoandum est, non ab eloquio. Cornelii centurionis primo opera et orationes exauditæ sunt: fide corda mundata sunt: deinde super ipsum et super suos Spiritus cecidit, et erant loquentes linguis (Act. x). Ipsi Apostoli post Ascensionem Domini unanimes perstiterunt in oratione: completis promissionis diebus repleti sunt Spiritu: postea profecti prædicaverunt ubique. Primo in oratione profusi sunt, deinde Spiritu infusi sunt; et sic quam susceperant aliis gratiam ipsi profundunt. Primo expectatione et desiderio conversi sunt ad Deum: secundo ad ipsos facta est Dei conversio: tertio ipsi conversi conformant et confirmant fratres suos. Sed sive sanctitatem vitæ, sive visitationem divinam, sive verbi ministerium in Apostolis attendas; omnia hæc vestimentorum vicem tenent, his omnibus operti et ornati sunt. Quid in illis relictum est aut nudum, aut vetustate pristina sordens, qui tam festivo et verbi et virtutis cultu resplendent? Eximius itaque cultus in illis, sed nec copia minor. Quidnam hæc vestimenta redolent? qualis est odor eorum? Numquid non sicut thuris? Cum Domini pecuniam conservis erogant, non inde penes se quidquam vel furtim residere passi sunt, nihil inde fraudulenter sibi decerpentes: etiam a laudis munere manum excutiunt, omnia referendo ad gloriam Dei. Quasi cœli decoro vestiti sunt lumine, sed cœli enarrant, non suam, sed gloriam Dei. Ipse tibi Paulus subtilia et indissolubilia quædam vestimenta verbis suis contextit, et pro capacitate tua, luminis et intelligentiæ coaptat amictum, non tamen in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus (I Cor. II, 13). Ideo vestimenta quibus vel ipse tegitur, vel quæ tibi contextit, non nisi thuris habent odorem. Nam affectata verborum lascivia et cultus, inanis et levis gloriæ redolere videtur affectum. Et qui non leporem eloquii, sed lubricas et fallaces disputationes subtilioris sectantur materiæ, dum se nimis propter inanem favorem extenuant, aliquoties intexunt blasphemias. Non ergo odor vestimentorum ejusmodi sicut odor thuris. Nullum in vestimentis sponsæ excipere videtur, dum indefinite pronuntiat: *Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris*. O me felicem, si vel unum, vel alterum in me vestimentum, integrum reddat thuris odorem, nec aliqua admixtione peregrina corruptum! Nam ad hanc mensuram, ut omnia ejus in-

documenta velut thura redoleant, neminem accessisse puro, qui necdum in sponsarum sortem meruit ascisci a Domino Jesu sponsarum sponso.

SERMO XXXV.

Hortus conclusus es, soror mea sponsa, etc.
(Cant. iv, 12.)

1. *Hortus conclusus es, soror mea sponsa : hortus conclusus, fons signatus.* Primo ex verbis suis laudatoris hujus affectum pensate. Oblectatus videtur, qui non est contentus laudasse semel. Et quantum esset, si vel simpliciter et sine repetitione ejus quam alloquitur eloqueretur præconia? Nunc autem et exquisitis ad illam utitur blandimentis, et congratulando ipsa congeminat. Quidni? quam in matrimonii delegit gratiam, non ejus dotibus eximiis aggaudebit? Non poterat in tam dulcis necessitudinis jura nisi digna eligi, nec jam electa tepide diligi. Numquid non æquum est ut et ipsa in talibus ei placere studeat, qui sic ipsam probavit? Ipse probat, ipse talem parat, ipse plantat sibi paradisum voluptatis, ipse qui talem eam parat, ipse comparat paradiso deliciarum. *Ecce, inquit Isaac, odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus (Gen. xxvii, 27).* Hæc autem non agro confertur, sed horto; ubi spiritualis videtur plantatio florum, et aromatum cultus uberius. In hunc hortum, Jesu bone, libenter descendis ad areolas aromatum; ut cubes in eo, ut colas et custodias illum. *Hortus, inquit, conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus.* Per hortum internas, fratres, intelligite delicias; per conclusionem, disciplinam custodiæ. Quem dabitis horto similem, nisi cujus anima spiritualibus sic affectibus redolet, sicut aromaticis floribus hortus? Quam jucundum penetrat, quam suavis recessus in pectore sponsæ, in pectore tam florifero, ut horto comparetur! Nulla in eo radix amaritudinis sursum germinans, per quam horti hujus impediuntur deliciæ. Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cælestis, non invenietur in eo. Denique ipse plantavit hunc hortum voluptatis, ut solus operetur et custodiat illum. Gemino quidem operatur modo, plantans et purgans. Plantat, ut sit omne ei semen verum: purgat vero, ut fructum plus afferat. Et plantatur ut semen verum sit, et purgatur ut semiplenum non sit. Quid proderit plantatio facta ad veritatem, si purgatio desit ad ubertatem? Nihil conferet cultura diligens disciplinæ, si custodia desit. Neutro destituitur qui assimilatur horto, et horto concluso.

2 *Hortus conclusus, soror mea sponsa.* Male hortum, in quo positus erat, custodivit Adam contra lubricum fraudulentum serpentis ingressum. Jucundus quidem ille corporalium paradisos lignorum: sed ego multo meliorem in ejus animo plantatum intelligo. Nihil obfuisse in illum corporalem irrupisse, si non irrepsisset in istum. Admissus est coluber, et statim ejus persensit venena. Qui enim dissipat sepe, mordebit eum coluber (*Eccle. x, 8*). Bona custodia sepes, quæ culta ab incultis separat, et

servat illæsa. Circumda ergo hanc horto tuo sepe, ne, si fuerit ablata sepes, destructa maceria, in direptionem et conculcationem fias. Non erat ille reclusus hosti: ejecto et exuli inde quam graviter est interclusus? Cum difficultate regreditur unde incauta facilitate prolapsus est. In sudore vultus pane vescitur suo, qui in paradiso de vitæ ligno ad libitum poma carpebat. Hic vescitur pane suo, ibi vitæ fructibus. In paradiso produxit Dominus omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave. Laborat in terra ejectus Adam; et non Dominus, sed ipsa terra spinas et tribulos germinat operanti. Paradisus gratis dat fructus suos: terra laboranti nec suos. Commutatio misera, sed tu, Domine, perdis, et juste, omnes qui fornicantur abs te (*Psal. lxxii, 27*). Jure perditur, qui tam charas necessitudines perdit fornicando: nec ultra meretur hæc blandimenta audire, ut vocetur *soror*, ut *sponsa*, ut *hortus*, et *hortus conclusus*, qui neminem nisi dilectum admittat. Porta paradisi tui semper clausa sit, soli principi pateat. Non dejiciatur in securi et ascia janua ejus. Unus sit ibi aditus, et hic commissus Cherubim. Nihil admittatur non examinatum prius gladio flammeo, nihil quod verbum Dei reprobet, quod non approbet charitas, quod non ad perfectionem et plenitudinem legis accedat. Plenitudo ergo scientiæ Cherubim, et plenitudo legis charitas in qua omnia concluduntur mandata. Hæc sit tibi custodia flammea, ut quidquid irrumpere indignum tentaverit, sub momento et non lente consumat. Numquid non commode dilectioni est assignata conclusio, quæ sponsæ semper constringit affectus, et concludit in id ipsum, ad interiora semper convertens, ubi deliciæ ejus sint esse cum Filio Dei? Bonus dilectio murus: sed habet hic murus antemurale. Dilectio quasi murus est, antemurale regularis restrictio. Illa cogitationes sanctas, et affectus dulces includit; hæc occasiones delinquendi repellit et excludit. Hæc opportunitatem vacationis ad amoris præstat officia; illa perfruitur. Ille murus gratus est: hic necessarius. Ille te cælestes inter delicias claudit; iste proscribit mundanas. Si tibi votivum est, cor tuum velut hortum deliciarum præstare Christo, non ægre feras hoc antemurali si concludaris. Delicias perdere vult quas habet (si tamen habet) qui de munitione submurmurat. Hortus nescit esse, qui nescit esse conclusus.

3. *Hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ paradisos malorum punicorum, cum pomorum fructibus.* In tribus hujus horti laudes absolvit, conclusus et irriguus, et aromaticus. Primum securitatem confert: secundum, fertilitatem: tertium et ad germina quæ producit respicit, et ad gratiam. Nonne nobis gratus hortus iste videtur, tam integer, tam uber, tam utilis? Nec tantum utilis est, sed aromaticis etiam abundans deliciis. Quis nostrum has ad se laudes audeat attrahere? quis hæc sibi blandimenta præsumat? Atque utinam sicut irrigationem et germinationem optamus aromatum, sic con-

cludi signarique non detrectemus. Non enim immisiones illas aromatum producit, nisi hortus conclusus, et fontis signati fluentis irriguus. Signetur ergo fons tuus, ut non effusione prodiga totus exsiccet, signetur, ut ad irrigandum tibi sufficiat. In plateis tuis aquas tuas divide: habeto eas solus, ut non sint alieni participes tui (*Prov. v, 16, 17*). In plateis, inquam, sed in tuis aquas divide, ut virtutum aromata tibi accrescant; ac si juxta aquam in plateis. Quomodo non erit fons signatus, qui de fonte illo vitæ profluit, quem signavit Deus Pater? Qui, inquit, biberit de aqua hac, quam ego do; fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam (*Joan. iv, 13, 14*). In fonte hoc quem signatum vocat, signatam quamdam, et spiritualem, et propriam, et a sæculari sejunctam doctrinam intellige: aut doctrinam, aut certe devotionem privilegio dulcedinis signatam, et quasi singularem, copiose fluentem et jugiter. Hæc est quæ omnia virtutum læta reddit genimina. Hæc est fortium operum exhilaratio, ac si quædam irrigatio ossium. Gaudium enim cordis exhilarat hæc singularis et insignis devotio in Deum, quasi fons signatus et proprius, segregatusque in hoc ministerium, ut cor sponsæ, ac si hortum quemdam irriget in sponsi delicias. Signetur ergo, ut non fiat juxta quod scriptum est: *Fons tuus turbatus pede, et vena corrupta* (*Prov. xxv, 26*). Alioquin nescit tuus dilectus de puro fonte potare. *Signatum est, inquit, super nos lumen vultus tui, Domine; dedisti lætitiæ in corde meo* (*Psal. iv, 7*). Lætitiæ ad irrigationem deslece. Denique in stillicidiis fontis hortus lætabitur germinans (*Psal. lxiv, 11*). Nonne recolis de Genesi, quod *fons ascendebat, et irrigabat totam faciem terræ?* (*Gen. ii, 6*). Adhuc terra dedit fructus suos, nondum novit spinas et tribulos. Quis dabit hortulo meo hanc aquam, et areolis meis hunc fontem signatum? Quis dabit ut tota hortuli mei facies irrigua sit lætitiæ et lucis rivulis, ut nihil in eo aut sterile sit, aut quadam indevotione triste? Vicina sterilitati videtur operatio tristis, et spiritualis gaudii carens irrigatione. Denique et si quid nascitur, quasi radix ascendit de terra sitiens. Quasi radix, non quasi flores, non quasi fructus. Quasi radix, hoc est aut parum aut nihil plus habens in radice.

4. Ideo fontis inducta est mentio, ut germina læta credas erumpere in horto irriguo. Et est equidem hortus, cujus aquæ fortuitæ sunt, et quasi deforis ascitæ, non perennes, non propriæ. Bonus autem hortus, cujus fons **119** in ipso nascitur. Fons signatus et proprius, *Fons, inquit, et fons signatus*: id est jugiter intus erumpens, et non valens corrumpi. *Fons, quia ubertim fluit; signatus, quia nequaquam pereffluit.* Aut ideo dicitur fons signatus, quia etsi aliis alii fontes sunt, sorori et sponsæ specialis fons et proprius, et quadam prærogativa signatus. Bonus omnino fons sapientiæ, sed adhuc sub signaculo nobis emanat: dulciter sapit, sed nondum dilucide scitur. Signatus est, et clausus sub

A figuris. In Apocalypsi liber ostenditur in manu sedentis super thronum, signaculis septem signatus (*Apoc. v, 1*). Utriusque ratio, et fontis, et libri, ad sapientiæ spectat intellectum; sed uterque signatus est figuris, et ænigmatibus involutus. Signatus est; quibusdam enim nobis intimatur indiciis, et occultatur in ipsis: et sicut in Apocalypsi libri signati legis apertiones, ita et hic signati fontis emissiones. *Emissiones, inquit, tuæ paradisus malorum puni-
corum cum pomorum fructibus.* Fons iste signatus quidem est, sed exsiccat non est, cujus tam gratiosæ sunt emissiones. Signatus est fons sapientiæ, sed ab emissionibus ejus cognoscetis eam. *Erit, inquit, fons patens domus David in ablutionem peccatoris et menstruatæ* (*Zachar. xiii, 1*). Ille patet, hic signatur; ille abluit, hic alluit: ille lavat, hic rigat: ille purgat delicta, hic producit delicias: ille communis multorum, hic specialis est sponsæ. Ibi remissiones fiunt, hic emissiones. In psalmo pro octava vide quomodo primo lectum lavat, deinde rigat (*Psal. vi, 7*). Non enim est satis a fœditate lavari, nisi et fecunditas sectetur.

5. *Emissiones tuæ paradisus malorum puni-
corum.* Ita, Jesu bone, ita est. Emissiones istæ, immissiones sunt tuæ, immissiones per angelos bonos. Non posset tales emittere delicias, nisi tu intrinsecus delectationes aquæ vivæ immisisses. *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine; dedisti lætitiæ in corde meo* (*Psal. iv, 7*): Signatum est super nos, quod desuper nobis impressum est. Cui divini luminis imago desuper imprimitur, intus in corde lætitiæ spiritualis ubertas exprimitur. Ideo gloriosæ emissiones filiæ regis ab intus sunt. *Emissiones tuæ paradisus.* Non sunt exiguæ deliciarum intrinsecus copię, de quibus integer paradisus emittitur. Utrumque habes, et paradisum conclusum, et paradisum emissum. Ille est in puritatis affectibus; hic in actibus pietatis. Ille intus est, hic de illo procedit, et probat illum. Utraque delectabilis, et conscientia, et conversatio sponsæ. Omnia enim et proponit utiliter, et disponit suaviter. Ideo quasi paradisum quemdam cernas in ejus habitu et opere exteriori, dum honestas placet in singulis, et series in collatis, et suavitas in dispositis. Modeste et cum tranquillitate omnia agit, ut virginalis in ea verecundiæ non violetur serenitas. Denique et paradisi dotes enumeraturus incipit a verecundia, in ejus designationem, propter colorem similem, punica mala proponens. *Emissiones tuæ paradisus malorum puni-
corum.*

6. Potest et in malis puniceis martyrum intelligi patientia, eo quod proprio sint sanguine rubricati. Et bona pudicitie comes patientia, quæ in laude sapientiæ sibi connectuntur, sicut scribitur: *Sapientia quæ desursum est, primo quidem pudica est, deinde pacifica* (*Jacobi iii, 17*). Pudicitia modeste se et pro dignitate temperat: patientia alienam immodestiam æquanimiter portat. Illa proprios motus informat, hæc alienos impetus anfringit. Illa decor est, hæc

fortitudo. Ideo dicitur : *Fortitudo et decor indumentum ejus* (Prov. xxxi, 25). *Primo*, inquit, *pudica est, deinde pacifica*; et post aliquanta subjungit : *Plena operibus bonis*. Bonum est enim persecutionem pati, sed propter justitiæ fructus. Ideo emissiones ejus malorum punicorum sunt, sed cum pomorum fructibus. Bona quidem pudicitia; sed si otiosa non est, non affectata, non ficta, sed fructum afferens in patientia. Illa disponit suaviter, ista protegit fortiter: illa modesta; hæc longanimis. Ideoque his duabus nunc annectuntur, quasi consummatio et finis operum, fructus pomorum.

7. Transeundum jam erat ad arborum aromaticorum disputationem, ad deliciores species, ad emissiones cypri cum nardo; nisi mala punica odore suo nos adhuc traherent, et festinantem ad alia retinerent sermonem. Nos malorum punicorum parabola respicit, qui regulares **120** celebramus conventus, qui sub uno continemur Ordine, quasi grana sub cortice. Atque utinam hæc grana imitemur, similiter in cohærentia cordis unanimes, sicut in conclusione quadam Ordinis. Pene indiscreta facie hujus sibi mali grana cohærent: numeri singularitate magis distant quam specie. Discamus et nos ab invicem numero differre, non animo. Non rixantur invicem, non contra corticem murmurant, non tentant illum perrumpere; patienter se sinunt ejus quasi alvo concludi, ut quodammodo dicere illud videantur: *Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum!* (Psal. cxxxii, 1.) An non, fratres, in hoc Ordine nostro, ac si in cortice punico, passionis Christi per imitationem color rutilat? Denique velut quædam hujus magi grana sunt, qui sibi nativum ducunt sub disciplinæ regularis corio contineri, nec tam premi se censeant, quam protegi. Absit amor proprietatis, absit amor privatæ potestatis, et hujus te mali granum exhibes. Discant alii nostro invitati exemplo quam bonum sit et quam jucundum habitare in quodam arcto communionis, et sub munimine corticis. Caritas uniat, et cortex munit. Quot videtis ordinata collegia, tot intelligite velut quædam mala punica, quæ de fonte fluxere Baptismatis. Denique *credentium*, ut legimus, *erat cor unum, et anima una* (Act. iv, 32). Ex illis quasi granis tantarum congregationum ordinate et unanimiter viventium mala punica prodierunt. Illos primos credentium conventus non adstringebat adhuc institutio Ordinis, sed instinctus amoris. Non modo ducebant utile, non modo bonum, sed etiam jucundum habitare in unum: sicut unguentum quod descendit in barbam, barbam Aaron, in oram vestimenti (Psal. cxxxii, 1, 2), ab ipso capite Christo Jesu, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXVI.

Emissiones tuæ paradisi malorum punicorum, etc.
(Cant. iv, 13.)

1. *Emissiones tuæ paradisi malorum punicorum cum pomorum fructibus, cypri cum nardo; nardus*

et crocus fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha et aloë cum omnibus primis unguentis. A cypri incipiendum est; nam ibi terminavimus. Septem hic enumerantur arbores aromaticæ, quæ dicuntur emitti de fonte signato. Et quidem verba hæc videntur verba libri signati. Ita est, signata sunt et obserata. Quid nobis, Jesu bone, sponsæ tuæ laudes proponis, si non quid virtutis [*al. veritatis*] intus continent, ipse depro-mis? Tu tenes clavem hujus horti conclusi; tu signasti, tu resigna, tu solve; tu, inquam, solve septem ista signacula. Nemo novit quæ sunt illa intima sponsæ, illa abscondita tua, quibus adimpletus est venter ejus. Nemo novit illa nisi tu, et cui volueris ipse revelare. Utinam et nos simus, qui facie revelata gloriam sponsæ, quæ ab intus est, speculari possimus. Magna gloria ejus in mysterio tam numeri quam nominum istorum. Et quidem hic, quantum donante Domino quimus inspicere, septenarii sacramentum, aut spiritualitatem aut universalitatem indicat gratiarum. Id enim frequens et usitatum est in sacris Litteris, ut septenarius numerus interpretetur dona illa, quæ perfecta sunt, et quæ desursum sunt. Divisiones gratiarum sunt, et divisiones ministrarum sunt, et divisiones operationum sunt: idem autem Spiritus dividens singulis prout vult (I Cor. xii, 4-11). Alias aliis dividit, sed in sponsa quasi colligit et confert universas. Non particulatim dividuntur illi, quasi divisæ sint in illa. Aliis et dividit, et donat; illi non tam dividit, quam totum donat: nisi in hoc eum dividere illi intelligas, quod selectim et prærogative confert illi, vel in eodem genere gratiarum amplius, vel specialiter in alio. Posset alias arbores aromaticas enumerasse; sed sufficit septem, propter eam, quam diximus, vel spiritualitatis vel universalitatis significantiam.

2. Nunc arborum istarum nomina et naturas in discussiones adducamus: et sub umbra istarum immorari jucundum videtur, et fructus earum dulcis erit gutturi nostro. Umbram, figuram ipsam intelligo: fructum, veritatem earum. Quomodo non dulcis sensuum fructus, **121** quando ipsa verborum grata sunt folia? Et scitis quantum auditui vestro dat affectionem et lætitiã tam dulcium frequentia vocabulorum. Poterant ad permovendum affectum ista sufficere: sufficit quidem affectui simplicitas ista: nam intellectui sufficere nequit. Mos gerendus est ipsi, qui pasci vult sensuum veritate. Dulciter auditur hæc dulcium inculcatio verborum: *Cypri cum nardo, nardus et crocus, fistula et cinnamomum, myrrha et aloë*. Absit autem ut non multo dulcius intelligantur! Magnæ sunt corporales in arboribus hic enumeratis deliciae, sed quanto majores spirituales sunt quæ figurantur in istis? *Emissiones*, inquit, *tuæ paradisi malorum punicorum sunt*: sunt etiam cypri cum nardo. Bonus enim ordo, post labores patientiæ, post verecundiam pudoris, ad unguenta

proficisci, et unguenta regalia. Nam et de cypri semine regale confici solet unguentum. Et quia in malis punicis regularem interpretati sumus unanimitatem; consequenter his verbis et unguentis regiis excellentem quamdam sublimitatem intellige. *Qui se, inquit, humiliat, exaltabitur* (Luc. xiv, 11). In patientia et in unanimitate, quid, nisi humilitas? Humilitas nec contra injuriantes tumet, nec supra consortes se tendit. In malis ergo punicis humilitas, in cypro sublimitas: in illis labor, in his deliciae. Cypri, ut aiunt, semen decoqui oleo solet, ut unguentum exprimatur ex eo. Alii seminant in lacrymis, sed sponsa in oleo semina nostra, opera nostra sunt. Hæc si habent hilaritatem, quasi in oleo decoquantur. Non satis est oleo intingi, nisi sint cocta et confecta in oleo, et quasi in ipsum oleum conversa. Quod in oleo calente decoquitur, olei ipsius imbuitur natura. Coquantur et conficiuntur semen cypri et oleum in unam unguenti qualitatem. Mira quidem confectio laboris et lætitiæ, eo mirabilior, quod in labore non labor, sed lætitia sola sentitur. Opus enim exultationis in oleo decoctum, in ejus transit naturam. Opus ipsum, ut sic dicam, obliviscitur opus se esse, dum amoris pinguedine totum inficitur. Sed et ipsa interior exultatio de opere capit augmentum: sic enim et oleo semen confert, et oleum semini, quando cum exultatione operatur sponsa, et de ipso opere magis exultat.

3. Unguentum hoc regium est. Jesus ipse libenter ex hoc inungitur: hilarem enim datorem diligit Deus (II Cor. ix, 7). Etsi unxit eum Pater Deus spiritu et virtute, etsi unctus est oleo lætitiæ præ consortibus suis; vult tamen a consortibus suis ungi, et devotionis nostræ optat unguentum. Quis dabit mihi tantam olei copiam, in qua omnes operum meorum fructus decoqui possint, et cor meum totum confrigi? Evangelista Joannes sub typo vitæ contemplativæ, sub sponsæ figura, in plenum oleo fervente dolium descendit (Hieron. De script. eccles.). Quis dabit mihi tantam abundantiam olei, et olei ferventis, ut totus immergar et conficiar? quis dabit mihi tantam abundantiam olei et seminis cyprini, ut unguentariæ confectioni sufficiat? Non omne semen hæc olei decoctio recipit, non omnem vult fructum. Denique non omne opus contemplationis immisceri lætitiæ potest. Opera exterioris sollicitudinis, et usus contemplationis confici simul non possunt, nec in unam coagulari qualitatem. Quos ergo fructus hæc confectio recipit? Illos plane quos Apostolus enumerat: *Fructus autem Spiritus, gaudium, pax, patientia, longanimitas, fides, mansuetudo, modestia, continentia, castitas* (Galat. v, 22, 23). Hi fructus cum oleo contemplationis conveniunt, et quasi in unam coeunt naturam. Sed et illud semen huic confectioni maxime convenit, de quo legitur: *Semen est verbum Dei* (Luc. viii, 11). Denique et semen cypri, cum manna similitudinem

quamdam habet, in quo verbum Dei figuratum accipimus. Utrumque enim et manna, et cypri semen album est, et simile semini coriandri. Lex Domini immaculata est (Psal. xviii, 8). Hæc non vult aqua sæcularis discuti sapientiæ, non ejus assertionibus firmari, sed oleo Spiritus, ut spiritualis sensus, ut unctio Spiritus exprimatur ex ea. Hujus meditatio et contemplationis lætitia facillime commiscetur, cum sibi conjungitur verbi studium, et gratiæ oleum in contemplatione: et dum illud per istam decoquitur, facillime ex hac confectione spiritualis exprimitur intelligentia, et unctio quæ docet de omnibus. Et vide quia non ait simpliciter, *cypri*; sed, *¶¶¶ cypri cum nardo*. Nardo se Dominus fatetur præunctum in sepulturam (Matth. xxvi, 3, 8). Quid ergo in nardo, nisi mentis quietem intelligis? Ideo cum cypro jungitur, eo quod omnis contemplationis usus quiete mentis indigeat.

4. *Cypri, inquit, cum nardo, nardus et crocus*. Bona connexio. Crocus enim flos quasi aurei coloris, ad sapientiæ rutilum refertur colorem. Ergo in cypro intelligitur investigatio; in nardo, vocatio; in croco, visio sapientiæ. Jure nardus ponitur in medio; utrique necessaria, id est investigationi et visioni. Nam nec investigari sine vacatione mentis veritas potest, nec videri cum inventa fuerit. Accipe ergo in cypro studium; in nardo, otium; in croco, utriusque fructum. Noli de cætero, sponsa, noli dicere, *Quia fusca sum*; noli amplius te decoloratam vocare (Cantic. i, 5). Jam enim sponsi ipsius testimonio croceo colore resplendes, quæ crocum emittis. Bene croceo nitet colore, quem non infuscat fatuitas, quem non tædii et deficientis animi moribundus pallor inficit: sed sapientiæ fulgidus, et rutilus charitatis color exhilarat.

5. Si velimus hæc ad Christi personam reflectere, congrua plane interpretatio sequitur. Quis magis oleo decoctus est gratiæ? Ipse in manna intelligitur, ipse seminis cypri speciem tenet, ipse passionis cruce pressus sacramenta salutis et unguenta gratiæ profudit: ipse in cypro patitur, et in nardo sepelitur, et de corde terræ resurgit in croco. Quasi novus flos et rutilus, quando per resurrectionem ejus caro refloruit. Et fortasse in fistula ascendit ad cælum. Hæc enim arbor in altum excrescit; et sponsa ejus quasi compatitur in cypro, consepелitur in nardo, et in croco conresurgit. Quid ergo consequens est, nisi ut coascendat in fistula? Si enim conresurrexit sponso, quæ sursum sunt quærere debet, quæ sursum sunt sapere, ubi sponsus ejus est in dextera Dei sedens (Coloss. iii, 1, 2). *Fistula et cinnamomum*. Fistula exurgit in altum, cinnamomum parum quidem excedit a terra. In fistula altum cernit, sed in cinnamomum altum non sapit. Illa ascendit, illud condescendit. Fistula est quando sponsa excedit Deo: cinnamomum, quando contemperans est nobis. Etsi se contemperat, totum tamen est spirituale quod profert. Cinnamomum

enim cum frangitur, visibile spiramentum emittit. Quando frangitur, nisi cum aperitur, cum exponitur? Sic enim Jesus cum accepit panem, fregit et dedit (*Marc. xiv, 22*). Tunc ergo doctor contempnans se ipsum quasi frangit, cum se cœperit aperire; cum eviscerare illa quæ intus de supernis latent secreta: cum memoriam abundantiae suavitatis eructat. Hoc est quod cinnamomum fractum visibile dicitur spiramentum emittere. Quare spiramentum, et quare visibile? Spiramentum, quia spiritalia sunt quæ dicit: visibile, quia manifeste docet. Qui enim de sublimibus ad ludicra et vanas fabulationes prolabitur, non condescendit, sed cadit. Fracte quidem loquitur, sed spiramentum suave non emittit. Quasi fistula quæ crescit in aquis, ita inter orationum lacrymas exurgis in altum. Pulchra ascensio: sed vide ut descensus cinnamomo sit similis. Cum te ab ascensu illo et excessu aliqua rationabilis causa revocat et restringit, esto velut cinnamomum. Colloquia tua, conversatio communis gratiam spirent. Et si de voluntate tua et proposito aliquoties reflecteris, ad senioris arbitrium reflexa et quasi fracta sit voluntas: non murmur resonet, non querimonia. Esto cinnamomum: emitte spiramentum gratiæ, non responsum injuriæ. Ideo confractum visibile spiramentum emittit, eo quod virtus humilitatis in infirmitate vexationis, et velut fractionis, proficit et probatur. Et spiramentum, et visibile dicitur. Spiramentum, quia tranquillitas servatur in corde: visibile, quia relucet in facie.

6. His annectit et omnia ligna Libani. Et vide quod nulla nisi Libani ligna ponit, nec aliqua quæ sunt Libani prætermittit. *Cum omnibus*, inquit, *lignis Libani*. Ligna Libani et imputribilitatem habent, quia cedrina sunt; et puritatem, eo quod sunt Libani. Sola Ecclesiæ ligna sunt, quæ habent mysterium fidei in conscientia pura, et quamdam quasi imputribilitatem continentiam: sola ejus ligna et puritatem et perpetuitatem habent. Bonum plane lignum vir ecclesiasticus, in quo concurrent et obviant sibi **123** fortitudo disciplinæ, et decor fidei. Fortitudo et decor indumentum ejus (*Prov. xxxi, 25*). Eruperunt his diebus ligna quædam, quæ non plantavit Pater cœlestis, ligna quæ non sunt plantata in Libano nostro. Fortitudinem prætendunt operis, injuriarum insensibilitatem, parcimoniam tolerantiam. Cedrina videntur: sed Libani non sunt, quia immunda est eorum mens et conscientia. Infidelibus enim nihil est mundum (*Tit. i, 15*). Fortitudo quidem quæ ostentatur et virescit in conversatione, in confessione putrescit. Quod ibi quasi fulget, hic fetet. In opere quidem videtur pietas, in interrogatione infidelitas patet. Fortitudo lapidis, fortitudo eorum, et caro ænea est. Scilicet non degenerant a patre suo, de quo in Job scribitur: *Induratum est cor ejus quasi lapis, stringitur tanquam malleatoris incus* (*Job. xli, 15*). Male fortes sunt, non pro fide, sed contra fidem. Non enim emollivit Omnipotens cor eorum, non emollivit, non emun-

davit, nec fide candidum fecit: ideo non sunt Libani ligna. Omne quod non est ex fide, peccatum est (*Rom. xiv, 23*): quomodo non multo magis quod est contra fidem? Non sunt ligna Libani, quæ fidei non irrigat puritas. Steriles sunt virtutes, quæ non fecundantur per fidem: sed et ipsa fides sine virtutibus mortua est. Candorem ejus nulla incontinentiæ fœdat putredo. In ecclesiasticis lignis utraque obviat sibi, forma fidei, et operis fortitudo. Talis cedrus nostro plantatur in Libano. Hic est, et alibi non est puritas fidei et perpetua et quasi incorrupta perseverantia virtutis.

7. Hic enim emittitur *myrrha et aloe cum omnibus primis unguentis*. Hæ species ea etiam quæ per se corruptibilia sunt, a corruptione illæsa servare noscuntur. Quid enim hæc post ligna Libani unguenta produceret, si nihil in eis esset distantiam? Nam etsi videntur similia, distinctionem tamen recipiunt. Illa enim, id est Libani ligna, incorruptibilitatem in se habent: ista, id est myrrha et aloe, non habentibus exhibent. Illa imputribilia sunt, ista imputribilitatem conferunt. Bonum ergo lignum, et vere plantatum in paradiso Domini, in monte illo egregio, in monte Libano quod et ipsum se continet ne per illicita defluat, et sermonis sui myrrha a tali fluxu alios reddit immunes; cujus corpus quasi cedrinum est, et a labiis myrrha distillat. *Myrrha*, inquam, *et aloe cum omnibus primis unguentis*. Possumus quidem et hæc ad quatuor cardinales virtutes interpretando deflectere, si intelligamus in cedro fortitudinem; in Libano, fidem, quæ ipsam prudentiam informat; in myrrha, temperantiam, continentiam et justitiam; in aloe, puritatem. Nam hujus arboris gummi dicitur stomachum purgare. Per myrrham ergo exteriora constricta sunt, per aloe interiora in hypocrisi ficta non sunt. Habes jam in his hæc quatuor expressa. Primo constantiam, ne ad tempus credas, et in tempore tentationis recedas. Deinde prudentiam, ut sit rationabile obsequium tuum. Sic myrrha mortificandæ carnis sequetur, cum habueris zelum secundum scientiam. Quarto loco aloe, cum ipsum cor offertur et adoletur: ut simul sit et in myrrha mortificatio carnis, et in aloe emundatio conscientiam ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi; ne simus servientes ad oculum, nec quasi hominibus placentes, sed magis Deo. Nonne beata vere sponsa, cui tot blandimenta dicuntur? Multum immissum est ei, quæ tot emittit munera grata dilectio. Nam in his omnibus ipse gloriatur et sponsæ suæ applaudit muneribus Jesus Christus, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXVII.

Fons hortorum, puteus aquarum viventium, etc.
(*Cant. iv, 15.*)

1. *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano*. In capituli principio istius fons dicta est sponsa: et nunc in fine, fontis eam impartit vocabulo dilectus suus. Ab ubertate in-

choat, et in senecta uberi multiplicatur : origini finis respondet. Multæ sunt emissiones ejus, sed ipsa emissionibus non exhauritur. Non arescit mora, non exsiccatur emanatione. In initio hujus capituli dicitur *fons signatus* (Cant. iv, 12); hic innuitur non exsiccatus. **124** Ibi quales sint emissiones ejus, hic quam sint indefessæ docetur. Copiosi ex hoc fonte rivuli gratiarum emanant, et semper tamen fons manet. Ab eo in quo inchoat non se cohibet : ideo hic et ibi fons dicitur. Sed et jam vide quo in loco ejus aquæ fluunt : ubi, nisi in hortis? Fons enim est hortorum, et delicate fluit, qui non ab hortis egreditur, qui non lavat, sed rigat : cujus in hoc omnis usus est, non ut auferat fœditatem, sed ut fecunditatem afferat. Bonus quidem fontis usus mundare, sed melior fecundare. Ille abluit inquinamenta : iste quasi alluvione quadam, gratiarum comportat augmenta. Ille germina lota reddit : hic lætæ. Ille patens est in ablutionem peccatoris et menstruatæ : hic signatus est in deliciis sponsæ. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te* (Ibid. 7). Ideo non nisi fons hortorum dicitur, fons deliciarum.

2. Denique quam varius et multiplex est cœlestium deliciarum modus, tantus videtur et numerus hortorum. In alio rubent rosæ, in alio cudent lilia, coloremque flores violæ purpureum reddunt. Tot horti sunt, quot virtutum plantationes simul collectæ : ubi tantum flos unus est, quis ibi hortum esse definiat? Sic nec una castitatis plantatio, sed nec una justitiæ horti potest integritatem explere. Salomon qui delicatus et tenellus dictus est (Prov. iv, 3), ipse sibi fecit hortos et pomaria, et consevit ea cuncti generis arboribus. Non, *Arbore consevi*, inquit, *sed, arboribus* : nec, Unius generis ; sed, *cuncti generis. Extruxi*, inquit, *mihi piscine aquarum, ut irrigarem silvam lignorum germinantium* (Eccle. ii, 5, 6). Dives quidem in deliciis, qui non rara ligna, et quæ præ paucitate numerari et scribi possent, sed integram possedit silvam, silvam lignorum germinantium. In horto quippe sapientiæ nihil sterile, nil non germinans. Sic et sponsa plures habet hortos, et cuncti generis virtutum copiose virgultis est consita. Et in sequentibus sponsæ sponsus applaudit dicens : *Quæ habitas in hortis, amici auscultant te : fac me audire vocem tuam* (Cant. viii, 13). Jure omnino. Quid enim nisi dulce auscultare illi, quæ in hortis moratur, et de hortis loquitur? Non auditur foris vox ejus, nec extra hortum : ideo amicus est qui in hortis commoratur cum ea. Nec tam in hortis est quam hortus ipse. Ipsa hortus, et ipse fons, hujus hortos doctrinæ suæ fluentis irrigans. Felix sponsa, quæ non habet nisi hortos irrigare.

3. An non in hoc frequenti conventu tot horti, quot animi? Propter unanimatem hortus unus : propter differentes gratias horti plures. Utinam in his hortis nulla radix amaritudinis sursum germi-
pet, nullum sit lignum inutile, nullum quod hortum

A sponsæ dedecet ; nullus sit hic hortus olerum, quia olera herbarum cito decident (Psal. xxxvi, 2). *Qui enim*, inquit, *infirmus est, olus manducet* (Rom. xiv, 2). Vos autem oleribus non indigetis quasi infirmi. Quod enim infirmum est in vobis, fortius est sæcularibus. Illorum infirmitas quiescit in licitis ; ad perfecta vestra laborat. Illorum infirmitas est uti concessis ; vestra quidem, citra perfectum subsistere. Quid est in vobis esse infirmum, nisi non esse perfectum? quid est in vobis esse infirmum, nisi, summum non apprehendere? Et quid forte, nisi ut apprehendatis, contendere? Ideo infirmum nostrum fortius est sæcularibus ; et, ut sic dicam, melior est infirmitas monachi, quam sæcularis benefaciens. Opera quæ penes nos putantur infirma, quanti crederentur, si ab ipsis fieri viderentur? Perfectorum solidus cibus est : quotquot tamen in nobis imperfecti sunt, esum olerum dedignantur. Quæ sæcularibus licent infirmis, nostris nec exhibentur, nec ipsi exigunt. Apud nos perfecta professio quamvis infirma expletio. Perfectæ plantationes, sed incrementa infirma. Irrigandæ sunt ut crescant, sed spiritualibus aquis. Paulus bene novit quibus aquis quemlibet hortum irriget. Conjugatis copulæ maritalis usum dispensat (I Cor. vii, 5, 6), consolatur pusillanimes, suscipit infirmos (I Thess. v, 14), carnalibus potum lac præbet (I Cor. iii, 2), sapientiam loquitur spiritualibus qui dijudicant omnia, sapientiam autem non hujus sæculi, sed quæ ex Deo est, sapientiam absconditam in mysterio. Et si quis alius loquitur decorem domus Domini, locum habitationis gloriæ ejus, thalami delicias, gaudium quo gaudet sponsus super sponsam, et quo vicissim ipsa gaudens gaudet in Domino ; plane **125** hic non hortum olerum irrigare talibus debet aquis. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei (I Cor. ii, 6, 7, 15, 14). Et omnino quisquis spiritualia vel agenda præcipit, vel intelligenda proponit, nonne tibi videtur aromaticis in hortis quasi fons purus manare? Et bene purus, cui non est necesse propter auditorum perfectionem, qui in hortis auscultant, nisi de spiritualis vitæ puritate disputare, et quasi paradisi incolis de paradisi propinare fluentis.

4. Juxta hunc sensum, hortum auditores intellige, fontem doctores. Sed si fons sunt, quomodo puteus? Nostis enim quantum inter se distent hi noti fontes et putei. Puteus infoditur, fons gratis fluit. In illo aquæ reconditæ sunt, in isto quasi propositæ, et se ipsas offerentes ultro. Magna est in istis differentia, nec possunt utraque in alterutris inveniri. Non potest vel fons putei, vel puteus fontis propria et domestica vindicare sibi : uterque naturæ suæ continetur limitibus. Corporalia et terrena angusta sunt, spirituales abundant divitiæ. Ad spiritualia si referamus ista, in eodem erit invenire fontem et puteum, et alterutra ab invicem propria communicari. Communicemus ergo hæc, si vultis, invicem propria, et in eodem assignemus utraque,

Accipiamus in fonte sufficientiam doctrinæ; in puteo, secretum: in illo abundantiam; in isto, alta mysteria. Et quidem bonus doctor, qui quasi de quodam alto puteo, ita de abdito sapientiæ thesauro copiose profert nova et vetera. Puteus est, quia quæ Dei sunt, nemo novit nisi Spiritus Dei. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei (*I Cor. II, 11, 10*): et quasi fons quidam producit in medium, et virtutum hortos irriguos reddit. Habetis ergo in puteo occultationem, in fonte copiam: profusionem in fonte, et sensuum profunditatem in puteo. Puteus altus est, sed non indiget hauritorio: fons est, et gratis fluit. Qui sitit, veniat, et bibat de aquis sponsæ, de aquis Bersabee, ut novus ex ea Salomon nascatur. Et Bersabee *Puteus septimus* interpretatur: id est puteus quietis, puteus sapientiæ Nam sapientiæ in spiritualium catalogo munerum ascendenti sursum septima occurrit.

5. Sicut et puteus sapientiæ, ita et *fons sapientiæ* legitur (*Eccli. I, 5*). Et forte in his duobus geminus ejus modus exprimitur: unus qui fit per investigationem, alter qui fit per inspirationem. Fontis aquæ ultro prorumpunt: in puteo vero terræ perumpitur moles, et soliditas penetratur, ut ad aquam vivam perlingas. Utraque alteri necessaria est, et industria gratiæ, et gratia industriæ, et vicariam opem sibi communicant. In vanum enim laborat qui puteum fodit, si non ipse fons vitæ gratis affluat. Sed et tibi gratis foderis puteum, et receptaculum aquarum præparaveris, si fuerit neglectus puteus tuus et situ squalens, non descendunt in illum aquæ vivæ, non fluent impetu de Libano. Aquæ quæ descendunt de Libano nesciunt colligi nisi in puteum candidum; et aquæ quæ cum impetu fluunt, volunt puteum habere capacem. Altum et capacem efficias cordis tui puteum, si curas terrenas egeras; si locum efficias in animo tuo lætitiæ spirituali; si os tuum aperias ut attrahas spiritum, et fluant in ventrem tuum flumina aquæ vivæ. Ad hoc opus præparata sunt foramina tua in die natiuitatis tuæ, sicut scriptum est de principe Tyri (*Ezech. XXVIII, 13*). Capacitas intelligentiæ naturalis, qua in die creationis tuæ præ cæteris animantibus privilegiatus es, ingentis receptaculi vicem tenet ad comprehendendas continendasque aquas visionis et vitæ. Legimus enim Viventis et Videntis puteum (*Gen. XVI, 14*). Qui si post peccatum vitiis, vel innatis, vel superadditis, obstrusus videtur, aperiat illum fides, spes in altum instanter diffodiat, dilatet amor. Otium et exoccupatio cohærere situ turpi non sinat. Siquidem feriatis mentes ab anxiiis curis volunt habere festiva gaudia, et vacationem sibi vindicat visio Dei. An non tibi quidam puteus altus videtur ille, in quo reconditi sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei? an Mariam quasi puteum aquæ purissimæ inficiaberis, quæ conservabat omnia verba de Christo, conferens, in corde suo? (*Luc. II, 19, 51*.) Esto et tu talis puteus pro modulo tuo, puteus altus et amplus.

6. Isaac post Calumniæ puteum, post puteum inimicitarum, post hos, inquam, duos puteos relictos, duos **126** puteos effodit; puteum Latitudinis, et puteum Satiæ (*Gen. XXVI, 20, 21, 22, 23*). In illo cœpit non rixari cum vitiis, in isto cœpit fructu deliciari virtutis. Noluit cum Philistæis puteum habere communem, qui interpretantur potione Cadentes. Puteos inimicitarum et calumniæ reliquit Philistæis. Corruunt plane, qui bibunt de erroris et schismatis puteo. Tales puteos fodiunt auctores, bibunt auditores. Sic infodit Arius, sic Donatus. Alter fidei calumniam induxit. Alter fraternitatis copulam in partes diduxit. Ille Trinitatis æqualitatem hæretica definitione distinxit gradibus; iste Ecclesiæ unitatem sua præsumptione distraxit partibus. Dathan et Abiron puteos calumniæ foderunt adversus Moysen et Aaron, et inciderunt in foveam ipsi quam fecerunt, quos terra vivos absorbit (*Num. XVI, 1-33*): potione quam ipsi foderunt, præcipitati sunt, nomen Philistæorum interpretantes eventu. Bonus autem puteus, de cuius aquis qui biberit, exaltabit caput, non potione cadet. Quasi foveam fodit, qui terreni sensus acumine Scripturæ soliditatem penetrat, et violenter scindit hortulum Ecclesiæ, quoddam incognitum dogma producens, et obscura mysteria. Sed et qui subtili scrutinio et dolosa machinatione fraternæ charitatis [*al. unanimatis*] solida perforat, et discordiæ venam aperit; qui se conspirationum claudit et signat in puteo, non acquiescens egredi, sed magis ac magis ingrediens in interiora schismatis, et ejus effodiens abyssum: Philistæorum est hic puteus; nihil tibi sit commune cum illo. Sensim primo et secreto crescunt, et de terrenæ et brutæ mentis erumpunt visceribus, donec postea cum impetu fluant: sed non fluunt de Libano. Non hæ aquæ fideles sunt, non aquæ vivæ. Non potest sibi constare discordia, non potest inter parientes schisma perpetua pax servari. Ipsum schisma infidum est sibi, nequit sibi cohærere diutius, quod charitatis pertentat dissolvere glutinum. Si quis te ad hos puteos invitaverit, dirumpe, si potes, puteos Philistinorum, et aquas pestilentes exsicca: relinque Philistæis puteos suos, puteos inimicitarum.

7. Sectare puteos cælestium deliciarum, puteos aquarum fidelium, et aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. Esto flos horti, et horti conclusi, ut non diripiaris: et videbis quomodo tibi dirumpet Dominus fontes et torrentes. Conversare in horto, si forte et ipse convertaris in puteum, et de ventre tuo flumina fluant aquæ vivæ. Quænam sunt aquæ vivæ, nisi aquæ non deficientes? Et quidem bonæ aquæ, haustus quarum æstum desiderii sine defectu refrigerat. Sæculi oblectamenta universaliter falsam præferunt refrigerii speciem, et sæcularem concupiscentiam sedant ad horam: sed quasi sub ipso ortu statim arescunt, nec fluunt vena perenni; quasi torrentis raptim transeunt, et non est invenire in hoc torrente aquas vivas. Alio quodam Isaac fodit in torrente, et aquas vivas invenit (*Gen.*

xxvi, 19). Est enim torrens qui suavis videtur, sed salutaris non est, nec sempiternus quidem, sicut sæcularis ille quem prædiximus fluxus voluptatis. Et est torrens salutaris quidem, sed non sempiternus : si tamen effoderis in eo, aquas vivas reperiēs. *Habemus, inquit Petrus, firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec illucescat dies, et lucifer oriatur in cordibus vestris (II Petr. 1, 19)*. Non exstinguetur in nocte ista lucerna : interim enim usus ejus necessarius est. Sed cum dies æternus eluxerit, prophetiæ lucerna cessabit doctrinæ, et litterarii sermonis exsiccabitur torrens. Sive enim prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur; futuræ manifestationis respectu turbidas, ut sic dicam, in modum torrentis fluit sacræ sermo Scripturæ, instruens nos per speculum et in ænigmate. Illius autem, quæ est facie ad faciem, visionis (*I Cor. XIII, 8, 12*), veræ, puræ sunt et perennes aquæ. Non deerunt illæ tibi, non tu illis. Cum mortalitatis hujus transierit torrens, transibunt cum mortalitate mysteria nubila; et sine velamine serena veritas, propter quam hic torrentem effoderas, hilariter erumpet. Iste locus est speculo, illic directæ speculationi. Solet tamen aliquo modo hæc speculatio locum alienum pervadere : et in loco peregrinationis se viantibus hilariter ostendens, invitat ad patriam. Vere quidem festivus, sed furtivus adhuc istius ☩ æterni et luminis radius, et fluminis rivus. Non emicat, non emergit nisi in hortis, et in hortis aromaticis. O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam similis es puteo! Non potes exauriri aquas vivas effundis et aquas salubres et uberes.

8. Quis dabit hortulo meo has aquas, et cordi meo hunc puteum deliciarum? *Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo (Psal. XVIII, 13, 14)*. Fac me Libanum : *asperge me, et mundabor; lava me, et super nivem dealabor (Psal. I, 9)*. *Emunda me a delicto maximo, et erunt ut complacent eloquia oris mei, et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper (Psal. XVIII, 14, 15)*. Fac me Libanum, ut has tibi semper aquas effundam. *Erunt, inquit, ut complacent*. Quid est *complacent*, nisi ut utraque placeant, et utrique placeant? Cui utrique, nisi mihi et tibi? Quæ utraque, nisi eloquia laudis, et meditatio cordis? Aquæ istæ viventes sunt, quia semper complacent, semper fluunt : sed non fluunt nisi de Libano, nec lente quidem, sed cum impetu. Magnus impetus violenti sensus amoris : dulces tamen, non difficiles aditus habet. Magnus impetus ejus, quia usque ad affectum pertingit efficaciter, et exhaurit suaviter. Magnus impetus ejus, cujus vehementiæ resistere nil potest : *Cum impetu, inquit, de Libano*. Expressit causam redundantæ, nomine Libani. Munditia locus est redundantis lætitiæ, et aquas sapientiæ salutaris effundit : de candido prorumpunt, et candidius reddunt. Congere in unum, et quasi in acervum accumula delicias istas. Vide et

A considera puteum, Libanum, impetum, aquas vivas. Deprehendes in his (si animo advertas) aquas istas et serenas esse, et secretas, et vehementes, et non deficientes. Puteus secretum designat, serenitatem Libanus. In impetu omnis alius exhauritur affectus, aquæ vivæ nesciunt exhauriri. Bonus etiam Libanus fides, eo quod fide corda mudentur. Ab hoc Libano serenæ intelligentiæ aquæ vivæ fluunt; quia nisi credideritis, non intelligetis (*Isai. VII, 9, sec. LXX*). Intellectus autem bonus, cujus contemplatio manet in sæculum sæculi. Hic est vere vivens. Nam vita æterna hæc est ut cognoscamus unum verum Deum, et quem ipse misit Jesum Christum (*Joan. XVII, 3*). Et ipse Christus noster est Libanus, delectationes vivas fundens cum impetu in sinum dilectæ. Ipse Libanus, et ipse rivus; siquidem ipse est candor lucis æternæ, et emanatio sincerissima. Delectabilis plane puteus affectus est sponsæ, in quem æterni candoris radii, ac si quidam de Libano rivuli et colliguntur et effunduntur, ut flores et hortos irrigent sponsi. Bonus ergo Libanus, in quem nihil inquinatum incurrit : et magnus impetus, qui nullo compesci obice potest.

B 9. Denique illi aquæ cum impetu fluunt, quem nec persecutio, nec fames, nec periculum, nec nuditas, nec gladius, separare potest a charitate Dei. Tot credentibus populis objecti sunt obices scandalorum, tot oppositæ moles tormentorum, et tamen semper fluunt aquæ de Libano. Aquæ enim populi sunt (*Apoc. XVII, 15*). Magni obices, sed major impetus. Si coneris compescere, plus increscit, et perumpit obstantia. Repulsus exurgit in cumulum, et impedimento lucra conquiens, se diffundit uberius. Puro amori etiam ipsi obices cooperantur in bonum, et incrementa capit vexata virtus injuriis. Nonne me silente ista possunt percutere conscientias eorum quorum amor incertis et locis et horis fluit; qui quidem ad tempus diligunt, et in tempore tribulationis recedunt? Quid dico tribulationis? Etiam exiguæ et dubiæ tentationis nunquam molem, sed obicem passi, facile compescuntur, et reflexo proposito impetu irrevocabili ad sæcularia ruunt. Si inclamaveris juxta prophetam, *State, state (Nahum II, 8)*; non est qui revertatur. Nulla illos persuasio revocat, non persecutio pia magistri, non infelicitas, quæ frequenter et fere semper est in viis eorum. Fluunt, et ruunt et corruunt, ut bibant in via de torrente voluptatis, quæ non exaltabit, sed conquassabit in terra capita eorum. Beati quidem immaculati in via, qui ambulant in lege charitatis, qui ambulant in impetu ubicumque fuerit impetus spiritus, et non revertuntur, nec aliquo separantur obstaculo a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

☩ SERMO XXXVIII.

Surge, aquilo; et veni, auster, perfla hortum meum. (Cant. IV, 16.)

1. Affectiones dulces et sanctæ sunt sponsæ aro-

mata. Nam ipsa est hortus. Austro flante ista fluunt in delicias sponsi, sed aquilonis hæc iterum inclementia sistit. Frigidus est enim ventus aquilo, et ad flatum ejus aromata congelantur. Quandiu, Domine, adversitatis aquilo regiones nostras premet? quandiu incumbet hortulis nostris? quandiu, Jesu bone, constringet aromata nostra rigor aquilonis? Parce, Domine, parce ab aquilone sponsæ tuæ. Diu est quod urget, quod premit, quod incubat spiritus hic durus et vehemens. Cumulata nos undique premit adversitas. Dic ei, Domine, ut surgat, ut cedat, ut sinat locum esse respirandi. Infortunii paupertas sterilis est, et graves undique parturit casus. Res infirmæ facile læduntur, et infelicitatis abyssus aliam invocat in voce cataractarum tuarum (*Psal. xli, 8*). Occulte adversum nos vocas adversa; et quomodo si dicas aquiloni, Insurge, preme, posside. *Fumus*, inquit **B** Isaias, *ab aquilone veniet* (*Isai. xiv, 31*). Nobis autem non tam fumus quam flamma jam imminet ollæ succensæ a facie aquilonis. Ab aquilone frigus, et ab aquilone flamma. Ita est, Domine. In duritia manus tuæ adversaris mihi, misericordiæ tuæ venas restringis; ideo exæstuat animus meus, et in meditatione mea exardescet ignis. Gravis iste anxietatis sollicitudinis ignis est, et calore ejus aromata non fluunt, sed magis, si qua sinis fluere, siccantur fluentia: præsertim ubi magis magisque adversitatum aperire se videtur occasio.

2. Domine, dolor meus in conspectu tuo est, et gemitus meus a te non est absconditus. Sollicitudinis meæ ratio nota est tibi: sed mœroris magis dicere debueram; sollicitudo enim in mœrorem jam **C** cœpit tota transire. Ubi consilii non fulget occasio, ubi bonæ spei se vel umbra non offert, ibi non sollicitudinis, sed mœroris sunt partes. Multi gemitus mei, et cor meum mœrens. Parvuli petunt panem, et non est qui frangat eis (*Thren. iv, 4*). Deest enim qui frangatur, non dico de verbi pane, sed de hoc quotidiano corporis alimento. Non potest tamen cœlestis illius panis pinguedine repleti anima mea, dum quotidiani hujus panis inopia maciem quamdam mœroris inducit. A voce gemitus istius oblitus sum comedere panem illum cœlestem. Durus aquilo, exterior adversitas, sed multo durior mentis anxietas. Altera, fratres, vos urget: me premit utraque. Ego communi attritione laboro in vobis, et domestica quadam præ vobis, quia pro vobis. Hinc infortunii casus, hinc forenses insurgunt calumniæ. Alii submurmurant, et alii insultant: et quod non est humanæ industriæ providere ne contingat, improperant cum acciderit. Quidam irritant, quidam irrident, adversam fortunam ad fatuitatem trahentes. Successus bonos quibus exuberant, sibi imputant, et quasi aut providentiæ, aut meriti credunt, non muneris esse divini. *Abundant*, inquit Job, *tabernacula prædonum, et audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum* (*Job xii, 6*). Quidam et prædones et provocatores sunt, qui quod Dei est, ipsi tollunt, dum sibi tribuunt; et divinæ

donum gratiæ ad propriæ inflectunt effectum industriæ. Quid impensa desuper vobis beneficia improperatis nobis? An quia clementiæ divinæ circa vos oculus bonus est, ideo vester erga nos nequam est? Cur vos divina beneficia paratioribus reddunt ad derogandum, quam ad erogandum?

3. Vides, Domine, quot ex partibus aquilonis nos flabra molestant; undique perflant incommoda, murmura, probra. Inter hujusmodi dolores distractus et constrictus animus, austri lenia nescit flabra recipere. Exsurge, Domine, non prævaleat aquilo; satis est quod jam diu insurrexit, quod incubuit: dic ut surgat, ut discedat, ut cedat austro. Succensa jam pridem est olla a facie aquilonis (*Jerem. i, 13*), sed tu, Domine, austrum emitte, qui faciat medium fornacis hujus quasi ventum roris flantem. Non audeo continuos austri flatus rogare, sufficit si vel interpolatione ejus aquilonis malignitas temperetur. Extendis (sicut in Job legimus) aquilonem super vacuum (*Job. xxvi, 7*), non **D** super hortum. Non est vacuum hortulus sponsæ, in quo superius annumeratæ plantantur tot aromaticæ species. Et quomodo quibunt meditationis aromata læta profluere, ubi a mœrore libera non sunt studia, ubi contristat adversitas, aquilo stringit? Esto, Domine, zelotes, æmulare sponsam, dic aquiloni ut surgat, et cum austro dimidiet tempora sua. Sic quidem fiet secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, si consolationes tuæ lætificent animam meam. Videtis, fratres, qualiter aquilo ad mensuram sui austrum parturiat: et forte ubi abundavit aquilo, superabundabit et auster. Auster enim et prospere flabit, et quas intulit aquilo compensabit injurias. Ergo surgat aquilo, sæviat quantumlibet, fremat, dummodo occasionem et quasi vim [*al. materiam*] præstet flatibus austri. Nonne tibi videntur graves pertulisse aquilonis flatus, quos in Epistola ad Hebræos Palus alloquitur? *Magnum*, inquit, *certamen sustinuitis passionum: et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti; in altero socii taliter conversantium effecti. Nam et vinctis*, inquit, *compassi estis*. Sed inter tanta aquilonis flabra nullas sibi vices vindicavit auster? Imo plane. Denique audi quod sequitur: *Et rapinam*, inquit, *bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam* (*Hebr. x, 32-34*). Quid? cum Apostoli irent *gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati* (*Act. v, 41*); nonne tibi videtur contra aquilonis graves impetus leniter ipsis auster spirasse? Considera tristitia illa sabбата sepulturæ dominicæ. Nonne velut ad aquilonis flatum, Apostolorum corda infidelitate et timiditate quadam dirigerunt? Resurgente Domino cœpit auster lenis hortum ejus perflare. Totis his denique quadraginta diebus in multis argumentis dominicæ resurrectionis et veritatis fides, et libertatis fiducia sensim incrementa sumpserunt. Ipso die Pentecostes, quando factus est spiritus vehemens in cœnaculo ubi

erant apostoli sedentes, soluta est omnis congelatæ mentis frigiditas, sicut torrens in austro : et deinceps verbi virtutumque profluxerunt aromata.

4. Sed numquid idcirco aquilo durus quievit? Nonne multo vehementius persecutorum insurrexit procella, et impetus hæreticæ tempestatis? numquid non æmulatione quadam tentationis aquilo, austro se opposuit gratiæ? Quasi solus hortum perflare conatur quodam rigore duri spiritus, aromata restringere volens ne fluant; sed tanto latius fluunt. Adversitatis et prosperitatis alternis motibus nunc provocata, nunc pacata sponsa Christi Ecclesia ejus, aromata virtutum proferre non destitit vel non desinit. In persecutione virtus enituit, in pace auctus est numerus. In illa fortes probantur; in ista foventur infirmi. Quid ergo primitivam Ecclesiam nunc memoro, cum adhuc, etsi non tam vehementes, frequentes tamen aquilonis impetus sustinet hortus sponsi? Alternant circa illum vices auster et aquilo. Gravis impetus hoc tempore Ecclesiam impulit, et quidem ab aquilone. Nam inde est origo schismatis: inde oritur, et ibi moratur; solus illic aquilo premit. Dic ei, Domine, ut surgat, ut discedat. Voca et dic austro: *Veni, perfla hortum meum, et fluant aromata illius.* Non dico austrum felicitatis et securitatis terrenæ; nam hic auster frequenter aromata stringit et exsiccat: sed austrum voca gratiæ tuæ. Et si ita necesse est, et aquilonem in illum sterilem hortum mitte, non obstinationis, sed vexationis aquilonem, ut ipsa vexatio det intellectum auditui ad obediendum. Aquilonis rigore flagella hortum tuum: hoc quasi verbere excita torporem ejus, ut avidius ad austri se lenia spiramina conferat. Tam partibus quam temporibus auster et aquilo circa hortum nostrum vices alternant. Sicut enim nunc flat auster, nunc aquilo: ita hic auster, et illic aquilo. Aliquoties autem et simul flant: sed alter foris, et alter intus. Foris aquilo, et intus auster: ille furens, et iste fovens. Fremat aquilo, et tumultuetur foris: tantummodo hortum intus non perfleret, intro non penetret, intimam quæ est in Christo, non constringat cordis lætitiã. Quando, Domine, ex integro gelidus ille spiritus quiescet? quando erit ut jam non timeatur a facie frigoris ejus? Fundata est civitas tua, hortus plantatus in lateribus aquilonis. **130** Hic ventus in Scripturis dexter vocatur. Ideo Job talem super eo deponit querelam: *Ad dexteram, inquit, Orientis calamitates meæ illico surrexerunt (Job. xxx, 12).* Jure ventum illum dextrum vocavit, qui nihil ei quivit sinistrum inferre: quin etiam gloriæ viro justo comportavit augmentum, quando virtus et probata enituit, et provocata excrevit. De vicino in hortum tuum impingit; situs est enim in lateribus aquilonis. Effice illum nobis, Domine, dextrum; tempera illum flatibus austri. Cooperatur enim nobis etiam aquilo in bonum tuæ dilectionis, etiam austro afflante. Sive jussus, sive permissus surgere aquilo tribulationis, non nos ter-

reat. Modicum enim et consolationis auster succedet, etsi non interim intercidat. Ubi enim abundavit afflictio, abundavit et gratia:

5. Sed quid vobis, fratres, de exteriori disputatione tribulatione? Alius solet vos aquilo perurgere. Ab hoc vobis Deus aquilone parcat, alios interponens, qui sæcularis tumultus et tribulationis impulsus frequentes excipiant. Exterior vos cura gravis nulla perstringit, quia de jure nulla contingit: nec tamen immunes esse vos sinit. Quos exterior cura non valet, interior afficit tædio. Bene cum illis agitur in hac parte, quod exterioribus non patent; sed nihilominus aquilonem non effugiunt, dum sibi in interioribus non placent. Festiva prius gaudia vertuntur in fastidium, et hilarem mentis faciem tristitia commutat. Felix cui non est hæc commutatio. Sed quis tamen est? quis enim est quem non aliquoties et tædium conficiat, et exulceret tristitia? Denique ubi prospero ferebamur navigio, ibi paulo post vadosa incurrimus, et secunda ferentibus aura turbo adversus erumpit. Etiam ubi non exstat ratio, instat turbatio. Causa non eminet, et ira imminet. Irascitur homo iræ quam irrationabiliter patitur, et cujus detestatur motum, nescit exortum. Spiritus hic durus ubi vult spirat: et nescis unde veniat, et forte quo vadat. An magis quo evadat? Nam ex se ad malum talis affectio vadit, sed frequenter evadit ad bonum. Non pertingit quo pergat, sed facit Deus etiam de tentatione proventum. Quando vult, ipse inducit aquilonem, quando vult dicit, *Aquilo, surge.* Et si interim de ejus molestia quæreris, scito de tali magisterio et commemorari et commoneri. Commemoraris ut aquilonis viciniam attendas, commoneris ut rigorem ejus effugias. Non subest tibi, dum in lateribus aquilonis situs es, ejus viciniam fugere: sed tamen violentiam evadere potes. Dum hic sumus, semper vicinus est. Non est semper violentus: sed postquam gyravimus per aquilonem, sæpe reflectimus per meridiem. Etiam cum impulsum non sentis, habe suspectam viciniam ejus.

6. Quando tamen ejus turbines evades, nisi lenis auster vocatus adveniat, et sic expandas ad austrum alas tuas, ut in cœlestem plumescas volatum? Si tamen se intermiscere nititur aquilo, et nascentes in novitate pennas gelido restringere spiritu, pennas a volatu, et aromata restringit a fluxu. Stringit, inquam, non tollit. Vehemens enim tædium et amaritudo cordis virtutes ipsas exercet, non evertit. Hic turbo propositum sanctum impellit quidem, non tollit. Stringit lætitiã, non tollit constantiam. Tædio afficitur animus, sed non conficitur. Tristatur, sed oblectatur tristitiæ suæ. Non est minus fortis sic affecta virtus, sed minus felix. Quid illi cum vitio cum quo rixatur, cui bellum indicit? Quasi suum non est fastidium, cum quo fœdus non contrahit. Molestum patitur, non propitiatur illi. Denique non ipse animus hoc operatur, sed magis aquilo, in cujus lateribus habitat. Ideo detestatur illud, eo quod adversus virtutem ejus molimina sentit. Qui sentit,

ipse scit quanto cum tædio illud bonæ conversationis tædium tolerat, quomodo fastidit fastidium illud, quanta cum amaritudine oblectatur amaritudini illi, amaritudini violentæ, quæ de jugitate exercitii disciplinaris invito se ingerit. Ad austrum animus ex voto se vergit; et ecce aquilo adversanti et invito se importune immergit. Durum est sustinere a facie frigoris hujus, et fugere non subest ad votum. Laborat animus et disciplinæ tædio, et hujus tædii odio. Molesta est utraque affectio, et non dulcescere quod elegeris, et sentire quod **131** oderis. Molestum utrumque, et propugnare disciplinam, et propulsare desidiam.

7. Quomodo, Jesu bone, tantam tandiu toleras vexationem dilectæ sponsæ tuæ? Desidiam invita patitur, et quasi voluntariam in se sic puniendo persequitur. Egerrime tolerat quod non ad votum in te, qui bonum ejus es, solum deliciarum valet. Sibi imputat quod suffert invita. Stimulator ab aquilone venit illi, sed stimulus iste ad preces sponsam instigat. Hoc stimulo castigata, ad supplicationes se confert, quæ se prius in amplexus paraverat. Mitiga sponsæ tuæ, Jesu bone, a diebus his malis. Nisi enim adjuves eam, habitabit in aquilone anima ejus. Quis enim consurget adversus aquilonem, nisi tu, Deus, qui venis ab austro? Bonum aroma, propositum sanctum et conscientia pura: sed non fluit illi, qui boni istius deliciis non fruitur. Veni, Jesu bone, veni; perfla hortum tuum, ut fluant aromata ejus sicut torrens in austro. Ipsa est hortus, esto tu auster. Te irrigante erit anima ejus sicut hortus irriguus, et te flante non deficient ejus aromata, qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXIX.

Surge, aquilo; et veni, auster; perfla hortum meum, et fluant aromata illius (Cant. IV, 16).

1. Exple, Jesu bone, quod jubes, transfer austrum de cælo, et induc illum in hortum tuum, in animam sponsæ tuæ. Hoc flatu leni solve tædium, solve tristitiam ab ejus affectu. Nam utrumque in vitio est, et præfert speciem aquilonis: utrumque mentem ligat, et præpedit a puræ profluvio quodam lætitiæ. Quid timor? nonne et ipse rigore gelido constringit affectus? Ab alienis parce, Domine, sponsæ tuæ. Quid magis alienum ab ea, quam timor qui non est in charitate, cum ipsa tota sit in charitate? Ille servilis est, illa in libertatem vocata. Vidistis, fratres, hesternis sermone virum meticulose incedere, ut institutionis prima subiret elementa; quam morante, et quam nutante proposito disciplinæ rudimentis se passus est insigniri! Et bene nostis, dum adhuc sæcularis erat, quam largos eleemosynarum rivulos manus ejus fundebant. Quid erat causæ, nisi quod mentem ejus in hac parte timoris perstrinxerat aquilo? Auster scilicet illam ex parte afflavit, sed non perflavit; ideo eleemosynarum prompte profudit aromata. Sed abrenuntiationis pretiosissimus ille aromaticusque liquor post multos conatus vix tandem ab ejus animo tenuiter exprimi potuit. Plane similis erat evangelico

A juveni, qui apud Dominum de legis observatione gloriosus, evangelicæ perfectionis coarctatione proposita, tristis abscessit (*Matth. XIX, 16, 22*); nisi quod ille tristis abscessit, hic, quamvis tristis, accessit tamen. Videte timoris aquilonem flantem sublege: ideo de præcipuis electisque aromatibus rara fluxerunt in ea. Ideo die Pentecostes, quando Spiritus vehemens flavit ab austro, tot hominum millia veritate, verbo, vita spiritualiter profluxerunt (*Act. II*). Non eos rei familiaris cura constrinxerat de reliquo.

2. Libera quidem ab hoc aquilone satis duro, corda largius profluunt in contemplatione et charitate Dei. *Non accepistis*, inquit, *spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater* (*Rom. VIII, 15*). Ille aquilonis spiritus erat, hic austri: ille gravis, hic gratus. Ideo illi, tanquam gravi et ponderoso prementique dicitur, *Surge*; hic tanquam lætus gratusque invitatur, ut veniat et perfleret hortulum sponsi. Ille pœnam habet, hic proflua gaudia. Ille minax est, hic blandimentis deliciisque manans. *Rogabo*, inquit, *Patrem meum, et alium Paraclætum dabit vobis* (*Joan. XIV, 16*): hoc est austrum invitare, et dicere ut veniat, et perfleret hortum suum. *Perfla hortum meum, et fluent aromata ejus*. Quidam fructus, nisi pressi coactique, liquorem non fundunt. Fructus autem qui sunt in horto tam delicate depicto, pressionem non expectant: cogi nesciunt, sed austro perflante fluunt ultro. Intuemini mundi sapientiam. Nonne violenter expressa videtur, et longo elaborata tam exercitio quam studio? At in nostræ auctoribus philosophiæ, et velox et vehemens sapientiæ prorupit abyssus. Vultis velocitatem audire? *Cum steteritis ante reges et præsides, nolite præmeditari; 132 dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini*. Vultis vehementiam? *Ego*, inquit, *dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere adversarii vestri* (*Matth. X, 18, 19; Luc. XXI, 14, 15*). Quomodo hæc tam subita et tam serena profluerent, nisi hoc austro afflante? Audivistis jam unde venerunt aromata veritatis tam proflua et parata tempore suo.

3. Charitas nonne et ipsa diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis? (*Rom. V, 5*). Multa sunt aromata quæ profluunt per Spiritum, nec nisi per Spiritum, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, mansuetudo, modestia, continentia, castitas (*Gal. V, 22, 23*). Hæc non modo provenerunt, sed etiam profluxerunt. Quod profluunt, copia designatur: quod ad flatum austri, coactio tollitur. Charitas non potest cogi, gratis fluit; non necessitate, sed arbitrio fertur, austro tamen flante. Arbitrii enim quid conferret libertas, si non aspiraret auster gratiæ? Nam etsi arbitrium ubi est, semper liberum est, non tamen liberum ad omnia id esse damus: nec electionem, nec executionem omnium liberam habet. In eligendo semper est libertas, sed non est semper ad eligendum. Eligere namque nisi libere non potest: sed est aliquid, quod non eligere per se potest. Sui

juris voluntas est; libera est cum adest: sed non est animus ad omnem quam oportet adesse voluntatem liber, cum abest. Nec magis sui juris est, quod intensam habeat voluntatem quam habet, nec quod habeat voluntatem bonam. Sed quantum post lapsum in libertate consistit arbitrii, quod vult animus, semper libere vult: sed non est liberum ei quodlibet, etiam quod oportet, velle. Est enim libertas, quæ sine voluntate non est, et sine qua non est voluntas: et est libertas quædam, quam non semper comitatur voluntas. Illa est in voluntate; hæc est in quadam volendi facultate. Illa est in ipsa; hæc quasi ad ipsam. Istam possumus, et illam cogimus. Et visus quædam est videndi virtus in oculo, et visus nihilominus quædam passio in videndo. Sic et in animo dicitur intellectus et potentia naturalis ad intelligendum, et usus potentiæ. In arbitrio similiter hæc occurrit distinctio, ut uno sub nomine et aptitudo intelligatur et actus. Utrobique arbitrii libertas est, et ad arbitrandum, et in arbitrando: et cum in malo est, semper serva est. Illa quidem eo ipso serva, quo infirma, tam ad bonum quam contra malum. Libera est voluntas mala eo ipso quod voluntas: sed servilis eo ipso quod mala. Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati (*Joan. VIII. 34*) Peccatum enim quem occupat, stringit et ligat: captivat dum cogit.

4. Sed tu, Domine, converte captivitatem nostram sicut torrens in austro (*Psal. cxxv, 4*). Emitte spiritum tuum, et renovabitur antiqua libertas: renovabitur, inquam, non recreabitur. Nam etsi oblitterata est, ablata tamen non est. Manet quæ creata est, sed movere se nequit ad quod est data; vivit, non viget. Sic et in phreneticis non minuitur innata rationalitas, sed in sic affectis nullus ejus motus existere valet. Cum fuerit curata gravis passio, non redditur, sed resuscitatur consopita ratio. Sic et concreta homini libertas arbitrii, non est penitus vel ex parte ablata, sed peccato ligata: eadem est quæ facta est; sed est aliter affecta. Et, ut sic dicam, est libertas conditionis, est libertas dispositionis, est libertas affectionis. Prima naturæ est, et ideo semper bona est; sed nisi sanata fuerit, nec secunda erit ad bonum, nec tertia in bono. Prima in naturali aptitudine consistit; secunda, in habitu bene vel male constitutæ mentis; tertia, in usu. Ideo nisi fuerit aptitudo naturalis adjuncta per gratiam, nec habitus, nec actus voluntatis ad virtutem spectabit. Invalida est arbitrii libertas: propterea ubi arbitrium succumbit, afflet auster, et statim aromata fluent. Non habet generosam hanc libertatem et vere liberam, quæ est ad bonum et in bono, nisi Spiritus liberaverit. Idcirco, Domine, emitte Spiritum tuum, ut conferat et posse et velle per gratiam, qui primo possibilitatem ad utrumque contulit, dum naturam hominis condidit. Tres supra enumeravimus, libertates. In tertia velle quidem adest, in secunda subest, in prima consideratur ad duas reliquas potentia naturalis. Ergo prima vocetur potentia; secunda, potestas; tertia, voluntas. Non videtur idem, naturalem potentiam ad aliquid habere, et **113** il-

lud posse. Multa siquidem ad quæ naturaliter potentes sumus, non statim illa possumus, ubi connata facultas aut infirmitate præpeditur, aut arte usuque destituitur. Frequenter ad horam oculus videre non potest, cum tamen naturali non deficitur potentia visus: adest habitus, et abest usus. Naturaliter potens est videre, sed actualiter non potest. Sic et naturalis libertas arbitrii manet quidem, sed impedita peccato: ideoque non valet habere tertiam illam libertatem, quæ est in bono, nec secundam quæ est ad bonum. Prima manet mutata quidem, non immutata: reliquæ nec manere dicendæ sunt. Non enim post peccatum, liberum nobis relinquitur bonum velle; ideo nec residua libertas est, quæ consistit in bona voluntate: sed per gratiam hæc ultima inspiratur, et secunda reparatur, et prima naturaliter creatur.

5. Dicta hæc sint de libertate, qua bonum volumus, quoniam est ex gratia. Sed est alia libertas nihilominus per gratiam, qua non modo bene volumus, sed bonum ipsum affectuose. Illa libertas semper in voluntate est, ista non sic. Semper enim libere volumus, affectuose non semper. Affectus ad libertatem non spectant arbitrii. Nec tamen plane libera est bonæ voluntatis libertas, si affectuosa non fuerit; sed cum auster afflaverit, statim affectiones aromaticæ fluent. Non premuntur ut exprimantur; libere fluunt. Voluntatem sanctam frequenter tædium quoddam et tristitia comitatur; sed affectiones dulces cum illis iter non habent. Aromaticæ sunt odoratu, et tactu pariter gratæ: dulciter sentiuntur, et dulciter recoluntur, dulciter fluunt, et dulciter profluunt. Sibi fluunt, et aliis profluunt. Aromatici utrique sunt intus affectus; et foris affatus. Ad ista potest aspirare libertas arbitrii sed de arbitrii libertate non pendent. Sicut affectiones malæ contra bonam voluntatem sæpe sunt, sic bonæ, cum adsunt, etsi cum ipsa sunt, ex ea tamen non sunt: libera est sine istis, et quasi liberalis redditur ex istis. Voluntatem ipsam liberiores efficiunt, sed ex ejus libertate non fluunt. Fluunt autem cum auster perflaverit. O dulcis auster et vero optabilis, cujus spiritu hiemalis rigoris horrida solvitur facies, et jucundæ novitatis verna temperies arridet in hortis, et nova temperies, et autumnalis ubertas! Nam in fluxu aromatum, fructuum signatur maturitas. Ecce quam bonum, et quam jucundum in cubilibus et in hortis aromatum auram hanc expectare tam dulcem, renovantem et recreantem fructus Spiritus, profundentem aromata, spargentem odores! Mitte, Domine, hunc Spiritum nobis, qui post aquilonis horrorem hortulum nostrum nova facie vestiatur, luctum nostrum vertat in gaudium. Aut si quid boni significat aquilo, illum cum austro simul invita. Jungant officia, et partes suas assequatur uterque. Aquilo stringat, auster resolvat. Stringat ille lasciviam, hic animum in gaudia proflua laxet. Ille continentiam præstet, iste conscientiam exhilaret. Ille contineat, et iste repleat. *Factus sum, inquit, sicut uter in pruina, et justificationes tuas non sum oblitus*

Psal. c xviii, 83). Bonus uter sic congelatus et infusus. Foris continentiae pruina, intus repletio justitiae. Bene uterque flat, quando exteriora gelido quodam continentiae spiritu rigent, et interiora rigantur profluis gaudiis.

6. Et ut austri flatum ad interiora deflectas *Perfla*, inquit. Qui perflat, in intimis flat, et impenetrabile nihil est illi : spiritus iste subtilis est, acutus, et mobilis, perflans non inflans. Scientia inflat (*I Cor.* viii, 4) : charitas perflat. Charitas interior est quam scientia, et ad secretiora pertingit. Omnia interiora perflat Spiritus, qui scrutatur etiam profunda Dei. Ubi perflaverit, et quasi perflaverit ista; ibi scientiarum aromata utiliter fluunt, meditationes, orationes, suspiria, singultus, lacrymae, ipsa colloquia. Omnia velut aromata fluunt, quae de charitate ducunt originem. Omnia quae procedunt de ea, quasi aromata sunt, gratia plena. Chara sunt, et copiosa sunt; aromata sunt et fluentia sunt. Plena sunt quae de charitatis plenitudine procedunt. Plena sunt, et expressa non sunt, nec torcularis violentiam patiuntur ejus aromata. Torcular in hoc horto non legis exstructum : nam vicem torcularis obtinet auster. Afflata quam calcata melius fluunt. Gratuita enim, ut diximus, sunt, non extorta metu, sed spiritu fusa. **134** Sunt qui aquilonem et austrum ad hujus saeculi adversa et prospera trahunt. Et quidem gemina hac tentatione vexata Ecclesia Dei, bonae semper affectionis et opinionis abundat aromatibus. Ideo his tentationibus perflandum dimittit, eo quod abundare novit, et inopiam pati. Locus iste latiore executionem exoptat : sed in calce haec tantum quasi leviter tetigisse sufficiat. Sequens sermo ad mutuas invitationes sponsi et sponsae transibit, si gratiam nobis praestare dignetur Jesus Christus, qui vivit et regnat Deus.

SERMO XL (7).

Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Messui myrrham meam, etc. (Cantic. v, 4.)

1. Quam longe, fratres, a conversatione mea sunt verba votorum istorum. Aviditatem Dominus novit, sed ausu destituor. Quidni? non est hortus mihi, qualem supra Christus depinxit : non sunt poma, quibus avide vescitur; non fructus aromatici; non fons irrigans; non altus puteus aquarum viventium : magis autem in hortum meum ascendit horror spinarum et veprium. Non audeo te, bone Jesu, in talem hortum vocare, nisi forte ut evellas, et disperdas, et dissipes primo, et plantes postea; et sic tempore congruo de plantatione comedes dexteræ tuæ. Felix anima quæ te invitare digna est ad fructus jam maturos, ad fructus paratos, et acerbitatis nihil habentes. Atque utinam acerbitas sola nostris accusetur in fructibus; utinam immaturi sint, dummodo mali

(7) Habitus est in festo S. Laurentii, ut ex contextu apparet.

A non sint. Frequenter poma quæ genere bona sunt, tempore nondum grata sunt, sed immaturitate sola displicent. Felix hortus cujus omnes fructus et natura boni sunt, et tempore congrui. Neutrum deesse novit pomis suis sponsa, ad quorum comestionem dilectum provocat. *Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum.* Vide quam morose et modeste, et post multa præconia facta sit hæc invitatio. Non enim præsumit hæc dilectum invitare, non sitit delicias, donec delicate satis se novit descriptam. Quid enim? putatisne Jesum delectabilem illum adventum præsentiae suæ illis indulgere, qui prædictis non sunt præditi dotibus, nec laudibus digni? Temerariæ præsumptionis puta, si, prius quam aptus sis ad contemplationis usum, Jesum invites. **B** Tu illum ad deliciandum tecum sollicitas, qui forte sordes adhuc delictis? Hortus tuus sentibus horret et sterilescit, et illuc Jesum invites? Invita illum, non ut jam delectetur, sed ut deleat quod plantavit dextera tua. Invita illum ut purget primo, postea plantet. In utroque labor est, sed cum delectatione decerpere veniet fructus maturos.

2. *Veniat, inquit, dilectus meus.* Non tantum blanditur et applaudit præsentem, sed etiam in absentem inardescunt vota ipsius. Falsus amor et simulatorius absentem obliviscitur, præsentem blanditur. Non sic sponsa, non sic; sed absentem desiderat, præsentem lætatur. *Veniat, inquit, dilectus meus in hortum suum.* Ad me quid austrum invitat? Ipse veniat, et sufficit mihi. Ipse auster est meus, ipse aroma est meum : ipse auster meus, ipse amor meus. Deus ab austro venit, et auster venit cum eo. Denique ipse plenus est gratiæ et veritatis. Bene auster meus, qui serenus illustrat, et suavis illabatur. Auster meus est Christus meus, ipse hortum perflat, ipse comedit poma. *Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum.* Putationis tempus jam transiit; flores pepererunt fructus quos parturierunt, hiems abiit; recessit ver, æstatem jam inclinatum maturior autumnus impellit. *Veniat jam dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructus pomorum suorum.* Ecce jam venit plenitudo temporis; ideo *veniat dilectus meus in hortum suum.* Poma præmatura sunt; ideo comedat fructum pomorum suorum. Ficulneæ prima poma desiderat. **D** Cum nondum tempus esset ficorum, accessit ad ficum secus viam, vertit folia, et nihil fructus invenit (*Marc.* xi, 13). Ante tempus comedendi, et ante tempus fructuum, accessit ad eam mane esuriens. Novi ego ficulneam matutinos a prima pueritia fructus ferentem, fructus primitiarum, fructus gratiæ virginialis. Nec erat hæc ficus plantata secus viam, sed in horto, **135** et in horto concluso, in horto quem circumdat disciplinæ maceria, et arcta custodiæ sepes. Fecunda plane ficus, et pulcherrima inter alias specie. Frequenter declinavit ad eam Dominus Jesus, illud forte dicens : *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo (Cant. ii, 3).*

3. Sed utinam fructus quos protulit servasset.

ma improba furis manus non deprædata esset. Nunc autem optimos fructus tulit, et eos qui ei non possunt. Alii succreverunt in locum eod est pro virginali continentia, amara pœnitentia. Quam dulcius illo nativo fructu, quam hoc corruptivo, et te et dilectum cibabas? Væ miseræ quando veniet dilectus tuus, quæ tibi mens, facies, quis vultus erit? Quo te vertes præterea, quæ pudicitiae fructus perdidisti? quo te respiciet: cum accedet, cum vertet folia tua, et solitos fructus non inveniet, pudebit illum præ confusione huius seculi verba voti virginalis, consecrationis tuæ recense. Sub his foliis attende, quia jam non copiosius fructus, fructus integritatis, fructus civitatis. Tales consecrati sunt, sed jam ablati. Non bene conveniunt consecratio et corruptio. Virginitas condonari solet, sed redonari non potest. Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei, sed ignominiosa facta sunt in te. Cum confusione duplici et dolore de cætero in planctu agnosce partem tuam. Dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, et plorabo lapsam non vilem de plebe, nisi primam in virginali grege? Quis, inquam, mihi fontem lacrymarum? Nam ipsa quæ lapsa lacrymis tota pereffluit, per ora irrigua lacrymarum rivi defluunt. Alta suspiria et anxii gemitus emittit quod contigua semper culpæ confusio superest. Vidi in misera facie dejectum vultum, frangenas. Singultus sermones intercidebat: a continere noluit, a lacrymis continere non valet quod agis, fructus dignos pœnitentiæ. Innotuit dolor, mœrore consumere, cum propheta dicit: *Incumbere ut consolemini me, amare flebo* (xxii, 4). Flebo et ego tecum. Forte dilectus et ipse collacrymabitur tibi, qui Lazarum flebat (xxi, 35). Forte plus ille flet. Plus dolet qui diligit. Miserationes ejus multæ sunt: ideo, inquit propheta, non sumus consumpti (Thren. iii, 22). Quæ nec tu consumeris, quia consiliarius est et consolator, convertens animam tuam. Quomodo (ut dicam quod intelligi vix potest) non perbit ipsa, dissimiliter tamen, ejus affectum, luctum miserabilis facies; dum ipse, qui retracto visis tui seriem, dolore cordis tangor intrinsece. Si feceris dignos pœnitentiæ fructus, revertetur dilectus tuus in hortum suum. Nam pœnitentiæ poma libenter comedit. Beatius tamen, si servæ puritatis fructus intactos quis servet. Bonum est in maturitate prævenire, et perseverare in ea. Ideo sponsa prævenit in maturitate, et dicit: *ut dilectus meus in hortum suum, ut comedat pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa.* Vehemens amator est Dominus: ad unam invitationis vocem advolat libens in hortum sponsæ. Quasi prævolat et prævenit in hortum, *Veni*, inquit. Accipiatur hoc verbum rationis sensus, et apte cohærebit quod dicit, *Veni.* Non est piger, non parcus retributor, sed incontingens sponsam reinvitatur: *Veni in hortum meum, so-*

ror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis. Durus est affectus quem non permovent invitationes et reinvasiones istæ tam dulces. Quid hac vicissitudine gratius? quid mirabilius est hoc commercio? O admirabile commercium! Dilectus Dei Patris, gloria cœli, Angelorum deliciae, ad hortulos nostros invitari se permittit, et ad suos reinvitare non prætermittit. Et qui noster est hortus, verius dicitur ipsius. Non enim ait, *Veniat dilectus meus in hortum meum*; sed, *in hortum suum.* Jure quidem, *in suum*, quoniam ab ipso datum, et ipsi debitum, et certe deditum. *Veniat dilectus. Veni, soror mea sponsa.* Magna dulcedo, et apta distinctio. Illa desiderat, et ille imperat. Hæc dicit, *Veniat*: hic dicit: *Veni.* Ego, inquit, *sto ad ostium, et pulso: si quis aperuerit mihi, introibo et cœnabo cum illo, et ipse mecum* (Apoc. iii, 20). Non habes necesse, o bone Jesu, morari ad ostium sponsæ: ipsa enim te votis ultro interpellat. Redde vicem, reinvita illam. Sedisti ad mensam ejus, vide quanta sint apposita tibi, sciens quia et tanta oportet te præparare. Tanta, inquam, et sufficit ei. Hoc autem dico: totam se impendit, tu totum repende. Quomodo totum erit, si illa se totam dat, tu te dimidias? Exiguam tuam, plus est toto illius. Totum ejus, portio est quædam gratiæ tuæ: ideo et suus tuus est, et tuus suus est hortus.

5. *Veni in hortum meum.* Ego, fratres, in horto sponsi copiosum illum, et delicatum, et gloriose consitum paradisum virtutum Christi libenter accipio, quas secundum geminam naturam vel ab æterno habuit, vel accepit in tempore. Ergo secundum hunc modum hortum sponsæ statum animæ vel Ecclesiæ interpretare, et virtutum affectuumque dotes, quibus ditatur a sponso. In isto considerantur bona corporis; in illo, capitis. Pulchra utrobique contemplationis cibatio. Sed quid illa ad istam? Quanto gloria Christi, vel animæ, vel Ecclesiæ præcellit virtutes, tanto delectabilior in hunc hortum ingressus. Ad illum operatio plus spectat, ad istum, contemplatio sola. Sponsa, etsi lætatur de illo, laborat cum illo, et in sudore vescitur pomis suis: in istum cum introducta fuerit, nihil reliquum est nisi deliciae tantum. Suum tuetur, et istum intuetur. Nec intro-mittitur in istum nisi de illo, hoc est, de actione ad usum speculationis. Aut si contemplationem in illum sponsæ hortum admittimus, similis est actioni. Uti-que de illis multis ordine commodo venit ad hanc myrrham. Non enim nisi in abundantia virtutum ingrediatur in hortum dilecti. *Ingredieris*, inquit Job, *in abundantia sepulcrum* (Job, v, 26). Melius tamen hic sonat *in hortum.* In sepulcro innuitur quies et quædam a curis occultatio; in horto exprimitur intuitus et epulatio: in sepulcro feriamur; in horto fruimur. Sicut ergo in sepulcrum non nisi in abundantia ingredimur, sicut scriptum est; multo minus in hortum. Ideo sponsam de horto in hortum invitat: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa.* Ingredere, ingredere, sponsa, in contempla-

tionem virtutum dilecti tui, ingredi in delectationes ejus, memorare justitiæ ejus solius. Ibi Deus, Deus tuus docebit te in jucunditate, et deducet te mirabiliter dextera sua. Cibabit te pomis vitæ et intellectus. Myrrham et aromata messuit tibi.

6. *Messui*, inquit, *myrrham meam cum aromatibus meis*. Immortalitatem enim et incorruptibilitatem messuit post mortem. Myrrhæ siquidem beneficio corpora mortuorum perdurant illæsa. *Myrrham*, inquit, *meam*. Bene suam, quam et primus accepit, et solus impartit. Primitiæ enim Christus, deinde qui sunt Christi. Per illum resurrectio mortuorum, qui primus resurgens jam non moritur. Bona talis myrrha, et melior quam hæc usitata, quæ carnem mortuam non sinit putrescere : nam ista redivivam non sinit deficere. Erat et myrrha ejus præcellens et singularis illa castitas virginalis, quæ nullum titillationis motum surgentem sensit, nec fomitem habuit; in quo nec motus est talis repressus, nec fomes remissus : præventus est enim in unctionibus myrrhæ, et myrrhæ suæ. Aliorum eatenus est efficax myrrha, et continentia pertingit, ut servet a corruptione : hæc a corruptibilitate carnem dominicam custodit intactam. Aliorum myrrha corruptionem carnalis incentivi subsequitur : hæc incentivum prævenit omne. Illorum excludit, et hujus præcludit. In Jesu nec causa, nec corruptio : in ejus Matre etsi causa, non tamen corruptio : in aliis omnibus et causa et corruptio. Myrrha nostra motus exsurgentes carnalis concupiscentiæ reprimit : myrrha Mariæ tales motus nescivit : myrrha Jesu taliter movendi nec causam, nec originem habuit. De plenitudine ejus omnes accepimus, et myrrham de myrrha. Myrrha nostræ castitatis, munere et imitatione ipsius est : ideo cum in nobis myrrham metit, suam metit. Utinam in me multam myrrham inveniat, quam metat. *Myrrham cum aromatibus* : id est abstinentiam mali cum affectibus boni ; distinctionem carnis, et devotionem cordis; sive temperantiam a licitis, sive tolerantiam in injuriis accipiamus. In myrrha bene utriusque virtutum aromata sociantur. Hæc est enim gratia si beneficientes flagellamur, si ipsi nosmetipsos foris affligentes, **137** eo ipso suaviter intus afficimur. Multam de martyris Laurentii, cujus esta nunc agimus, agro myrrham demessuit, aromata multa; confessionis myrrham, confessionis aromata. Ad ignem enim applicatus Christum confessus est; corpus suum tradidit, ita ut arderet; facultates dispersit pauperibus. Caro ejus cremata est propter Christum, sed cor magis in Christo : ideo de craticula vocatur ad hortum. Et dum in craticula erat, ab horto non aberat. Nunc tantum in horto, non tamen totus in eo. Caro ejus adhuc in corruptione tenetur, nondum reffloruit : reflorebit autem cum fuerit corpus humilitatis nostræ conforme corpori claritatis Jesu. Tunc metet immortalitatis myrrham, quam ipse præmessuit, et aromata multimodæ gloriæ. Tunc vere invitabit et dicet : *Veni in hortum meum, soror*

A *mea sponsa*. Tunc gloriabitur plene cum aromatibus suis se myrrham messuisse. Tunc enim et passionis suæ, et precum, quæ in aromatibus signantur, potietur effectu. Cum clamore siquidem valido et lacrymis preces offerens, exauditus est pro sua reverentia, factus omnibus optemperantibus sibi causa salutis æternæ (*Hebr. v, 7, 9*). *Volo*, inquit, *ut ubi ego sum, illic sit et minister meus* (*Joan. XII, 26*). Ubi, nisi in horto suo? Erit hoc in generalis resurrectionis completionem : nihilominus tamen et modo fit per contemplationem.

7. Quasi enim in hortum ejus ingredimur, cum affectuose condigneque et desideranter speculamur quales futuri sumus per ipsum, et qualis jam resurgens factus est ipse pro nobis, et in exemplum nobis. Quid dico, Resurgens? et ante resurrectionem omnis conversatio ejus, horti pulcherrimi gratiam præfert; sed quod ante plantavit, postea messuit. In resurrectione, et maturitatis et messiois est tempus, quando unusquisque laborum suorum fructus percipiet. Quod ergo nos in hortum suum vocat, quod myrrham et aromata sua se messuisse subnectit; ad contemplandam resurrectionis gloriam hortatur, quæ futura est per ipsum in nobis, vel quæ jam in ipso præcessit pro nobis. Nonne jucundus et vere delectabilis progressus introire in hortum Christi, introire in plantationes Domini quodam prospectu de virtute in virtutem ejus? Prospectu, inquam; non audeo propectum dicere. Nam ad virtutum ipsius veritatem et plenitudinem quis sibi propectum pollicetur? Jucundus digressus plane, et commodus quidem. Nusquam magis humanæ mentis fastus reprimitur humiliatione, nec fames contemplatione satiatur, nec fastidium excitatur æmulatione. Comparatio humiliat; imitatio exercet; consideratio delectat. Prima premit; secunda provocat; tertia pascit. Premit immensitas; provocat honestas; pascit veritas.

8. Denique paulo post ipse dilectus, ipse sponsus amicos et charissimos sibi invitat, ut comedant et bibant, et inebrientur : quoque major illis innascatur aviditas, de suo prius blanditur et proponit convivio : *Comedi favum cum melle meo*. Tuum, Jesu bone, utrumque est, et illud mel quod das, et illud quod es. Sed hoc in loco mel illud quod es ipse, nostræ intelligentiæ se promptius offert. Cur non dicis favum tuum, sicut mel tuum? Cur hac distinctione nunc uteris? Et favus tuus est, sicut et mel tuum : quamvis manifeste istud exprimas, cum illud sileas. Tua est utraque natura; sed divina tua, et quasi naturaliter tua, humana non est quasi naturaliter tua, sed magis assumpta, et dignatione tibi effecta est naturalis. *Comedi favum cum melle meo*. Ante sacræ conceptum Virginis quasi mel solum erat, et sine favo, nondum incarnata Divinitas. Postea mel in favo, Deus in homine : nunc autem favus in melle, homo Deitate vestitus. *Et si cognovimus Christum secundum carnem, sed nunc jam non cognovimus*, ait Apostolus (*II Cor. v, 16*). Sicut

orat Deus reconditus in carne, sic nunc vice versa ipsa caro est occultata in Deo : et si glorificata est caro illa, ut jam spiritualis sit, et infirmitatis nil habens, tamen est occulta quodammodo, dum magis eum, in eo quod ipse est Deus, attendimus et adoramus. Quodammodo carnis favus deitatis in melle reconditur, dum admirationem nostram et fidem ad se traxit ex integro manifestatæ reverentia majestatis. Jam ergo post resurrectionis gloriam Christus comedit favum cum melle suo, et sine carnalis infirmitatis injuria in assumptæ carnis substantia **138** delectatione divina et sibi sola nativa perfruitur. *Comedi favum cum melle meo : bibi vinum meum cum lacte meo.* Jam dicis tuum esse utrumque tam lac quam vinum. Tua sunt enim utriusque jura naturæ, utriusque propria, non alterius vitia : et sicut bibit vinum novum, ita et lac novum. *Cum lacte*, inquit, *meo* ; id est, cum lacte novitatis tuæ, non infirmitatis nostræ.

9. Curre, sponsa, propera ad tam dulce convivium, ubi vinum est sponsi, ubi lac, ubi favus non inanis, non vacuus, sed melle plenus. *Mel invenisti, comede quod sufficit* ; nam tu ad totum non sufficis. Ipse autem Jesus non comedit ad mensuram, sed totum comedit, qui sufficit ad totum. Tibi dicitur, *Ne sis scrutator majestatis, ut non opprimaris a gloria* (*Prov. xxv, 16, 27* : ipse scrutatur omnia etiam profunda Dei. Nemo novit Patrem nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare (*Matth. xi, 27.*) Ipse totum comedit, ipse cui vult, et quantum vult impartit : quasi participium tibi pollicetur hujus cibi, se reffectum gloriando. Si datum fuerit in escam tuam fel, et aceto in siti fueris potatus, memento quia talia passus est Jesus. Gustavit illa in cruce, non bibit (*ibid. xxvii, 34*), velocem amaritudinis transitum signans. Bibit autem vinum cum lacte suo. Non turbatur amplius ad monumentum pro Lazaro, non tristatur usque ad mortem, non sub ipsa morte aceto et felle potatur. Vetera transierunt, nova successerunt. Turbatio illa, tristitia, tædium, dispensatorie ad horam suscepta de homine veteri, in lactis dulcedinem novam demigrarunt. Bonum vinum, quo hausto oblivioni traduntur priores angustiae, et non ascendunt super cor ; sed novis, et puris, et lacteis in carne jam resuscitata potatur affectibus, quando nulla jam de reliquo injuria, molestia nulla, aut in anima, aut in carne, sicut prius, vel assumitur, vel sustinetur ; sed acetum cum felle mixtum, quod degustavit prælibans non bibens, in vini et lactis transivit saporem. Hanc et tu, fidelis anima quæ sponsæ dignitate perfungeris, hanc, inquam, et tu tibi commutationem futuram confide. Ideo hæc in se completa prædicat, ut tibi tu similia discas sperare : tecum enim convivari vult, tecum bibere : *Non bibam*, inquit, *de hoc genimine vitis, donec bibam illud novum in regno meo* (*Matth. xxvi, 29*). Hoc tibi regnum significat, cum ad hortum te vocat, ad hortum deliciarum, ad paradikum volu-

ptatis, ad fructus maturos, ad fructus jam perceptos a se, et a te percipiendos. Tunc bibes vinum cum lacte, ut obliviscaris prioris angustiae, et novæ resurrectionis degustes dulcedinem, præstante Domino nostro, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLI.

Messui myrrham meam cum aromatibus meis, etc.
(*Cant. v, 1.*)

1. *Messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Veni in hortum meum, soror mea sponsa.* Putate, fratres, vocationem hanc ad sæculi finem referri, quando, completis omnibus sacramentis Ecclesiae, ipsa invitatur ad regnum ; quando mittet Dominus messorum angelos, eo quod regiones albæ tunc erunt ad messem. O felicia tempora primitivæ Ecclesiae ! Quam uber tunc erat ager illius, quam copiosos producebat fructus ! quanta in martyribus erat fecunditas myrrhæ, quot apes perfectioris et mysticæ doctrinæ favos operantes ! Putares inter ipsa initia fidei, cum verbi semina mitterentur, messio jam esse tempus, et quasi maturas ad falcem regiones albere. Quid moraris, Jesu bone ? cur sponsam non invitas in hortum ? Nonne jam dicere potes : Quia *messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo* ? Ubi nunc martyres in myrrha, ubi doctores in favo, ubi ferventes spiritu, qui signantur in vino, et simplices in malo quos lactis dulcedo figurat ? An non ager Ecclesiae tuæ jam tanta gloria nudatus videtur ? Multiplicasti gentem, sed non magnificasti lætitiā ? (*Isai. ix, 3*) Multi credentium fructus, sed aromata pauca. Præcessit autumnalis ubertas primis illis nascentis Ecclesiae diebus : nunc hiemalis horror perurget. Præcesserunt ubertatis anni, nunc sterilitatis incumbunt. **139** Post spicas florentes et lætas, steriles et uredine confectæ exsurgunt. Cur non dicis jam, bone Jesu : *Veni in hortum meum, soror mea sponsa* ? Quid exspectas ? cur moras nectis ? An ut post hanc hiemem autumnus redeat ? lætabuntur adhuc coram te, sicut lætantur in messe. Tunc benedices coronæ anni benignitatis tuæ, et campi tui ubertate replebuntur. Pinguescent speciosa hujus nostri, quod nunc videtur, deserti (*Psal. lxiv, 12, 13*) ; et persecutionis fervor novissimæ, maturitatis canam albedinem messibus nostris inducet. Multiplicabuntur in senecta non deficiente, non confecta, non sterili, sed in senecta uberi : et bene patientes erunt, ut annuntient. (*Psal. xci, 15, 16*). Patientes, propter martyrium ; annuntiantes, propter verbum. In patientibus myrrham metes, in annuntiantibus comedes favum. Tunc electos tuos compunctionis vino potabis, consolationis lacte immixto. Nisi enim abbreviasset Dominus dies illos, salva esse non posset omnis caro.

2. Metit etiam nunc Dominus, etsi non quantam tunc myrrham, tamen multam myrrham afflictionis spontanæ. Favum comedit cum melle, et expressa

spiritualium dulcedine sensuum, continentibus figuris nos facit oblectari. Vinum cum lacte bibit, quia sublimes sensus et excedentes contemplationes fidei et morum simplicitate temperat et indulcat. Zeli fervorem diligit, si tamen adsunt lactea quædam fomenta parvulorum. Cum fuerint expensa hæc omnia, cum pertransierint tempora martyrum; cum doctores quasi quidam favi sapientiam continentis in mysterio absconditam, ministerium compleverint suum, et, disputationibus hæreticorum pressi, melleam doctrinam profuderint; cum numeros suos et dies compleverint vel parvuli qui lacte foventur, vel ferventes spiritu qui inebriati vino gratiæ obliviscuntur quæ retro sunt: cum consummata hæc omnia fuerint [non enim transibit unus apex aut unum iota de lege donec omnia fiunt (*Matth.* v, 18)], tunc exultabit omnis Ecclesia sanctorum a tam dulci auditu, *Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Messui, comedi, bibi*: præteriti sunt temporis hæc verba, et consummationem completam significant, ac si dicat, Consummatum est. *Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis.* In hortum illum, ubi prope erumpens nulla urtica liliorum gratiam contristet, ubi vernantem rosam asperitas spinarum non violet, ubi arbor nulla est cujus sit interdictus accessus. *Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis.* Audite quia non metit nisi quod suum est, nisi quod ipse præseminavit. Vere servus ille malus et piger, qui pigritiæ suæ causam in dominum interpretatione maligna transfudit: *Scio quia homo austerus es, tollens quod non posuisti, et metens ubi non seminasti* (*Matth.* xxv, 24). Bene piger, in quo dominus non invenit quod meteret: et vere malus, qui, diligentiam metentis domini in duritiam perverso sensu convertit, infructuose quod acceperat servans, et injuriose de bono domino sentiens. Non metit Dominus Jesus nisi quod seminavit, non metit nisi suum. Quod inimicus homo superseminat tritico suo, non metit illud, sed mittet Angelos qui colligant zizania, et faciant fasciculos ad comburendum, qui colligant de regno ejus omnia scandala (*Matth.* xiii, 24-30, 37-42). Ergo prius regnum suum purgat a scandalis, agrum suum a zizaniis, et hortum suum ab inutili germine, ut non nisi suum metat et colligat.

3. Si modo veniat Jesus, sonet vox angeli, terribiliter intonet novissima tuba, producat judicium, ignis in conspectu ejus exardescat, advocetur cælum desursum, et terra discernere populum suum (*Psal.* xlix, 3, 4), si jam hæc omnia subito vos præoccupent; de meritis vestris quam teneretis sententiam? Ubi vestro essetis collocandi judicio? inter sanctos

(3) Aelredum abbatem Rievallensem in Anglia, quo obiit anno ætatis suæ quinquagesimo, sub Henrico II, rege Anglorum, anno Domini 1166. Vide

A ejus qui congregabuntur illic, an inter eos qui congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum? inter zizania, an inter aromata? An forte etiam vestrum de vobis arbitrium hæsitat? Quis gloriabitur in agro suo se nihil habere zizaniorum? Felix in quo parum quid est, et id ipsum non excultum, non fotum, sed furtivum et latitans in quadam aromatum ubertate, et quod, **140** statim cum advertit, avellit homo ab horto suo. Væ mihi, Domine, ab imperfectione mea, si homo durus es, si exactor austerus, si tollens quod non posuisti, et metens quod non seminasti! Væ mihi, si totum metis quod seminasti, sine remissione et pietatis respectu! nam non totum, quod in me seminasti, excrevit. Utinam myrrhæ meæ acceptum digneris habere fasciculum, ut in medio uberum tuorum commoretur. Utinam aromatum meorum vapor exiguus ad modicum parens ad te ascendat. Nam quando tibi offeram integrum favum mellis? quando tibi offeram meditationem assiduam in lege tua? quando puram et plenam intelligentiam spiritualium sacramentorum? quando sapientiam melleam, quam Paulus loquitur inter perfectos? (*I Cor.* ii. 6.) Nam sicut cellulis favus mellis, ita purissimis figurarum sacramentis cælestis sapientia continetur, ut mutua collatione et sacramenta veritas figurata commendet, et non parum gratiæ trahat ipsa veritas talibus quasi cellis expressa. Quando tibi in quodam cordis mei cratere, vini et lactis illam potero temperaturam miscere? Rara est mixtura hæc, ut qui mente excedit Deo, sobrius esse discat, ut alta sciens consentiat humilibus; parvulus fiat, qui puriori inebriatur intellectu.

4. Quantus favus, quam ingens, quam uber ad cæleste his diebus est translatus convivium, dominum Rievallensem dico abbatem (8), cujus nobis dum locum istum tractamus, nuntiatus est transitus. Videtur mihi in illo, dum sublatus est, hortus noster esse nudatus, et grandem agricolæ Deo resignasse fasciculum myrrhæ. Nullus talis in alvearibus nostris relictus est favus. Utrumque in illo cernere erat, et mellis favum, et myrrhæ fasciculum cum aromatibus bonis. Quis illo vel vita purior, vel doctrina prudentior? Quis magis illo vel ægrotus in carne, vel alacer in spiritu? Sermo ejus, quasi cereus, melleam effundebat scientiam. Carne languidus, magis tamen intus in spiritu cælestium amore languebat. Myrrhata carne, mente aromatica, crematione continua, indefessi amoris odoriferum incensum offerebat. Corpore desiccato et arido, anima ejus sicut adipe et pinguedine replatur: ideo labiis exultationis laudabit Dominum semper os ejus, favus distillans labia ipsius. Nam totus conversus in labia, modesto vultu, et totius corporis habitu tranquillo, serenos animi prodebat affectus. Sensu perspicuus erat, sermone non præceps. Modeste ro-

notas ad epistolam primam S. Bernardi. Aelredi opera habes in Bibliotheca SS. Patrum, et in Bibliotheca Patrum Cisterciensium, tomo III.

gabat, reddebat modestius, molestos sustinens, molestus nulli; acute intelligens, morose referens, æquanimitè ferens. Memini frequenter illum, cum cœptum de assidentibus aliquis interrupisset sermonem importune, verba suspendisse, donec alter totum effudisset spiritum suum : et cum importuni sermonis impetuusus defluxisset gurgès, eadem qua sustinuerat tranquillitate, suspensum verbum resumpsit, opportune loquens, et opportune silens. Velox ad audiendum, ad loquendum tardus, sed non tardus ad iram (*Jacobi*, 1, 19). Quomodo ad iram dicendus est tardus, ad quam magis inventus est, ut sic dicam, nullus?

5. Bene favus, quia sinceris undique compositus et consitus cellis, in omni actu, sermone et gestu internæ putabatur dulcedinis mella sudare. Felix in quo *Jesus* integrum favum, quem comedat, invenit, crassum, non exsiccatum. Vide naturam favi : quasi galeato capite est, propter formam vasculi cui in nascitur. Deinde de superioribus pendet, et de superioribus prodit. Bona, secundum Paulum, galea spes salutis æternæ (*I Thess.* v, 8). A spe siquidem supernorum, omnium actuum caput et totius intentionis vitæ inchoare debet, et illi cohærere, ad hanc tendere, et hac se contra omnia tentamenta tueri. Si videris hominem, propter spem supernorum, in omni actu, etiam adverso casu, repleti gaudio spiritus, qui super mel dulcis est; quid hunc nisi favum credideris in cunctis cellulis melle redundantem? Quid? cum hominem cernis capacem sensu, conversatione compositum, actuum et vitæ æquabili commensuratione cohærentem sibi, talibus undique vasculis consortum, vacuis tamen, et spei quæ est reposita in cœlis, melleo exhaustis liquore; numquid aliud tibi quam favi arentis siccitatem depingit? Duplicatum ■■■■ quidem incommodum, si simul fuerit et dissipatus dissolutione, et indevotione quadam desiccatus. Aliud tamen est si servat speciem, ut mentiatur virtutem: aliud si integritatis formam, et infundendæ favorem spe bona gratiæ refert, ut dono spiritualis dulcedinis receptacula apta non desint, et idoneæ cellulæ melli superno.

6. Noster autem hic favus, de quo loquimur, integer erat, et interno liquore exuberans. Plenus erat cellularum, hac illacque distillabat dulcedinem, sermonis divini assiduus operator favos componebat. Boni favi, quibus adhuc integris multorum quotidie indulcantur fauces. Molestam non sectabatur subtilitatem, quæ plus contentionis, quam instructionis ministrat materiam. Circa moralem operosus scientiam, cultissimis illam verborum cellis committebat. Prudens erat eloquii mystici, quod inter perfectos dispensabat. Lactea in salutem et consolationem parvulorum exuberabat doctrina, cui tamen lætificantis et inebriantis sermonis vinum sæpe latenter immiscuit. Ita est. Lac ipsius vini obtinebat virtutem. Simplex ejus institutio, et sermo lacteus animum auditoris in quemdam inebriantem alienatæ mentis excessum furtim arripere consuevit. Unde

qui potabatur, jure dicere poterat; Quia *bibi vinum cum lacte*. Imo in lacte noverat ista temperate miscere, et in altero utrumque largiri. Facili ad ædificandum utebatur materia, sed vehementiam inebriantis gratiæ sentires in verbis. Facilis inerat ei intellectus, sed affectio vehemens.

7. Dolendum quidem quod tanti viri subtracta est nobis copia, sed nihilominus gloriandum quod talem de hortulis nostris fasciculum myrrhæ ad cœlestem illum hortum præmisimus. Illic ornamentum est, qui nobis hic fuerat adjumentum. Et si vacuata videntur alvearia nostra, et hortus nudatus; multos tamen reliquit manipulos, de quibus potens est Deus per virtutum incrementa creare fasciculos. Quod et in tota operatur Ecclesia, donec per successiones continuas, omnium graduum dispensatione completa, sponsæ suæ jam perfectæ et consummatæ dicat: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa, Messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi*. Quod quidem etsi in generali illa Ecclesiæ introductione in Domini gaudium, quæ post resurrectionem fiet, perfectissime speratur; quotidie tamen angelicos cives ad congratulationis convivium invitari credimus, cum sancta quælibet anima (sive qualem supra meminimus, sive inferioris perfectionis et gratiæ) in paradisi amœnitatem transfertur, in hortos semper viuentes, in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.

8. Hæc recolite, fratres, hæc recordamini, et effundite in vobis animas vestras. Ignita est hæc recordatio: liquescere faciet animam tuam, et in dilectiones et desideria effundi, cum transibis in locum tabernaculi admirabilis. In voce enim exultationis et confessionis sonus epulantis (*Psal.* xli, 5). Dulcis ibi uterque sonus, et amici epulantis, et Domini invitantis. Invitantis est enim vox: *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi. Amici, inquit, et charissimi*. Blanditiarum hæc sunt nomina: sed hæc blanditiæ adulationem non sapiunt; officii et dilectionis sunt plenæ. Et hæc ipsa a Domino blandimenta prolata, inebriandi non carent effectu, efficacia sunt ad emulcendos eorum quibus fiunt affectus. Habent tamen inter se distinctionem, et aliquid amplius gratiæ præfert *charissimi*, quam *amici* vocabulum. Vos, inquit Apostolis Dominus, *amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Jam non, inquit, dicam vos servos, sed amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo nota feci vobis* (*Joan.* xv, 14, 15). Videte et hic quamdam distantiam. Illic dicuntur *amici*, et hic, sed differenter. Ibi, quia faciunt; hic, quia sciunt: ibi, propter ministratorem; hic, propter mysterium: ibi comedunt, hic et bibunt. Utrumque *amici*, nondum tamen *charissimi*. Charissimis in potationem cedit ebrietas. Ipsa nominis forma superabundantiam quamdam latenter insinuat, et significat plenitudinem charitatis. Cha-

rissimus est qui charitate plenissimus est. Charissimus est qui charitate infusus et imbutus ¶ 142 est, cujus medullæ et ossa et omnia interiora charitatis liquore rigantur. Nec quia charissimus est inebriatur, etsi inde charissimus est quia inebriatur. Denique, quid aliud est inebriari, nisi charitatis perfectissimæ delectatione repleti? Aut forte sic distinguere volumus, ut sint charissimi plenissime diligentes; inebriati, perfectissime delectati. *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi.* Amici sunt qui vel agunt vel audiunt; *charissimi*, qui adhærent. Amici agunt pro eo, et audiunt ab eo; *charissimi* inebriantur eo. Amici sunt, quibus nota fecit quæ audivit a Patre: *charissimi*, quibus plenam ipsius Patris infudit notitiam. Ibi multa docentur, hic diligitur unum. In *charissimis* non est operum vel doctrinæ distensio, sed diffusio sola, et summa amoris. Amici sunt qui contemperantur divinæ voluntati: *charissimi*, qui inebriantur et imbuuntur amoris divini voluptate.

9. *Comedite, amici.* Jam non dicitur, *Edent pauperes, et saturabuntur* (Psal. XXI, 27); sed, *Comedite, amici, et inebriamini.* Quomodo pauperes, qui inebriantur ab ubertate domus Domini? quomodo paupertas ubi ubertas? *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi.* Amici vos et *charissimi* mihi: amici, propter dilectionem socialem; *charissimi*, propter sponsalem. *Inebriamini, charissimi.* Introduxi vos in cellam vinariam, ut ordinarem in vobis charitatem. Nec est charitas ordinata, nisi cum mens vestra fuerit vehementia charitatis inebriata. Non est ordinata, nisi cum omnibus aliis fuerit affectibus superordinata. Bonus ordo, supereminentia amoris: supereminens amor *charissimos* efficit. *Charissimi* sunt, in quibus nihil est vel charitate vacuum, vel alii negotio vacans. Ordo plenus est, cum de charis in *charissimorum* gradum transitur. Ordo plenus est, cum charitatis cumulo nihil adjici potest. *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi.* Omnes ibi amici, et omnes *charissimi*. Omnes potantur, et omnes inebriantur. Non sic autem in hac convalle lacrymarum, non sic: sed multi amici, pauci *charissimi*; multi potantur, non inebriantur, omnes; et qui inebriantur, iterum temperantes fiunt. Ad horam mente excedunt, et ad sobrietatem solitam denuo redeunt. Soporantur et excitantur; somnolenti fiunt, et post paululum iterum vigilant. Ideo sequitur: *Ego dormio, et cor meum vigilat.* Hæ tamen *vigiliæ* non videntur dormitioni succedere, sed ipsam comitari. Præstet nobis Dominus Jesus quæ super hæc sunt dicenda *vigilanter* intelligere, et vobis audire, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLII.

Ego dormio, et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis; Aperi mihi, soror mea, etc., quia caput meum, etc. (Cant. v, 2.)

1. *Ego dormio, et cor meum vigilat.* Post hesternum capitulum, qua rationis consequentia talis re-

A sponsionis sermo infertur? Tunc erat generalis invitatio, hæc est responsio quasi singularis. Ibi plures invitantur, hic unus respondet. Ibi dicitur, *Inebriamini, charissimi*: hic quæ charissima est, quia sponsa est, dormire se refert. *Ego dormio.* Quid mirum si ad communem vitationem responsum redditur singulare? Multi *charissimi*, sed omnium est cor unum, et anima una. *Una est*, inquit, *columba mea* (Cantic. vi, 8). Amor unit, et amor inebriat. Vides quam juste fit omnium unica responsio, quos in commune charitatis vehemens liquor infundit? Vere vehemens virtus amoris, inebrians et abalienans. Vultis audire quomodo charitas abalienet animum quem inebriat? *Ego*, inquit, *dormio*: ac si dicat dilecto: Tu me ad ebrietatem vocas, et ego tota huic muneri vaco. *Ego dormio, et cor meum vigilat.*

B Ab aliis dormio et quiesco negotiis: ideo cor meum liberius vigilat ad sectandam hanc ebrietatem, et vinum potandum. Ordo mirabilis. De ebrietate dormitio, et de dormitione *vigiliæ*. Ille dicit, *Inebriamini*; et illa dicit, *Ego dormio*. Bonus sopor mentis excessus, et alienatio ab affectibus carnis, et (si id etiam dicitur) a sensibus corporis. Tunc magis viget et invigilat amor spiritualis, cum consopitur penitus omnis passio et affectus animalis. Et dormitio et inebriatio, utraque alienationis ¶ 143 vicem præfert. Et quiddam in hoc ipso ad invicem tenent commune, quod mentem tam hæc quam illa sibi abripit, et penes se manere non sinit. Utraque statum pristinum ipsi animæ, ut sic dicam, foratur, et novos informat affectus. *Ego dormio, et cor meum vigilat.* Dormiunt alii somnum suum, et delectatio eorum in propria voluntate et voluptate quiescit. A talibus ego dormio, et vigilat cor meum tibi. Ab increpatione tua, Domine, dormiunt alii (Psal. LXXV, 7), ego ab incrapulatione. Dura hæc increpatione satis, quando dissimulando suæ hominem permittis desidiæ, sicut est magna increpatione desertionis signum. Ab hac increpatione dormit, qui ex dissimulatione divina somnolentæ securitati se tradens, dissimulantis patientiam non attendit parturire impœnitentis repulsam. Patientis longanimitas, et interim non percutientis, in verecundis mentibus vim habet; et eadem Domini tolerantia, quæ mentes honestas facit sollicitas, duras ipsa reddit securas.

2. *Ego*, inquit, *dormio, et cor meum vigilat.* Dormio non increpata, sed incrapulata a vino, ad quod vocas *charissimos* tibi. Crapula ebrietatis tuæ mundo me tollit, et tibi tradit: soporat, et excitat: sæcularium oblivisci me facit, et tui non sinit. *Ego dormio*: dormi mecum, juxta illud quod ipse in Salomone definis, *Si dormierint duo simul, fovebuntur mutuo* (Eccl. iv, 11). Sic fiet ut ex dilecti præsentia ob vehementiam amoris cor meum vigilet amplius. Cor meum vigilat, cum tuus amor in eo amplius viget. *Ego dormio, et cor meum vigilat.* Dormio propter amici requiem, propter raptum invigilo. In somno dulci quietis meæ, sollicitudo vigilantis te vigilantius somniat. Dulcis somnus, et dulce somnium, ne-

scire alia, solum te scire : vacare tibi, et te videre, sicut hic datur per somnium, ut sic dicam, et umbram et ænigma. Bona crapula, copia vacationis et visionis istius. Visio ista habet aliquid somnio simile, eo quod non humano arbitrio et industria fiat, non ex investigatione nostra, sed ex visitatione orientis ex alto. Paulus quasi dormit, cum mundo moritur : quasi vigilat, cum vivit Christo. Dormiat utinam, fratres, anima mea dormitatione ista, et fiant vigiliæ meæ talium similes. Utinam juges sint, non interpolentur. Nunc autem versa vice ego vigilo, cor meum dormit ; dormit spiritus, caro vigilat : et si caro dormit, non tamen statim spiritus vigilat. Indulgetur animo requies, nondum tamen ab illa gloriosa ebrietate sorbetur et rapitur. Dormit tentamentis, nondum tamen excitatur illis inebriantibus blandimentis : et quamvis frequenter gustentur, rediviva tamen novitate animam, quam inebriant, excitant.

3. Jure vigiles dicti sunt qui nunquam vinum illud inebrians digerunt, qui semper madent æternæ delectationis ubertate. Tales in Danielis libro vigiles legis (*Dan. iv, 10*). Bene vigiles, in quibus nihil est quod soporatione indigeat, sed totum invigilat Deo. Bene vigiles, quorum non interpolantur vigiliæ. Nullus in eis animalis affectus sentitur quem deceat consopiri, ut expeditiores sint cordis vigiliæ. Sunt quædam vigiliæ sollicitudinum repletæ molestia, de quibus Petrus, *Sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret* (*I Petr. v, 8*) : et Paulus inquit, *Vigilate et state in fide* (*I Cor. xvi, 13*). Sed illæ vigiliæ nihilominus sollicitudine non carent, quibus Ecclesiæ vexantur doctores, sicut evangelici illi pastores vigilantes et custodientes vigiliis noctis super gregem suum (*Luc. ii, 8*). Vigiliæ istæ quædam torquentur molestia ob imminentis mali cautelam. Vigiliæ sponsæ dormientis non continent mali cautionem, sed copiam boni. Exoccupatæ enim menti vehemens amor aviditatis inexpletæ vigiliis indicit. Vigiliæ quædam sunt vel desiderium optatæ præsentis, vel delectatio indeptæ. Vigiliæ bonæ, vigen et non somnolenta devotio, sive in copia dilecti præsentis, sive in concupiscentia absentis. Hæc nec vigilat, nec viget, nisi inquieta, et quantum ad sæculi vel studia vel desideria consopita mente. Ideo dicit : *Ego dormio, et cor meum vigilat*. Et in Job legitur, quod *in visione nocturna, cum sopor irruit super homines, et dormiunt in lecto, tunc aperit Deus aures* (*Job xxxiii, 15, 16.*), tunc loquitur, tunc pulsat. Ideo hic sequitur :

4. *Vox dilecti pulsantis : Aperi mihi*. Jure vigilat, nesciens qua hora venit dilectus ejus. Quasi continuæ sunt vigiliæ sponsæ, et vox dilecti. *Cor*, inquit, *meum vigilat* : et statim adjecit, *Vox dilecti pulsantis : Aperi mihi*. Cor meum vigilat, et dilectus meus non dormit. Vox ejus pulsat, et dicit : *Aperi mihi*. Cor meum vigilat, et ipse statim advolat, et auditur vox ejus : *Vox*, inquit, *dilecti*. Hæc mihi

A vox nota est, hæc mihi grata : alias obsurdesco voces, ad hanc expergefata sum ; statim cum insonuit in auribus meis, exsultavi præ gaudio. Multæ voces obstrepere solent, et falsas insusurrare blanditias, sed non sicut vox dilecti. Magna, fratres, prudentia sponsæ, et discretionem spiritus pollens, quæ sic distinguere novit inter versutias dæmonum, et blanditias veras dilecti. *Vox*, inquit, *dilecti pulsantis*. Quæ talis vox qualis Jesu ? Numquid philosophorum ? numquid hæreticorum ? Num Legis ? num Prophetarum ? Valida vox ejus est, stultam fecit hujus mundi sapientiam (*I Cor. i, 20*). Lex et Prophetæ neminem ad perfectum adduxerunt : vox Jesu consummationis summam complectitur, vox ejus consummationis præcepta continet, vox ejus movet affectus. *Vox*, inquit, *pulsantis*. Pulsat enim et penetrat efficax instar anticipitis gladii : leniter illabatur, et blande persuadet, quod nulla potuit alia doctrina obtinere. Non altus sermo, sed alta mysteria. Humilitatem conscientis, morum contemperantiam, obtemperantiam obedientis, carnis munditiam, contemptum mundi, concupiscentiam æternorum, divinitatis notitiam, quæ unquam disputatio, quæ restrictio tanta aut sermone tradidit, aut inspirando persuasit ? Resurgendi gratiam, impassibilitatem resurgentium, æternitatem vitæ, majestatis revelationem hac docente sperare didicimus, et suspirare. *Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus* (*Psal. lxxv, 2*). Nunquid tantum ? nunquid tam expressum ? Numquid tam impressum ? nunquid tam sparsum ? *In Israel magnum nomen ejus*. sed non eatenus magnum vel evidenti doctrina, vel vehementi devotione, vel numerosa populositate credentium. *Olim loquens Deus patribus in Prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio* (*Hebr. i, 1. 2*). Ideo vox valida, vox virtutis, vox dilecti ; sed Judæorum convalescere nequivit in auribus. Audivit Gentilitas, et confessa est, et non negavit dicens : *Vox dilecti pulsantis*. Utrumque agnosco esse dilecti, vocem et pulsum, verbum et virtutem. Utroque mihi gratus dilectus meus, utroque me demulcet et movet, voce et pulsu, et, ut sic dicam, cantico et psalmo. Bene pulsat et quasi tympanizat, qui verbi et operis concordem movet symphoniam. Tympanum puta Jesum : accede, tange, discute, pulsa mores, opera, verba, vitam. Omnes in eo chordæ extentæ et sonoræ sunt, tactæ melodiam dulcem resultant. Jesus ipse pulsat se ipsum. *Nemo*, inquit, *tollit animam meam, sed ego pono eam, et iterum sumo eam. Potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam* (*Joan. x, 17, 18*). Vide quid tibi sonet ista positio, sumptio, et utriusque potestas ; quid ipsa sic pulsandi causa. Nonne et ipsa maxime ad cor nostrum pulsat et excitat, ut nos, velut cithara quædam effecti, sic sonanti consonare nitamur ?

5. *Vox dilecti pulsantis*. Bene dilecti inquit, quasi ex dilectione sola et gratia loquentis et pulsantis. *Aperi mihi, quia caput meum plenum est rore, et*

cincinnati mei guttis noctium. Refrigescit in Judæa charitas, jam transmigratio fit, juxta Scripturam, ad Gentes (*Act. xiii, 46*). Illi missum est verbum salutis, sed repulit illud, indignam se judicans æternæ vitæ. Exclusus sum ab ea, tu aperi mihi; *quia caput meum plenum est rore, et cincinnati mei guttis noctium*. Caput Christi Deus. De Deo Patre gloriantur Judæi, ejus se jactant habere notitiam, Filium reprobant et blasphemant, tu aperi mihi. *Caput meum plenum est rore*. Non tales desiderat, non sinit, sed magis fastidit: ideo plenum est. Plenum est rore, eo quod sensu leves sint, rationis carentes pondere, non habentes aliquod in assertione momentum: ratione leves, obstinatione graves, quasi ros et guttæ inefficaces et pertinaces. *Et cincinnati mei guttis noctium*, quæ gelidæ sunt et tenebræ. Nam est quidam ros qui noctis non est. *Ros tuus*, ait Isaias Deo, *ros lucis (Isai. xxvi, 19)*. *Et cincinnati mei sunt pleni guttis noctium*. Figuris adhæserunt, scientes litteraturam, nescientes sensum spiritualem. De unius scientia Dei, de figurali legis observatione Judæi gloriantur, mysterium inficientes Trinitatis, et præfigurationis veritatem, de superfluis et emortuis signis se jactant. Molesti sunt mihi, discipulos meos premunt, qui sunt velut quoddam capitis mei ornamentum et decus: ideo fugio, aperi mihi.

6. Quidam hæretici Christi divinitatem, ad quam nec fide volunt nec ratione possunt attingere, conantur extinguere. Subtilia et consona litterarum testimonia, et quæ divina nituntur auctoritate, quasi quosdam cincinnos capitis, non cohærentibus disputationum suarum argutiis, et velut quibusdam roris instar minutiis, inficiunt, corrumpunt, opprimunt. Hi quoque notitiam Dei præsumentes et spiritualium subtilitatem sensuum, quasi in ipso Dei capite et capillis superbe locatis, rori conferuntur, et guttis noctium; ut intelligas eos minutos, gelidos, fluidos, et non cohærentes sibi. Sed et si quem videris sanam, quasi caput ipsum, tenere fidem, Sacramentis superficie tenus communicare, subtili vigere sensu; gelida tamen est propter malam conscientiam, et propter hypocrisim obscura, et propter velocem transitum fluida. Gaudium enim hypocritæ instar puncti (*Job. xx, 5*). Hunc talem Jesus foris esse judicat; opprimentem, et quasi gravem sibi refugit. Hujusmodi non tam ambulant, quam volitant in magnis et mirabilibus super se, superba elatione pendulo vagi in aere. Ambitiosa quidem negotiatione perambulant in tenebris. De religione lucrum venantes, spiritualem se simulantes habere doctrinam, fluidum instar roris eloquium, incerta et occulta et quasi nocturna nosse mysteria, sapientiæ Dei sanctitatis tenere caput et culmen, et in ipso Christi hæerere vertice, eminendi magis quam intrandi studium gerunt.

7. Istos moleste ferens et fugitans Jesus, dicit: *Aperi mihi, soror mea*. Quæ intus es, quæ non vagaris foris, quæ non in sublimibus voli-

tas, quæ non vis tam eminere foris, quam intus te tenere, aperi mihi. *Aperi mihi, aperi mihi*: quæ quæris, nisi me? Tota es mea: tota mea, et multiplici jure mea. Quam multiplici? Audi quam multiplici: *Soror mea, proxima mea, columba mea, immaculata mea*. *Soror mea*, quia in assumpta carne cognata. *Proxima mea*, quia de latere, cum in cruce dormiret, de secundo Adam Eva nova est creata; ut non jam sint duo, sed una caro. Ibi est cognatio naturalis, hic conjunctio personalis. Ibi soror, hic sponsa. *Columba mea*, per spiritus gratiam: *immaculata mea*, per remissionem et disciplinam. In carne *soror*, in sacramentis *sponsa*, in spiritu simplex, *immaculata* in sanctitate: in his omnibus *mea*. *Aperi mihi*. Age quod agis, aperi mihi. Tibi intus sum, sed aperi mihi in illis in quibus adhuc foris commoror, Aperi illis, invita, introduce in locum tabernaculi admirabilis. Pulsa, ut aperiatur tibi *ostium magnum et evidens*, sicut Paulus dicit (*I Cor. xvi, 9*), ut pateat introitus persuasionibus tuis ad affectus eorum. Penetra ad illos, ut ad te post hæc introducas. Exi ad illos, ut intrent ad te qui foris congelato frigescunt affectu. Exitus tui damna aliorum introductione redime. Quid dicis? *Exui me tunica mea, quomodo induar illa?* Quid dicis? *Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Exuisti te tunica tua, tunica carnalis curæ, tunica certe molesta, et forte polluta. Tunica tua te exuisti: mea induere. Zelus domus meæ comedit te: ideo juxta Isaiam induere pallio zeli (*Isa. lix, 17*). Insta, argue, prædica, obsecra, opportune, importune (*II Tim. iv, 2*). Non est pedes polluere, hac incedere via. Si quis adhæsit pulvis, excutias illum de pedibus tuis. Non pollutos, sed pulchros commendat Isaias pedes, cum dicit: *Quam pulchri super montes pedes annuntiantium pacem, annuntiantium bona!* (*Isa. lii, 7*.) Ne cuncteris; operum meorum exempla te moveant. Tangat manus, si pigritaris ad verbum. Zelotes ego sum; tu quoque pro me zelare. Otia dulcia sepone, paululum meis implicare negotiis. Omnis militans Deo, istis, cum jubetur, se implicet oportet negotiis. Cum dives essem, pro omnibus pauper factus sum; æqualis Deo, exinanivi me ipsum, ministrandi formam accipiens. Pro omnibus mortuus sum, ut qui vivunt, jam sibi non vivant, sed mihi.

8. Attentis talibus in dilectio sponsa, et his mota exemplis ad æmulandum, sic ait: *Dilectus meus misit manum suam per foramen, et ad tactum ejus intremuit venter meus*. Per arctum paupertatis, persecutionis, et mortis foramen, operum suorum ad me intromisit exempla. Hæc me tangunt, hæc me movent. Nam tremor ventris motus est mentis. Audi denique motionis effectum. Sequitur enim: *Surrexit ut aperirem dilecto*. Audite et intelligite qui præpropere satis et proterve nimis ad Ecclesiæ prosperatis honores. Sponsa enim, ad quam Cantici hujus blandimenta cantantur, morose et cunctanter accedit, etiam postquam se sororem, proximam,

columbam, immaculatam audivit vocari. Contem-
plare si hæc in te sint : et si sint, verere ne perdas ;
si non sunt, magis verere ne non accipias. Attende
post quot et invitationes et commendationes sic di-
cit : *Surrexi ut aperirem dilecto meo.* Et tibi vanum
sit surgere antequam voceris, qui delectationis illius
sanctæ panem manducas, et bibis vinum, de quo
supra dicitur : *Comedite, amici mei, et bibite; et inebriamini, charissimi.* Vanum, imo verendum sit
tibi, nisi cum invitata sis, surgere, cum dormis
somnia dulcem, donec tibi dicat dilectus : *Aperi mihi.* Non ambitionis, non avaritiæ, non inquietudin-
is, non elationis vox moveat animum, non demul-
ceat blandimento fallaci. Istæ tibi ignotæ sint voces,
non tibi istæ opus bonum suadeant; sed tantum ad
dilecti tui vocem assurge, qui vivit et regnat, etc.

SERMO XLIII.

Aperi mihi, soror mea, etc. Caput meum plenum est rore. Exui me tunica, quomodo induar illa? etc. Manum suam misit per foramen, etc. (Cant. v, 2, 4.)

1. Superiore sermone hunc locum ita duscissimus, ut diceremus Jesum sponsæ suæ implorasse solatia ad-
versus molestias eorum qui fidei nostræ sinceritatem
humanæ et perfidæ doctrinæ corruptela tentant infi-
cere, et subtilium persuasionum immadidare rore
nocturno, quem princeps tenebrarum, princeps aeris
hujus, latenter et leniter instillat. Nam et alio Scrip-
turæ loco queritur quod aquæ inundaverint super ca-
put suum (*Thren. III, 54*). Heri ergo inductus est a
nobis Dominus Jesus molestias fugiens; hodie indu-
cetur gaudia ferens. Heri inductus est solatia im-
piorans; hodie, secum solatia portans: heri, plenus
injuriis, hodie, gratiis. Illa interpretatio raras respi-
cit, ista refertur ad plures. Non omnes ad prædica-
tionis opus vel idoneæ sunt, vel delegatæ. Non enim
omnes corruptelas fidei repellere vel sufficiunt, vel
huic muneri præficiuntur. Non possunt omnes esse
matres et sponsæ: omnes possunt sorores et sponsæ.
Non omnes possunt partus sustinere injuriam: om-
nes debent amplexus gratiam. Fuerat secundum
hesternam interpretationem roris illius nocturni li-
quor molestus; hodiernus iste sit gratus. Ibi loqui-
tur Jesus querelas deponens, hic loquitur blanditias
suggerens. Ibi fugit infestos, hic solum ad sponsam
festinat.

2. *Aperi mihi, soror mea, proxima mea.* Disciplina
nam hic attende custodiæ, ubi janua passim non
patet. Quis illuc intrabit ad arbitrium, ubi Jesus sine
interpellatione non intrat; nec nisi cum fuerit au-
dita et nota vox ejus? O me felicem, si de mea dici
anima queat: Porta hæc clausa est, et per eam nec
furtim nec fortuito indisciplinatus affectus immit-
titur! Soli principi patet, si ponam ori meo custo-
diam, ut soli principi pateat, cum assistit ad illud.
*Aperi mihi portam justitiæ: et ingressus in eam
convivabor tecum, comedam in ea, et bibam, et
inebriabor; denique et ego inebriabo te guttis meis.
Non accedo sterilis, sed madens suaviter illabente
rore gratiarum. Aperi mihi. Intus jam tibi sum*

A nunc; sed aperi mihi, ut amplius intrem. *Aperi mihi.* Jam quasi novus accedo, et recenti rorans affectu. Ut ros tibi fluet eloquium meum, cum dei-
tatis meæ tibi instillabo arcana. Caput meum rore
abundat, et contemplatio divinæ in me naturæ sub-
tiles et fecundos parturit sensus. Quid circa huma-
nitatis mysteria solum moraris? quid tamdiu solos
ad pedes resides? Surge, ascende ad caput, illi
aperi. *Aperi mihi in hoc, quia caput meum plenum est rore.* Humanitas gratiam comparat, divinitas
confert: humanitas fudit cruorem, divinitas infun-
dit amorem. Caput meum plenum est. Ipsum est
147 ros ipse. Illabitur animæ, et ejus medullas
irrigat. Usque ad aliquid ingressus sum: aperi
mihi, ut pertingam ad intima, ut divinitatis meæ
dulcis notitia influat, et inficiat totum quod est in
interioribus tuis. *Aperi mihi, ut divinitatis meæ
subtilis ros cordis tuis terram infundat, et inebriet
eam.* Et revera sic est, fratres. Ubi in materia ma-
jor est gloria, ibi in meditatione major est gratia.
Quod plus habet excellentiæ, plus sibi exigit reve-
rentiæ, plus refundit et gratiæ. Quod quodam na-
turæ suæ merito prærogat, perceptio ejus oblecta-
tionis plus erogat. Plus omnibus placet, quod om-
nibus præstat. Singulari materiæ peculiaris debetur
cernendi modus. Non est humani juris: non est
enim moris humani. Quietæ et pervigili donatur
menti, non tamen ad votum, sed cum ipse vult et
dicit: *Aperi mihi.* Quid est dicere, *Aperi mihi,* nisi
quodam blandimento affectum illicere, movere con-
cupiscentiam, ut mens ex parte tacta tantæ lucis
corusco, ad plenioris perceptionem se præstet pur-
gatam? Sic lux quasi oculo dicit: *Aperi mihi;* quæ
ex modica perceptione ad majus participium sui
quamdam aviditatem prægenerat.

3. *Aperi mihi, soror mea.* Quid est, Jesu bone,
quod rogas aperi? Tu ipse habes clavem David:
aperis, et nemo claudit (*Apoc. III, 7*). Apparitio tua
apertio est. Appare, et nemo tibi claudit. Cui ex
minima parte majestatis tuæ cœperit gloria scintil-
lare, animum ad se subito convertit et rapit. Non si-
nit sibi claudi, dum ipsa coruscat. Cor quod pene-
tras, aperis tibi: apertum tenes, dum te non sub-
trahis. Et forte utraque necessaria est, et cognatæ
sunt sibi apertio sponsi et apertio sponsæ. Apertio
sponsi apparitio ejus est: apertio sponsæ, apparatus
ejus et coaptatio ad tam dulces usus. *Caput meum
plenum est rore, et cincinnati mei guttis noctium.* Ca-
put plenum est, et eo madent qui adhærent illi. Delec-
tabilis est Deus in se, et delectabilis in sanctis suis,
qui de ipso per gratiam oriuntur, et ordinatione sua
quasi quidam distincti cincinnati perseverant in eo.
Pulchra utraque contemplatio, vel gratiarum quæ
procedunt de eo. Divisiones enim gratiarum sunt
(*I Cor. XII, 4*), ac si quædam distinctio cincinno-
rum. Invisibilia enim ipsius quamdam præferre di-
stinctionem videntur, ad nostræ tamen capacitatis
mensuram. Nam distinctis signis et sermonibus
aliud et aliud significare conantibus, quæ in ipso

sunt unum, quasi plura et varia innotescunt nobis. Quædam ad solam ejus magnitudinem respiciunt : unum hoc cinnamum putat. Quædam ad solam potentiam : sic et hoc quasi unum intellige. Similiter quæ ad sapientiam, quæ ad bonitatem, quæ ad prædestinationem, ad providentiam, ad gratiam, ad indulgentiam, consilium, cogitationes Dei generaliter quæ una significationis complectitur ratio, et quasi ad unam pertinent, pro uno cinnamino interpretare : quæ ad aliam, pro alio crede. *Invisibilia ipsius*, ait Apostolus, *per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus divinitas* (Rom. 1, 20). Illa plurali protulit, hanc singulari intellectu. Hanc ergo velut caput accipe : illa velut cinnamum. Nam divinitas in se una et simplex est; secundum affectum autem in subjectis, ei effigiem particulariter impressam subjectis, variæ significationis recipit numerum. Ideo essentialia nomina mutuo de se dici possunt, non sic autem denominata. Essentia Dei scientia ejus est, cum conversationis veritate, et substantiæ identitate : non tamen, cum verum est Deum nosse aliquid, et sequenter verum erit illum id esse. Sic et potentia cum voluntate in Deo unum idemque essentialiter est : denominata vero ab his non se mutuo consequuntur. Denominationes enim istæ cum aliquem circa creaturas effectum continent, cognatam ab illis multitudinem trahunt, et se nequeunt comitari. Mira identitas, et mira diversitas : utraque inexplicabilis, utraque admirationis est plena, devotionis et reverentiæ occultissimas et efficacissimas causas continens.

4. Accede, sponsa, ad hoc caput dilecti, ad cinnamum ejus : stringe rorantes crines ; multum inde dulcissimi liquoris elicies. Pleni sunt guttis noctis, guttis occultis, guttis non ignota dulcedine refrigerantibus. Erit quando guttæ tales expressæ frequentius integri fluminis efficient impetum. Bonus quidem, qui desiderium æstuantis amoris refrigerat. Sive supradictis modis caput cinnamumque intelligas, sive in capite illam deitatis nudam notitiam quæ est facie ad faciem, cinnamum autem illam quæ per speculum fit et in valamento ænigmati, in utroque refrigerii uberem rorem reperies. Ideo forte capiti ros simpliciter assignatur, guttæ vero cum adjectione noctis cinnamini attribuuntur, quod hæc visio quæ per speculum fit et ænigma, nocturnæ quiddam habet qualitatis, minus fulgens, et minus fervens. *Æmulare*, sancta anima, sponsum, caput et capilli devotionis rore madescant : caput, intentionis ; cinnamini, cogitationis. Ad modum madentium capillorum strictæ sint, extentæ sint, pingues sint, continentia extenuatæ disciplina, continuationis perseverantia protentæ ; exultatione spiritus pingues, ne ad modicum tenebroso et gelido malitiæ et nequitia rore inficiantur, quem princeps aeris hujus leniter et latenter aspergit. Cave fallaces infectiones ejus ; sponsi tui illum cœlestem se mentitur habere rorem. Claude illi : et si dicat, *Aperi mihi, soror mea ; nullam tibi cum eo cognationem*

A esse responde . Quæ illi cognata est, immaculata non est. Parva cognatio, quam contagio sequitur. Christus quam sororem dicit, immaculatam subjungit . Ausculta quando dicere possis : *Vox dilecti pulsantis*. Hostis primo aggressu timide agit : tentantis modo deprehendi timens, palpat, non pulsat. Dilectus tuus innotescere volens, pulsat audenter : *Aperi mihi, quia caput meum*, inquit, *plenum est rore, et cinnamini mei guttis noctium*. Ac si dicat : *Aperi mihi, quia rore gratiæ refertus illabor*. *Aperi*, aptam te præpara tantæ præsentia.

5. Tunc illa : *Exui me tunica, quomodo induar illa ? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos ?* Tu dicis, *Aperi mihi* : ecce aperui, parata sum ; sed domesticis turbari denuo curis refugio. Nolo quam semel exui, reindui tunica. Quomodo induar ea ? **B** Quomodo ? Nullo modo. Non acquiesco, non possum non ægre reinductionis verbum audire. Laneam exui vestita subtilibus. Novi quam laboriosæ sint partes Marthæ, quam onerosa operta sit tunica : quomodo circa frequens discurrendo ministerium, inquinatos oportet illam affectuum pedes habere, et operum gressus. Non possum de Maria in Martham degenerare. Optimam partem elegi, apertum et paratum efficere cor meum ad adventum dilecti. Non videtur in partibus Marthæ passus molestias, qui semel absolutus ad illas iterum reverti festinat. Nuda ab omni materia mundi, et sine impedimento velaminis, libera et quasi revelata facie gloriam contemplatura dilecti, surgam ut aperiam ei. Via hæc via pulchra est : non potest per eam pes pollutus incedere, nec pollui in ea. Brevis via : nam dilectus stat ad ostium vociferans et pulsans, quasi moræ impatiens. Pulsat ad ostium, explorat aditus, et ardentius diligens properantem prævenit me.

6. *Manum suam misit per foramen, et ad tactum ejus venter meus intremuit*. Quid sibi vult hoc loco quod sponsa, quæ clauserat ostium cubilis [al. cubuli] sui, non hoc quoque obturavit foramen, ne ad illam quid ingrederetur incaute ; in cæteris cautius agens, cur hic locum negligentia reliquit ? An forte hoc in se minus ipsa novit foramen ? quis enim in se omnia potest nosse foramina, omnes aditus, omnes aptitudines, nisi ille qui, sicut in Ezechiele legitur, in lapide pretioso foramina præparavit ? (*Ezech. xxviii, 13.*) Ipse foramina, ubi vult, parat ; quia, ubi vult, ipse manum mittit per foramen, per aptum aditum, inspirationis occultæ virtutem. **D** *Per foramen*, inquit, id est per aptum, per abditum, per arctum ingressum. Arctus enim ingressus satis, ubi manum tantum immittit Jesus, ejus respectu per quem ostii apertionem sibi fieri petit. Non moveretur ille venter sponsæ, non surgeret, non aperiret dilecto, nisi ipse prior inspirationis suæ manum immisisset occultam. Occulta ratio vocationis primæ, latens causa, et nondum latus ingressus. Dilatatur autem cum præoperanti sponso anima cooperatur, conatur, assurgit et aperit. Prima solius De manus agnoscitur ; secunda, Dei simul et hominis.

Et cum magis Dei sit propter munus, soli tamen homini deputatur ad meritum. Arcta est etiam et quasi per foramen concepta cognitio Dei, ea quæ per operum ejus contemplationem percipitur, et quasi tactus manus, non visio vultus ejus. Adverte trinum contemplandi modum: **149** in capite, in cincinnis, in manu. In capite naturam, in cincinnis figuram, in manu facturam. De hoc ultima sic ait: *Delectasti me, Domine, in factura tua, et in operibus manuum tuarum exsultabo* (Psal. xci, 5). Possumus etiam sic illa vocare: essentiam, signa, opera. Divinæ illius naturæ notitiam signa per quamdam in suo genere similitudinem depromunt, opera probant. Signa, ut sic dicam, exprimunt, et opera astruunt. Ultimus hic contemplationis modus simplicium est; secundus, eruditorum; primus, purissimorum. Verumtamen, sicut jam diximus, immissio manus per foramen, immissionem illam latentem et occultam significat inspirationis, quam divinæ virtutis tactus operatur.

7. Hic etiam est advertere tria quædam in sponsa. Quæ tria? Primo quod tremit, secundo quod surgit, tertio quod aperit. Primum fit quidem in ipsa, sed non ab ipsa: duo sequentia sic fiunt in ipsa, quod etiam ab ipsa. In primo præoccupatur, in secundo conatur, in tertio captat. Cum tremit, nil ipsa agit, sed magis patitur: cum surgit et aperit, propriæ aliquid industriæ adhibet. Tremit, cum motum occultum inspirationis sanctæ dulciter sentit: assurgit, cum consentit et sequitur quo illa ducit: aperit, cum huic totam se operi mens indulget, et reddit capacem. Verumtamen quanto magis se huic usui aperit, tanto ex nimia affectione et vehementia citius deperit. *Memor fui, inquit, Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus* (Psal. lxxvi, 4). Memoriam ventri, tremori delectationem, exercitationem surrectioni confer et apta. Nam quod dicit, *defecit spiritus meus*, ad illud spectat, quod hoc sequitur in loco: *Pessulum ostii mei aperui dilecto, et ipse declinavit*. Tunc declinat, cum tu deficis, ferre non valens. Cum tu afficeris vehementius, tunc ipse citius avolat. Quanto affectuosius captas dilecti amplexus, et quasi aperto corde totum absorbere et deglutire conaris, tanto velocius declinat labilis præsentia dilecti tui.

8. Sed jam redeamus ad seriem litteræ. *Surrexi ut aperirem dilecto. Manus meæ distillaverunt myrrham: digiti mei pleni myrrha probatissima*. Quid est quod de apertione locutura præmittit de manibus? An forte suggerere voluit, quibus te manibus oporteat aperire dilecto tuo, quibus operum meritis contemplandæ veritati aditum præparare? Bonæ quidem myrrhatæ manus, quæ carnis mortificationem operantur, quæ fluxum ejus compescunt, stringunt lasciviam, ut latius influat oblectatio verbi. An non velut quasdam myrrhæ stillas censes opera hæc regularis conversationis, quæ vicissim sibi succedentia mentem unguunt, et carnem stringunt? Vigiliæ, jejunia, castigatus et parcus victus, asper pannus et

panis ater, plagæ virgarum voluntarie susceptæ, in matutinis psalmodiæ vociferatio, et silens oratio, utraque in spiritu cordis vehementi, sed hæc tanto vehementior, quanto corporalis spiritus minus est continens; quidni distillant nobis, dum vicissim succedunt sibi? Jure conferuntur myrrhæ, quia carni amaritudinem vexationis inferunt, et devotionis velut unguento mitigant animum. Et ut discretionem adesse intelligas, et obsequium rationale: *Digiti, inquit, mei pleni myrrha probatissima*. Manus opera sunt; discretio, digiti. Myrrha tam actio carnis, quam unguentaria exhilaratio cordis. Hæc myrrha probata est: nam est quædam myrrha quæ reproba est. Cum videris quorundam puerilium hominum digitos prohibita passim signa distillare, agilem manum undique petulantis vel perversi affectus indicia spargere; ut arbitror, indiscipline conversationis amaritudinem, quasi reprobam myrrham, istos fundere non negabis. An non quasi myrrha lascivia talis, quæ et fratrum disciplinatos mores contristat, et sibi in posterum confusionis et poenitentiae est paritura moestitiam? Probatissima vero myrrha est, quæ in multis argumentis exercitii regularis est reperta laudabilis. Et regularis exercitatio et hostilis vexatio, utraque probabilis est, cum patientiæ virtus, servata integritate sua, amaritudine nimia non corrumpitur ac degenerat. Recole tempora quibus juvencula adhuc Ecclesia ad aures pulsavit Gentilium, ut dilecto suo Christo ad corda ipsorum ostium aperiretur, pateret aditus: quam innumeros desudavit agones, **150** quanta confecit martyria, quam continuis est vexata suppliciis! Vere digiti ejus pleni myrrha probatissima, eo quod omnimodarum passionum argumentis honestata est virtus ejus in laboribus suis.

9. Cum hujusmodi manibus satagite, fratres, aperire Verbo, speculationis dulcedini aditum præparare. Bonorum actuum meritis, mentis vestræ recessus Christo uberius reserabitis. Videte si laboris et fatigationis vestræ myrrha multis est experimentis reperta laudabilis, sicut aurum quod per ignem probatur. *Digiti mei, inquit, pleni myrrha probatissima*. Discretionis significatur subtilitas, et unctionis ubertas: et digitos enim dicit, et plenos. Distillant, et pleni sunt: vicissitudinem habent, non evacuationem. Interpolantur jejunia refectione, labores requie, vigiliæ somno. Vicissitudo refectionem affert, non defectum. *Digiti, inquit, mei pleni sunt myrrha probatissima*. Contemplationis optas delicias, sponsi amplexibus ex otio perfrui, illum solum cordis tui continere secreto? noli ad aperiendum vacuis, noli aridis occurrere manibus. Actio contemplationem præcurrit. Quanto magis myrrha continentiae et afflictionis mortificaveris affectus animales, tanto uberius aditum dilecto paraveris. Denique sequitur: *Pessulum ostii mei aperui dilecto*. Non possumus in angustia terminandi sermonis hujus ostium aperire capituli. In alium differamus tractatum, gratiam ab eo expetentes et expectantes, qui

ne habet clavem David, si qua nemo aperit, Jesus Christus; qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLIV.

Pessulum ostii mei aperui dilecto; at ille declinaverat atque transierat. Anima mea liquefacta est ut locutus est (Cant. v, 6).

1. Hodie vobis, fratres, de apertione ostii disserturi sumus. Nam hesternus sermo de operatione, quæ velut quædam ad apertionem est via, ultimum tractatus nostri digessit articulum. Bona plane operatio, quæ immortalitatis et incorruptionis spem et speciem semper præfert, quæ non seminat in carne, ne corruptionem inde metat. Utinam in veritate ego dicere possim, quia myrrha in manibus meis semper! *Si quis, inquit Jesus, fecerit voluntatem Patris mei, cognoscet de doctrina meo (Joan. vii, 17).* Ecce qualiter pietatis actus aditum referat veritatis. Boni certe actus, qui et quadam temperantia et moderatione discreti sunt, et unctionis devotione repleti. Jure manibus unguentariis aperitur Christo, qui de unctione nomen accepit. Et forsitan nisi per unctum ostium ingredi nescit. Ideo in templo de lignis olivarum ostiola facta sunt, per quæ in Sancta sanctorum aditus pateret (*III Reg. vi, 31*). Hujusmodi enim et ligni materia unguentarii est ministra liquoris. Ostiola dicta sunt, et olivarum arctus introitus: sed in pinguedine gratiæ sine difficultate illaberis, ubi subtilis est intelligentia, et secretum mysterium. Non laboriosus patebit ingressus, si devotionis et charitatis oleo quasi ostio voluerit uti. Et puto quod conveniens est de templo testimonium prolatum: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos (I Cor. iii, 17).* Habe ergo in templo tuo ostia, per quæ summus Pontifex solus ingrediatur in intimum cordis tui recessum. Claude ostium, obde pessulum, nisi quando dilectus tuus pulsat ingredi volens. Si ostium non est, passim patebit ingressus omni transeunti. Si ostium clausum est, sed pessulo non obseratum, facili cedit et patebit impulsui, clausuram non habens firmiorem. Habe utrumque ostium circumstantiæ, et pessulum constantiæ. Prospice circumstanter, resiste constanter. Oblivio et ignorantia non subripiat, improbitas non irrumpat. Et si ita mavis distinguere, sollicitam præmeditationem reputa ostium, orationem quasi pessulum. Tali firmatum repagulo, hostili non patebit impulsui ostium tuum. *Confortavit, inquit Psalmista, seras portarum tuarum (Psal. cXLVII, 13).* Nonne in seris et portis velut ostium et pessulum tibi videris audire? Utrumque necessarium est, sed contra insidias inimici. Ubi vocem et pulsum audis dilecti, ubi manus ejus subtilis, et per foramen sentis attactum, aufer pessulum, ostium aperi, cuncta cedant obstacula: si fieri potest, medium parietem totum aufer, ut libere se tibi dilectus tuus infundat. Sollicitudo adversus tentamenta dæmonum in securitatem vertatur de præsentia sponsi: cautelam hostem repellendi in perfruendi dilecti copiam verte. Ostium

aperuisse se novit, qui dixit: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum (Psal. cvii, 9).*

2. Quomodo ostio eget Jesus, qui in Evangelio ait: *Ego sum ostium?* Miranda ratio. Ostium est, et pulsat ad ostium. Intrare vult per quem quisquis introierit salvabitur, et pascua inveniet (*Joan. x, 9*). Magna est ostiorum distantia. Est enim ostium quoddam in argumentis naturæ, est ostium in Sacramentis Ecclesiæ, est ostium in experimentis gratiæ. In primo illo ostio naturalis rationis ductu innotescit nobis per opera operans sapientia, et ad aliquid veritatis intromittitur: divinitatis colligimus notitiam, non tamen personalem in deitate distantiam. In hoc ostio non distinguitur persona, nec confertur gratia. Ideo non debet esse assiduus, non nimius ad hoc ostium pulsator. Per secundum, in eo quod salutaribus initiatur Sacramentis, ad Ecclesiæ unitatem intramus, ad communionem sanctorum. In hoc secundo ostio, sic quidam intus sunt, ut tamen quasi foris sint, donec ad tertium accedant: quod familiarem interpretamur accessum per charitatis affectum, in copiam quamdam et contemplationem dilecti. Ostium hoc tam secretum, tam intimum, non omnibus patet, sed soli sponsæ præbet accessum. In Ezechiele multas ostiorum distantias legis (*Ezech. xl et xli*), quas modo longum esset prosequi. Verumtamen parum quid interesse reputo, tunc ad illum ingrediaris, an ad te ipse: nisi quod tunc videris ingredi ad ipsum, cum tu quasi prævenis et prior rogas, ipse vero ad te, cum ipse te prævenit, pulsat affectum, improvisus illabatur, et nil tale meditantem insperatæ dulcedinis movet attactu.

3. Quando pulsat hoc modo ad ostium tuum, noli morari: surge, festina, ne forte declinet. Nam et in hoc loco sic habes: *Pessulum ostii mei aperui dilecto; at ille declinaverat atque transierat.* Cur abis, Jesu bone? cur declinas? cur defraudas dilectam a desiderio suo? Tu desiderium inducis, tu delectationem subducis. An forte hoc modo in majorem aviditatem et ardentius desiderium concupiscentiam protrahis, dum copiam subtrahis? Ita est. Plane ita est. Istæ amoris fallaciæ ipsum amorem magis inflammant, ad ejus cumulum proficiunt dum sic decipiunt. Illæ dominicæ resurrectionis apparitiones quam breves erant, quam subitæ, quam succisæ! Quibusdam vix jam agnitus est, et statim elapsus est. Non se patitur ab aliquibus tangi. Aliis clausis illabatur januis, ostii apertione non indigens. Illud enim ostium maxime illi aperitur, quod aliis omnibus negotiis clauditur. Cum putatur teneri, quasi furatur præsentiam gratam: furtim accedens, et furtim recedens. Gaudium enim contemplationis instar est puncti. Velociter recedit, et excellenter transcendit omnem humanæ capacitatis virtutem. Quo ipsa vadit, non possumus æquis eam in hac carne passibus sequi. *Dixi, inquit Salomon, Sapiens efficiar: et ipsa longius recessit a me, multo magis quam antea erat (Eccle. vii, 24, 25).* Perceptio ejus melius

quam privatio docet (9), quam sit transcendens ejus majestas. Eo ipso quo vehementior est, velocius transit: *Ipsa*, inquit, *declinaverat atque transierat*. Ideone, Jesu bone, declinasti ad sponsam, ut tam cito declinares ab ea? *Ipsa*, inquit, *declinaverat atque transierat*. Quid est, *transierat*? Transierat me, transierat vires meas, pertransiit me. Ideo quasi ferre et subsistere non valentem transiit me. Gladius est verbum Dei (*Ephes. vi, 17*), gladius est Jesus, animam sine mora et difficultate pertransit: non subsistens, dum ejus vehementiam liquefacta mens sustinere non valet. Flammeus hic gladius est. Ideo sicut cera fluit a facie ignis, sic anima succensa a facie ejus. *Anima*, inquit, *mea liquefacta est, ut dilectus locutus est*. Videtis qualiter ad ignitum eloquium liquefecit animam.

4. *Pessulum ostii mei aperui dilecto meo; at ipse declinaverat atque transierat*. Ita in manifestatione Dominicæ resurrectionis, quæ facta est duobus illis euntibus in Emmaus, ut aperti sunt oculi eorum ad cognoscendum Jesum, sub ipsa apertionis hora evanuit ab oculis eorum, et quasi pertransiit cor illorum, ut ipsi fatentur. *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur? etc. (Luc xxiv, 13-32.)* Ardens 158 erat in ipsis in colloquutione, sed in apparitione liquefactum est in illa visione vehementi, soliditatem et constantiam non obtinens. Quid enim est Jesum evanuisse, nisi illos in gloria apparitionis subsistere non valuisse? Declinat in dilectam ut flumen pacis, sed ut gloriæ torrens pertransit, sicut torrens igneus liquescere faciens animam, quam inundat, quam reficit, quam transit. Quam dulcis hora, quando anima huic igneo torrenti liquefacta miscetur! quam subtilis est in illo momento, quam extenuata, quam mobilis! Nihil tunc teporis habet, nihil duritiæ reliquum, nihil rigoris: tantummodo calens et liquens. Cognata sunt sibi invicem liquidum et calidum. In his duobus contemplationis usus consistit. Quod liquidum est, calorem promptius concipit; et conceptus calor vice versa quod liquidum reperit, liquidius reddit. Quod dico calidum et liquidum hoc est, ac si aliis dicatur nominibus, succensum et sincerum. Calidum est, eo quod amat: sincerum et liquidum, quia quamdam amati in se speciem repræsentat. Calidum, quia ardet: liquidum, quia videt. Calidum, quia inflammatur: liquidum quia dilecti imagine informatur. Quod liquidum est, nil habet impurum, nil pigrum; facile cernens, et facile sequens. Sed tanta gratia liquidi non est cum calor non est. Bene liquidum, quod et ex puritate dilecti claritatem percipit, et quasi percitum et promptum extra se effusum post dilectum festinat, qui jam pertransierat. *Ipsa*, inquit, *jam pertransiit a me*, qui totam pertransiit me. Velox transitus; sed violentiæ non parum habens in tactu, liquefactam post se reliquit animam meam,

(9) Vide an legendum, *Privatio ejus, melius quam perceptio docet*.

PATROL. CLXXXIV.

A effusam uberius, et conantem transire usque ad dilecti transitum, nihil præsumens in ejus præsentia. In voce exultationis liquefacta sum statim ut locutus est ipse. *Anima mea liquefacta est*, inquit. Quid est, *liquefacta est*? Id est, crescens facta est, currens, clarescens. Crescens super se, currens ad ipsum, ex ipso clarescens. Virtute crescens, currens votis, veritate clarescens: hoc est, lata, labilis, luens.

5. Ex hac forte liquefactione præstitum illi est quod manus suæ myrrham distillant, mens liquefacta est. Cur tertium præterimus, quod canticum illud apponit? Habet enim sic connexum ex ordine: *Venter tremit, distillant manus, anima liquefacta est*. Potest istic etiam, leviter hanc lectionem transcurrens, ordinatum quoddam augmentum advertere: non tamen facile est et planum gradatæ distinctionis rationem assignare. In omnibus quidam modus signatur, sed major in secundo quam in primo: et major in tertio quam in secundo. Plus est enim distillare quam tremere; sicut liquescere quam distillare. Totum præstat præsentia sponsi sponsæ suæ, quod ejus venter tremit, distillant manus, anima liquefacta est. Totum est ex tactu manus ejus et vocis auditu, totum est ex tactu, et, ut sic dicam, ex pertransitu ejus. Quia tangit, tremit: distillat, quia perstringit et pertransit illam in spiritu vehementi, cujus vocem audis, sed nescis unde veniat aut quo vadat. Ideo liquefacta est anima ejus, ut locutus est ipse. Vox subtilior manu est, vehementius movet, et velocius transit. Sermo Jesu subtilioris et sublimioris doctrinæ plus continet, quam aliqua operum proferre queant exempla. Omne transit exemplum de majestate Deitatis sermo, quem inter discipulos fudit: omnem experientiam pollicitatio gloriæ futuræ, quæ revelabitur in nobis. Huic intelligentiæ et perceptioni si aperis ostium ut comprehendas, statim declinat et pertransit: ideo et tu transi in affectum liquefacti cordis. Ad hanc vocem dilecti dic: *Mirabilis facta est scientia tua ex me; confortata est, et non potero ad eam (Psal. cxxxviii, 6)*. Et anima mea liquefacta est, deficiens a comprehensione, et non sufficiens ex vehementi et violentâ dulcedine persistere et morari in admiratione. Propter hæc et hujusmodi, inquit: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est*.

6. Quid putatis, ut aliquid præter seriem et quasi ex abundantia ad cohortationem præsumam; quid, inquam, putatis, quod non hic sermo quorundam suggillat duritiæ, quorum viscera gelido austeritatis nimie rigescunt affectu, quorum viscera nullum misericordiæ distillant liquorem, nec exiguo tremunt et moventur affectu 158 erga pœnitentes; misericordis manus tactum non sentiunt, piissimi Jesu non igniuntur alloquio, pulsantem in pœnitente Jesum foris non audiunt? Vereor ne declinet ab eis et pertranseat, ne non inveniant cum quæsierint, et cum clamaverint non exaudiat eos. Cur durantur viscera tua ad filios, quasi non sint tui? Poteras

forsitan tuos inclementi oculo respicere, et resupino fastu præterire, si tamen tui tantum essent, et non Domini tui. Quam durus fores, si de tuo largiri deberes, qui Domini substantiam tam avaro et immunito etiam filiis affectu dispartiris? *Dispersit*, inquit, *dedit pauperibus* (*Psal.* cxl, 9). Sed tu forsitan pauperes nescis. Quid, si dicat tibi Deus : Imperfectum meum non viderunt oculi tui? In libro tuo non nisi perfecti sunt scripti (*Psal.* cxviii, 16), de perficiendis nulla te cura tenere consuevit. Malus medicus, qui non est opus ægrotis, sed bene habentes, fortasse exulcerans. Si non vis errantem quærere, saltem occurre revertenti. Aperi januam misericordiæ, et si non pœnitentem propter Christum, suscipe vel Christum in pœnitente. Liquecat anima tua misericordiæ rore, et ad clamantis et pulsantis Jesu succendatur eloquium. Vox pœnitentis, vox pauperis, vox est Jesu. Ideo cum audis hanc vocem, clementi affectu liquecat anima tua, ut et tu cum sponsa dicere queas: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est*. Ausculta et recole quid locutus Mariæ Magdalenæ, quid mulieri in adulterio deprehensæ, quid Samaritanæ, Chananæ, Zacchæo, Petro, Centurioni. Ad tot pietatis sermones et clementiæ cujus non mollescat affectus, viscera liquecant? Ad tam vehementes flatus austrinos, etiam de durissimo pectore quantumlibet annosa poterat glacies solvi. Sentio me affluentis olei liquore perfundi, et simili affectu liquecere, quoties misericordiæ tuæ opera, verba, præcepta recenseo. Ignitum eloquium tuum hoc vehementer, et servus tuus diligit illud (*Psal.* cxviii, 140). Diligit, quia indiget : ideo amat anima mea, et præ gaudio liquecat ubi tu loqueris.

7. Istam liquefactionem oportet ut sentiat omnis sanctus. Nam illa superius disputata liquefactio non nisi perfectorum est, et eorum non semper, sed in tempore opportuno. Et ne infructuoso subducam silentio quod mihi suggeritur, breviter vobis absolvam quod adhuc de hac liquefactione intellectu concepi. Non cernitis quod liquefit, qualiter de quodam rigore et immobilitate moveri incipit, se ipsum egredi et deserere nititur, de tumore et mole pristina defluit et descendit, et evanescit, se ipsum ducentem et ad humiliora loca facile sequitur; vel eadem per se ipsum sectatur, præcurrens frequenter ducentis conatum. Magna in liquefactis ad sequendum mobilitas, et prompta voluntas. Intelligitis jam, ut arbitror, in liquefactis ad obediendum aptitudinem grandem, humilis animæ affectum tractabilem. Hanc humilitatem non metus infligit, sed calor amoris informat. Metus mentem violenter infringit, amor emollit, et teneram ac liquidam reddens effingit ad libitum. Humilitas de charitate profluens, nil molestiæ patitur, ultro ad imum tendit, quiescens cum apprehenderit inferiora. Habetis jam in liquefactione, humilitatis illius generosæ, habetis et obedientiæ expressam sub brevitate naturam. Vultis et testimonia? *Dominus aperuit mihi aurem*, ut audiam eum quasi magistrum. Audistis loquentem Dominum :

A audite liquefactum affectum discipuli. *Ego*, inquit, *non contradico, retrorsum non abii*. Auditis quomodo sequitur, audite jam ad quam infima. *Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me* (*Isai.* l, 5, 6). An non iste quas ad aspera et abjecta descendit, non rigide resistens, sed liquefactus, effectusque tractabilis ad auditum calentis eloquii? Ergo qui hujusmodi humilitatis et obedientiæ liquecat affectu, non frigida tumentique mole immobilis et rigescens, pro suo jure, hujus sibi verbi usum gloriose præsumit : *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est*. O mira vis verbi, et ignita vehementer! Inflammat cor, commutat renes, in nihilum in conspectu suo respectu Dei sui animam redigit; a se ipso liquecere et deficere facit, ut jam anima non sit secum, sed sicut sequentia continent hujus versiculi : *Ego semper tecum* (*Psal.* lxxii, 21-23). Ideo non in se, non secum, sed cum Deo suo est; **154** semper obsequens, et quantum datur, sequens, sed non assequens semper pro voto, nec illo excellenti modo qui sponsæ cum sponso competit. Nam et hic sequitur : *Quæsi vi, et non inveni illum : vocavi, et non respondit mihi*. Sed capitulum hoc alterius temporis eget tractatu, ex otio discuti volens. Sufficiens ista non pro magnificentia sui, sed pro nostris disputata viribus, qualiter anima sponsæ liquecat ad loquelam dilecti sui Jesu Christi, qui vivit et regnat per sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLV.

C *Quæsi vi, et non inveni illum : vocavi, et non respondit mihi. Invenerunt me custodes civitatis, percusserunt et vulneraverunt me, tulerunt pallium meum, etc.* (*Cant.* v, 6, 7.)

1. Cum tibi fuerit dilectus tuus, elapsus, non tibi redit ad libitum : vexatio hæc dat intellectum amori, et augmenta affectuum. Nunc visitat, nunc evanescente visitatione vexat amicam. Varietas hæc amantis cor et desiderium rapit, et reparat ad usum. Ut dilectus locutus est, liquecat anima tua. Anima tua liquefacta deficit, ferre non valens; et dilectus tuus declinat. Defectio tua, fuga ipsius est. Præsentem et loquentem dilecto liquecas, deficis, exspiras : absente eo respirare permittis. Absens vires reparat, quas præsens exhaurit. Delectationum vehementiam intervalla temperant, cujus continuationem ferre non potes. Quid continuationem dico? nonne ipsa te inchoatio reddit exhaustam? Statim enim ut loquitur dilectus, liquecat anima tua. Denique et in sequentibus dicit : *Oculi tui avolare me fecerunt* (*Cant.* vi, 4). Quomodo dilectum avolare fecerunt, nisi dum nimio affectu in eum defecerunt? Modum nescis : ideo dilectus tuus moderatur, et præsentis suæ mensuram tibi distribuit in tempore. Ideo quæris, et non invenis; vocas, et non respondet. Attendite, fratres, vehementiam et vim amoris. Nec abesse dilectum sustinet, nec sufficit præsentem

Ibi vota anhela laborant, hic exhausta deliquium patiuntur. O felix amor, qui continua quadam vicissitudine aut liquescit in ipso, aut quærens anhelat ad ipsum! *Quæsivi, et non inveni illum*, inquit: *vocavi, et non respondit mihi*. Alibi scriptum est hoc, hoc modo: *Quærent me mali, et non invenient: vocabunt, et non exaudiam* (Prov. 1, 28). Quidnam est hoc quod hoc ipsum tam commune est bonis et malis? Cur indifferenter utrisque te, Jesu bone, subducis? Verum quidem non indifferenter, sed multum differenter. De malis dicitur: *Quærent, et non invenient*. Sponsa vero non se inventuram diffidit, sed non invenisse causatur. *Quæsivi, et non inveni illum: vocavi, et non respondit mihi*.

2. O quoties quæsivi Dominum Jesum meditando, invocavi orando: sed nec meditatio effecta est dulcis, nec pinguis oratio! Ideo non inveni illum, nec respondit mihi. Nec inveni illum ipsum, nec sua; sed supra modum dulcia sunt quæ respondit mihi. At utinam mihi frequenter respondeat cum vel lego, vel oro! Ita, Jesu bone, responde mihi quantas habeo iniquitates et peccata, scelera mea et delicta mea ostende mihi. Absconde paulisper faciem tuam (Job. xiii, 22-24), ut mea mihi fœditas salubriter innotescat vel in meditatione mea, vel in lectione sacrarum Scripturarum. Tunc enim me inveniunt custodes civitatis, doctores sancti, cum meos in eorum scriptis mores invenio. Tunc me inveniunt, cum meos mores et vitia depingunt; percutiunt, cum discutunt; vulnerant, cum increpant. Sacri scriptores, ac si quidam custodes civitatis sanctæ Jerusalem, quæ est Ecclesia, varios animorum investigant affectus, et inveniunt singulorum passiones, bonos mores, et morbum quo quisque laborat: nullius vel cogitatio non invenitur ab illis. Quoties illa lego, quasi inventum me et deprehensum pulo. Illa me exhortationum jaculis feriunt, illa vulnerant, dum quod integrum arbitrabar, saucium esse convincunt. Illa simulationis tollunt velamen, ignorantiae vel oblivionis involucrium, falsæ pallium gloriæ. Illa ac si pallio quodam, sic dissimulationis spoliant operimento, et elationis ornamento. Illa me quodam præsumptæ fallaciter gloriæ pallio spoliant, dum conscientiae denudant infirma. Utiliter ergo a custodibus in hunc modum invenior, quamvis **155** dilectum ad votum invenire non queam. Denique jam minus in me in quo glorier, minus in quo quiescam inveniens, amoris in dilectum facibus inardesco.

3. *Filiæ Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore languo*. Per me non audeo accedere, non hanc familiaritatem mihi præsumo, non sui copiam mihi adhuc Jesus indulget: ideo, filiæ Jerusalem, ad vos accedo, vos ambio, vobis causam commendo, committo negotium, nuntiate dilecto. Quasi ignorat, dum dissimulat. Custodes spolient, filiæ nuntient, doctores exhortentur, exorent filiæ. *Filiæ Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore languo*. Nuntiate, ingerite: frequens suggestio dilectum inflectet. Jam exuta sum,

A jam spoliata sum me ipsa, jam idonea dilecto vestiri. Spoliata et exoccupata mens languet amore, *Nuntiate dilecto quia amore languo*. Fratres, si vos increpatorius doctoris sermo tangere specialiter videtur, vestros expresse ferire mores, mentis vestræ nudare vulnura, vel occultatæ, vel excæcatæ conscientiae tollere pallium; ad incentivum amoris, non ad odii illud invertite fomitem. Cur privitam trahis ad injuriam, quod in commune profertur ad omnes? Forsitan ad te quod dicitur respicit, te tamen nominatim non exprimit. Amoris languorem generalis tibi ministret correctio, non murmuris passionem. Et si nondum dulcis illius amoris desiderio languet, bonum est si interim languet pudore delicti; si languet pœnitentia, si timore judicii configuntur carnes tuæ. Convertere in ærumna, tua dum configitur spina: delictum confitere, et operimenti pallium, quo injustitias dissimulanter abscondis, sine ut tibi tollat; noli pertinacius, noli strictius hypocrisis te pallio operire, involvere tegumento. Non convertetur ad te Jesus, nisi simulationis et fallaciæ a te fuerit ablatum velamen, quod tibi confusio quædam et displicendi metus prætexuit. Operuit confusio faciem conscientiae tuæ: aufer velamen confusionis, confessionis induere. Nam et Dominus confessionem induit, confessionem non suam, sed tuam. Hoc se ornatum pallio reputat, hoc a te mutuatur: hoc illi pallium trade, quod affectuose tollit quasi pignus amoris, et reconciliationis signum. Tunc incipies amore languere, cum prius pœnitentiæ fueris affectibus languida. Tunc te incipient filiæ Jerusalem commendare dilecto: tunc cœlestes spiritus et animæ spirituales congratulantes languorem nuntiabunt amoris.

4. Sed nos ex abundanti super pœnitentiæ statu versamus hunc locum, cujus tota facies perfectiora quædam videtur spirare, et ejus consona gratiæ, quæ sponsæ meretur conditione censeretur. *Quæsivi, inquit, et non inveni illum; vocavi, et non respondit mihi: invenerunt me custodes civitatis*. Meditando quærit, vocat orando: audiendo doctores invenitur, percutitur, vulneratur, exuitur. Et ne quid desit ad cumulum, filiarum Jerusalem, fidelium scilicet animarum, commendatione adjuvatur. Quatuor hic quædam advertite, vel in illa, vel circa illam: investigationes, vota, præcepta, et preces. Investigationes meditationis, desiderii vota, præcepta doctorum, et sanctorum [al. sociorum] orationes. Annon doctorum præcepta et exhortationes frequenter commode sentiuntur ab his quos et anxia investigatio, et sincera oratio poterat lassare? Nonne pigra vota, verborum sæpius stimulis excitantur? Denique quæ fervida sunt, his fomitibus efficiuntur ferventiora. *Invenerunt me custodes civitatis*. Boni et prudentes magistri vago quodam et quasi venatico genere dicendi utuntur, et varios ad mentium status vertunt sermonem, si forte inveniunt quem tangant, quem stimulent, quem permoveant, si quis audientium gloriatur, et dicat: *Invenerunt me custodes ci-*

vitatis, percusserunt me, et vulneraverunt me. Quo quis perfectior est, vulneratur facilius, et tener affectus verborum citius sentit aculeos. O felicem animum, ad quem tam sublimia exhortationis jacula veniunt, quem inveniunt suis aptum vulneribus; quando non abeunt retrorsum, auditorum vel duritia, vel stoliditate repulsa! Non sunt passim hujusmodi jacula fundenda, nec in omni multitudine, sed tantum ubi idoneæ mentes creduntur inveniri, quas tam excellens doctrina non effugiat. Quasi fulgura sunt hæc: summa feriunt, submissa effugiunt; summa inveniunt, summa feriunt.

1565. Ideo dicit: *Invenerunt me custodes civitatis, percusserunt me, vulneraverunt me, tulerunt pallium meum.* Tulerunt pallium quo involutus erat pœnaliter Adam, prioris simplicitatis splendore nudatus: tulerunt imaginationum operimenta, quibus impediatur intrinsecus; pallium figurarum velamen tulerunt, veritatem intulerunt. Revelata, nudata, simplex veritas gignit fervorem amoris. Ideo, *filia Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore languo.* Quandiu non placet, non rapit affectum, non succendit perspecta veritas: quantumlibet sincere se frui quis putet aspectu intelligentiæ, velamen patitur, operimentum lippitudinis, obductionis pallium. Cum autem ablatum hoc velamen fuerit, tunc rutilat veritas, tunc scintillat, et succendit amorem; tunc alios ad congratulandum, qui hoc patitur, poterit invitare, dicens: *Nuntiate dilecto quia amore languo.* Videte Judæam, quandiu sub legis operimento latebat veritas, quandiu cæcitatibus ipsa tolerabat velamen: metu torpebat, affectu rigido nil poterat dulce sentire, nec vulnerari jaculo charitatis. Cum autem conversa ad Dominum velamen deposuit, cum ablatum hoc illi pallium erat, tunc cœpit gloriosæ hujus confessionis verbum usurpare: *Filia Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore languo.* Tunc gloriata de novæ et insolitæ dulcedinis gustu, filias Jerusalem ad gratias agendum invitat, et suo gentis consortes exemplo sollicitat. Audi denique quid tali sollicitatione provocatæ respondeant: *Qualis est dilectus tuus? et quæremus eum tecum.* Vides quomodo participes fidei hujus et doctrinæ fieri gerant in votis. Doce qualis est dilectus tuus, et quæremus eum tecum. Fac nos tantæ consortes gratiæ, ut quærendi studio amoris incipiamus affectu languere. Sufficiat interpretatione mystica hæc perstrinxisse breviter.

6. Jam ad id redeamus, cujus ex occasione in hunc sumus locum delapsi, dum ablatis pallii utilitatem exposuimus. Nam inde est sumpta occasio quod ait: *Tulerunt pallium meum.* Hæreamus adhuc paulum hoc in loco, explicemus hoc pallium. Non est enim simplex pallium, quo etiam sanctæ mentes involvuntur. Est enim diplois, id est duplex pallium, fortasse et triplex, et quadruplex. Quot vobis palliorum genera proposuimus? Annon adhuc grave et onerosum satis est pallium animarum cura, et administrandæ necessitatis sollicitudo? Propria incom-

A moda expressius loquar. Novi quid sit hoc pallio premi, quam arentem sortitus sum terram, et ficulneam sterilem. Jam multi elapsi sunt anni, quod venio, immo asto, quærens fructum in ea, et non inveno. Quoties spes nostras elusit, et fefellit operam, exspectionem nostram frustravit? Jure onerosum hoc pallium dico et eo magis onerosum, quo minus utile. Nam onera sollicitudinis leviora sunt, quæ proventuum levat ubertas. Væ mihi, quod invenerunt me custodes civitatis, quod aliquid in me tali dignum onere se invenisse putaverunt! Percusserunt me, vulneraverunt me, tulerunt pallium meum, et plagis impositis abierunt semivivo me relicto. Tulerunt pallium meum, pallium simplicitatis, pallium lucis, amictum lætitiæ, ardentis vestimentum affectus. Quoties solebam hujusmodi palliis totus involvi, foveri in croceis? Nunc autem tota die mente amplector et verso quæ Paulus arbitratur ut sterco-ra. Hæc dulcia, hæc gloriosa mihi pallia tulerunt, onerosa induerunt. Quando hæc tollentur a me? quando projiciam hæc, si tamen projicere licet? Felix dies, quo hoc exutus et expeditus pallio, liberior vos ad congratulandum mihi invitabo affectu, filia Jerusalem; cum vos, quæ nihil estis expertæ hujusmodi quale nunc deploro, pro renovato in vobis amoris languore gratias referetis. Miser quidem est qui hujusmodi pallio spoliatus, mœrore et molestia tabescit, non languet amore. Quæ sponsa est, sic spoliata vel officio sollicitudinis, vel usu, non fastidio languet, sed amoris studio. Ideo ipsa alias ad congaudendum sibi et gratias agendum dilecto exorat.

C 7. Ecclesia primitiva cum quæreret Christum in Judæa, repulsam passa, non invento ei loco in eis, non invento ibi Jesu, transivit ad Gentes: quæsiuit in eis, vocavit, et in multis non invenit, non accepit responsum, **157** nisi mortis responsum. Denique a principibus hujus mundi, quasi custodibus civitatis, quomodo vulnerati, spoliati bonis, laniati corpore, carnis suæ exuti pallio in initiis martyres nostri? Inter tanta et tot flumina et gurgites tormentorum non est in eis extincta charitas, sed magis augmento quodam languiebant amoris. Jucundum plane videtur, ex præsentis occasione verbi, martyrum inter tot vexationum et mortis genera charitatem indefessam recolere; quomodo passiones corporis passione intrinseca temperabant amoris. Nam si ad illos hunc locum referas, non est querelæ, sed gloriæ vox ista, qua dicunt: *Percusserunt me, vulneraverunt me, tulerunt pallium meum custodes murorum.* Eo modo nos oportet non ægre ferre si quando nos spoliant vel molestæ sollicitudinis, vel non bonæ aut periculosæ actionis, quo stricte involvimur, pallio, custodes murorum. Jecit Elias pallium dum raperetur (*IV Reg. 11, 13*): fugit Joseph dum teneretur (*Gen. xxxix, 12*): sponsa tulit dum tolleretur. Speculi et imaginis velamen projecit Elias raptus ad faciem. Mundi ornamenta velut magna onera fugit Joseph sentiens fomitem. Solli-

citadine exuta, dilecti liberius captat sponsa favorem. Imaginatione quasi velamine tenetur intellectus, ne sinceram contempletur veritatem. Honorum et dignitatum affectus obvolvitur pallio, ne libere pergat in ea quæ Dei sunt. Sollicitudo omnem in anima lætitiã obnubilat, imaginatio obscurat, honor tentat. In primo tenebræ, in secundo illecebræ, in tertio labor. In primo caligo, in secundo cupiditas, in tertio cura. *Tulerunt pallium meum custodes murorum.* Boni custodes : bene norunt cui curarum impedimenta tollant, quam exonerent animam, et ad deliciandum cum dilecto suo reddant expeditam ad delectandum et ad quærendum. Nam frequenter elabitur, nec quæri potest nisi expedito affectu. Norunt ergo boni custodes cui parcant ab oneribus et actionum angustiis molestiisque, ut expeditius in occursum amplexumque properent verbi, cui pallium persuasionibus auferant suis. *Exui me, inquit, tunica mea (Cant. v, 3).*

8. Hoc quidem in anterioribus, nunc autem dicit : *Tulerunt pallium meum.* Nudæ et puræ se simplicitatis innotescit, et libero affectu in amoris negotiis, *Tulerunt pallium meum,* quodam modo dicentes : Quid compedita curis quæris dilectum? quid istis te convolvit molestiis? Si non penitus deponis officium, cur non sollicitudines ad horam saltem seponis? Non detractamus studiis, sed instantiæ volumus detrahas. Noli nimietatem quæstus necessitatis verbo prætexere. Quid bonum in te sinis ingenium terrenis obrui? quid illos æmularis qui, in honoribus positi, jumentis comparantur, terrenis inhiant, terrena mandunt, studio ruminant, vorant affectu, ponuntur in sublimi, sed volutantur in limo? Noli æmulari in istis vehementibus; nec zelaveris hanc facientes iniquitatem. An non iniquitas et inæqualitas multa, ad transitoria intensum impendere animum, ad æterna remissum? Quid quod non semper intendunt negotiis? Quid quod quidam sub obtentu providentiæ necessitatis, et ab opere manuum, et a meditatione ac studio scrutandæ veritatis excusant se; plus dant negotiationi quam quieti; plus scurrilitati verborum quam Scripturæ sacræ collationi; plus otio quam operi? Fratrum officinas circumeunt et cellas, otiose, curiose, verbose. Noli æmulari in sic negotiantibus, nec in sic otiantibus. Otia, vel oblata, vel parata, in usum amoris, in sapientiæ meditationem, in dilecti vel quærendi studium, vel inventi complexum tota converte. His et hujusmodi hortamentis tulerunt pallium meum custodes murorum. Custodes isti sunt de quibus ait Isaias : *Super muros Jerusalem custodes constitui, tota die et tota nocte non tacebunt (Isa. LXII, 6).* Sed nos jam hic taceamus; taceamus a sermone hoc, orationum et laudum debita solventes, ore aliquando tacituri, animo semper redentes solemnia laudum Domino Jesu regi et sponso cælesti per infinita sæcula sæculorum. Amen.

158 SERMO XLVI.

Adjuro vos, filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum, ut annuntietis ei quia amore languo, etc. (Cant. v, 8.)

1. Ordo conveniens. Post exhortationem doctorum, orationum a sodalibus suffragia videtur rogare; nec simpliciter rogare, sed cum obsecrationis obtestatione : *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum, ut annuntietis ei quia amore languo.* Adjuratio vehementiam precandi manifestat. Anxiosa vota suis nesciunt esse contenta meritis : ideo alienæ precis mendicant suffragia. Perfecta humilitas de meritis semper alienis præsumit. *Adjuro vos,* inquit, *filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum.* Conditio ista non dubitantis est, sed temperamentum rogantis : ac si dicat, *si inveneritis;* hoc est cum inveneritis : conditionaliter suspendo, non ambigens de inventione vestra, sed magis consulens verecundiæ. Nam sub conditione ancipiti hæc vobis dici temperantius auditis, quam si dicatur præcise, Cum inveneritis. Non veretur ne suspensivam rogationem ad injuriam trahant : novit verecundiam filiarum Jerusalem, novit humilem spiritum, et quod tenerum pudorem plus læderet præcisa definitio, quam suspensa conditio. *Si, inquit, inveneritis.* Dico, *si inveneritis,* non dico, Cum inveneritis. Illud dico, sed istud intelligo. De meo affectu dubitatio ista non prodit, sed affectui vestro et humillimæ existimationi de vobis ipsis morem gero. *Si inveneritis,* hoc est cum inveneritis, mementote mei, cum bene vobis fuerit : tunc mementote mei, ut suggeratis, ut annuntietis dilecto. Non oportet in hujus loci disputatione morari : ad mores vestros, fratres, vos mitto.

2. Recolite qualiter ab invicem, quam humili affectu, quanta votorum instantia; et cum adjuratione, orationum mendicatis solatia : non quod omnes auderetis petere nuntiari de vobis quod sitis amore languentes; alium soletis invicem languorem deplorare, non gloriari de isto. Et si potest quis ad horam gloriari, non expedit quidem, ne forte immisione inanis gloriæ gloria vestra nihil sit. Sunt tamen nonnulli, qui et conversationis indicio, et oris officio, divini in se languorem amoris occultare non possunt. Concepta vota non potest non aliquando amantis os parturire: Nam ad aliorum consolationem verbum latenter elicit spiritus interiora replens, infusæ gratiæ copiam eructat. Denique et in hoc loco sponsa non loquitur, sed Spiritus est qui loquitur in illa. In collationibus sanctis suspiria, singultus de imis prodeuntes præcordiis, crebri gemitus, nonne sunt quædam eructationes spiritus et conceptæ gratiæ? Talibus indicibus nonne se prodit languor amoris? Non est occultatus languor, quando gemitus non est absconditus. Ipse se prodit languor, cum hæc producit indicia. Quid ergo percepta signa? nonne quamdam admirationis vina habent, ut eos qui hæc deprehendunt, ad congratulationis permoveant affectum? Etiam si sermo sileat, conversationis piæ sanctitas rogat. Com-

mendari vult, dum se quibusdam prodit indicis. Quid enim? cum in aliquo cœlestem hunc deprehendero amorem, non me quasi adjuratum putem, ut propensas pro eo gratias agam? Num commendabo precibus piis conceptum languorem, quem gemitus altus prodit? Durus ego si non tam sanctam et divinam in fratribus passionem qua possum orationis instantia foveam, supplicatione commendem, replicem et annuntiem dilecto, si copia detur. Quid tu, qui fratrum mavis vitia numerare quam virtutes, damna quam dona, condemnare quam commendare. Si te ad commendationem adjuratum non sentias, non es jam Jerusalem filia, sed filia Babylonis. Filia Babylonis misera, quis retribuet tibi retributionem istam? retribuetur enim tibi. Dedisce Babylonis filia esse, barbaros depone mores. Desine in sanctis numerare magis detrimenta quam lucra. Sufficiat tibi vel numerandi malitia. Noli saltem foris nuntiare, noli prædicare sodalibus tuis. Nam sodales sponsi aurem non accommodant, si deroges sponsæ. Ipse sponsus ægre audit injurias dilectæ. Cuicumque dicis, illi dicis: auris enim zeli audit omnia (*Sap. i, 10*). Temerarium est dilectam condemnare **159** dilecto: bona sibi mavult nuntiari de sponsa, et commendationi promptius aurem præbet.

3. Novit hoc sponsa: ideo dicit, *Adjuro vos, filie Jerusalem, si inveneritis dilectum, ut annuntietis ei quia amore languet. Ut annuntietis*, inquit. Annuntiatio precatationis tenet effectum. Humanum recogitate morem in rogando. Nonne apud miseratorem alicujus commemorare miseriam, ipsum rogare est? Efficax precatio est modesta suggestio, oppressi infirma exponere, fortunæ infelicitatem, insolentiam hostium. Hæc, inquam, exponere in aure potentis, quid aliud est quam ipsum verecunda quadam prece ad auxiliandum inflectere? Quot in locis apud Psalmistam hunc precis modum invenies? In Evangelio inquit Maria ad Jesum: *Vinum non habent* (*Joan. ii, 3*). Non precatur Dominum, nec imperat Filio, defectum vini tantum nuntiasse contenta. Cum beneficis et ad liberalitatem propensis ita agendum est. Non est enim gratia violenter exprimenda, sed proponenda occasio. Commenda sponsam sponso, dotes ejus enumera. Nonne hoc est ejus inflammare concupiscentiam, stimulos adhibere? *Nuntiate dilecto*. Hoc nuntiare, ipsum provocare est ad rependendam vicem, ad refocillandum amore languentem. Ipse consolationes disponit in corde suo, sed nostris expectat precibus compelli. Quod facit, faciet citius nobis pulsantibus, fortasse et uberius. Dilatio hæc cruciatum mihi parit, sed consolationis parturit cumulum. Multiplicatis precibus, expectata solatia uberius refundet. *Nuntiate dilecto quia amore languet*. Vos nuntiate, quibus patet ad dilectum familiaris accessus. Vos nuntiate, quæ estis expertæ quanta sit amatori virtus languoris, quam sit fortis ut mors dilectio, quam sit ut infernus æmulatio dura. *Adjuro vos ut annuntietis dilecto quia amore languet*. Narrate et annuntiate, et exaudiet vocem

vestram, ut refoveat vota mea *Annuntiate quia amore languet*. Non languet amor, sed languet amans. Ubi viget amor, ibi viget languor, si absit quod amatur. Quis est hic languor, nisi affectio quædam de absente dilecto, amantem conficiens?

4. Amor vehemens patientis simul afficit et carnem et mentem. Illius extinguit lasciviam; hujus et lætitiæ præstringit: carnis extinguit motus; mentis hilaritatem præstringit quodam tristi affectu, et desiderio absentis dilecti. Languet caro, dum ejus languidior et remissior motus efficitur: languet animus, dum æstuantis voti nimietate conficitur. Carnis languor est motus ejus, vel nullus, vel perexiguus: animæ languor est motus ejus nimius. Nonne eo ipso caro conficitur, quo mens, abstracta ab ejus amore, in alia quædam avertitur? Carnis motus non sentitur, dum animus vehementior factus vix sustinetur. Aliquoties quidem nec sustineri potest, quando nimius exæstuans amor patientis animi vires exhaurit. Quæ est enim humanæ mentis fortitudo ut sustineat, cum eam ille cœlestis amor sponsi impatienter exagitat? Liquefactus in hac exercitatione se fugit animus, amoris violentiam ferre non valens. Sic enim in consumpta materia et jam deficiente, languidiora redduntur ignis incendia. Et Deus noster ignis consumens est (*Deut. iv, 24*). Sentit omnino vim sermonis hujus qui vehementiori languet affectu, in meditatione Dei sui delectatus, et exercitatus, et deficiens. O potens et præpotens passio charitatis! si non temperatur, non toleratur. Jure potens, quæ animum quem possederit sui ipsius efficit impotem. Cum semel fuerit accensa in mente, attingit a fine usque ad finem fortiter: facit ad quod venit, et prosperatur, et crescit, nec deficit donec deficientem reddiderit animam. Sicut enim hic corporalis languor non est semper æqualis vehementiæ, sed est aliquoties ejus intensior passio; sic et amoris affectio, etsi jugi desiderio se tendit in dilectum, aliquando quidem intentioribus votis exæstuat, hora orationis maxime. Tunc quidem languet amans, quia spiritus vehemens pertransit in illo, et non subsistit. In exitu horæ illius dicere potest: *Filie Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore liquesco*. Ante hanc horam languor est, sed in exitu ejus in liquefactionem vertitur languor. Ideo cum tu oras, non sinas animum fluctuare, non declinare ad alia; ut, cum felici fuerit hac passione tactus, ad illam se stringat, donec plenius inficiatur, et percurratur, et consumatur. **160** Non enim desinet quousque totum percurrat et ebibat hominis spiritum. Sic vir desideriorum elanguit Daniel ex visione cœlesti, ut nihil virium remaneret in ipso (*Dan. x, 1-11*). Cum pertransierit illa vehemens passio, ad tolerabiliorem quemdam et humanum magis languorem sponsa redit, qui ei continuus est, quia tam concitatus non est. Hic plane etsi non deficit, tabescit tamen absentis amore dilecti. Bonus hic languor, per quem carnalis affectus se languide movet. Aliud est si impetus carnis fortiter surgens, fortiore superveniente

reprimatur : aliud, si languens et quasi exspirans moribundo pulsu molliter tentat.

5. Sentio adhuc alios quosdam languores molestos, omnes utiles tamen : languorem timoris, languorem tædii, languorem tristitiæ. Quidni consumar timore et mœrore præ conscientia nequiter transactæ vitæ ; timore pro facilitate lapsus vitæ inter laqueos agendæ, vitæ tædio, in imagine pertranseuntis vitæ ? *Universa enim vanitas omnis homo vivens (Psal. xxxviii, 7, 6).* Utinam tibi, Domine, aliquæ filiæ Jerusalem nuntient languores meos, si qui sunt in me qui commendari tibi digni sint ! Nam multi sunt in me indigentes curari. O me felicem, si aliquis centurio cœlestis dicat tibi : *Domine, puer meus jacet paralyticus in domo, et male torquetur !* Utinam, Domine, statim respondeas : *Ego veniam, et curabo eum !* Dic, Domine, verbo, et sanabor. Verbo enim ades, quia Verbum es. Magna curationis virtus in Verbo, et quod tu es, Domine, et quod a te per tuos est. Sensit hoc centurio qui dixit : *Domine, dic tantum verbo, et sanabitur puer meus (Matth. viii, 6-8).* Sed vacuus est tamen omnis sermo docentis, si tu, Domine, intus non loquaris. Dic verbo, et sanabitur languor meus ; forte et generabitur in me languor te loquente, ut et ego dicere audeam : *Filiæ Jerusalem, nuntiate dilecto quia amore langueo.* Bonus uterque languor, sive vehemens et concitatus, sive hic continuus et temperatus : nisi quod in eo iste continuus non est, quod frequenter revertitur ad ipsum, propter incontinentiam ardentis desiderii excrescens, et non se compescens. Non convertitur donec deficiat iterum. Si ad horam diligis, et post horam desistis, non est amor : si diligis, et ex amore absentis dilecti non tabescis, non est languor. Ut ergo amor languor sit, habeat utrumque, et continuationem, et confectionem. *Nuntiate, inquit, dilecto quia amore langueo.* Qui in infirmitatibus sunt, languores nuntiare volunt medico ; quæ dilectionis sunt, amico : illi quidem, ut curentur, isti autem ut recreentur. *Emulamini, fratres, meliorem hunc languorem, quem sicut absentantis se dilecti desiderium creat, sic se presentantis delectatio recreat Domini Jesu, sponsi Ecclesiæ et animæ sanctæ, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

SERMO XLVII.

Qualis est dilectus tuus ex dilecto, etc. (Cant. v, 9.)

1. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus, quoniam sic adjurasti nos?* Magno profusæ videntur affectu interrogationes istæ tam vehementes. Arbitror in filiabus Jerusalem ex confabulatione sponsæ languentis similem languorem aut creatum ut sit, aut excitatum ut auctior sit. Et in sequentibus dicunt : *Quo abiit dilectus tuus? et quæremus eum tecum (Cant. v, 17).* Quasi dicant : Quæremus tecum, sed et nobis quæremus, illo tecum frui volentes. Denique non dicunt : Quæremus tibi ; sed, *quæremus tecum*, participium inventionis beatæ optantes et sibi. Magna utrimque humilitas, et in sponsa, et in filiabus Je-

rusalem. Illa se rogat commendari sponso : istæ se instrui rogant de sponso ; nec simpliciter : sed illa, cum adjuratione ; hæc, cum ingeminatione. Non est enim leviter rogantis, vel quod illa adjurat, vel quod istæ ingeminant. *Qualis est, inquit, dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quoniam sic adjurasti nos?* Utiliter adjuratæ sunt, quæ sic animatæ sunt. Non est exigua sanctæ collationis utilitas. Verbum est, et quo charitatis languor generatur, et quo infirmitatis curatur. Novit Centurio vim medendi efficacem in verbo ; ideo dicit : *Dic tantum verbo (Matth. viii, 8).*

2. Bonum est si dicantur verba, sed nihilominus bonum est si scribantur verba. Volat enim irrevocabile verbum, nisi scripto legitur. Scriptura verbum et stabile facit, et visibile ; mandatum paginæ reposcetur cum voles. Bonus depositarius est liber, integre quod acceperit resignans : cum voles sumes, ubi voles leges, quandiu voles moraberis. Scriptura memoriæ reparatrix est, quia verbi repræsentatrix est. Tuto verbi medicamenta illic condis ; servantur enim illæsa. Si verbum medendi vim habet cum dicitur, cur non habet cum legitur ? Si bona curatio cum dicis ; cur non bona, cum legis ? Non curetur hoc modo languor meus. Hoc est dicere : Qui primo audit, verbi utilitatem capiat, ad posteros et longe positos non pertingat : ubi primo sonat, ibi suffocetur : exhaustiatur omnis ejus commoditas auditu primo, æterno prematur silentio. Non iterum cadat in terram bonam ut fructum faciat. Hoc medicamentum qui primus acceperit, convalescat æger ; virtutem ejus post illum persentiat nullus. In piscina illa post aquæ motum sanabatur unus, sed in uno illo signata est charitas, non singularitas. Post primum curatum non est dictum de piscina illa : *Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea ; aquæ salutaris nec vestigium maneat.* Bonus aquæ motus, disputatio et exagitatio sacræ paginæ. Bene enim movetur, cum prudenti ventilatione ad spiritualem promovetur intellectum : bene enim movetur, cum ejus discussione auditor promovetur. Sicut medicamentum, sic et cibus est verbum. Et quomodo dicitis, cibus quem vos operamini pereat, non permaneat ? Sed tamen non est passim omnibus hæc permittenda licentia ; nec aquæ motus sanabat, nisi cum angelus descendens tempore suo movisset eam (*Joan. v, 2-4*). Ille utique angelus, cujus labia custodiunt scientiam, ex cujus ore est exquirenda legis scientia. Ergo (quod quidem fatendum est) magna texendi verbi salutaris utilitas : sed, cum alicui hoc opus permittitur, vel magis cum exigitur ab eo. Ideo non videtur nostrorum redarguenda cautela majorum (quæ superabundans non nocet), quæ generaliter imponit silentium : ne aliquibus utiliter indulta licentia, aliis præsumptionis temerariæ scandalum fiat ; simul ne quis, dum in onere sibi non imposito occupatur, otietur ab imposito.

3. Et, ut revertamur ad propositum, multum excitatæ et animatæ sunt ex colloctione et adjura-

tione sponsæ filiæ Jerusalem. Quomodo non animentur ad rogandum de pulchritudine ipsius, pro cuius amore sponsam languentem et fere exanimatam vident? Deprehensus in sponsa languor amoris, in hanc illas quærendi curiositatem protraxit. Videntes enim in sponsa amorem esse vehementem, causas et irritamenta tanti affectus arbitrantur in sponso. Affectuose quærent qualis sit in sponso pulchritudo, de quo non possunt non præsumere quin admirabiliter pulcher sit, et sponsæ pulchritudinem in argumentum assumunt pulcherrimi sponsi. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum?* Pulcherrima mulierum Ecclesia est, quæ singularum animarum pulchritudo est. Pulcherrima est, in qua omnis pulchritudo est, et deformitas non inest. Denique et qua ex parte de Ecclesia sunt, deformes non sunt. Si quibus videtur inesse deformitas, etsi aliquibus membris ejus ad horam respergitur deformis macula, non tamen imputandum non immoratur. Fortasse plus accipit pulchritudinis post maculam deterisa, quam deformitatis contraxit subito respersa. Bene itaque *pulcherrima*, et omnem pulchritudinem habens, et omni sceditate carens. Sed et multæ fideles et spirituales animæ in eo pulcherrimæ sunt, quod aut per sanctam conversationem maculam non admittunt; aut per sollicitam et sinceram confessionem subinde diluunt. Pulcherrima est quodam modo, non omnes alias excellens, sed non excedens. Quasi excessus non est, ubi citus regressus est. Pulcherrima ergo est, decorem et confessionem induens, amicta lumine sicut vestimento. Pulcherrima est, quæ vel ipsum lumen est, vel amicta lumine: per confessionem amicta lumine, per conversationem existendo lumen ipsum.

4. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus?* Non vacat multo affectu **162** hæc ingeminatio, nec mysterio vacat. Quod si ita dixisset: *Qualis est dilectus tuus ex dilecto?* sicut dicit: *Qualis est dilectus tuus ex dilecto?* nemo ambigeret quin alterum referendum esset ad eam generationem quæ est ex Patre; alterum, ad eam quæ est ex Matre. In utraque enim mirabilis est et concupiscibilis nimis, sed ex conjunctione mirabilior multo. Naturarum duarum alterutram, aut cum Patre habet, aut cum Matre communem. Conjunctio ista propria est ipsi. Personalis ejus proprietas communiter consideratur in istis, quia integraliter conficitur ex istis. Constat enim ex duabus naturis; sed nihilominus constat in duabus illis: ex conjunctis constat, et in singulis constat. Ex conjunctis, et non in singulis, constat proprietatis ejus integritas, per quam simul distat et a Patre et a Matre. Non enim in alterutro, sed in copulatis distat ab utroque, et a quolibet qui non est ipse. In singulis, et non in copulatis, consistit naturalis ejus essentialitas secundum quid: et simpliciter et per se Deus est, sicut et Pater; et simpliciter, et per se homo, sicut et Mater. Non est ex parte et secundum quid Deus, nec est ex parte et secundum quid

homo: ideo totus dictus est Deus, et totus dictus est homo: non totum quod ipsius est, sed quod ipse totus: nec quasi in omni parte sit Deus, et in omni parte homo; sed quia non est pro parte Deus; et pro parte homo. Quod ergo dicitur totus Deus et totus homo, magis partes excludit quam colligit, essentialem simplicitatem in utraque natura inducens: non quod utraque essentia simplex sit, sed quod ipse simpliciter est utraque. Propter quod et habitu inventus dictus est ut homo (*Philipp. II, 7*); quia, cum non sit connaturalis divinitati humanitas, per susceptionem tamen in persona Jesu quasi habitu quodam est vestiens et cooperiens eam. Non est divinæ naturæ humana natura connaturalis, sed tantum personæ ipsius Jesu, quæ humanæ naturæ propria sunt, naturaliter insunt. Sic est in natura hominis, quod naturaliter est homo, verus homo, et vere homo: verus homo propter veritatem animæ et humanæ carnis: vere homo, quia vere constans ex anima humana et carne; ex veris constans, et vere constans, non tantum veras habens, et vere habens partes humanitatis, sed vere etiam existens ex ipsis. Naturales habens, et naturaliter habens, sicut naturaliter Deus, sic et naturaliter, et non tantum habitu homo. Jure ergo sicut in veritate divinæ dicitur exstare naturæ Jesus, sed [*fort. sic*] in veritate humanæ naturæ creditur, utrasque naturas habens, et naturaliter.

5. Ideo filiæ Jerusalem distincte quærent qualis sit secundum utramque generationem, de ipsius optantes natura doceri. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto? qualis est dilectus tuus?* In nativitate divina est dilectus ex dilecto, in nativitate humana factus est dilectus ex dilecta: nisi quod non tam est ipse dilectus ex Matre, quam ipsa est effecta dilecta per ipsum. Totum habet quod habet dilectus ex dilecto, sed non totum a dilecta; magis autem totum habet, quod habet ipsa, ab ipso. Ideo cum primum rogant filiæ Jerusalem, *Qualis est dilectus tuus ex dilecto?* Non similiter adjungunt, *Qualis est dilectus tuus ex dilecta?* sed simpliciter, *Qualis est dilectus tuus?* Quod ibi supra capacitatis suæ vires vota porrigunt, corrigunt incontinenti ad humaniorem quæstionem et magis modestam se convertentes. Possumus autem utroque sensu hoc intelligere, ut aut interrogatio propter geminam in Jesu naturam accipiatur congeminata, aut illa prior quasi incapabilis hac sequenti sit revocata, ac si dicant: *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum?* Hujus te fidei veritas, quam tenes de generatione dilecti de dilecto, inter omnes omnium professores sectarum te pulcherrimam facit. Ista fides te munda, ista venustat, qua dilectum tuum dilecto, ex quo est, æqualem defendis. Talis est qualis ipse a quo est. Mira æqualitas, et mira qualitas. Æqualitas illa identitatem valet, qualitas substantialitatem. Si essent duæ naturæ, utraque summa, una in Patre, in Filio alia; esset quidem æqualitas, non esset identitas: sed æqualem sibi aliam divina natura non ad-

mittit. Una numero in utroque est qualitas, et substantialis qualitas, imo substantia qualitas. Ideo Filium, qualis est Pater, talem esse, est id ipsum quod Pater est esse 163. Qualis Pater est, talis et Filius : et ipsa qualitas est uterque, consubstantialis est illi, et eadem est cum illo substantia. Substantia non tantum subsistere conferens, sed et ipsa subsistens, vivens, potens, intelligens.

6. Talem prædicas dilectum tuum ex dilecto, talem definis. Si fieri potest, hujus fidei nobis rationem edissere, et sufficit nobis. Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis. Quomodo sciemus qualis est dilectus tuus ex dilecto, si non edoces qualis est dilectus, ex quo est? Sed non est hoc aut hujus temporis, aut hujus capacitatis nostræ : sed sufficit credere quia talis est qualis est Pater. Quamvis non sufficimus comprehendere quæ illa qualitas est, doce qualis secundum humanitatem est, secundum quam dilectus est ex dilecto. Doce et dic qualis est dilectus tuus. Delectat nos de ipso jam audita reaudire. Replica nobis quæ de dilecto tuo vel credi debent, vel capi valent. Utraque audita nos vehementer delectant : et quæ incapabilia nobis sunt, nos tamen capiunt illa ; eo ipso admirationis et amoris æstu captæ sumus, quæ te sic captam, sic arreptam, sic æstantem videmus. O qualis est, o quam amabilis est dilectus tuus ! cujus in te semper amor capit augmenta, qui tibi sit semper de dilecto dilectus, imo de dilectissimo semper dilectior : cujus te facit amor pulchram, experientia avidam, aviditas anxiam. Anxii est enim et affectus votivi quod sic adjuras nos. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quoniam sic adjurasti nos?* Quam pulcher est, qui in te foedum nihil esse sustinet, ideoque te pulcherrimam effecit mulierum ! quam amabilis et gratiosus, sine quo nec ad horam esse sustines, propter quem sic adjuras nos !

7. Rogo vos, filiæ Jerusalem, filiæ hujus terrestri Jerusalem, cur non has ad Ecclesiam interrogationes ingeminatis ? cur hanc utramque natiuitatem in Christo, quem detractatis credere, dissimulatis addiscere ? Cur vos non sentitis adjuratas ab Ecclesia, perlatas contra vos Scripturæ vestræ cum fide testimoniis, collatis in fide spirituum gratiis, perlatis pro fide passionum martyriis ? cur non vos quasi adjuratas sentitis ab Ecclesia aptioribus, quas frequentat, cæremoniis ; acutioribus, quas tractat, sententiis ; altioribus, quæ expectat, præmiis ; arctioribus, quibus sese instituit, votis ? Disciplina restrictior, doctrina instructor, expeditior ritus, eminentior virtus tibi poterant zelum generare, provocare affectum, et ad movendam æmulationem adjurationis habere vim. Sed veniet tempus (nondum est enim) cum conversis vobis ad Dominum, auferetur ignorantiae et dissimulationis velamen. Tunc quasi sensibiles effectæ, accepto Domini spiritu, adjurationum istarum sentietis virtutem : tunc, in sanctam expergefactæ curiositatem, avide has interrogationes frequentabitis, dicendo, *Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum ?*

A *qualis est dilectus tuus, quoniam sic adjurasti nos?* Judæorum, fratres mei, nondum tempus advenit, nostrum autem semper paratum est. Ideo omissis frivolis et fraudulentis sermonibus, hujusmodi admirationum, vel interrogationum commercia celebremus in conventibus nostris.

8. Utinam vos tales sitis filiæ, quæ talia dogmata desideretis audire ! utinam et ego talis sim sponsa, a qua valeatis paratæ talia petere ! O beata vere mater quæ sibi dici audire meretur : *O pulcherrima mulierum !* Beata plane, si pulchritudinem tantam integram servet. *Candidiores, inquit, Nazaræi ejus nive : nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores. Denigrata est super carbones facies eorum.* Magna certe collaudatio, sed misera commutatio. Candor nivis, lactis nitor, rubor eboris, puritas et pulchritudo sapphiri, carbonis obducuntur nigredine. *Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis.* Non sunt utique pro Nazaræis cogniti jam in plateis. Silebo de aliis. Ordinis nostri cernite viros, quam admirabile erat nomen eorum in universa terra. In initiis, quando vix erant visi in plateis, statim cogniti pro sanctitatis signo erant in eis. Nunc autem nullo religionis discrimine, nullo privilegio conversationis, aut nullo aut prætenui distincti et signati sunt a cæteris. Ideo non sunt cogniti quasi Nazaræi in plateis. Frequentia platearum decolorat Nazaræos, 164 et peregrinam speciem inducit. *Mutatus est color optimus ; dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum (Thren. iv, 7, 8, 1) : ideo non sunt agniti in plateis.* Non agnoscitur in eis natus candor, non nitor, non rubor, non pulchritudo. Quidquid enim ista significant, pulchritudinem magnam depingunt. Ideo *non sunt cogniti in plateis.* Hi Nazaræorum colores sunt, hi sponsæ etiam et sponsi sunt. Nam et sponsa hoc in loco loquitur et dicit : *Dilectus meus candidus et rubicundus. Talis est Nazaræus noster, cui assimilatur Nazaræorum color, assimilatur et sponsæ color.* Illa enim Nazaræa est, Domino se Jesu Nazaræo devovens et desponsans : quam cum talem invenerimus, collaudemus pulchritudinem ejus, consulamus peritiam. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum ? qualis est dilectus tuus, quoniam sic adjurasti nos?* Sed jam ipsa dilecti sui laudes retexat Domini Jesu, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XLVIII.

Dilectus meus candidus et rubicundus etc. (Cant. v. 10)

1. *Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus.* Studium quærendi dilectum intermittit ad tempus, sed ad tempus modicum, ut filias instruat. Delectabilia necessariis interrumpit ; nec tamen sine dilectione est quod sponsi memoriter recenset præconia. Dulces enim faucibus sponsæ laudes sunt sponsi. Pia mater et sponsa prudens filias informat, commendat dilectum. Jure prudens, tam parata et tam profusa habens quæ eloquatur de

sponso. Diligenter illi singula ipsius et notata sunt, et recogitata sunt, quæ tam in promptu sunt. Trahunt singula affectum ejus, quæ memoriæ tam tenaciter hærent. Color, caput, comæ, oculi, genæ, labia, manus, venter, crura, pes, guttur, omnia hæc figurate describuntur in laude sponsi. Et quasi in clausula et brevi capitulo totum concludens, *Totus, inquit, desiderabilis* : utque in his amoris sui parata alimenta edoceat, *Talis est, ait, dilectus, meus, et ipse est amicus meus*. Videte in his omnibus doctrinam sponsæ, videte devotionem, videte diligentiam, vel quærendo dilectum, vel instruendo filias, vel recolendo laudes ipsius. Obnixè adjurat, parate respondet, figurat ornate, distincte partitur, succincte pertransit, summam stringit, et nescio an sufficienter exprimit. Scio quidem quod affectuose concludit : *Talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus*. Laudum istarum magnus ambitus, et magnus plane amor laudantis.

2. Jam singulos laudis hujus articulos revolvamus. *Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex milibus*. Singularis mistura est colorum, qui in sola persona Domini Jesu operatione divina convenerunt in unum, nec sic ut sint unus, sed ut sint in uno. O gratus sponso et amabilis valde in quo generatio divina candet, et rubet humana! Ipse est enim candor lucis æternæ (*Sap. vii, 26*) : ipse, etsi non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, de sanguine tamen Matris natus est, et nihil in eo ruboris illius de quo ait Isaias : *Si fuerint peccata vestra rubra sicut vermiculus, velut lana alba erunt* (*Isa. i, 18*). Non sibi conveniunt, non se patiuntur lanæ albedo, et rubor vermiculi. Alius est quidam rubor, qui invenitur simul cum

A candore in vestimento Jesu. *Quare, inquit Isaias, rubrum est vestimentum tuum?* (*Isai. LXIII, 2*). Vestimentum Domini Jesu natura virginæ generationis, candens munditia et innocentia sanctitatis, multo decentius colore passionis voluntariæ in credentium rubet affectibus. Qualis rubor, qui dealbandi non caret affectu? *Laverunt, inquit, stolas suas, et candidas fecerunt in sanguine Agni* (*Apoc. vii, 14*).

3. Rubor hic in Jesu meo candorem invenit non fecit : in nobis facit, non invenit. Rubor hic cruentæ nativitatis et propriæ iniquitatis superinductus colore, ruborem ejus in candorem convertit, fide corda mundans. Justificati enim sumus per fidem in sanguine Jesu. Bene tibi rubet pro te cruor effusus, si in animo tuo vicissitudinis accendit affectum. Bene tibi rubet, si tibi rutilat in effuso sanguine pro te nimia charitas Dei. Sic enim dilexit sponsam suam Jesus, ut lavaret eam in sanguine suo. Flamma est charitas, hæc mihi Dominum Jesum rubicundum facit. In eo mihi et veritas candet et rubet charitas. *Dilectus, inquit, meus candidus et rubicundus*. Quidni candidus? Deus enim lux est, et in eo tenebræ non sunt ullæ. Quidni rubicundus? Deus enim ignis est, et ipse ignem venit mittere in terram. Si tibi ministrat intelligentiæ lucem, candidus est tibi : sed si non animum accendit ad amorem, non eum sentis rubicundum. In se ipso utrumque est; sed tibi non est, nisi cum eorum in te sentis effectum. Si sponsa es, æmulare misturam gemini coloris hujus a sponso tuo, ut similiter candida et rubicunda sis, id est sincera et succensa, Nam ipse sicut serenandi, ita et succendendi vim habet. Qui approximat illi, approximat igni.

Finis sermonum Gilleberti abbatis in Cantica, quos morte similiter præventus absolvere non potuit.

EJUSDEM GILBERTI TRACTATUS ASCETICI.

TRACTATUS I

AD QUEMDAM R. (10) RELIGIOSUM

De contemplatione rerum celestium ad amicum scriptus.

1. Satisne protractum tibi videor sermonem tenuisse, et quod in superioribus decurtatum fuerat, supplere in isto? Nimius fortasse et in hac parte fuerim, et oneri tibi nunc sit nostra prolixitas, qui prius de brevitate causabar. Breves enim a me tibi dari non epistolas, sed clausulas verborum questus es, mi R., et, dum adhuc ordirentur. succi-

(10) Fortasse Rogerum, ad quem tractatus vi.

D sas : illud adjiciens perjucundum tibi fore, si amici raritatem colloquii pagina compensaret prolixior. Me autem occupationes causante tuas, fastidioque parcendum esse lectoris, tu de reliquo jubebas esse securum. Itaque, ut pro me fatear, nihil mihi jucundius hoc commercio, nihil suavius; dummodo ipsum sermonis habeamus materiam, quem amoris causam : si ipse sonet in ore, serenet in corde; intus parturiat, quod depromat foras. Denique et legis, *Si quis loquitur, quasi sermones Dei* (*I Petr. iv, 11*) : quasi a Deo datos, et quasi ad ipsum relatos. Ab ipso enim est gratia, penes ipsum causa, in ipso materia copiosa plane. Quis illam explicet? quis, ut